గ్రంథాలయ పుస్తకము ౧

భూమి - రైతు - రాజు

కర్త:
శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణశాస్త్రి
బి. ఏ., బి. ఎల్.,
"బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము" గ్రంథకర్త

ప్రకాశకులు:
గ్రంథాలయ పుస్తకశాల
పటమట పోస్టు, (వయా) బెజవాడ.
బ్రాంచి: తెనాలి.

తొలికూర్పు
౧౯౪౬

వెల అయిదు రూపాయలు

రసతరంగిణి ప్రెస్
బెజవాడ
క్రీ. 27-2-46—1000

మా మాట!

మనదేశము పూర్ణముగా వ్యవసాయదేశము. ఈ పరిశ్రమ ఫలవంతముగా సాగవలెనంటే ఉత్పత్తిదారులుగా ఉండే వారికి భూమియందు పూర్ణమైన శ్రద్ధ ఉండవలెను. అట్టిశ్రద్ధ కలుగడానికి ఇది నాది, దీనివలన నేను బాగుపడుదును, లోకమును బాగుపరుతును అనే భావము బాగా ఉత్పత్తిదారులలో ప్రబలవలెను.

ఇట్టి ఉత్సాహజనకమైన పరిస్థితి ఉండడానికి భూస్వామ్యమునకు సంభవించిన భేదాలు ఆటంకములగుచున్నవి. భూస్వామ్య మంటే ఏమో? కాలానుగతంగా అది ఎట్లెట్లు మార్పులు పొందిందో? దానిచరిత్ర ఏమో? ఎప్పుడది ఎన్ని విధముల భిన్నాభిన్నమై పోయిందో? మొదలైన సంగతులన్నీ గ్రహించితేనేగాని మనము ముందుకు ఏమి పరివర్తనము చేయవలెనో గ్రహించలేము.

కడచిన పర్యాయము కాంగ్రెసుమంత్రులు అధికారము తీసుకొన్నప్పుడు ఈ సమస్యను వారు ఒక విధంగా విమర్శకు కొనివచ్చిరి. ముఖ్యముగా జమీందారుల చరిత్రను ఆమూలాగ్రంగా పరీక్షించి, రైతుకూ జమిందారుకూ ఉండే సంబంధబాంధవ్యములను తేల్చి, రైతును సంరక్షించవలెననే ఉద్దేశ్యమే వారిని ఈ పనికి పురికొల్పిందన్నమాట నిజమే. కాని ఈ సమస్యను విడదీయడానికి వారు భూమిహక్కులకు సంబంధించిన సామాన్యవిషయాలన్నీకూడ అవగాహన చేసుకో వలసివచ్చింది.

కాబట్టి జమీందారీవిధానపరిష్కారానికి పూనుకొని ఆ మంత్రివర్గమువారు తీసుకొన్న సాక్ష్యము, తయారుచేసిన రిపోర్టు పెద్దపెద్దసంపుటాలుగా ఏర్పడిపోయింది,

అప్పట్లో ఈ విషయాన్ని పట్టుదలగా విమర్శించిన మంత్రి శ్రీ టంగుటూరి ప్రకాశంగారు. శ్రీ నూనికొండ సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు వారికి కుడిభుజంగా పనిచేసిన వారు. చిన్నతనంనుండి శాస్త్రిగారు గ్రామపునరుద్ధరణ విషయములో ఎక్కువ అభినివేశంతో విషయవిమర్శచేసినవారు కావడంచేత ఈ క్రొత్తఅనుభవం వారి సహజప్రతిభకు మెరుగు పెట్టింది.

అట్టి అనుభవశాలియైన గ్రంథకర్త వేదకాలము దగ్గర నుంచీ భూమిహక్కులు ఎట్లెట్లుమారినవో వివరిస్తూ నేడు మనదేశములోని అన్నిప్రాంతాలలోనుండే హక్కువిధానాలను పేర్లతో, వర్ణనతో, విమర్శతో చరిత్రాత్మకంగా వివరించి ఈ గ్రంథమును వారు వ్రాసి యిచ్చినారు. వారి స్వాభిప్రాయములు దాచక బాహాటంగా ప్రకటించినారు. వారికి తోచిన తీర్మానాలు ప్రతిపాదించినారు. అన్ని సూత్రాంశములతో కూడ మన మేకీభవించకపోవచ్చును. కాని ముఖ్యము మీద వారి ధోరణి నవీనయుగానికి చాల అత్యవసరమైన దనడం నిస్సందేహము. వారికి మేము కృతజ్ఞులము. పాఠకులందరుకూడ గ్రంథము చదివిన తర్వాత వారియెడల ప్రేమ చూపిన కృతజ్ఞతనే చూపగలరనడం సత్యము.

ఇప్పుడు మళ్ళీ ఎన్నికలు జరుగుచున్నవి. మళ్ళీ ప్రజాప్రభుత్వాలేర్పడగలవు. మళ్ళీ భూమిహక్కులనుగూర్చిన విమ

ర్శలు శాసనసభలలో జరుగగలవు. మనము కోరేది నిజమైన ప్రజలపరిపాలనత్వమే అయినట్లయితే భూమితో సంబంధించిన ఒక్కొక్క వ్యక్తి ఈ గ్రంథంలో తెలిపిన వివరాలను చదువుకొని తన అభిప్రాయం స్వయంగానూ, పదిమందితో కలిసీన్నీ స్పష్టంగా తెలియజేయువారు కావలెను. జనానీకంలో అట్టి శక్తిని కలిగించే ఉద్దేశంతోనే ఈ గ్రంథాన్ని ప్రకటించడానికి పూనుకున్నాము. ఈ గ్రంథావలోకనముచేసి ఎందరిచేత దీన్ని చదివించగల్గితే అందరిచేత చదివిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాము.

ఇట్లు,

ప్రకాశకులు.

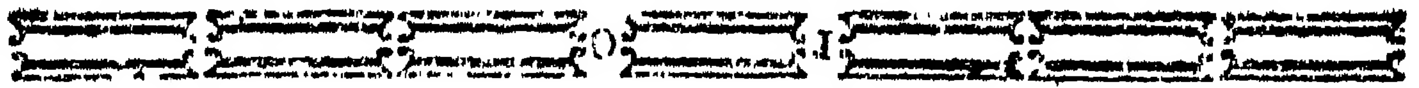

అభినందనము

శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు సత్యాగ్రహి, గొప్పరాజకీయవేత్త, అపరిగ్రహశీలురు, కవి, స్నేహపాత్రుడు. ఏతదనేక సుగుణ పుంజము లొక్కచో నుండుట యరుదు. ఇట్టివారు వ్రాసిన గ్రంథముపై నేను వ్రాయుటకును నా కధికారము లేదు. కాని వారి భాషారచననుగూర్చి యొక్కమాట చెప్పగలను. వారి భాష వ్యావహారికాంధ్రమునకు ప్రమాణప్రాయమైనది. విషయము పట్టి లౌకిక వ్యవహారసంకులమై యున్నప్పుడు దానిని సామాన్య పాఠకుని మనసున కెక్కునట్లు వ్రాయుటకు, దానియందు దేశీయమైన పలుకుబడి సొగసుతో విశదతరమైన యభిప్రాయప్రకటనమునకు యోగ్యమైన భాషాపాటవమును ప్రదర్శించుటకు — ఎక్కువ శక్తి కావలయును. మేము వాడుకభాషలో వ్రాయుదు మనుకొనుచున్నవారు కొంద ఱచ్చముగా సాంస్కృతిక బహుళమైన భాష నవలంబించి ప్రత్యయాంతవికారమాత్రముచే నది వాడుకభాష యగు నని దుర్భ్రమ నొందుచున్నారు. అట్టివా రీ గ్రంథమును పరికించి నిజమైన వ్యావహారికభాషాస్వరూపమును గ్రహింతురు గాక యని మనవి.

ఇట్టి గ్రంథము లింకను వ్రాసి భాషకు దేశమునకు నిత్యోధికసేవ గావించుటకై శ్రీ శాస్త్రిగారికి పరమేశ్వరుడు దీర్ఘాయుర్దాయము — శాస్త్రిగారు నైశ్వర్యమును వాంఛింపరు గనుక — ప్రసాదించుగాక యని యభ్యర్థించుచున్నాను.

విశ్వనాథ వేంకటేశ్వరులు.

అనుభవ పశువైద్య చింతామణి

గ్రంథకర్త: పశువైద్యాచార్య, డాక్టర్

మేడిశెట్టి శ్రీరాములుగారు, A. V. L. M: & S.

తృతీయ ముద్రణము 1945 — వెల పోస్టేజితో రు 11-0-0

డాక్టరు గుళ్ళపల్లి నారాయణమూర్తిగారి గ్రంథాలు :

ఆరోగ్యశాస్త్రము	2-0-0
విద్యుచ్ఛక్తి - నిస్తంత్రీయోగం	1-8-0
గ్రామారోగ్య రక్షణ	1-8-0

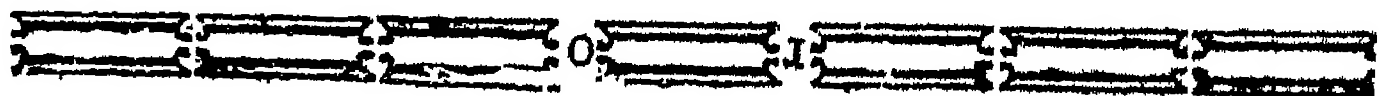
గ్రంథాలయ పట్టికలు :

గ్రంథవివరణ పట్టిక (2000 పుస్తకాలకు)	5-4-0
డిటో (1000 డిటో)	2-4-0
గ్రంథ విభజన పట్టిక (పెద్దది)	3-8-0
(చిన్నది)	2-0-0
గ్రంథప్రచారిణి	1-8-0
చందాదారులపట్టిక	1-2-0
సామానుల పట్టిక	0-7-0
రశీదుపుస్తకము (1000 రశీదులు)	0-9-0

మీ కేమి పుస్తకములు కావలసినా మేము సరఫరా చేస్తాం.

గ్రంథాలయ పుస్తకశాల,
పటమట పోస్టు (వయా) బెజవాడ.
బ్రాంచి : తెనాలి.

విషయసూచిక

మొదటి భాగము

రెండవ భాగము

తప్పొప్పుల పట్టిక

[వాచకులు ముందుగ యీ సవరణలను చేసికొందురుగాక]

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
24	2	సర్వేశ్వరుడు	సర్వేశ్వరుడు
49	8	"చేయువారు" అనుమాట తరువాత (.) తీసివేసి "కుడియిరుప్పు దారులను వారు" అనుమాటలకు బ్రాకెట్లు వేసుకొనవలెను.	
50	17	కాక	కేక
93	9	ఒప్పుకొనవచ్చును	ఒప్పుకొనివచ్చును
106	15	చాదలి	చాదరి
138	6	1892	1802
163	8	సబ్	సచ్
176	9	"వినండి" అనుమాటను కొట్టివేసుకొనవలెను.	

176 NB:— యీ పేజి దరిమిలా 8 పేజీలకు పేజీలసంఖ్య సక్రమముగ సవరించుకొనవలెను.

180 సవరణ పేజీ NB:— హెడ్డింగులో అంకె IX కి బదులు XI అని దిద్దుకొనవలెను.

180 ,, 11 (పంక్తి) "మాత్రము యీ దిగువ ముద్రించుచున్నాము" అనుమాటలకు బదులు "చదివినచాలును" అని సవరణ చేసుకొనవలెను.

192 B. దీని తరువాత పేజీ సంఖ్య "359C" కి బదులు "192C" అని చదువుకొనవలెను.

		తప్పు	ఒప్పు
192 H.	దిగువనుండి పైకి 3 పంక్తి	Non pattalands may be of the	nonpatta lands. Pattalands may be of the

243 3వ పంక్తి దరిమిలా యీ వాక్యము చేర్చబడి.

"..........ధించినచో (-) దరిమిలా లోకల్ అవసరాల నిమిత్తమై సర్కారువారు వి॥"

263	అనుగుణముండేపైకి 2వ పంక్తి	ఈ ఊహించిన	ఈ ఊహాదిన్న
276	15	25 ఎకరాలకు మించిన	25 ఎకరాలకు మించని
281	17	ఒక్క	ఒక్క
287	6	బాపయ్య	బాపకు
287.	13, 14 ఇర్సాలు చేయకుండా సర్కారు ఖజానాకు		సర్కారు ఖజానాకు ఇర్సాలు చేయకుండా

303. 5, 6 NB:— యీ దిగువ వాక్యమును కొట్టివేయవలెను. "కాని యీ ఇనాములపై గవర్నమెంటుకు యెన్నటికిగాని యెవరివల్లగాని క్విట్ రెంట్ కట్టుచున్నారు? కాని 'వట్టి' దీనికి బదులుగ "కాట్టి" అను ఒక్కమాటను చేర్చుకొన్నచాలును.

305	2 పంక్తి	వాస్తవ్యులు	వస్తువులు
326	21	కాలు	రోలు
358	8	భూమి పోల్చించవచ్చు	భూమికిస్తు పోల్చించవచ్చు

ముందు ఒక్క-మాట

ఈ గ్రంథమందు అనాదినుండియు భూమికి, రైతుకు రాజుకు (అనగ, రాజ్యాంగమునకు) ఎట్టి సంబంధముండెనో చారిత్రకదృష్ట్యా "లా" దృష్ట్యా చూచి, వివరించితిమి. అనాది నుండి నేటివరకు పారుచున్న కాలప్రవాహములో, ఆ యా కాలములలో ప్రజలను ప్రేరేపించిన భావములనుబట్టి, ఆయా భూమి విధానములలోని మెరుగుతరుగులను వివరించితిమి. ఆ కాల పరిస్థితులలో మెరుగులనుకొన్నవి నేటిమానవుల భావము లను బట్టి, ప్రపంచ పరిస్థితులనుబట్టి, మెరుగులుగ మన కీనాడు కన్పింపక పోవచ్చును. నేటికి 150 ఏండ్లక్రిందట చేయ బడిన జమీందారీ పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు మంచిదా చెడ్డదా యని మనమిప్పుడు యీ నాడు మన బుర్రలోవున్న భావములతో చూచి, తీర్పుచెప్పుట సరికాదు. పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుగాని, జమీందారీ పద్ధతిగాని మంచిది కాదని మన కీనాడు తోచినయెడల, దానిని మనమిప్పుడు రద్దుపరచు కొనుట కెట్టి యాక్షేపణయు లేదు. రద్దుపరచుకొని తీరవలెను-తీరుదుము.

అట్లే ఇనాముదార్ల విషయములోకూడ, అప్పటి భావ ములనుబట్టి కొందరు వ్యక్తులకు, సంస్థలకు భూములున్ను, భూమి శిస్తులున్ను దానముగ ఇవ్వబడెను. అట్టిదానముల యొక్క ప్రయోజనములుగాని, అవసరములుగాని, నేడు తీరి పోయి యుండవచ్చును. లేక అవి ఈనాటి యూహలకు అర్థ హీనముగ గన్పట్టవచ్చును. కనుక, యీ నాటి భావముల కను

కూలముగ, వాటినిన్నీ మార్పుదల చేయుట అవసరము - చేసి తీరుదుము.

ఇక, రైతుకు, రాజ్యాంగమునకు నేరుగ జరిగే రైతు వారీ పద్ధతిలోగల తికమకలనుగూడ చారిత్రక దృష్ట్యానున్నూ ఇంతవరకున్న 'లా'దృష్ట్యానున్నూ వివరించితిమి. ఆ దృష్ట్యానే కొన్ని సూచనలనుకూడ ఇక ముందు ల్యాండు రివిన్యూ పాలసీని గురించి చేసితిమి.

ఆ యా అధ్యాయములలో, ఏమేమి సూచనలను చేసినను, రిమార్కులు చేసినను, సర్వః అప్పటికి చర్చించుచున్న పాయింటును మాత్రమే దృష్టిలో పెట్టుకొని చేయబడినవి. కాని, అవన్నియు, మహా ఉరవడిగ త్రోసికొనివచ్చుచున్న నూతన భావములకు, నవనవాభిప్రాయములకు లోబడియే యని గ్రహింపనగును. ఈ భావ ప్రవాహమునకు అడ్డు లేదు. నిలుకడ లేదు. అది సంతతస్రవంతి. ఈ రోజున ఉన్న భావములే ఆఖరు భావము లనియు వీని కిక మార్పుండదనియు అను కొనరాదు.

నేడు ప్రపంచము నావరించిన సోషలిస్టు, కమ్యూనిష్టు భావముల దృష్ట్యా, ఈ గ్రంథమందు వివరించిన జమీందారీ' ఇనాందారీ, రైత్వారీ ఇత్యాది భూ విధానము లేవిన్నీ నిలువవు. అవసరములున్నూ కావు. ఇవన్నియు ఒక్కపెట్టున, క్రుంకుడు వేళ్ళతో సహా ఊడ బెరికి, తుడిచివేయ బడవలసినవే. ఈ 'కమ్యూనిష్టు' విధానములో జమీందారుడు లేడు, ఇనాం దారుడు లేడు, రైతు లేడు; యజమాని లేడు, కూలీ లేడు; షాహుకారు లేడు; జీతము లేదు, కూలే లేదు. ఇప్పుడున్న రీతి రాజ్యాం

నది. ఇది మన సాంప్రదాయములకు సంస్కృతికి మన అహింసా పథమునకు లోకశాంతిప్రతిపాదనకు అనుగుణ్యముగ నున్నది.

కనుక, ముఖ్యముగ యువకులు తెల్లదు రష్యాయొక్క 'పరకంటక' మార్గమున బడక, యీ మన పురాతన "సాముదాయిక స్వాస్థ్య" పథమున, మన దేశమును పునర్నిర్మాణము గావింప బూనుదురు గాక యని కోరుచున్నాను—

కేవలము పూర్వకాలపు పరిస్థితులను యథాతథముగ ఇప్పు సీకట్టడ కాపీచేయవలసిన పనియులేదు. వాటి పునాదుల పైన, యీనాటి పరిస్థితుల ననుకూలముగు కొలది సర్దుబాటులు గావించుకొని, మరి, మన దేశపు పునర్నిర్మాణమును చేయవలసి యుండును. ఈ సర్దుబాటులు ఎట్టివో, నా "స్కీమును" చదివిన వారికి గోచరింప గలవు.

—మానికొండ సత్యనారాయణశాస్త్రి

ఉరుటూరు

పామర్రుపోస్టు

కృష్ణాజిల్లా

22—8—1945

గ్రంథకర్త:

శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణశాస్త్రి,

బి. ఏ., బి. యల్. (1939)

భూమి, రైతు, రాజు

(మొదటి భాగము)

మొదటి అధ్యాయము

భూమిమాహాత్మ్యము, దానిమూలము.

౧

ఆకాశా ద్వాయుః వాయో రగ్నిః అగ్నే రాపః అద్భ్యః పృథివీ
పృథివ్యా ఓషధయః ఓషధీభ్యోఽన్నమ్ అన్నాత్ పురుషః.

— తైత్తిరీయం.

భూమి పుట్టుక.

ఈశ్వరుడు విశ్వమును సృష్టించిన క్రమములో ముందు ఆకాశము, తరువాత వాయువు, తేజస్సు, (అనగ అగ్ని, లేక వెలుతురు), ఆపస్ (అనగ నీరు) పృథివి, (అనగ భూమి.) అను వానిని ఒకదాని తరువాత ఇంకొకదానిని సృజించె నని చెప్పుదురు. ఒకదానిలోనుండి, ఇంకొకటి క్రమానుసరణిని సృష్టి అయ్యె ననియు కలదు. ఇవియే "పృథివ్యాపస్ తేజో వాయు రాకాశము"లనబడు పంచభూతములుగ తలక్రిందుక్రమమున పేర్కొనబడుచున్నవి. విశ్వనిర్మాణమునకు హేతుభూతమైన

పంచభూతములలో, సమస్తజీవరాసులు నివసించుటకును, ఈ జీవరాసులను బ్రతికించే అన్నము ఓషధులు పండుటకును, మూలాధారమై, రూపముదాల్చి నిల్చినది ఈ పృథివీ భూతము.

మానవుని పుట్టుక

పంచభూతముల సృష్ట్యనంతరము, మానవుని సృష్టి జరిగింది. సమస్తజీవరాసులలోకి మానవుడు ఉత్తముడుగా పరిగణింపబడుచున్నాడు. ప్రప్రథమమునుండి నేటివరకు, మానవుని జీవితచరిత్రను పరిశీలించి చూచినట్లయితే, మనకు అనేక దశలు కన్పించును.

భూమికి మనిషికి సంబంధము

నేడు మానవులు "ఈ భూమి నాది: ఈ పశువులు నావి: ఈ వస్తువులు నావి, ఇతరులు వీని కలిగి యుండుటకు వీలులేదు: ఇవి నా హక్కు" అని భూమిచుట్టు సరిహద్దులు, కంచెలు వేసుకొని, అకట్టుకొని కూర్చున్నారు. ఇట్టి హక్కు లెట్లేర్పడినవి? భూమి పుట్టినప్పటినుండి, మనుష్యుడు పుట్టినప్పటినుండి ఉన్నవా? అట్లువచ్చినచో ఎట్లు, ఎప్పుడు పుట్టినవి? ఎట్లు ఈనాటి వరకు పరిణామము పొందుచు వచ్చినవి? కొంచెము విచారించి చూచెదము.

హక్కు అనేదాని పరిణామము

మానవుడు అనాదిని భూమిపై కాలిడినపుడు, అంతయు అడవులు, అరణ్యములు, నదీ నదములు. పల్లెలు లేవు, పట్టణ

ములు లేవు, బిల్డింగులు లేవు, ఆసకట్టలు లేవు. సమస్త ప్రాణులకు సహజమగు ఆకలిబాధ తీర్చుకొనుటకై మనుష్యుడు ప్రథమదశలో ఈ భూమిపై తిరుగాడు లేళ్ళు, పందులు, మొదలగు జంతువులను వేటాడి పట్టుకొనియు; నీళ్ళయందు లభ్యమగు చేపలు మొదలగు జలచరములు పట్టుకొనియు, గాలిలో నెగురు పక్షిజాతులం జంపి తినియు, కాలక్షేపము చేసినట్లు కన్పించును. భూమ్యాకాశములందు విచ్చలవిడిగ తిరుగాడు ఈ జంతువులు ఎవరిసొమ్ము? ఇవి ఎవరి హక్కు? ఇవి యెవరి ఆస్తి? వీటిని ఒకరు పట్టుకొనవచ్చును, ఇంకొకరు పట్టుకొనరాదు అని హద్దులు, నియమములు, ఏర్పరచే దెవరు? ఎవరును లేరు. వీటిని ఎవరు ముందుగ పట్టుకుంటే వారివే అవుతవి. ముందు ఒకడు పట్టుకొన్నతరువాత, ఇంకొకడు వచ్చి తగాదా పెట్టుటకు వీలులేదు. అథవా, అట్టి తగాదా వస్తే క్రియకు ఎవడు బలవంతుడైతే అది వాడిదై అవుతుంది. ఇందుకు భారతము అరణ్యపర్వములోని కిరాతార్జునీయకథయే నిదర్శనము. అరణ్యములో విచ్చలవిడిగా తిరుగు పందిని అర్జునుడును, కిరాతవేషమున వచ్చిన పరమేశ్వరుడును, బాణములతో కొట్టిరి. "ఎవరు ముందు కొట్టిరి" అను తగాదా వచ్చినది. "నే ముందు కొట్టానంటే, నే ముందు కొట్టానని" ఇద్దరు తగాదా పడ్డారు. "నా యేసిన మృగంబు నేసి మృగయాధర్మవిరోధం బేల చేసితి"వని అర్జునుడు కిరాతుని ఆక్షేపించెను. "నేను ముందుగా కొట్టాను; నా దెబ్బతో అది చచ్చినది; నీ ప్రతాప మేమున్నది, పొమ్ము" అని కిరాతుడు అర్జునుని ఆక్షేపించెను. ఇరువురు తగాదాపడి కొట్లాడు

కొనిరి. అర్జునుడు ఓడి మూర్ఛపడిపోయినాడు. పరమేశ్వరుడు కరుణించి వరమిచ్చిపోయినాడు. కాబట్టి భూమిపై, గాలిలో, నీళ్ళలో, విచ్చలవిడిగ తిరుగాడు జంతుజాలములు ఒకరి సొమ్ము కావు. ఎవరు ముందు పట్టుకుంటే వారివే. మనుధర్మ శాస్త్రము, 9 వ అధ్యాయము, 44 వ శ్లోకము చివరి భాగ ములోకూడ మనువు ఇట్లే చెప్పియున్నాడు.

దేశద్రిమ్మరి దశ—వ్యవసాయము

కేవలము జంతువుల వేటాడి మాంసమువలన జీవి చుట అను అనాది దశ దాటి, మానవుడు భూమిమీద ధాన్యము లను పండించి, వీనివలన క్షుధానివారణ చేసికొనుట అను రెండవ దశకు వచ్చినాడు. అడవులలో సహజముగ లభ్యమగు కాయలు, దుంపలుగాక, భూమిని కళ్ళగించియో, దున్నియో అందు గింజలను జల్లి, పంట పండించుకొనుటకూడ నేర్చెను. మనుష్యులు కొద్దిమందియు, భూమి విస్తారముగను ఉన్న ఆ కాలములో మానవులు తమ దారాపుత్రాదులతో గుంపులు గుంపులుగ బయలుదేరి, అక్కడక్కడ కొన్నాళ్ళు నివసిం చుచు, కొంత కాలమునకు మరియొక చోటుకు పోవుచుండిరి. ఇట్టి దేశద్రిమ్మరిసంఘములు నేటికిని లంబాడీల జాలు, ఎరుకల ఏనాది గుంపులు మొదలగు జాతుల యందును, భద్రాచలం వగైరా అడవి ప్రాంతములలోని కొండజాతుల యందును, మనము చూచుచున్నాము.

"కుమ్రీ" లేక, తాత్కాలికపు వ్యవసాయము

ఈ గుంపులు అడవులలో కొంత ప్రదేశమును ఛేదించి,

ఆ ఛేదించిన చెట్లను, పొదలను తగులబెట్టుదురు. ఆ బూడిదనే ఎరువుగ వేసి, నేలను దున్ని, విత్తనములు చల్లి, పంటలను పండించుకొని, తిందురు. మరుసంవత్సరము అక్కడనుండి మరియొక ప్రదేశమునకు కదలి, అక్కడకూడ ఇట్లే చేయుదురు. ఈ రీతిగ, వీరు ఒకచోట స్థిరముగ నుండక, అక్కడక్కడ తిరుగాడుచు, పంటలు పండించుకుంటూ, తింటూ పోతూ ఉందురు. ఈ మాదిరి వ్యవసాయమునకే "కుమ్రీ" వ్యవసాయ మని పేరు. ఇది నేటికిని ఏజన్సీ ప్రాంతాలలోను, దక్షిణ కన్నడం మొదలగు పశ్చిమారణ్య ప్రాంతాలలోను కనుపించు చున్నది.

మొదటగ ఆక్రమించుకొని బాగుచేసుకొన్న వాని దే భూ మి హ క్కు

ఇట్లు వ్యవసాయము చేసుకొను భూమియందు వీరికి గల హక్కు ఏమి? ఆ సాలును ఆ పంట పండించుకు తినేవరకే తప్ప, వారు ఆ భూమియందు ఎక్కువ హక్కును కోరి ఎరు గరు. ఎవరు ఏ ప్రదేశాన్ని, ముందుగ ఆక్రమించుకొని, చెట్లు తుప్పలు కొట్టివేసి, బాగుచేసుకుంటారో, అది వారికి ఆ పంట కాలం వరకు, హక్కుగ ఉంటుంది. పంట తిని వెళ్లిపోయిన తరువాత ఇంకెవరైనా వచ్చి దానిని ఆక్రమించుకుంటే, తగాదా పెట్టేవారు లేరు. భూమియందు మానవునకు మొట్ట మొదటగ "హక్కు" అనేది ఏర్పడడానికి ప్రథమచిహ్నము ఇదే — అనగా పెంపరరీ లేక తాత్కాలికవ్యవసాయం చేసుకోవడమే. అదిన్ని ముందు ఎవరు వ్యవసాయం చేస్తే

వాడిది. మనువు తన ధర్మశాస్త్రం, 9 వ అధ్యాయం, 44 వ శ్లోకములో ఏమి చెప్పినాడు?" ఈభూమికి పృథివి "పృథు" చక్రవర్తి భార్య యని పూర్వకాలజ్ఞు లగు ఋషులు తెలుపు చున్నారు. వారు చెప్పిన దేమనగా, ఎవరైతే భూమిపై గల అడవులు, తుప్పలు ఛేదించి శుభ్రపఱచి, దున్నుతారో, వారిది ఆ భూమి.

స్థిరనివాసములు - గ్రామములు

మానవసంఘములు తమ పిల్ల మేకలతో దేశ ద్రిమ్మరులుగా తిరుగాడు దశ దాటి, కొంతకాలమునకు సారవంతమైన జలసమృద్ధిగల చోట్ల స్థిరనివాసము ఏర్పరుచుకొనుట జరిగినది. వ్యవసాయపద్ధతులుకూడ అభివృద్ధి చెందినవి. అడవులు తగులబెట్టి, అక్కడ ఔంపరరీగ గింజలు చల్లుకొని, పండించుకొని, కోసికొని తిని లేచిపోవడం లేకుండా, స్థిరముగ ఒక చోట కాపురము వుండి, నేలను ప్రతిఏటా దున్నుకొనియు, ఎరువుల వేసియు, నీళ్లు బెట్టియు స్థిరముగ వ్యవసాయం చేసుకునే పరిస్థితులు ఏర్పడినవి. కేవలము తమ దారాపుత్రాదులు, కుటుంబీకులేగాక, ఇంకా ఇతరజనాన్ని కూడ ప్రోగుచేసుకొని, అందరు కలసి పరస్పరసహకారభావముతో ఒక చోట కాపురము ఉండడ మనే స్థితి ఏర్పడినది. ఇట్టి స్థిరనివాసములకే "గ్రామము" అనే పేరు వచ్చినది.

భూమిహక్కు - గ్రామసంఘానిది

ఒక్కొక్క గుంపు ఒక్కొక్కప్రదేశాన్ని ఆక్రమించు

కొని, అక్కడనే ఇండ్లు వాకిళ్లు కట్టుకొని, ఆ ప్రదేశాన్ని క్రమంగా సాగుబడి క్రిందికి తెచ్చుకొనుచుండిరి. "ముందు ఎవరు ఆక్రమించుకుంటే వాడిదే భూమి" అనే సిద్ధాంతం ప్రకారం 'ఈగుంపు ఆక్రమించుకొన్న ప్రదేశమంతా గుంపుది. ఈ ప్రదేశముపై హక్కు ఈ గుంపుది. ఆ గుంపులోని వ్యక్తులకు విడివిడిగా హక్కు లేదు. ఈ రీతిగా ఒక గ్రామగుడికట్టులోని భూమిహక్కు ఆ గ్రామస్థు లందరిదిన్నీ, గ్రామమంతా ఒకటే సంఘము; ఒకటే గుంపు. భూమి యావత్తు ఒక్కసామూదాయకపు భూమి. ఈ భూమికి హక్కుదారు డెవ రంటే ఆ గ్రామ సంఘమే, భూమి యావత్తు ఉమ్మడిగా వ్యవసాయం చేయడం, అంతటా పంచుకొని తినడం.

వెసులుబాటు కోసం, ఉమ్మడిభూమిని గ్రామంలో కొన్ని కొన్ని కుటుంబాలు విడివిడిగా వ్యవసాయం చేసుకొన్నప్పటికి, అది ఆ సంవత్సరానికే. మరు సంవత్సరము మరొక చెక్కను తీసుకొని, వ్యవసాయం చేసుకోవడం జరుగవచ్చును. ఈ రీతిగా విడిగా ఎప్పుడైనా, ఎవడైనా, ఏ చెక్కనైనా దున్ని, పండించుకొన్నప్పటికి, దానియందు అతనికి ప్రత్యేకపుహక్కు ఏమీ లేదు. చుట్టూ సరిహద్దురాళ్లు పాతుకొని, "ఇది నాభూమి; ఎవరూ దీనిలో అడుగుపెట్టరాదు" అని ఆకట్టుకొనడానికి వీలు లేదు.

సాగుబడిక్రిందికి వచ్చిన భూమిలో వ్యక్తులకు వేర్వేరు హక్కు లెట్లేర్పడినవి ?

కొంతకాలానికి, ఈ స్థితికూడా మారినది. పని వెసులు

బాటుకోసే మని చెప్పి గ్రామంలో కొన్నికొన్ని కుటుంబాలు వేర్వేరు చెక్కలు దున్నుకోవడం ఎప్పుడైతే ప్రారంభమైనదో, క్రమక్రమంగా వారికి ఆ యా చెక్కలయందు ప్రత్యేక అభి మానం ఏర్పడడ మనేది సహజము. అదిగాక, ఒకడు ఒక సంవత్సరము కష్టపడి బాగా బాగుచేసుకొన్న పొలాన్ని మరుసటి సంవత్సరము వాని దగ్గరనుండిలాగుకొని ఇంకొకనికి ఇవ్వడం ఏమి సబబు అని అనిపిస్తుంది. ఈ భావము క్రమంగా గట్టిపడి, ఎవడు బాగుచేసుకొన్న భూమి వాడికే స్థిరంగా ఉండిపోవాలనే స్థితి ఏర్పడుతుంది. ఈ రీతిగా ఆ యా చెక్కలయందు వ్యక్తులకు శాశ్వతమైన ప్రయివేటు హక్కులనేవి అంగీకరింపబడడం జరిగింది.

బంజర్లు, మందబయళ్ళు, అడవులు వగైరాలలో ఉమ్మడిహక్కు నిలిచియుండుట

అయితే, సాగుబడిలోనికి తేబడిన భూమి ఈ రీతిగా వ్యక్తులకు వేర్వేరు హక్కుభుక్తములుగా ఏర్పడిపోయినప్పటికి, ఇంకను సాగుబడిలోనికి రాని బంజరుభూములు, అడవులు, మందబయళ్ళు, మేతబీళ్ళు మొదలగునవి గ్రామ సంఘమున కంతకు ఉమ్మడిహక్కు గలవిగానే ఉండిపోయినవి. ఈ ప్రదేశాలలో అందరు ఉమ్మడిగా పశువులను మేపుకోవచ్చును. అడవులలోనుండి కట్టె, కంప, ఎరువు, ఆకు తెచ్చుకోవచ్చును. వీటిని, ప్రత్యేకముగ ఎవరుగాని, ఆకట్టుకొని కూడబెట్టడానికి వీలులేదు.

ఈ రీతిగా భూమియందు "హక్కు" అనే టటువంటిది

గ్రామ సంఘములకు, వ్యక్తులకు ఎట్లెట్లు ఏర్పడడానికి అవకాశము లుండెనో, బుద్ధిసూక్ష్మతచే చర్చించితిమి. పూర్వము, ఆ యా దేశములలో, ఈ భావములే ఎట్లెట్లు ఉద్భవమయ్యెనో తెలుపు గ్రంథాధారముల కొన్నిటి నిట వివరించెదము.

గ్రంథాధారములు

జైమిని సూత్రములు 6 వ అధ్యాయం 7-2

"భూమి ఒకరిది కాదు; అందరికి సాముదాయపు హక్కు గలది" అనే మాట క్రీస్తుకు పూర్వము అనేక సంవత్సరాలనాడు రచింపబడినదని తెలిసినవారిచేత అంగీకరించబడిన జైమిని సూత్రములలో స్పష్టముగ నిర్వచింప బడియున్నది. "భూమి అందరికి, సాముదాయకమైనది కాబట్టి, దానిని ఇచ్చివేయడానికి ఎవరికీ వీలులేదు". అని జైమిని సూత్రము.

ఖాండులు, తోడాలు, మున్నగు అనార్యజాతుల అభిప్రాయము

అనార్యజాతివారగు ఖాండులు, నీలగిరి ప్రాంతములోని తోడాలునుకూడ ఇట్టి భావమునే కలిగియున్నారు. వారు ఆక్రమించికొన్న భూమి వారి సాముదాయకపు భూమి అని వారి వాదన.

"వినోగ్రాడఫ్" అనే పాశ్చాత్య పరిశోధకుని అభిప్రాయము

భూమి ఆదికాలమున వ్యక్తుల సొమ్ము కాదనిన్నీ, గుంపుల తాలూకు ఉమ్మడిసొమ్ము అనిన్నీ పురాతనగ్రంథము

లయు, పురాతన జాతులయు సుస్థిరభావమైనట్లు "వినోగ్రాడఫ్" అను పాశ్చాత్య పండితుడు గొప్ప పరిశోధన చేసినమీదట నొక్కి వక్కాణించు చున్నాడు.*

మహమ్మదు, అతని శిష్యుల అభిప్రాయము

మహమ్మదీయ మతస్థాపకుడగు మహమ్మదు ప్రవక్త కూడ "బంజరు భూమిని ఎవరైతే సాగుచేయుదురో, ఆ భూమి వారిదే అగును" అని చెప్పియున్నాడు. బంజరు భూమిని సాగుచేసుకోడానికి రాజుయొక్క అనుమతికూడ అవసరములేదని అబూయుసుఫ్, మహమ్మదు, అను అతని శిష్యులిద్దరి అభిప్రాయము. వేటలో పడిన జంతువు, దానిని కొట్టినవాడి సొమ్ము ఎట్లయినదో, ఆ ప్రకారమే మొదట సాగుచేసినవాడిదే భూమిహక్కు అని ఈ శిష్యుల మతము.

జస్టీనియన్ అనే రోమనులా స్థాపకుని అభిప్రాయము

రోమన్‌లా కంతకు, మూలకారకుడగు "జస్టీనియన్" ఏమి చెప్పినాడు? "అడవిమృగములు, పక్షులు, చేపలు అనగ నేలయందును, నీటిలోను ఆకాశమునందును తిరుగు జంతువులు ఎవరిచేతనైతే పట్టుపడుతవో, అవి వారి సొమ్మే

* "In so far as agriculture has historically developed out of pastoral husbandry there seems to be hardly any thing more certain in the domain of archaic law than the theory that 'the soil was orginally owned by groups and not by individuals, and that its individual appropriation is the result of a slow process of development."

అగును. ఇది సర్వమానవజాతుల ధర్మము. అంతకు పూర్వము ఎవరి సొమ్మూ కాకుండ వున్నవస్తువు, మొట్టమొదటగ ఆక్రమించుకొన్నవారికి హక్కు అగును.

గౌతమ ధర్మసూత్రకారుని అభిప్రాయము

ఒక వస్తువునకు హక్కు సంపాదించడానికి నాలుగు మార్గములు కలవని గౌతమ ధర్మసూత్రములు (10వ అధ్యాయము, 39వ శ్లోకము) చెప్పుచున్నవి. అవేవనగ, (1) వారసత్వమువల్ల, (2) కొనుక్కోవడంవల్ల, (3) విభాగంవల్ల, (4) ఆక్రమించుకోవడం, లేక దొరకడంవల్ల. ఇందులో చెప్పబడిన నాలుగవ పద్ధతి లోగడ ఎవరి స్వాధీనములోనూ లేని బంజరు భూములు, అడవిమృగములు, వగైరాలకు వర్తించును.

ఇటీవల కోర్టుతీర్పుల సారాంశము

పురాతన గ్రంథములలోనే గాక, ఇటీవల కొన్ని కోర్టు తీర్పులలో కూడ "మొదట ఆక్రమించుకొన్నవాడిదే భూమిహక్కు" అనే సిద్ధాంతము అంగీకరించ బడినది. 9. మద్రాసు 175 నెంబరు (సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు వీరరాయన్) అనే కేసులో సర్ ఛార్లెస్ టర్నర్, ముత్తుస్వామి అయ్యర్ అనే జడ్జీలు, "మొట్టమొదటగ బాగుచేసి సేద్యములోనికి తెచ్చినవానిదే భూమిహక్కు. ఇది హిందూ ధర్మశాస్త్రము లోని సామాన్య నియమము" అని చెప్పియున్నారు. ఈహక్కు కొద్ది పరిమితి కలదేకాదు. సర్వ సంపూర్ణమైనది" అనికూడ

11 M. I. A. 345, "గంగా గోవిందమండల్" "24 పరగణాల కలెక్టరు" అనే కేసులో స్పష్టము చేయుబడినది.

రాజు పుట్టుక, అతని హక్కులు, బాధ్యతలు

భూమి, దానిని సేద్యము చేయుచున్న రైతుఉండగ మధ్య మూడవవాడు "రాజు" అనేవాడు ఎక్కడనుండి వచ్చి నాడు? ఇతని పని ఏమి? ఇతనికిగల హక్కులేమి, బాధ్యతలేమి? ఈ ప్రశ్నలకు జవాబు చెప్పుటకు మానవ సంఘ చరిత్ర నొక సారి తిరుగవేయ వలెను. మానవులు మొదట అరణ్యములలో తిరుగాడుచు, మృగముల వేటవల్ల జీవించు చుండిరనియు, తరు వాత కొన్ని కుటుంబములు గుంపులుగను, తండాలుగను చేరి అచ్చటచ్చట అడవులను ఛేదించి తాత్కాలికపు వ్యవసాయము (కుమ్రివ్యవసాయము) చేసికొనుచు, తిరుగాడుచుండిరనియు, దరిమిలా కొన్ని గుంపులుజేరి అనువైన చోట్ల గ్రామములుగ స్థిరపడిపోయిరనియు, పైనచెప్పియుంటిమి. ఇట్లు స్థిరపడిన గ్రామ ములు విచ్ఛిన్నము గాకుండ ఉండునిమిత్తము వారిలోవారు కొన్ని కట్టుబాటులను జేసికొనిరి. ఈ కట్టుబాట్లను గురించిన వివరములు వేరే అధ్యాయములో తెలిపెదను.

కాలము గడచిన కొద్ది, పరస్పర సహాయము నిమి త్తము, కొన్ని గ్రామములు కలసి ఒక ఖండముగను, కొన్ని ఖండములు కలసి నాడులుగను, దేశములుగను, వేరు వేరు చోట్ల వేర్వేరు పేర్లతో ఏర్పడెను. వీనితాలూకు కట్టుబాట్లు చెడకుండ కాపాడుటకును, ప్రజలలో ఒకరి నొకరు హింసించు కొనకుండ సంరక్షించుటకును, ఇతరులను బాధించే దుర్మా

గ్గులను శిక్షించుటకును ఒక ఏర్పాటు అవసరమయ్యెను. ఇది ఆదియందు అవసరములేక, దరిమిలా కొంతకాలానికి ఏర్పడిన అవసరము. దీనిని తీర్చడానికి అధికారము వహించే వ్యక్తో, వ్యక్తులసంఘమో, కావలసి వచ్చింది. ప్రాచీనకాలాలలో రాజ్యాలేలిన ప్రజాసంఘాలు అక్కడక్కడ కలవు. కాని మొత్తముమీద సర్వసాధారణంగా ప్రజలందరూ కలసి, "రాజు" అనే వానిని, ఏర్పాటు చేసుకొన్నారు. సంఘక్షేమమునకు ఏ ఏ పనులు అవసరమో, అవి అన్నీ చేయడానికి అతనికి ప్రజలు అధికారము ఇచ్చినారు. ఈ అధికారం చెలాయించడానికి కావలసిన మనుష్యబలము, ధనబలము, యావత్తు ప్రజలు అతనికి ఇచ్ఛాపూర్వకముగా ఇచ్చినారు. తమ శరీర బలములో భాగమును, తాము కష్టపడి పండించిన పంటలో భాగమును, రాజున కిచ్చి, అతనికి సంఘసేవనిమిత్తము అపారమైన శక్తిని ప్రజలే కలుగజేసినారు.

ప్రజలు ఈ రీతిగా తన కిచ్చిన బలముతోను వారిసహాకారముతోను "రాజు" అనేవాడు సంఘము, దేశము, చెడిపోకుండ అందరికి సౌఖ్యము కలిగించే ఏర్పాట్లను, డిపార్టుమెంట్లను నిర్మించి, పైన తాను కాపుండి, నడిపించుచున్నాడు. అందరికి సౌఖ్యము కలుగజేసేవాడు, అందరి మనస్సులను సంతోష పరచేవాడు, అనగా రంజింపజేసేవాడు గనుకనే అతనికి " రాజు " అనే పేరు వచ్చినది. పై అంశములను బట్టి చూడగా, రాజు అనేవాడు స్వయంభువు కాడనిన్ని, ఎవరికీ సంబంధము లేకుండా ఎక్కడనో ఆకాశమునుండి తనంతటతానుగ ఊడిపడిన వ్యక్తి కాడనిన్ని, అతనికి ప్రజ లిచ్చిన బలమే

తప్ప వేరేబలముగాని, హక్కులుగాని, అధికారముగాని లేవ నిన్ని, ప్రజలు వుండమంటే ఉండేటటువంటిన్ని, పొమ్మంటే పోయేటటువంటిన్ని, వ్యక్తి అనిన్ని, స్పష్టమగుచున్నది. ఈ భావములే భారతము మున్నగు మన పురాతనగ్రంథములందు కన్పించు చున్నవి.

రాజు ఉండవలసిన అవసరము?

ఒకరి సొమ్ము ఒకరు అపహరించకుండ, ఒకరి నొకరు హింసించకుండ ఉంటే, నిజానికి రాజు అనేవాడే అవసరముం డదు. ఒక్క ఉదాహరణ చూడండి:—దేశంలో దొంగతనాలు దౌర్జన్యాలు లేవనుకోండి. అప్పుడు పోలీసు డిపార్టుమెంటు ఎందుకు? ఒకరి ఆస్తి ఒకరు కాజెయ్యరనుకోండి. అప్పుడు సివిల్ కోర్టులు యెందుకు? ఈ రీతిగా, ధర్మము నాలుగు పాదాలా నడుస్తుంటే, నిజానికి రాజు అనేవాడే ఉండ నక్కర లేదు. పూర్వము కృతయుగములో, ప్రజలలో అధర్మము లేకుండిన ట్లును, అందువల్ల రాజు అవసరము లేక పోయినట్లును తరు వాత కొంతకాలానికి వారిలో కామక్రోధాలు చెలరేగి, ఒకరి నొకరు హింసించుకో సాగినట్లును, అప్పుడు ప్రజలంతా చేరి లోఅక్రమాలను అణచి, ప్రజలకు సౌఖ్యము చేకూర్చడానికి "రాజు" అనేవాణ్ణి ఏర్పరుచు కొన్నట్లును మహాభారతము, శాంతిపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము 196 మొదలు 200 వరకు గల పద్యములలో వర్ణింపబడియున్నది.

రాజున్నూ తక్కిన మనుష్యులవంటివాడే గద; అతడు న్నూ ఇతరులవలె మామూలు కాళ్లు చేతులు కలవాడే కద;

క. ఒండొరులకు రక్షకులై
యుండుదు రట్లుండ దైన్య మొదవిన లోభం
బొండొండ పెరిఁగి ధర్మము
ఖండితమై మొదలుకొని రకార్యంబులకున్.

క. క్రమమునఁ గామము రాగము
దమ మనముల నొదవఁగా మదం బెక్కిన వి
భ్రమ మొందుచు విచ్చలవిడి
విమార్గచరితముల వేదవిధ్వంసకులై.

క. మనుజులు ధర్మము బొడవడఁ
చిన వేదము గర్మములును చెడుటకు భయమం
దిన యింద్రాదులు గమలా
సనుఁ గావఁగ మునులుఁ దారుఁజనిరి నరేంద్రా!

అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు నీతిశాస్త్రము సృష్టించి, వారల కివ్వఁగా, ఆ శాస్త్రప్రకారము ప్రజలను నడిపించగల శక్తిమంతు నొకని మా కిప్పించవలసినదని వారు విష్ణుమూర్తిని ప్రార్థింతురు. అప్పుడా విష్ణుమూర్తి. "రాజు" అనే వానిని సృష్టించి యిచ్చును. ప్రజలందరి సహాయం ఉంటేనే, గాని నేను ఈ డ్యూటీ నెత్తిమీద వేసుకోజాల నని అతడనును. అప్పుడు దేవతలందరు తమతమ శక్తులను అతని కిత్తురు. ఇంద్రుడు వైభవము ఇస్తాడు: మేరువు బంగారము ఇస్తుంది; ఈ విధంగా అందరు అన్ని శక్తులు ఇస్తే, అప్పుడతడు రాజ్య భారము వహిస్తాడు.

క. సురపతి విభవము మేరువు
హిరణ్యమును గిన్న రేశుఁ డీడితసంప
ద్గురుతము నొసఁగిరి రథకరి
తురగభటావళులు దలఁపుతో నొడఁగూడెన్.

శాంతిపర్వము ద్వితీయాశ్వాసములోనే ఇంకొక ఘట్టములో (255.వ పద్యము మొదలు) ఈ రీతిగా చెప్పబడియున్నది:—

సీ. జను లొక్కతఱిఁ దొల్లి సమయంబు దమలోనఁ
జేసి క్రూరతయు ముచ్చిమియు అంకు
సైఁపక యట్టి దుర్జను నందఱును గూడి
శాసించువారుగాఁ జాలి తమకు
నధిపతియుగ నొరు నానేపకకయుండి
నడవడి బహుకారణములఁ జిక్కు
వడిన విషణ్ణులై, బ్రహ్మఁ గానఁగబోయి
మాకు రక్షకుఁడుగ మహిపుఁ డొకఁడు
తే. వలయు రూపింపు మాతనిఁ గొలిచి బ్రదుకు
వార మనుటయు నజుఁడును వ్వారివలని
కరుణ మనువు నిరూపించె నరు లసత్య
నిరతు లని పాలనమునకుఁ జొరఁ డతండు.

వ. చొరకున్న నజ్జనంబు లమ్మహాత్మునితో "నీకుం బుయిఁలోడ నేల? పశువులచేతఁ బశువులయందును, బసిండిని నేఁబదియగు నంశంబును, ధాన్యంబున దశమ భాగంబును, భాండారంబుగఁ బుచ్చికొని, శస్త్రోపజీవులనెల్ల నీవారిం జేసికొని,

బలవంతుండవై, దుష్టనిగ్రహ శిష్టప్రతిపాలనం బాచరింపు మేమందరము నీ పనుపు సేయంగలవారము. అధర్మవర్తనులు నీచేతం జెడువారు; ధర్మంబున నాఱవపాలు నిన్నుం జేరంగల యదిగా నొడంబడితిమి. ఇంద్రుడు దేవతల రక్షించుమాడ్కి మమ్ము రక్షించుకొని సుఖంబుండు మనుటయు [257]

క॥ అతఁ డొడఁబడి యత్తెఱఁగున,
నతి బలవంతుఁడయి నీతి, నంచిత మగు ను
ద్ధతవిక్రమమునఁ దగ నీ,
క్షితిఁ బాలించె, సుఖులై రశేషజనములున్॥—[258]

రాజు హక్కులేమి? పంటలో షష్ఠభాగం:—

'మొదటగ ఆక్రమించుకొన్నవారిచే భూమి హక్కు' అని అంటే, ఇక రాజు మాట ఏమి? "భూమిలో పండిన పంటలో కొంతభాగం మాత్రం—అదిన్నీ ప్రజల ధనమాన ప్రాణాదులను కాపాడడ మనే పని నిర్వహించే నిమిత్తం మాత్రమే—రాజు తీసికొనుటకు అర్హుడు. అంతకు మించి అతని కేమిన్నీ హక్కులేదు"—అని మనపూర్వధర్మశాస్త్రము లన్నీ ఘంటాపథముగ ఘోషించి చెప్పుచున్నవి. ఈ రీతిగ, పంటలు వగైరాలలో రాజు కివ్వబడే వాటాకే "రాజభాగ మని పేరు. మనువు ఏమన్నాడు?—నేలస్వభావమును బట్టిన్నీ, దానికి చేయవలసిన కృషినిబట్టిన్నీ, పండిన పంటలో రాజు 8 వ వంతో, 6 వ వంతో, 12 వ వంతో తీసికొనవచ్చును." [మను. VII 130] యుద్ధములు వగైరా ఉపద్రవాలువస్తే, నాలుగోవంతువరకు కూడ తీసికొనవచ్చు నట.

గౌతముడు, నారదుడు, బోధాయనుడు, విష్ణువు మొదలైన స్మృతికర్త లందరు ఆరవభాగమును (షష్ఠభాగమును) గురించే ఎక్కువగ చెప్పియున్నారు. పండించిన ధాన్యాదులలోనే గాక ఎవరు ఏవస్తువులు తయారుచేస్తే ఆ వస్తుసముదాయములో ఆరవవంతు రాజుకు ఇవ్వవలె నని విష్ణుస్మృతి (III. V. 25) చెప్పుచున్నది." మాంసము, తేనె, నెయ్యి, ఓషధులు, సుగంధద్రవ్యములు, పుష్పములు, ఫలములు, దుంపలు, ద్రవపదార్థములు, సంబారుద్రవ్యములు, కొయ్య సామానులు, తాటియాకులు, వగైరా ఆకులు, తోళ్లు, కుండలు, రాతిపాత్రలు, వెదుళ్లతో చేసిన బుట్టలు వగైరా సామగ్రి" — వీటి అన్నింటిలో ఆఱవపాలు రాజుకు పన్నుగ చెల్లింపబడవలె నని విష్ణుస్మృతిలోని పై వాక్యము చెప్పుచున్నది. పన్నులు పూర్వము రొఖ్ఖరూపముగ గాక, *వస్తురూపేణా ఇవ్వబడుచుండె ననుటకు విష్ణుస్మృతిలోని ఈ వస్తువుల పేర్లే నిదర్శనము.

సస్యము నకు సరిపడ ధాన్యములు పండించడం – వ్యవ

* సర్కారువారు పన్నులు రొఖ్ఖరూపముగ గాకుండ, వస్తురూపేణా పుచ్చుకొనుట పూర్వము, ఇటీవల కొంతకాలం క్రితం వరకు కూడ సాధ్యమైనప్పుడు, ఇప్పుడేల సాధ్యము కాదు? పరిపాలనా విధానము యావత్తు నా "గ్రామస్వరాజ్యస్కీము"లో వివరించిన రీతిగ మార్పు చేసేయెడల, పన్నులు ఇప్పుడైనను, ఇక ముందైనను కూడ రొఖ్ఖంగా కాకుండ, వస్తురూపేణా పుచ్చుకొనుట కెట్టి అభ్యంతరముగల్గి ఉండదు. నాణె పద్ధతిలో ప్రజలు పడే ఘోరబాధలకంటె, వస్తుమార్పిడి విధానంలో గల మేళ్లు ఎన్నో గలవని లోకానికిప్పటికి తెలియవచ్చుచున్నది.

సాయకుల విధి. రైతుయొక్క అజాగ్రత్తవల్ల పంటలు నష్టమైతే, రాజు సదరు రైతుకు దండించవచ్చును. అనగ, రాజభాగమునకు పదిరెట్లు దండన విధించవచ్చును. కేవలం రైతుయొక్క అజాగ్రత్తవల్ల గాక, అతనికి తెలియకుండ, అతని నౌకర్లయొక్క అజాగ్రత్తవల్ల పంట నష్టమైయుంటే, పై చెప్పిన దానిలో సగం దండనమాత్రమే విధింపబడు నని మన ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి.

రాజభాగం – అనగా సర్కారు శిస్తు – ఏ రైతైనా చెల్లించకపోతే, అతనిని భూమినుండి తొలగించడమనే దండన మన హిందూధర్మశాస్త్రములలో ఎక్కడా కలికానికైనా కనిపించదు. ఎందుకంటే, భూమికి హక్కుదారుడు రైతే కాని రాజు కాడుగద! భూమి రాజుసొమ్ము కాదు. లాక్కోడానికి! శిస్తు చెల్లించకపోతే, శరీరదండన వగైరా ఇతరవిధమైన దండన విధించడం వుండెనుగాని, భూమి లాగికోవడ మనేదే లేదు.

ఇంతవరకు, రాజు అనేవాడు ఏర్పడవలసి వచ్చిన అవసర మేమిటో, అతనికి ఉన్న హక్కులేమిటో చెప్పితిమి. ఇక, అతనికి లేని హక్కులేమిటో చెప్పుట అవసరము. ఎందుకంటె, ఇటీవల అనేక కారణములచేత, వస్తుతః రాజుకు లేనటువంటి హక్కులను ఎన్నింటినో తీసికొనివచ్చి కొందరు అతనికి అంటగట్టినారు! అందువల్ల, అనేక అనర్థములు ప్రజకు వాటిల్లినవి. ఈఅనర్థము లన్నీ తొలగవలెనంటే, నిజానికి అతనికి లేని హక్కులేమో (అనగ, ఉన్నవనే భ్రమలో వుండి, నిజానికి లేనటువంటి హక్కులేమో) స్పష్టముగ మన మందరం తెలిసికొనుట అత్యవసరం.

భూమి యావత్తుకు రాజే అధిపతి, యజమాని యనిన్నీ; అతని దయాధర్మబిచ్చాన్ని బట్టియే తక్కిన ప్రజలంతా ఆ భూమిలో కాపురం వుండక వ్యవసాయం చేసుకోవడంగాని, జరుపుకోవలసి వున్నదనిన్ని, ప్రజకేమీ భూమియందు స్వత స్సిద్ధమగు హక్కు లేదనిన్నీ, రాజు ఉండమంటే ఉండేటట్లున్ను, లేచిపొమ్మంటే పోయేటట్లున్ను ప్రజలు ఉండా లనిన్నీ ఒక సిద్ధాంతి ఇటీవల బ్రిటీష్‌ప్రభుత్వం వచ్చిన తరువాత మన దేశంలో లేవదీయబడినది. ఇది కేవలం తప్పుడుసిద్ధాంతం: ఇది ఇంగ్లండు దేశంలో రైటు కావచ్చునేమోగాని, మన దేశం లో సుతరాం తప్పు. ఇది మన అనాది నుండి వచ్చుచున్న సాంప్రదాయములకు, ధర్మశాస్త్ర ప్రమాణములకు కేవలము తల్లక్రిందులు. మన పూర్వ గ్రంథాలలో ఏవంక చూచినా సరే ఈయంశము చక్కగ ఋజువు అయితీరుతుంది. ఎక్కు వగ వెదకి పరిశోధనచేయ నక్కరలేదు. ఇంతటి స్పష్టమైన విషయమును, మనలో కొందరు స్వార్థప్రేరితులై, తెలియని పరాయి ప్రభుత్వాధికారులతో లాలోచీపడి తల్లక్రిందులు చేయ జూచుట ఆశ్చర్యము!

గ్రంథాధారములు

పై యంశములు ఋజువుచేయుటకు పూర్వ గ్రంథ ములనుండి కొన్ని ఆధారములను ఈ దిగువ క్లుప్తముగ సూచించెదము.

'విశ్వజిత్' అనబడే యజ్ఞములో యజ్ఞము చేసే భక్తుడు తనకున్న భూమి యావత్తు యజ్ఞము చేయించే హోతకు దానము చేయవలెనని యున్నది. ఈ సందర్భములో జైమిని సూత్రకారుడు ఒక చర్చచేసెను. భూమిని యావత్తు రాజు దానము చేసివేయ వచ్చునా ? అనే ప్రశ్న చేయబడి దానికి సమాధానము ఈ రీతిగ చెప్పబడినది. రాజుకు భూమి యందు హక్కు లేదు; సామంతరాజుకున్ను లేదు. "భూమి యావన్మంది ప్రజలదిన్ని" రాజు భూమిని దానము చేయ వలెనంటే, ప్రజలనుండి కొని మరీ దానము చేయవలె నని జైమిని చెప్పియున్నాడు. తంజావూరు రాజులు దేవాలయము లకు, బ్రాహ్మణులకు భూములను దానము చేసినప్పుడు ఆసాములనుండిగాని, గ్రామసంఘముల నుండిగాని కొని మరీ దానము చేసినట్లు నిదర్శనములు గలవు. ఇండియాను పాలించిన మహామ్మదీయ ప్రభువులు కూడ ఇదేరీతిగ చేసిరి. భూమి హక్కు మాదే నని తురకప్రభువు లెన్నడూ చెప్పి యుండలేదు. ఢిల్లీకి చుట్టుపట్టుల నున్న భూములు కొన్ని తనకు కావలసివస్తే, ఔరంగజేబు చక్రవర్తి "లుండీ" "పలాణా" వగైరా పరగణాల భూములను డబ్బుపెట్టి కొనుక్కొనెను. అక్బరాబాద్, ఇలహాబాద్, కోటలు కట్టుటకు స్థలము కావ లసి వస్తే, అక్బరు చక్రవర్తి సదరు స్థలములను డబ్బుపెట్టియే కొనుక్కొనెనుకాని, భూమిహక్కు నాదే ననిచెప్పి జబరదస్తీగా లాగికొనలేదు. ఆ విధముగానే, షాజహాన్ చక్రవర్తి "షాజ హాన్ బాద్" కోట కోసమున్ను, అలంగీర్ పాదుషా "అవ రంగబాద్" కోట కోసమున్ను, మరికొన్ని మశీదులకోసమున్ను

కూడ, భూములను కొని కేగాని, తమవేయని చెప్పి లాగికొన లేను.

'వ్యవహారమయూఖ' వ్యాఖ్యవ్రాసిన నీలకంఠుడుకూడ ఈ యభిప్రాయమునే బలపరచుచున్నాడు. పరరాజును ఓడించి, అతని రాజ్యమును ఆక్రమించుకున్నప్పుడుకూడ, జయించిన రాజుకు ఆ ప్రజల తాలూకు భూములుగాని, ఇండ్లు వాకిండ్లుగాని, స్వంతఆస్తిగ చెందజాలవు. శిస్తు మాత్రము తీసికోడానికే అతనికి హక్కు వుండు నని నీలకంఠుడు చెప్పుచున్నాడు.

'పూర్వమీమాంస' ఆరవగ్రంథము ఇట్లు చెప్పుచున్నది:—

"ప్రతి గ్రామములోను, పొలములోను, ... హక్కు భూమికారులదే; రాజు పన్నులు మాత్రము తీసికొనవలెను. రాజు భూదానము చేసినాడంటె, భూమి హక్కు ఇచ్చినా డని కాదు; తనకువచ్చే పన్నుసుమాత్రం ఇచ్చినా డని అర్థము. అయితే, "భూమికార్ల" నుండి రాజు భూమిని కొన్నప్పుడు భూమి హక్కుసహా రాజుకు సంక్రమించుతుంది."

అయితే రాజుకు "పృథ్వీపతి" "భూమీశ్వర" మొదలైన బిరుదులు గలవుగద, దానినిబట్టి భూమికి హక్కుదారుడు రాజే యని ఎందుకనకూడదు? అని కొందరనవచ్చును. అవి కేవలము కవితాచమత్కృతిచే నొసంగబడిన శుష్కబిరుదులే గాని, రాజుకు వస్తుతః గల హక్కులను నిరూపింపజాలవు.

"భూమీశ్వరు" డను బిరుదంతోపాటు రాజుకు "సర్వేశ్వరుడు" "నరపతి" మొదలైన బిరుదులుకూడ కలవు. అంతమాత్రముచేత అతని పరిపాలనలో నున్న నరులందరు అతని ఆస్తియని చెప్పవచ్చునా?

రాజు అనుమతితో నిమిత్తం లేకుండానే, భూమిని అమ్ముకొనుటకుగాని, తాకట్టు వగైరాలు పెట్టుకొనుటకుగాని ప్రజలకు హక్కు గలదు. రాజుకి భూమియందు హక్కు వుంటే, ఇదెట్లు సంభవం అవుతుంది?

మహమ్మదీయ పరిపాలనలో

భూమి హక్కు రాజుదా? రైతుదా? అనే విషయంలో మహమ్మదీయ మత సాంప్రదాయము లెట్లున్నవో కొంచెము తెలిసికొందము.

మహమ్మదీయులు ఏ దేశము పైకియైనను దండెత్తి పోయే ముందు, "మీరంతా మా మతము స్వీకరించవలసినది" అని వారి మతగురువు "ఇమాము" సదరు దేశ ప్రజలకు శ్రీముఖము పంపును. ఇట్లు ముందుగ కబురు పంపనిది, వారు యుద్ధము చేయకూడ దట. అది అధర్మయుద్ధ మగు నట. మతమును స్వీకరించుటకు ఆ దేశప్రజలు అంగీకరించినయెడల, వారు తక్కిన మహమ్మదీయ మత స్థులతోపాటే సర్వసౌకర్యములును పొందుదురు. అనగ వారిభూములపై మిక్కిలి తేలికయగు "ఊషర్" అనబడు పన్నుమాత్రము విధింపబడును - ఇది పంటలో పదవవంతు వుండును.

ఊషర్

మతములో కలియుటకు ప్రజలు అంగీకరించనిచో "పోనీ 'జిజియత్' అనబడు తలపన్ను అయినను ఇస్తారా?" అని ఇమామ్ అడుగును. ఈ తలపన్ను ఇచ్చుటకు ప్రజలు అంగీకరించిన యెడల, వారు మతము మార్చుకో నక్కర లేకుండ, మహమ్మదీయ రాజ్యములో సుఖముగ కాపురముండవచ్చును. అయితే, ఈ తలపన్నుతో పాటు భూములమీద 'ఖరాజ్' అనబడు భూమిపన్నుకూడ ఇచ్చుకొనవలెను.

జిజియత్ తలపన్ను

మతమును స్వీకరించుటకుగాని, తలపన్ను ఇచ్చుటకుగాని అంగీకరించక, ఈ రెండుపద్ధతులును కూడా ప్రజలు నిరాకరించేయెడల, అప్పుడు ఇమామ్ వారిపై తీవ్రముగ దండెత్తిపోయి, వారి దేశమును జయించును. భూములన్నీ కొల్లగొట్టి సిపాయిలకు లూటీగా పంచిపెట్టును. ఇట్లు కొల్లగొట్టబడిన భూములకే "ఘనీమత్" అనిపేరు. మహమ్మదీయ మత ప్రకారము విధింపబడు భూమిపన్ను ముఖ్యముగ రెండు రకములుగ నున్నది.

ఘనీమత్ కొల్లగొట్ట బడిన భూములు

(1) ఉషర్ (2) ఖరాజ్: ఖరాజ్ కూడ తిరిగి రెండురకములు. (1) ముకాసిమ్మా, (2) వజీఫా.

'ఉషర్' అనేది చాలా తక్కువ శేటు — పేదవాళ్లు కూడ తేలికగా ఇచ్చుకోగలిగినంత తక్కువగ ఉంటుందట. అది భూమిమీదగాక, పండిన పంటలో ఎంతో తక్కువ భాగముగ వుంటుంది. ఇట్టి సౌకర్యమైన తేలిక శేటు స్వమతస్థు

లగు మహామ్మదీయులకు మాత్రమే అభిమాన పూర్వకముగ విధింపబడు చుండెడిది. ఇక 'ఖిరాజ్' అనేది పంటమీదగాక భూమిమీదనే విధించబడునట. అనగ, పంట పండినా పండక పోయినా, రైతు పన్ను ఇచ్చుకొని తీరవలసినదే. ఇట్టి భారమగు పన్ను సాధారణముగ మహామ్మదీయుల మీదగాక; తదితర మతస్థుల భూములమీద విధింప బడవలెనని యున్నదట. ఇది అచ్ఛమైన మహామ్మదీయ మత సాంప్రదాయము. అయితే, ఇట్టి అక్రమ మగు జబరదస్తీ సాంప్రదాయమును ఏ తురక ప్రభువుగాని అమలు జరుపుటకు ఇండియాలో సాహసించ లేకపోయెను. ఏలననగ, మహామ్మదీయులు హిందూదేశమును అంత సంపూర్తిగ జయించలేక పోయిరి. ప్రజలను అంత నిర్వీర్యులనుచేసి గాజులు తొడిగించి కూర్చుండబెట్టలేకపోయిరి. అందువల్ల ఈ మార్గ మవలంబించలేదు. ఒక్క "అల్లా ఉద్దీన్" అనే తురక ప్రభువు మాత్రము 14 వ శతాబ్దారంభమున దక్షిణ దేశములో ఈ విధమగు జబరదస్తీ చేయుటకు కొంత ప్రయత్నించెనే గాని, అదిన్నీ కొనసాగలేదు. కాబట్టి, *అచ్ఛమగు ఖిరాజ్' ఇండియాలో ఎన్నడున్ను విధింపబడలేదు.

'అచ్ఛమగు ఖిరాజ్' సిద్ధాంతమును సడలించుటకు గాను; మహామ్మదీయ ప్రభువులు 'ఖిరాజ్' ను రెండు రకములు జేసిరి. (1) ముకాసిమ్మా, (2) వజీఫా. 'ముకాసిమ్మా'అనేది, భూమి మీద పంట వున్నప్పుడే. (దానిలో కొంతభాగము మాత్రమే) — ప్రభువుచే తీసికొనబడుచుండెను. ఇది మన హిందూప్రభువుల 'రాజ భాగమును'

పోలి యుండెను. ఈ హిందూసాంప్రదాయమునే తురక ప్రభువులును అవలంబించిరి. మహమ్మదీయ శాస్త్రప్రకారము ఇట్టి సౌకర్యము ఒక్క మహమ్మదీయులకే ఇవ్వ తగియున్నను, పరిస్థితులను బట్టి, ఇట్టి దానిని తదితర మతస్థులకు కూడ ఆ నాటి తురకప్రభువులు ఇండియాలో ఇచ్చిరి. ఇక 'వజీఫా' అనేది భూమిమీద పంటయున్నను లేకున్నను, మహమ్మదీయే తరుల మీద పన్ను విధింపబడ వలసియుండెను. కాని యిది ఇండియాలో ఏ తురక ప్రభువున్ను విధించలేదు.

ముజరాత్　ఏ రైతైనను భూమిని వదలి వెళ్లిపోయినచో, ఇమామ్ (మతగురువు) ఆ భూమిని ఇంకొక రైతుకు ఏదో శిస్తుకట్టి ఇవ్వవచ్చును; లేదా, సొంత సేద్యము చేయ వచ్చును; లేదా పాలిపద్ధతిని ఎవరికైనా ఇవ్వవచ్చును. ఈ పాలిపద్ధతికే ముజరాత్ అని పేరు.

ఊషర్, ఖిరాజ్, ముకాసిమ్మా, వజీఫా, అనే వాటిలో ఏ రకమైన పన్ను నబాబు తీసికొనుచున్నప్పటికి, అంత మాత్రముచేత నబాబుకు భూమియందు హక్కు ఎన్నడు ఏర్పడలేదు. ఏ నబాబున్నూ — భూమిహక్కు నాదేనని ఎన్నడూ అనలేదు. పన్ను చెల్లించే భూమికి ప్రభువుకు హక్కు లేదు. అందుచే అతడు భూమిని దానము చేయ జాలడు. అందుండి వచ్చు పన్నును మాత్రము దానము చేయగలడు" అని 'మెదేనో షార్ హిబాజ్' అనే మహమ్మదీయ గ్రంథము స్పష్టముగ చెప్పుచున్నది.

ఇంగ్లీషు పాలనలో:—

హిందూ మహమ్మదీయ మతగ్రంథములున్ను, సాంప్రదాయములున్ను ఈరీతిని ఘోషించుచున్న ఈ సూత్రమునే అనగ రాజుకు పన్నుకు తప్ప భూమికి హక్కు లేదు అనే సూత్రమునే ఇంగ్లీషు పాలనలో కూడ కంపెనీ అధికారములు అంగీకరించక తప్పినదికాదు. జమీందార్లతో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు జరిగిన రోజులలో ఈ అంశము ఎంతో గాఢముగ మథింపబడి సారాంశము చక్కగ తేల్చబడినది. ఆ వివరములన్నీ ఈ గ్రంథములోనే "జమీందారీ పద్ధతి" అనే అధ్యాయములో విపులముగ చర్చించబడును గాన ఇప్పటికి ఊటకే ఉటంకించి మాత్రము వదలివేస్తున్నాను.

ఇంగ్లీషు కోర్టులు కూడ ఈ సూత్రము నంగీకరించినవి. ఇటీవల, ఒక్క బిళ్లపాడు కేసులో మాత్రము — సూర్యనారాయణ, పోతన్న అనే కేసులో మాత్రము [41 మద్రాస్ 1012 : 45 . 1A . 209] జడ్జీలు తప్పటడుగు వేయుజూచి నప్పుడు, దరిమిలా ప్రీవీకౌన్సిలు తీర్పులు వచ్చి, ఈతప్పును సవరించినవి.

భూమిహక్కు ఎవరిది? అనే సమస్యలో ఇండియా సాంప్రదాయములకున్ను, ఇంగ్లండు సాంప్రదాయాలకున్ను తల్లక్రిందులైన తేడాయున్నది. ఇంగ్లండులో భూమియావత్తు రాజుదే: ప్రజలందరు రాజుక్రింద కౌలుదార్లో, లేక పాలేళ్లో. ఈ విషయములో ఇంగ్లీషు సాంప్రదాయములను గురించిన వివరములు ఈ గ్రంథము 2వ అధ్యాయములోవివరింపబడినవి.

ఇండియాను పరిపాలింపవచ్చిన మొదటి రోజులలో,

వాటికంపెనీవాళ్లకు ఇక్కడి ఇండియాలోని భూమి పద్ధతు లేమిటో తెలియక తికమకపడిరి. తమ ఇంగ్లీషు సాంప్రదాయములను తీసికొనివచ్చి ఇక్కడ ప్రవేశపెట్ట జూచిరి. ఒకప్పుడొక అభిప్రాయమున్ను, మరొకప్పుడు మరొక అభిప్రాయమున్ను, పరిపాలకులు, రివిన్యూబోర్డులవారు, వివరించుచూ, భూమివ్యవహారముల నన్నిటిని ఇండియాలో నానా తీన్ తేరా చేసివైచిరి. ఏమీ తెలియని తెల్లవారు వచ్చి, పెద్ద పండితులవలె చర్చలు, వాదోపవాదములు చేసి, గవర్నమెంటు రికార్డుల నన్నిటిని నింపిరి. ఆ రికార్డు లన్నిటిలో మనము ఇప్పుడు, తలబ్రద్దలుకొట్టుకొనుట ఇచ్చట అనవసరం. తేలిన సారాంశ మేమంటే, పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు నాటితో ఈ వాదము లన్నియు మాటుమణగి, భూమిహక్కు ప్రజలదేగాని, ప్రభువుదికాదు అనే సిద్ధాంతము స్థిరపరుపబడెను. కాని, క్రమక్రమముగ, ఎవరికి తెలియకుండ, డబ్బుగల జమీందార్లు ఈ వాదమును తిరిగి ఎప్పటి కప్పుడు లేవగొట్టుచూ రావడంవల్ల, హైకోర్టులు, ప్రీవీకౌన్సిల్లుకూడ మరల తికమకలో పడడం తటస్థించినది. మరల, ఈ తికమక నంతా సర్దుకోడానికి, ఇటీవల, 1937-1939 సంవత్సరముల మధ్య, కాంగ్రెస్ గవర్నమెంట్లులో, ప్రకాశంపంతులుగారి రివిన్యూమంత్రిత్వపు హయాములో పద్దెనిమిదిపర్వాలగ్రంథము వ్రాయ వలసి వచ్చిందంటే, ఎంత ఆశ్చర్యమో చూడండి!!! డబ్బును, స్వప్రయోజనమున్ను గలవారు వుంటే ప్రభుత్వాలను, హైకోర్టులను కూడ ఎట్లా తల్లక్రిందులు చేసి, 'లా' నంతను నానా తీన్ తేరా చేసివేయ గలరో,- దానివల్ల పేద వారికి తమ వాదమును నిలవబెట్టుకోడానికి ఎంతటి బ్రహ్మా

ప్రళయము కల్పించవలసివుంటుందో, ఈ ఒక్క నిదర్శనంవల్ల తెలియగలదు.

బంజర్లలో హక్కు ఎవరిది?

ఇంతవరకు సాగుబడిభూమిని గురించి చెప్పితిమి. ఇక సాగుబడిలో లేని బంజర్లమాట యేమి? వీటిలో హక్కు ఎవరిది? వీటిలోకూడ పూర్వపు హిందూరాజు లెవరు గాని హక్కును కోరియుండలేదు. ఏ గ్రామ గుడి కట్టులోగాని చేర కుండ కేటాయింపుగ వున్న బంజరు ఒక్కటికూడ లేదు. ఒక భూమి నేడు బంజరుగనున్నను కాలక్రమమున రైతులు దానిని సేద్యము లోనికి తెచ్చుకొనుట కెట్టి అభ్యంతరమును లేకుం డెను. గ్రామగుడికట్టులోని భూమి య్యావత్తు గ్రామస్థులదై యున్నప్పుడు, అందలి బంజరుభూములుకూడ గ్రామస్థులవి గాక, రాజులవి ఎట్లగును? రాజు ఎవరికైనా బంజరు భూమిని దానము చేయదలచినప్పుడుకూడ సదరు బంజరును గ్రామ మిరాశీదార్లనుండి కొని మరీ యిచ్చుచుండిసట్లు తంజావూరు రాజుల రికార్డునుబట్టి స్పష్టముగ తెలియుచున్నది. ఇనాము కమిషనరుకూడ ఈ యంశమునే స్పష్టముగ ఉదహరించి యున్నాడు. బంజరుభూములను ఎవరికైనా ఇనాముగ ఇవ్వ దలచినప్పుడు పూర్వపు రాజులు సదరు బంజర్లను మిరాశీ దార్లనుండి కొని మరీ ఇనాముగా ఇచ్చుచుండెడివారట. దక్షిణ హిందూదేశములో దొరికిన వెయ్యేండ్ల నాటి శాసన ములు కూడ ఈ మాటనే ఋజువు చేయుచున్నవి.

మహమ్మదీయ పరిపాలనలో మార్పు

మహమ్మదీయ పరిపాలన వచ్చిన తరువాత బంజర్ల

విషయములో కొంత మార్పు కలిగెను.

"బంజర్లను, ఎవరు సాగుచేస్తే వారిదే హక్కు" అని మహామ్మదు ప్రవక్త చెప్పెనట. ఈ మాటకు అర్థము చెప్పుటలో రెండు తేడాలు ఏర్పడెను. ఇట్టిహక్కు కలగడానికి ముందుగ 'ఇమామ్' యొక్క అనుమతి వుంటేకాని అది కలగదని 'అబూ హనీఫా'యను వ్యాఖ్యాత చెప్పుచున్నాను. ఇట్టి అనుమతితో అవసరం లేకుండానే హక్కు కలుగుతుందని అబూ యుసుఫ్ మహామ్మద్ అను మరి యిద్దరు శిష్యులు వ్యాఖ్యానము చేసిరి. ఈ రెండు రకముల వ్యాఖ్యానములలో అబూహనీఫా వ్యాఖ్యానమే ఇండియాలో చలామణి యగుచుండెను. దీనినిబట్టి, బంజర్లలోహక్కు ఇమామ్‌ది లేక ప్రభువుది అని ఏర్పడుచున్నది, అయినప్పటికీ, ఈ హక్కు సొంతముకోసం ఏర్పడిన హక్కుకాదట. ఈ బంజర్లను సంఘముయొక్క ఉపయోగము నిమిత్తము వినియోగించే వరకే హక్కుగాని అంతకు మిక్కిలి ఏమిన్నీ కాదని తెలియుచున్నది. రివిన్యూను పెంపొందించుకో దలచిన కొందరు తురక ప్రభువులు, బంజర్ల హక్కు మాదేనంటూ వాదింపసాగిరి. కాని, ఏ ప్రాంతములలోనైతే గ్రామసంఘములు కట్టుదిట్టముగను బలిష్ఠముగను ఉండెనో ఆ ప్రాంతములలో ఇట్టి ప్రభువుల వాదనలు సాగలేదు. కాని, గ్రామ సంఘములు మెళుకువగను బలిష్ఠముగను లేనిచోట్ల మాత్రము, వీరి జబరదస్తీ ఆటలు సాగినవి.

ఇంగ్లీషుపాలనలో బంజర్లస్థితి

1800 సంవత్సర ప్రాంతమున జరిగిన సెటిల్‌మెంటులో,

బంజరుభూములు 'గ్రామస్థులవేగాని, గవర్నమెంటువి కావు' అని అప్పుడు గవర్నర్ జనరల్‌గ నున్న వెల్లస్లీ ప్రభువు అక్షరాలా వ్రాసిపెట్టియుంచెను. దరిమిలా, 1813 సం॥లో మలబారు జిల్లా సెటిల్‌మెంటు జరిగినప్పుడుకూడ, సీమలోని కోర్టు ఆఫ్ డైరెక్టర్సు'వారు ఏమన్నారంటే, బంజర్లలో గవర్నమెంటు కేమినీ్న హక్కులేదు' అని ఖండితముగ చెప్పివేసిరి. అయితే, దరిమిలా కొద్దికాలానికే అప్పుడు గవర్నరుగ నుండిన 'సర్ తామస్‌మన్రోగారి' అభిప్రాయములచే ప్రేరితులై, సీమ డైరెక్టర్లు తమ సిద్ధాంతమును మార్చుకొనిరి. 'బంజర్లు యావత్తూ మావే అని అప్పటినుండి గవర్నమెంటువారు స్థిరపరుచుకొని ఆ ప్రకారమే ప్రవర్తింపసాగిరి. ఇదే నేటికిన్నీ నడుచుచున్నది. అయితే, 1813లో మలబారు సెటిల్‌మెంటు నాడు చెప్పిన మాట గతి యేమి యను ప్రశ్న వచ్చెను. ఆ మాట ఆ మలబారు జిల్లాకే వర్తిస్తుంది తప్ప, ఇతర జిల్లాలకు వర్తించదని చెప్పి, సర్కారువారు బహుచమత్కారముగ తప్పుకున్నారు!!! కాబట్టి, నేటికి నిలిచియున్న సిద్ధాంతమేమిటంటే, మలబారు జిల్లాలోతప్ప, మిగతా జిల్లాలలో బంజరు భూములు (దక్షిణకన్నడ జిల్లాలోని అడవులునూ) గ్రామస్థులవి కావు, గవర్నమెంటువే అని ముందుగ లెక్కచేయబడును 'గవర్నమెంటువికావు, గ్రామస్థులవే' అని ఋజువు చేసుకోవలసిన భారము గ్రామస్థులదట. మిరాశీ గ్రామములలోని బంజర్ల మాట యేమి యను ప్రశ్నకూడ ఇటీవల, ఒక మదరాసు హైకోర్టు ఫుల్‌బెంచి తీర్పువల్ల గవర్నమెంటు పక్షముగనే పరిష్కరింపబడెను.

రెండవ అధ్యాయము

భూమిహక్కుయొక్క లక్షణములు - పేర్లు

భూమిహక్కు రైతుదేగాని, రాజుదికాదని మొదటి అధ్యాయములో నిరూపించితిమి. అయితే, ఈ హక్కుయొక్క స్వభావ మేమి ? ఆయా ప్రాంతములలో ఈ హక్కు ఎట్లు, ఏ ఏ పేర్లతో చలాయింపబడెను ? అను విషయములనుగూర్చి ఈ అధ్యాయములో విచారించెదము.

భూమిని తన స్వాధీనములో ఉంచుకోడానికి, దానివల్ల వచ్చే ఫలితాలను అనుభవించడానికి, దానిని అమ్ముకోడానికి, తాకట్టుపెట్టుకోడానికి, కౌలు కిచ్చుకోడానికి, మార్చుకోడానికి, తనయిష్టము వచ్చినట్లు దున్నుకోడానికి, త్రవ్వుకోడానికి, వేయేల, తనస్వేచ్ఛానుసారము భూమిపై ఏమైనా చేసుకోడానికి చేసవల్లనైతే వీలు ఏర్పడుతుందో అదే "సంపూర్ణమగుహక్కు" అనబడుచున్నది. పైన వివరించిన అమాంబాపతు స్వేచ్ఛలు కలిగియుంపటమే, ఈ "హక్కు" లేక "స్వామ్యము" అనే దానియొక్క స్వభావము. ఈ లక్షణములన్ని వున్నప్పుడు "హక్కువున్నది" అని చెప్పకోతగివుంటుంది.

"హక్కుయొక్క లక్షణమేమి ?"

"స్వామ్యము" "హక్కు", అనేభావాలు అనేక దేశములలో అనేక పేర్లతో పెంపొందినవి. రోమనుసామ్రాజ్య

"డొమినియమ్" లేక "ప్రొప్రయిటస్"

ములో దీనికే "డొమినియమ్" లేక ప్రొప్రియిటస్" అని పేర్లుండెను. "ప్రొప్రయిటస్" అనే లాటిన్ భాషాపదము నుండియే "ప్రొప్రియిటర్" అనగ "స్వాంతదారుడు" అనే మాట పుట్టినది. ఈ మాటలో "భూస్వాధమున వినిమయా విక్రయాది" సమస్తలక్షణములు ఇమిడియుండెను.

ఇక, ఇంగ్లండుదేశములో భూమికి స్వాంతదారుడు రాజు తప్ప ఇంకెవ్వరు లేడంటిమి. అయితే, రాజునుండి భూమిని కొన్ని పద్ధతులపై ఎవరైనా తీసుకోవచ్చును. పీటిలో అత్యున్నతము లక్షణములుగల పద్ధతి దాదాపు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య అని చెప్పదగ్గ పద్ధతి "ఫీ సింపుల్" (Fee - Simple) అని పిలువబడు చున్నది. "ఫీ సింపుల్" అనే దానిలో స్వాధమున

ఫీ సింపుల్

వినిమయ విక్రయాద్యధికారాలు అన్నీ వున్నవి గాని, సిద్ధాంతములో ఇవన్నీ రాజుకు గలవై అధికారానికి లోబడే యుండవలెననే మాటకలదు. క్రియలో రాజు ఈ లేని అధికారాన్ని ప్రజాభిప్రాయానికి జడిసి, చలాయించక పోవచ్చుగాక! సిద్ధాంతములోమాత్రము భూమికి అసలు నిజమైన హక్కుదారుడు రాజేననిన్నీ, తక్కినవారందరు అతనికి లోబడి భూమిలో మెలగవలసిన వారేననిన్నీ ఏర్పడియున్నది.

రాజు అనుమతిలేనిదే రైతు భూమిని అమ్ముకోడానికి గాని, తాకట్టుపెట్టుకోడానికిగాని, ఇతరవిధములుగా అన్యాక్రాంతము చెయ్యడానికిగాని వీలులేకుండెను. ఇంగ్లీషు ప్రజలు రాజునుండియే భూమినిగాని; భూమియందలి హక్కులనుగాని

పొందవలసియున్నారు. ఇండియావలె ఇంగ్లీషు ప్రజలకు స్వతస్సిద్ధమగు హక్కులేమీ లేవు. రాజు నయానో భయానో ఇచ్చినవి తప్ప వేరే హక్కులు ప్రజలకు లేవు. ఒకొక్కప్పుడు రాజు తానిచ్చిన హక్కులను లాగి వేయడం కూడ కలదు. ఈ రీతిగా రాజు నుండి భూమిని తీసుకోవడ మనేదానికి ఇంగ్లీషుభాషలో "టెన్యూర్"(Tenure) అందురు. ఈ పదం ఇంగ్లండు పరిస్థితుల ననుసరించి అక్కడ చెల్లుబడియైనను, ఇండియాలో నిజముగ చెల్లుబడి కానేరదు. ఎందుకంటె; భూమిని రాజునుండి తీసుకోవడ మనే మాటయే మనకు లేదు. రాజు ఇచ్చేవాడుగాను, ప్రజలు పుచ్చుకునేవారు కారు. వస్తుతః, భూమికి హక్కుదారులు ప్రజలే అన్నప్పుడు రాజునుండి పుచ్చుకోవడమనే ప్రసక్తి ఇక్కడ పుట్టనే పుట్టదు. అందునల్లనే "టెన్యూర్" అనే ఇంగ్లీషు మాటకు మన దేశ భాషలలో సరియగు పర్యాయపదము దొరకకపోవడ మనే చిక్కు ఏర్పడింది. ఈ మాటకు సరియైన అర్థము ఇండియాలో వర్తించక పోయినప్పటికి వేరేమాట దొరకనందువల్ల మన వారు కూడ ఈ మాటతోనే సరిపెట్టుకోవలసివచ్చినది.

"టెన్యూర్" పదనిర్వచనము ఇండియాకు వర్తించదు.

ఇంగ్లండులోని "టెన్యూరు"లు పూర్వకాలమున అనేక రకాలుగ నుండెను. మిలిటరీ టెన్యూర్, "సొకేజి" అనబడు వ్యవసాయ టెన్యూర్; "ఫ్రాంకల్‌మాఝన్"అనుమత సంబంధమైన టెన్యూర్, "సార్జంటరీ టెన్యూర్" అనునవి కొన్నిటిని మాత్రము ఉదాహరణముగ తెలిపెదము.

ఇంగ్లీషు "టెన్యూరు"లలో కొన్ని రకములు

(1) "మిలిటరీటెన్యూర్" అనగా తనకు సైన్యసహాయము చేసే షరతుమీద రాజు భూమిని ఒకనికి ఇవ్వడం. ఈపద్ధతిలో భూమిని తీసుకొన్న ఆసామీ మీద తొమ్మిది భారములు విధింపబడెను. వీనినే వెట్టిచాకిరీ అని (Feudal services) అని మొదటి అధ్యాయములో "ఫ్యూడల్" పద్ధతిని గురించి చెప్పినపుడు చెప్పితిమి.

(a) హోమేజ్:— "నీవే నాకు ప్రభువు" అని అంగీకరించ (Homage) డానికి సూచనగా ఇతడు రాజు ఎదుట మోకరిల్ల బడడం.

(b) "ఫీల్టీ" "నీకు విశ్వాసంగా ఉండి సేవచేస్తా" నని (Fealty) ప్రమాణం చెయ్యడం.

(c) మిలిటరీసప్లయి:— రాజుకు అవసరం వచ్చినప్పుడు (Military service) సైన్యాన్ని సప్లయిచేయడం.

(d) "రిలీఫ్":— తాను చనిపోతే, తనకొడుకును మరల (Relief) ఈ టెన్యూర్ క్రిందికి తీసికోడానికిగాను ప్రవేశరుసుం చెల్లించడం.

(e) ఎయిడ్స్:— రాజుకు ఏవైనా అవసరాలు కలిగినపుడు (Aids) వచ్చి సహాయం చెయ్యడం. ఎట్లనగా -

(1) రాజును శత్రువులు పట్టుకుంటే, ఆసామీ వచ్చి డబ్బిచ్చి వదిలించడం.

(2) రాజుగారి పెద్దకొడుకుకు మన "ఉపనయనము"

మాదిరి నైట్ (Knight) సంస్కారమునకు అయ్యే ఖర్చు ఇచ్చుకోవడం.

(3) రాజుగారి పెద్దకూతురు పెళ్ళిఖర్చు ఇచ్చుకోవడం.

(F) "వార్డుషిప్" (Wardship) తన కొడుకు మైనరై యుంటే రాజే అతనికి, అతని ఆస్తికి గార్డియనుగా వుండడానికి అంగీకరించడం. ఈగార్డియన్‌షిప్ మేనేజిమెంటులో ఏమైనా నష్టాలువస్తే రాజు భరించనక్కరలేదు! పైగా, మైనారిటీ వెళ్ళినతరువాత తిరిగి ఆస్తి ఇచ్చివేయడానికి ముందు పడుచుమైనరే రాజుగారికి కొంత రుసుము (ఫైన్) చెల్లించాలి.

(G) "మ్యారేజి" (marriage) ముందుగ రాజు అనుజ్ఞలేనిది ఆసామీ తన కొడుకుపెండ్లికాని, కూతురుపెండ్లి గాని చేసుకోరాదు. సంబంధం విషయములోకూడ రాజు అనుమతించిన సంబంధమే చేసుకోవాలిగాని, తనయిష్టము వచ్చిన సంబంధము చేసుకోరాదు. తన క్రిందనున్న ఆసామీ శత్రువుల పిల్లలను చేసుకుంటే తన రాజ్యానికి ముప్పువస్తుందనే ఉద్దేశ్యంతో ఈ నియమ మేర్పరుప బడినట్లు కనిపించుచున్నది.

(H) "ఎస్‌చీట్" Escheat ఆసామీ బేవారసుగా చనిపోతే అతని భూమి తిరిగి రాజుకే సంక్రమిస్తుంది.

మరా:—రాజునుంచి వచ్చినది రాజుకే చెందడం సబబే గద! మన ఇండియాలో పూర్వము ఇట్లుకాదు. ఎవరైనా బేవారసుగా పోతే అతని ఆస్తి రాజుకుపోదు. సంఘానికి చెందు తుందని మన ధర్మశాస్త్రాలు చెప్తూవున్నవి. ఈ ధర్మశాస్త్ర పద్ధతి ఇంగ్లీషు "లా" వచ్చిన తరువాత మార్పుచేయబడెను. "కావలి వేంకట – బందరు కలెక్టర్" అనే కేసు చూడండి.

(i) "ఫర్‌ఫీచర్" (Forfeiture) ఆసామీ ఏదైనా గొప్ప నేరము క్రింద శిక్షింపబడ్డప్పుడు అతని ఆస్తి రాజుకే చెందుతుంది.

ఈ ఇంగ్లీషు మిలిటరీ టెన్యూరులలోని [illegible] మన సామంతరాజులయు, జాగీరుదార [illegible] నున్నప్పటికీ, ఆ పోలికలు పట్టి పైపైపోలికలే గాని [illegible] సిద్ధాంతములో సమానములు కావు. మరిన్ని, జాగీరుదా[illegible] క్రింద సేవ్యముచేయు రైతుల హక్కులు వారికి స్వతస్సిద్ధ మైనవే గాని జాగీరుదార్లనుండి దిగినవి కావు. ఇంగ్లీషు పద్ధతి కిన్నీ మనపద్ధతికిన్నీ ఇదే గొప్ప తేడా!

(2) "సోకేజీ (వ్యవసాయపు) టెన్యూర్." భూమి సాగుచేసి, రాజుకు "రెంటు" (అద్దె) ఇచ్చే పద్ధతి ఇది. దీనిలో, అనేక అంతర్భాగము లుండెను. వాటినన్నిటిని వివరించడం అనవసరము గనుక, వదలివేస్తున్నాము. పైన పేర్కొన్న

"మిలిటరీ జెన్మ్యార్"లోని చాకిరీలు తొమ్మిదింటిలో రెండు మినహా (అనగ, పెండ్లిండ్లు, గార్డియన్‌షిప్‌లు తప్ప) మిగతా వున్నూ, ఈ జెన్మ్యారు క్రింది ఆసామీ మీద కూడ మోపబడినవి.

(3) "ఫ్రాన్‌క్ల్మాయిన్" అను మతసంబంధమైన "జెన్మ్యార్." రాజుగారి రాజ్యానికి, కుటుంబానికి, క్షేమం కలిగే నిమిత్తం పూజలు పునస్కారాలు, ప్రార్థనలు చేయడానికిగాను ఈ "జెన్మ్యార్" ఏర్పాటుచబడినది. ఇది మన ఇండియాలోని "పురోహిత" మాన్యము మాదిరిది.

(4) "సార్జంటరీ జెన్మ్యార్":—రాజుగారి దర్బారులో ఛత్ర చామరాలు ధరించడానికి, రాజుగారు నడుస్తూవుంటే వెండి లేక బంగారు కఱ్ఱదండము పుచ్చుకొని చోపుదారీ కేకలు వేస్తూ వారిముందు నడవడానికి, యుద్ధానికి వెళ్లినప్పుడు జెండాపుచ్చుకొని రాజగారిముందు దోవతీయడానికి ఈ "జెన్మ్యార్" ఏర్పడినది. దీనిలోకూడ అనేకరకా లున్నవి. ఒకరకములో ఈ "జెన్మ్యార్" క్రిందనున్న ఆసామీ ప్రతి సాలున ఈ దిగువ సామగ్రి రాజుగారికి సప్లయిచేయవలెను. ఒకవిల్లు, ఒక అంబులపొది, ఒకకత్తి లేక ఖడ్గము, ఒకబాకు ఒక బరిశె, యుద్ధములో చేతివ్రేళ్ళకు, తొడుగుకునే అంగుళి త్రాణములజత, గుర్రాన్నెక్కి స్వారిచేసేటప్పుడు గుర్రాన్ని, తన్నీ త్రొందరించడానికిగాను తగిలించే కక్కులచక్రాలజత.

ప్రజాభిప్రాయము బలపడినకొద్దీ కాలక్రమమున ఈ జెన్మ్యారులలో నుండే భారమగు బాధ్యతలన్నియును తగ్గింప

బడెను. 1925 సం॥ వరకు భూమిగలవారిమీద ఈ బరువు లన్నీ కొద్దియో గొప్పయో వుండుచునే వచ్చెను. 1925 సం॥ -లో ఇంగ్లీషు పార్లమెంటువారు ఒకనూతన చట్టమును అమలులో పెట్టిరి. ఈ చట్టముద్వారా ఈ బరువులన్నీ తీసివేయబడెను. ఇంతకాలము సిద్ధాంతములోనైనా ఈ బరువులను మోయుచుండిన ఇంగ్లీషు ప్రజల పూర్వాచారపరాయణత్వము నేమనవచ్చును ?

హిందూదేశమందుగల ఆర్య అనార్యజాతులు కూడ దానాదమన వినిమయాది సమస్త లక్షణములతో కూడిన హక్కును భూమిమీద చలాయించుచుండినట్లు "మితాక్షర" "దాయభాగ," వీరమిత్రోదయ, "స్మృతిచంద్రిక," "సరస్వతీ విలాస" మొదలైన హిందూధర్మ శాస్త్రములలో స్పష్టముగా వర్ణింపబడియున్నది. అయితే, యీ చలాయింపు ఎప్పటికప్పుడు ఇతరులకు హాని లేకుండుటకై చేయబడిన రాజశాసనములకు లోబడియుండవలెననియు చెప్పబడియుండెను. ఇది సహజము.

మహమ్మదీయ శాస్త్రములలో కూడ ఈ యభిప్రాయములే చెప్పబడినట్లు లోగడ మద్రాసు హైకోర్టు జడ్జీ పని చేసిన సర్ అబ్దుల్ రహీంస్ సాహెబుగారు తాము రచించిన "మహమ్మదు జూరిస్ప్రూడెన్సు" అనే గ్రంథములో చెప్పియుండిరి.

"హక్కు"కు గల లక్షణములను గూర్చి చర్చ ముగించుటకు ముందు వానిలో ప్రఖ్యాతిగడించిన (Possession)భుక్తము

"Possession" భుక్తము దాని ప్రాముఖ్యము

అనే లక్షణమును గురించి కొద్దిగా చెప్ప వలసియున్నది. మిగిలిన లక్షణములు ఒక ఎత్తు, "భుక్తము" ఒక ఎత్తు. అన్ని లక్షణము లున్నను, భుక్తము కాకపోతే హక్కు సంపూర్ణమగుట కష్టము. తక్కిన వేవి లేకయుండినను భుక్తము ఒక్కటే వుంటే, అదే తన హక్కును ప్రతిపాదించుకొనుటకు పదిరెట్లు బలము నిస్తుంది. "ఇతర లక్షణము లేమి లేకపోయి నప్పటికిని, భూమి ఒకరి క్రింద మూడు తరాలవరకూ వుంటే నాలుగో తరమువారి కది ఖాయమై పోతుందని" విష్ణుస్మృతియు, బృహస్పతి స్మృతియు చెప్పుచున్నవి. అన్ని ఇతర సాక్ష్యాల కంటె మూడుతరాల నిరాటంకపు భుక్తియే బలవత్తరమైన సాక్ష్యమని స్మృతికర్తల అభిప్రాయము. మరికొందరు స్మృతికర్తలు 30 లేక 20 ఏండ్ల భుక్తమైనా చాలు నను చున్నారు.

ఇటు ఒకనియందు తక్కిన లక్షణము లెన్నియున్నప్పటికిని భుక్తముగనుక చిరకాలము తనయందు లేకపోతే, మిగిలిన లక్షణము లన్నియు వ్యర్థము పోతవి. మరియు, అతని హక్కు కూడ మాయమై పోతుంది. భుక్తమువల్ల హక్కు కాలక్రమేణా సంపాదించుకోవచ్చును. అట్లే భుక్తము లేనందువల్ల ఉన్న హక్కు కాస్తా ఊడిపోతుంది. తనకు హక్కుగల ఆస్తి యందు, తనకు వ్యతిరేకముగ ఇతరులెవ్వరైనా భుక్తమునుకలిగి యుంటే, దానికి "వ్యతిరేక భుక్తము" (adverse possession) అంటారు. ఇట్టి వ్యతిరేక భుక్తమును అసలు హక్కుదారుడు చూస్తూ సాగనిస్తూవుంటే, కాలక్రమేణా అతని హక్కు కాస్తా

హారింపై పోతుంది. కనుక తమహక్కులను భద్రముగ సంరక్షించుకోదలచిన ఎవరుగాని వ్యతిరేకభుక్తమును చూస్తూ సాగనివ్వరాదు. కాబట్టి, భుక్తదారునిమధ్య హక్కుదారుని మధ్య తగాదా వచ్చినప్పుడు భుక్తదారునిదే పై చెయిగా నుండును. తన హక్కును స్థాపన చేసుకోడానికి హక్కుదారుడు అప్పుడు ఎక్కువ కష్టము పడవలసి వస్తుంది. అందువల్లనే "Possession is nine points in law", "లా" లో పదింట తొమ్మిది పాళ్ల బలము భుక్తముదే" అని సామెత పుట్టినది.

భూమి హక్కుకు పేర్లు

అనాదినుండి భూమియందుగల హక్కుకు, మద్రాస్ రాజధానిలో ఆయాప్రాంతములలో ఏ యే పేర్లుండెనో తెలిసికొందము.

కాణీయాచ్చి

అరవజిల్లాలలో

అరవజిల్లాలలో ఈ భూస్వామ్యమునకు "కాణీ" కాణీయాచ్చి, 'ఆధీనం' అనియు, బ్రాహ్మణుల భూవిషయములో స్వాస్థ్యము అనియు పేర్లుండెను. ఇట్టి భూములు గల ఆసాములను "కాణి యాచ్చికరార్" "ఆధీనకర్తార్" "స్వాస్థ్యమ్‌దార్" అనియు అనేకపేర్లతో పిలుచుచుండిరి. అరవభాషలో "కాణి" అనగ ఆస్తి, "ఆచ్చి" అనగ "అధికారము;" "కాణి ఆచ్చి" అనగ, ఆస్తిపై నిరాటంకమును, పారంపర్యమును నగు అధికారము అని అర్థము. కేవలము పంట అనుభవించే కొద్ది హక్కుమాత్రమే

గాక, పిల్లపిల్లతరానా సర్వసంపూర్ణ హక్కులు గలిగి యుండుట యని ఈ మాట కర్థము. ఈ మాట ఆదియందు భూమిహక్కు విషయములోనే చెప్పబడినప్పటికీ, రానురాను ఇతరవస్తువుల విషయములో కూడ ఇదే మామూలుగ వాడబడుచున్నది. అరవ భాషలోని "ఆచ్చి" పదమునకు తెలుగులోని "అచ్చము" నకు సంబంధము ఉండి యుండవచ్చును. "ఈ వస్తువు నాకు అచ్చముగా యిచ్చివేసినారు" అంటే సర్వసంపూర్ణ హక్కులతో ఇచ్చివేసినారని భావము. సంస్కృతములోని "అచ్ఛము" అనగ స్వచ్ఛము అనే అర్థ మిచ్చే మాటకూడ బహుశః దీనికి సన్నిహిత మేమో!

"కుణ భవ"
"పట్టుకట్టు"

మహారాష్ట్రులు తంజావూరురాజ్య మేలినప్పుడు, భూములయందు రైతులకు గల ఇట్టి పారంపర్యపు హక్కునకు "కుణ భవ" మనే పేరుండెను. దిండిగల్లు ప్రాంతములో ఇట్టి హక్కుగల రైతును "పట్టుకట్టు" రైతు అనబడుచుండెను. మహమ్మదీయ పరిపాలన వచ్చిన తరువాత దీనికే "మిరాశీ" హక్కు అని పేరు వచ్చినది.

" మిరాశీ "
" పట్టాదారు "

ఇట్టిహక్కు గల రైతులు "మిరాశీదా" ర్లనబడిరి. 'మిరాశీ' అను పదము అరబ్బీ భాషలోనిది. ఇంగ్లీషుపాలనలో రైతువారీ పద్ధతి వచ్చిన తరువాత "పట్టాదారు" లను పేరు ఎక్కువగ వాడుకలోకి వచ్చెను.

'కాణియాచ్చి' పదమువలెనే 'మిరాశీ' యను పదము

కూడ భూముల విషయములోనే గాక, ఇతర విషయములలోకూడా పారంపర్యపు హక్కును సూచించు పదముగ వాడబడుచున్నది. తెలుగు జిల్లాలలో వంశపారంపర్యముగా గ్రామనౌకరి చేసే చాకలులు, మంగలులు, మొదలైన వారికి గల హక్కులను "చాకలి మిరాశీ," "మంగలి మిరాశీ" అనే పేర్లతో పిలవడం వాడుకైపోయినది.

దక్షిణ కన్నడ జిల్లా.

దక్షిణ కన్నడజిల్లాలో భూమిహక్కుగల వారిని "వర్గదారు" లందురు. వీరినే "మూలవర్గదారులు" "మూల్గారులు" లేక "మూలి" లు అనికూడ పిలవడంకలదు.

దక్షిణ కన్నడము జిల్లాలో "వర్గ" "వర్గదారు"

ఈ జిల్లా చాలాభాగము కొండలలోను, అడవులతోను నిండియున్నది, కొండ పార్శ్వములందు చదును చేసి అక్కడకూడ చెట్లుకొట్టి వ్యవసాయము చేయుచుందురు. సమతల ప్రదేశములలో వలె ఒకే చోట పందలకొలది ఇండ్లు ఉండే మన మామూలు గ్రామాలు లేవు. ఒక్కొక్క ఆసామికి ఒక గ్రామములోనే గాక వివిధ గ్రామములలో కూడ అక్కడక్కడ చెదురుగ పడియున్న భూముల నన్నిటిని రివిన్యూ వసూలు సౌకర్యము నిమిత్తము పూర్వకాలమున, అనగ అయిదారు వందల సంవత్సరముల క్రిందను, ఒక ఆకుమీద (అనగా తాటియాకు మీద) వ్రాసియుంచేవారట. ఇట్టి ఆకుకు సంస్కృతభాషలో "వర్గ"మని యందురు. అందుచేత వీనికి "వర్గ" లనియు, ఆసాములకు "వర్గదారు"లనియు పేరు వచ్చెను. ఒక్కొక్క

"వర్గ"లో సాగుబడిక్రిందికి వచ్చిన భూమియేగాక బంజరుభూమి కూడ నుండుచుండెను. "వర్గ"లో యెకరమునకింత శిస్తు అని గాక యావత్తు "వర్గ"కు బిల్‌మక్తాగా ఒకేమొత్తము విధింప బడుచుండెను. భూములతాలూకు రెవిన్యూలెక్కలను ఈ విధముగా తయారుచేయుటకు కరణము లుండిరి. వీరికే 'శాన్‌బోగు' లనియు పేరు.

ఈ జిల్లాలో కొండచరియలయందు హెచ్చుగా వ్యవసాయము జరుగుచుండును. సాగుబడి పొలములను ఆనుకొని అడవులుండును. ఈ అడవులనుండి పశుగ్రాసము, ఆకులలములు, ఇతరఎరువులు స్వేచ్ఛగా తెచ్చుకొని వర్గదారులు వ్యవసాయములో ఉపయోగించుకోవడ మనే హక్కు అనాదినుండి వచ్చుచుండెను.

ఇట్టిహక్కు కొండ "నెత్తికట్టు" వరకు గల అడవులలో నుండుచుండెను. వ్యవసాయమునకు ఈ రీతిగా ఈ అడవి ప్రదేశములు సహాయము (లేక కుమ్మక్) చేయుచుండెను. కావుననే ఈ అడవిప్రదేశాలకు "కుమ్మకీ" భూము లనియు ఈ హక్కుకు 'కుమ్మకీ' హక్కు అనియు పేరు వచ్చెను. ఇంగ్లీషువారి పరిపాలన వచ్చిన తరువాత, అడవు లన్నియు మావే నని చెప్పి వర్గదారులకు గల కుమ్మకీ హక్కులను చాలవరకు తగ్గించివేసిరి. సాగుబడిలో లేని బంజరు భూములన్నీ సర్కారువే నసే సిద్ధాంతము మలబారు జిల్లాలో తప్ప మిగతా అన్ని జిల్లాలలోను ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటు

"నెత్తికట్టు"

"కుమ్మకీ" భూములు

వారు ఎట్లు చలాయింప సాగిరో ఆ చరిత్ర నంతను మొకటి అధ్యాయముయొక్క చివరభాగమందు వివరించి యే యున్నాము. ఆ సిద్ధాంతప్రకారమే దక్షిణకన్నడజిల్లాలోకూడ అనాదినుండి రైతులసౌకర్యమునకు సహాయము అనగ "కుమ్మక్" చేయుచున్న అడవిభూములన్నీ మావేనని కుంపిణీ వారు అధికారము చలాయింపసాగిరి. దీనివల్లనే వర్గదారుల కుమ్మకీహక్కులు క్రమముగా తగ్గిపోయెను. పూర్వము కొండ నెత్తి కట్టవరకు ఉండినహక్కును పొలానికి నూరుగజాలవరకు మాత్రమే కంపెనీవారు 1818 సం॥ నుండి నిశ్చరచిరి. 1276 ఫసలీ దరిమిలా సాగుబడిలోనికి వచ్చిన భూములకు ఈ మాత్రపుహక్కుకూడ లేకుండ బ్రిటిష్ రద్దుపరచిరి. కుమ్మకీహక్కు అంగీకరింపబడినచోట్లకూడ అది సంపూర్ణ గు హక్కుకాదు. అది ఒకవిధమైన "లైసెన్సు" అనగ గవర్న మెంటువారి దయాధర్మభిక్షముమీద ఆధారపడియుండును. రేపు వారు వల్లకాదంటే ఈ హక్కు ఊడిపోతుంది.

"కదీమ్" "ఫూాసగమి" వర్గలు

"వర్గ"లు 'కదీమ్' వర్గలనియు "ఫూాసగమి" వర్గ లనియు రెండురకములు. ఇంగ్లీషు కంపెనీవారు రాకపూర్వము సాగు బడిలోనున్నవానికి కదీమువర్గ లందురు.

"కదీమ్" అనగ పురాతనమైన" అని అర్థము. కంపెనీ రాజ్యం వచ్చినతరువాత కొత్తగ సాగుబడిలోనికి వచ్చిన అనాదిబంజరులను "ఫూాసగమి" వర్గ లందురు. వీనిలో 1276

ఫసలీ అనంతరం వాటికి కుమ్మకీహక్కులు లేవని ఇప్పుడే చెప్పితిమి.

శిస్తు భరించే తాహతుల తారతమ్యమునుబట్టి ఈ వర్గ భూములు రెండురకాలుగా విభజింపబడినవి. పూర్తిశిస్తు భరించే వాటికి "భర్తీ వర్గ"లందురు. అంతకు తక్కువ శిస్తుమాత్రమే మోయగలవానికి 'కంభర్తీ వర్గ' లందురు.

"భర్తీ" "కంభర్తీ"

"కంభర్తీలో" మరల 3 రకాలు: మొదట కొద్ది శిస్తుమాత్రమే భరించినా, క్రమక్రమంగా హెచ్చుశిస్తును మోయగల వానికి "వాయిదా" వర్గ లనియు" ఏయేటి కాయేడు తనిఖీజూచి శిస్తువిధింపవలసినవానికి "తనిఖీ" వర్గ లనియు; శిస్తు పూరాగా మోయజాలవని ఒకేసారి రివిన్యూబోర్డువారిచే శిఫార్సు చేయబడిన వాటికి "బోర్డుసిఫార్సు" వర్గ లనియు పేర్లువచ్చెను.

"వాయిదా" "తనిఖీ" "బోర్డుశిఫార్సు" వర్గలు

వర్గలు మరల రెండు విధములుగ విభజింపబడినవి. అనాదినుండి పారంపర్యముగ వర్గదారుల హక్కుభుక్తములలో నున్నవానికి "మూలవర్గ" లనిపేరు. వారసులు నష్టమైపోవుటవల్లగాని, శిస్తు కట్టలేకగాని, రైతులు విడుదలపెట్టడం వల్లగాని సర్కారుకు చెందిపోయిన వర్గలకు "సర్కారుగెసి" వర్గలని పేరువచ్చెను.

మూలవర్గలు "సర్కారుగెసి" వర్గలు

వర్గదారులు తమభూములను స్వేచ్ఛగా అమ్మకోవచ్చును. కొనుక్కొన్న ఆసామీ, ఆ భూమిపై సర్కారుకు

"కుడితల" "వలవర్గదారులు"

చెల్లించవలసిన శిస్తును సరాసరి సర్కారుకు చెల్లించవచ్చును; లేదా, అమ్మినవర్గదారుని ద్వారా చెల్లించవచ్చును; మొదటిపద్ధతిలో కొనుక్కున్న ఆసామీ "కుడితల" వర్గదారుడనియు, రెండవ పద్ధతిలో "వలవర్గదారు"డనియు పిలువబడుచున్నారు. ఇంగ్లీషురాజ్యములో 'రైతువారీ' పద్ధతి వచ్చిన తరువాత ఈ విభేదములన్నీ పోయి, అందరు "పట్టాదారు"లనియే పిలువబడుచున్నారు.

"కుమ్రీ" వ్యవసాయము

వర్గలలోగాని; బైలు అడవులలో అచ్చటచ్చట చెట్లను, పొదలను ఛేదించి వానిని తగులబెట్టి, ఆ బూడిదనే ఎరువుగా వేసి కొంతప్రదేశమును తెంపరరీగా సేద్యము చేయడం ఇప్పటికిని ఈ దక్షిణ కన్నడ జిల్లాలో కలదు. "కుమ్రీ" యనబడు ఈ అనాదివ్యవసాయపుపద్ధతి గురించి, మొదటియధ్యాయములోనే వివరించియే యుంటిమి. ఈ ప్రదేశములందు రైతుకు స్థిరమగు హక్కులేమియున్ను లేవు. అనాదినుండి వచ్చుచున్న ఈ తెంపరరీ పద్ధతిని బ్రిటిషు గవర్నమెంటుకూడ అంగీకరించియున్నారు.

మలబారు జిల్లా

మలబారు జిల్లాలో భూమికి సంపూర్ణహక్కుగల ఆసామీలకు "జన్మీ" లని పేరు. మహమ్మదీయులు వచ్చి ఈ జిల్లాను జయించి స్వాధీనపరచుకునే రోజువరకు, ఈ జన్మీలు ఏప్రభువుకు గాని శిస్తు చెల్లించుచున్నట్లు కనుపించదు.

పీసిని స్వాదుంబా లాభూములుగ వీరు అనుభవించుచుండిరి. ఇట్టి విచిత్రపద్ధతి ఈ మలబారు జిల్లాలో తప్ప, మదరాసు రాజధానిలో నెచ్చటను కనుపించదు. భూములందు జన్మీలు దానాదమన వినిమయ విక్రయాది సమస్త హక్కులను చిర కాలమునుండి చెలాయించుచుండిరి.

వీరి సర్వాధికారములకు లోబడి కణందారులు, కుషి కణందారులు, కుడియిరుప్పుదారులు, వెరుంపట్టందారులు అని అనేక రకాల కౌల్దారులేర్పడెను. ఇందులో కణందారు లనువారిలో 1. వ్యవసాయం తామే చేయువారు కొందరు. 2. మధ్యవర్తులు కొందరు. 3. జన్మీకి అప్పిచ్చి స్వాధీనతనఖా పొందిన వారు కొందరు కలరు. కుషికణందారులనువారు వ్యవసాయం చేసేవారే కాని తోటలవ్యవసాయం మాత్రం చేయువారు. కుడియిరుప్పుదారు లనువారు పొలంలో యిండ్లు వేసుకొని జీవించువారు. వెరుంపట్టాదారులనువారు కడ పటి దర్జాలో స్వయంగా సేద్యం చేసేవారు. జన్మీలపోరు ఎక్కువైపోయి వీరి కెవ్వరికీ హక్కులు నిలకడలేకపోగా ఏబది యేండ్ల ఆందోళన జరిగినమీదట 1929 వ సం॥ లో 1 గుత్త, 2. రైతులను తొలగించే హక్కు వగైరావిషయాలలో జన్మీ అధికారాన్ని మితపరుస్తూ కణందారు, వెరుంపట్టాదార్లకు అనుభవపు నిలుకడను కలుగజేస్తూ శాసనము చేయబడినది.

తెలుగు జిల్లాలు:

తెలుగుజిల్లాలలో భూమిహక్కు యొక్క స్వభావమెట్లుం డెనో తెలిసికొనుట కాధారము లంతగా కనుపించవు. తక్కిన

"కదీములు"
"పాయకారీలు"

ప్రదేశాలకంటె ముందుగ ఈ తెలుగు ప్రాంతాలె మహమ్మదీయుల పాలన క్రిందికి వచ్చెను. వారు దుర్భర మగు శిస్తువిధించుట వల్ల భూములకు విలువ తగ్గిపోయి, అమ్మేవారూ, కొనేవారూ కూడా లేకుండాపోయిరి. అందువల్ల భూమియందు రైతులచే దానాదమనవినిమయవిక్రియాది హక్కులు చలాయించ బడిన నిదర్శనములు మాసిపోయినవి. అయితే కంపెనీ పరిపాలన వచ్చేనాటికి రెండు రకముల రైతులు భూమిమీద కన బడుచుండిరి. వారికి "కదీము" లనియు, "పాయకారీ"లనియు, పేర్లుండెను. సర్కారుకు శిస్తుచెల్లించు చున్నంతకాలము తమ భూములను నిరాటంకముగ పిల్లపిల్లతరానా అనుభవించే హక్కు గలవారు "కదీము" లనబడుచుండిరి. వీరు ఈ భూము లను అమ్ముకొనుచున్నట్లు నిదర్శనములు కానరావు. కదీముల నుండి భూములు తీసికొని సేద్యము చేయువారికి "పాయకారీ" అని పేరుండెను.

ఇంతవరకు మనము చూచిన యంశములను బట్టి భూమికి హక్కుదారుడు కాక "స్వామి" రైతున్నూ, శిస్తుకు మాత్రమే హక్కుదారుడు రాజున్ను అని తేలినది. అనగ భూమి మీద పండినపంట ప్రధానముగ రెండుభాగములు చేయబడు

"కుడివరము"
"మేల్‌వరము"

చున్నది. ఒకటి రైతుభాగము; రెండవది రాజుభాగము. వీనికే "కుడివరము" అనియు, "మేల్‌వరము" అనియు పేర్లు. 'కుడి' అనగా అరవభాషలో 'రైతు' అని అర్థము. 'వరమ్' అనగా పంటలో

'భాగము' అని అర్థము. కాబట్టి "కుడివరము" అనగా రైతుభాగము. 'మేల్' అనగ పై భాగము లేక అగ్రభాగము; అనగ ముందుగ రాజుకు చెల్లించవలసిన భాగ మని అర్థము. రాజుకు చెల్లే రాజభాగాన్ని రాజు ప్రజాపరిపాలన నిమిత్తము ఖర్చు పెట్టవలెను. రాజభాగము పోగా రైతుకు మిగిలే రైతుభాగము ను లేక (కుడివరమును) రైతు తన స్వేచ్ఛానుసారము ఖర్చు పెట్టుకోవచ్చును.

రాజభాగమును రాజు ఏ యే విధముగ వసూలుచేసి కొంటున్నాడో, ఏ యే విధముగ ఖర్చు పెట్టుకొంటున్నాడో వివరముగా రాబోవు ఆ యా అధ్యాయములలో విచారింతము.

రైతు తనభాగమును ఎట్లుసంపాదించుచున్నాడో, ఎట్లు వినియోగపరచుకుంటున్నాడో చూతము. పొలమును సేవ్యము చేయుటద్వారానే రైతుకు ఫలితము వచ్చుచున్నది. ఈ సేవ్యమును రైతు నాలుగువిధాల చేయువచ్చును.

(1) తానే స్వయముగ నాగలి చేతబట్టి చేయవచ్చును. (2) పాలేళ్ళను పెట్టి చేయించవచ్చును. (3) ఇతరులను ఎప్పటి కప్పుడు పాలికి కలుపుకొని, చేయుచుండవచ్చును. (4) ఖాయముగ ఇతరుల కెవరికైనా భూమిని, రెంటుకు అనగ అద్దెకు ఇచ్చి వారిచేత చేయిస్తూ పంటలో తాను కొంతభాగము రెంటుగా తీసుకొనుచుండవచ్చును. మదరాసురాజధానిలో ఆ యా ప్రాంతములలో ఈ నాలుగురకాల వ్యవసాయపద్ధతు లున్నట్లు తెలియుచున్నది.

"పాలేళ్లు" పన్నియాళ్ — పైన పేర్కొన్న నాలుగు పద్ధతులలో రెండవదాని యందలి పాలేళ్ళకు దక్షిణాదిని "పన్నియాల్", "పన్నైకరన్", "పడియాల్" అని పేర్లుకలవు. వీరికి సాలుకు ఇంత యని ధాన్యరూపముగా జీతము లేర్పరుతురు. సంవత్సరాంతమున జతపంచలు ఇవ్వడంకలదు. వీరు సాధారణముగ రైతుదొడ్డిలోనే పాకలు వేసికొని ఉంటారు. ఒక్కొక్కప్పుడు సంవత్సరము పొడవున పాలేరును అన్నముపెట్టే పద్ధతికూడ వుంటుంది. పంట కోసి, కుప్పవేసిన తరువాత కుప్పకట్టలు ఇవ్వడమున్నూ కద్దు. పొలము మీద చెదురుగా పడి పోయిన ధాన్యపు కంకులను ఏరుకోడానికి కూడ వీరికి ఏర్పాటు వుండును. దీనికే "పరిగ ఏరుకోవడము" లేక "శేషధాన్య సంచయము" అని అంటారు.

పంటలో భాగ మిచ్చి ఇతరులను పాలికి కలుపుకోవడం మూడవపద్ధతి. పాలివారు సాధారణముగా ఇతరగ్రామమునుండి పరకుడి — రావడంకలదు. వీరినే దక్షిణాదిని "పాయకారి" యనియు, "పరకుడి", "అపల్‌గ్రామపరకుడి" అనియు పిలుతురు. సప్లయిచేసిన పరికరాలనుబట్టి కూడ పాలి భాగము నిర్ణయించుకోవడం కద్దు. అరకభాగ మని, ఎద్దుభాగ మని, కడపనగైరా జిల్లాలలో ఏర్పాటు కలదు. వీరు తాత్కాలికపు సేద్యగాండ్రు. వీరికి భూమియందు ఏమీ హక్కులేదు.

భూస్వామి తనభూమిని భాయముగా ఇతర సేద్యగాండ్రకు అద్దె కిచ్చి వ్యవసాయం సాగించడమున్నూ కద్దు. ఇది

"ఉల్‌కుడి" పైన పేర్కొన్న వాటిలో నాల్గవపద్ధతి. ఈ రకము సేద్యగాండ్రను ఖాయపుసేద్యగాండ్రగు చున్నారు. వీరికే "ఉల్‌కుడి" అని దక్షిణాదిని పేరు. వీరు సాధారణముగ గ్రామములో ఖాయముగా కాపురముండే వారే. చిరకాలము వ్యవసాయము చేయడంవల్ల భూమియందు వీరికి కొన్ని హక్కు లేర్పడెను. ఉదాహరణము- మా మూలు అద్దె ఇస్తున్నంతకాలము "ఉల్‌కుడి"ని భూమినుండి తొలగించ డానికి భూస్వామియగు రైతుకు హక్కుపోతుంది. ఈ రీతిగ "ఉల్‌కుడీ"లకు భూములందు పారంపర్యపు హక్కు లేర్పడెను. మొదట తాత్కాలికముగ "పాయకారీలు"గ వచ్చినవారు మూడుతరాలవరకు అదే భూమిని సేద్యము చేస్తూవుంటే, నాలుగవతరములో వారు "ఉల్‌కుడి" అనగ "ఖాయపు రైతులు" అయిపోతారని చంగల్‌పట్టుజిల్లాలో ఏర్పాటు కలదు. భూమి మీదవుండి వ్యవసాయము చేసుకుంటూ వుండడానికి "ఉల్‌కుడీ"లకు ఇట్టి పారంపర్యహక్కు ఏర్ప డ్డప్పటికి దానిని అమ్ముకోడానికిగాని, తాకట్టుపెట్టుకోడానికి గాని, ఇతరవిధముగ అన్యాక్రాంతం చెయ్యడానికిగాని, వీరికి హక్కులేదు. ఏ "ఉల్‌కుడి" యైనా వారసులులేకుండా చచ్చి పోతే, అతనిభూమి తిరిగి భూస్వామికే చెందుతుంది. భూస్వామి యొక్క ఆధిక్యాన్ని గుర్తించడానికి చిహ్నముగ "ఉల్‌కుడి" అతని కేదో రుసుము చెల్లించుచుండవలెను. ఆఖరుకు ఒకవక్క కంకియైనాసరే. "ఉల్‌కుడీ" దార్లు భూస్వామికి చెల్లించే అద్దెను తంజావూరుజిల్లాలో "స్వామిభోగ" మనియు,

"తుండువర" మనియు పిలుతురు. ఇది నిజముగ రాజభాగం పోను మిగిలే "కుడివరము" అనే రైతుభాగములో అంతర్భాగ మన్న మాట. "ఉల్ కుడీ" ఎన్ని తరాలు భూమిని సేద్యము చేసినా, "కాణియాచ్చిదార్"(అనగ సొంతదారుడు, భూస్వామి) కాజాలడు. గవర్నమెంటువారు "ల్యాండు ఎక్విజిషన్" ఆక్టు ప్రకారము "ఉల్ కుడి" క్రిందినున్న భూమిని లాగుతుంటే, అతనికికూడ కొంత "కంపెన్ సేషన్" ఇస్తారు.

"సుఖవాసీ"

మొదట భూస్వామినుండి కొన్ని ఏండ్లకని చెప్పి భూమిని అద్దెకు తీసికొన్న కొందరు సేద్యగాండ్రు కాలక్రమముగ ఖాయపు హక్కులను సంపాదించిరి. వీరికే "సుఖవాసీ" సేద్యగాండ్రని పేరు. "ఉల్ కుడీ" దార్లకున్న హక్కులే వీరికిని క్రమముగ నేర్పడెను.

దక్షిణకన్నడజిల్లా

అరవజిల్లాలలోని "పరకుడి", "ఉల కుడీ" సేద్యగాండ్రతో సమముగ పోల్చ తగినవాండ్రను దక్షిణ కన్నడజిల్లాలో "చల్ గని", "మూల్ గని" అంటారు.

"చల్ గని"

"చల్ గనీ" సేద్యగాండ్రు టెంపరరీదార్లు. వీరుసాధారణముగ భూమిమీద పిల్లపిల్లతరానా సేద్యముచేస్తున్నప్పటికి, వీరికి దానియందు ఖాయపుహక్కు లేమీ లేవు. భూస్వామి ఈ సేద్యగాండ్రిచ్చే అద్దెను తనఇష్టము వచ్చినట్లు హెచ్చింపవచ్చును. సేద్యగానిని భూమినుండి తన ఇష్టమువచ్చినప్పుడు లేవగొట్టవచ్చును.

ఇక "మూల్ గని" విషయమట్లు కాదు: ఒకే నిర్ణీతమైన అద్దెను (రెంటును) శాశ్వతముగా తీసికోడానికి మాత్రమే భూస్వామికి హక్కు గలదు. రెంటుసాధారణముగ పంటరూపంలోగాని, రొఖ్ఖ రూపంలో గాని వుంటుంది. "మూల్ గనీ" దారునిహక్కు వంశపారంపర్యమైనది. ఇతడు తాను సేద్యము చేయుచున్న భూమిని అమ్ముకోవచ్చును, తాకట్టుపెట్టుకోవచ్చును. ఇతరవిధములుగా అన్యాక్రాంతము చేసుకోవచ్చును. ఔరససంతతి లేకపోతే, దత్తత చేసుకొని ఈ భూమిని ఆ దత్తునకు సంక్రమింప జేసుకోవచ్చును. వారసులు లేకుండా చచ్చిపోతేమాత్రం భూమితిరిగి భూస్వామికే చెందిపోతుంది.

"మూల్ గని"

భూములపై "మూల్ గనీ" దార్లు భూస్వాములు కివ్వవలసిన అద్దె (రెంటు) స్థిరమైనదనిన్నీ, హెచ్చించడానికి వీలు లేదనిన్నీ వుండడంవల్ల కొంత కాలానికి ఒక చిక్కు వచ్చినది. భూముల మీద సెటిల్ మెంటు కాలమంకు సర్కారుశిస్తు హెచ్చింపబడినప్పుడు, ఆ హెచ్చుదల "మూల్ గని" సేద్యగాండ్రుగాక, అసలు భూస్వాములే (మూలవర్గదారులే) ఇచ్చుకోవలసి వచ్చింది. ఈ భూస్వాములకు సేద్యగాండ్రిచ్చే అద్దెకంటె తాము సర్కారుకు చెల్లించుకో వలసివచ్చిన హెచ్చుదల శిస్తే హెచ్చయ్యెను. అందుచేత, భూస్వాములు కొన్నిచోట్ల తమ చేతిసొమ్ము పెట్టుకోవలసి వచ్చెను. ఈ విపరీతస్థితిని మాన్పుటకై 1920 సం॥ లో మద్రాసు గవర్నమెంటువారు

1920 సం॥ పు XIII చట్టము. "మూల్‌గని రెంటు పెంపుదల ఇక్టు"

[Mulgeni Rent Enhancement Act XIII of 1920] "మూల్‌గనీ రెంటు పెంపుదల ఆక్టు" అని ప్రత్యేక మొక చట్టము చేయవలసి వచ్చినది. దీని ప్రకారము మూల్‌గనీ సేద్యగాండ్రు భూస్వాములకు (మూలవర్గదారులకు) చెల్లించవలసిన రెంటును పరిశీలించి విచారించి, తగురీతిగా దానిని హెచ్చించుటకు కలెక్టరుకు అధికారమియ్యబడెను.

"వాయిదాగనీ" కొన్ని నియమితసంవత్సరములకు భూములను కౌలు కివ్వడంకూడా కలదు. ఇట్టికౌళ్లకు దక్షిణ కన్నడజిల్లాలో "వాయిదాగనీ" యనిపేరు.

భూమిమీద పండినపంట రైతు, రాజు అను యిరువురి మధ్య ఎట్లు పంపిణీ అయ్యేనో యీ దిగువపట్టికలో కొంచెము కట్టినట్లు చూపబడినది.

భూమిమీద పంట

మేల్‌వరమ్

రాజభాగము

- నేరుగ రాజే వసూలు చేసుకొనేది. (రైతువారీ)
- జమీందారనే ఏజంటుద్వారా వసూలు చేసుకొనేది (జమీందారీ)
- కొన్ని పబ్లిక్ కారణాలచేత, అంతాగాని కొంతగాని రాజు ఇతరులకు దానముచేసికొన్నది (ఇనాందారీ).

ఈ మూడింటిని గూర్చిన విచారణ ఈ గ్రంథము రెండవభాగములోని మూడు అధ్యాయములలో వివరముగ చేయబడును.

కుడివరమ్

రైతు భాగము
(భూస్వామి, కాణియాచ్చిదార్, మిరాశీదార్ మూల్గార్, జన్మి లనబడువారి భాగము)

- రైతుకు సేద్యగాడిచ్చే రెంటు లేక అద్దె. ఇదే కుడివరంలో అంతర్భాగమైన "తుండువరము" లేక 'స్వామిభోగము'.
- సేద్యగానికి అనగ "ఉల్‌కుడీ," "మూల్‌గనీ" "కదీము" లనబడ్డేవారికి మిగిలేది.

మూడవ అధ్యాయము

"సాముదాయక స్వామ్యము"
(ఇదే మన దేశీయ "సమ్యూనిజము")

[భూమిహక్కు చలాయింపు - ఉమ్మడిగ గ్రామసంఘాలద్వారా —మిరాశీ గ్రామాలు]

భూమికి హక్కుదారుడు రైతు అనియు, భూమిమీద పండిన పంటలో పరిపాలనార్థమై రాజుకు చెందవలసిన "రాజభాగము" పోను, మిగతాది యావత్తు రైతే అనుభవించు హక్కు గల దనియు, మొదటి రెండుఅధ్యాయములలో వివరించి యుంటిమి.

ఈ తనహక్కును రైతు అనాదినుండి ఎట్లు చలాయించుకున్నాడో, ఆ చరిత్రను ఈ అధ్యాయములో కొలదిగ విచారింతము. ఇప్పటివలె ఏ వ్యక్తికా వ్యక్తి, ఇంకొకరితో సంబంధములేకుండ చెలాయించుకున్నాడా? లేక, ఇతరులతో కలిసి జాయింటుగ అనగ సమష్టిగ చలాయించుకొన్నాడా? సమష్టిగ చలాయించుకొని యుంటే, ఆ సమష్టి అనే దాని యొక్క స్వభావ మెట్లుండెను? అది అనాదినుండి ఎట్లెట్లు మార్పుచెందుచు వచ్చెను? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానము చెప్పవలెనంటే, మానవసంఘచరిత్రను మరియొకసారి తిరుగ వేయవలెను.

మానవులు మొదట అరణ్యములలో నొంటరిగ తిరుగాడుచు,మృగముల వేటవల్ల జీవించుచున్నట్లును,తరువాత కొన్ని కుటుంబములు గుంపులుగను, తండాలుగను బయలుదేరి అచ్చటచ్చట అడవులను ఛేదించి, తాత్కాలిక వ్యవసాయము చేసుకొంటూ, దేశదిమ్మరులుగా పోతున్నట్లును, దరిమిలా కొన్ని గుంపులుకలసి అనువైనచోట్ల స్థిరముగా యిండ్లు వాకిండ్లు కట్టుకొని నిలచిపోయినట్లును, ఇదివరకే చెప్పియుంటిమి. మానవ సంఘము లిట్లు స్థిరనివాసము లేర్పరచుకొన్న చోట్లకే "గ్రామము" అనియు, "ఊరు" అనియు, అనేకచోట్ల అనేక పేర్లు కలిగెను.

గ్రామనిర్మాణము

ఈ గ్రామముయొక్క నిర్మాణము దాని ఆంతరంగిక పరిపాలన, కాలక్రమమున దానియందు గలిగిన మార్పులు మొదలగు అంశములను గురించి నాచేరచింపబడిన "గ్రామము" * అను చిన్నపొత్తములో తప్సీలుగా వివరించితిని.

ఉమ్మడి ఆక్రమణ

ఆదియందు భూమియావత్తు, తుప్పలు, పొదలు, అడవులు, రాళ్లు, రప్పలు మొదలగువానితో నిండియుండెను. రాళ్లు రప్పలను పరిహారవేసి పొదలను, అడవులను ఛేదించి, నేలదున్ని శుభ్రము చేసినగాని అది సాగుక్రిందికి రాలేదు. అదిగాక, ఈచెక్కలు అడవుల మధ్య నుండుటవల్ల అడవి మృగముల బాధనుండి కూడ సంరక్షించుకొనవలసియుండెను. పొలములకు, చెఱు

* ప్రకాశకులు, ఆంధ్రజాతీయకళాశాల, పేజీలు 85, వెల 0-4-0.

వులు, కాల్వలు, బోదెలు వగైరా నీటివసరుల నేర్పరుచు కొనుటగూడ అవసరమయ్యేను. ఈ పనులన్నీ ఆదికాలములో (ఇప్పటిమాదిరి రాజ్యాంగనిర్మాణము లేనిరోజులలో) ఏ వ్యక్తి కావ్యక్తి విడివిడిగా చేసుకోడానికి వీలులేని పను లన్నసంగతి స్పష్టమే. ఒక గుంపు ఒకచోట స్థిరనివాస మేర్పర్చుకొన్న ప్పుడు చుట్టూఉన్న భూమినంతను అందరుకలసి బాగుచేసు కోవడం, సాగుచేసుకోవడం పండినపంటనంతను అందరూకలిసి పంచుకుతినడం జరుగుతుంది. ఇది సహజము. "మొదట ఆక్రమించుకొన్న వాడిదే భూమి" అను సిద్ధాంతము కలదుగద. మొదట ఆక్రమించుకొన్నది గుంపుకాని, వ్యక్తికాదు. కాబట్టి, ఈ భూమిహక్కు గుంపుదే యగునుగాని, అందలి విడివిడి మనుష్యులది కాదు. అందువల్లనే, ఒక గ్రామ గుడికట్టులోని భూమిహక్కు గ్రామసంఘాని దనేమాట రూఢి యైనది. సాగుబడిక్రిందికి వచ్చిన భూమిగాని, ఇంకను కావలసియున్న బంజరు భూమిగాని, గ్రామసంఘానిదే. ఈ బంజరుభూమిని నేడు గాకున్న, రేపైనను సాగులోనికి తెచ్చుకోడానికిగాని, లేక గ్రామపశువులకు మేతబీళ్లుగా ఉపయోగించుకోడానికి గాని, లేక అందరికి ఉమ్మడిగ కావలసిన మరి యే యితరపనులకైనా అట్టేయుంచుకోడానికి గాని, సర్వాధికారము గ్రామసంఘానిదే. ఈరీతిగ జూచినప్పుడు రైతు ఆదికాలమునుండి భూమిపై తనకు గల హక్కును, ఇప్పటివలె ఏ మనిషికి ఆ మనిషి విడివిడిగ, "ఇది నా పొలము" అని చుట్టూ సర్వేరాళ్లు పాతుకొనడం మూలంగా చెలా యించలేదనిన్నీ, గ్రామములో ఉండే వారందరూ, ఉమ్మడిగ

చెలాయించుకొన్నా రనినీ, స్పష్టముగా గన్పట్టుచున్నది. అనగ, భూమిహక్కుయొక్క చలాయింపు సమష్టిగ జరిగింది కాని వ్యష్టిగ జరగలేదు. దీనికే "సాముదాయిక స్వామ్య"మని మన పురాతనగ్రంథములలో పేరుకలదు. ఇదే కమ్యూనిజ మంటే.

మానవజీవితానికి ప్రధానమైన వస్తువు అన్నము. దీనిని సంపాదించుటకు మూలాధారము వ్యవసాయము అయినప్పటికి, మనిషి ఒక్క అన్నమువల్లనే బ్రతుకడు. అన్నము తరువాత అతని కింక ఎన్నో అవసరము లున్నవి. వానిలో తప్పనిసరియైనది బట్ట. ఈ రెండూ ఉంటే, తక్కినవి

గ్రామ అవసరాలు - వానిని తీర్చుకొనే ఉపాయాలు

ఏవి లేకపోయినా, ఏదో విధంగా సరిపెట్టుకోవచ్చును. అందుకనే, పూర్వము ఒక మనిషియొక్క స్థితిగతులు గురించి విచారించేటప్పుడు-ముఖ్యముగ ఆడపిల్ల నిచ్చేచోట-"ఫరవా లేదు; వారికేమి, వారికి అన్నవస్త్రాలకు లోపం లేదు" అంటూ చెప్పుకొని తృప్తిపడేవారు. తక్కిన అవసరములు గాని, పరికరాలుగాని, అన్నీ ఏదోవిధంగా ఈ రెంటికి సంబంధించినవే. వ్యవసాయం సాగవలెనంటే, నాగలి కావాలి; ఎద్దులుకావాలి. పలుగులు, పారలు, కత్తులు, ఇంకా ఎన్నెన్నో పనిముట్లు కావాలి. వస్త్రం కావాలంటే ప్రత్తి గింజలు తీసేగిలకలు, ఏకుడుబద్దలు, రాట్నాలు, మగ్గాలు, అద్దకముసామాగ్రి ఇంకా ఎన్నెన్నో కావాలి. వ్యవసాయమునకు, నేతకు, సంబంధించిన ఈ యావత్తు పనిముట్లను తయారుచేసేటందుకు తగు మనుష్యులుకావాలి. బట్టలు ఉతికేటందుకు

చాకలులు, క్షౌరం చేసేటందుకు మంగలులు, వంట వండుకోడానికి కావలసిన కుండలు చేసే కుమ్మరులు, లోహపాత్రలు చేసే కమ్మరులు కావాలి. ఇవన్నీ ఉన్న తరువాత షోకు చేసుకొనేటందుకు నగలు కావాలి. అందుకని నగలు చేసే కంసాలులు కావాలి. ఇవన్నీ ఎన్ని ఉన్నా, మనిషికి ఆత్మ అనేది ఒకటి ఉన్నదనిన్ని ప్రపంచాన్నంతను సృష్టించిన పరమేశ్వరుడొకడున్నాడనిన్ని, అతనిని గురించి తెలుసుకుంటేనేగాని మనకు ముక్తి లేదనిన్ని మానవులు – అన్ని దేశాలలో, అన్ని ఖండాలలో – తలంచుచుండిరి. అందువల్ల, భగవంతుణ్ణి గురించి తెలుసుకోవడం అనే అవసరంకూడ – అన్నవస్త్రాల అవసరం మాదిరిగానే – ఆదికాలమందు మానవులకు కలిగెను. అందువల్ల, ఇతర అవసరములతో పాటు, ఈ అవసరం తీర్చుకోడానికికూడ, ఒక ఏర్పాటును వారు చేసుకోవలసి వచ్చింది. దానికొఱకే – జ్ఞానబోధ చేయించుకొనే నిమిత్తము – 'పురోహితుడు' అనే ఒక 'పోస్టు'ను సృష్టించారు – చాకలి, మంగలి 'పోస్టు'ల వలెనే. కంటికి కనబడే బట్టలు ఉతకడానికి "చాకలి" ఎంత అవసరమో, కంటికి కనపడని ఆత్మను జ్ఞానబోధచే పరిశుద్ధము చేసే "పురోహితుడు" కూడ అంత అవసరమే అని ఆనాటి వారికి గట్టిగ తోచిఉండకపోతే, వారట్టి "పురోహిత" మనే పోస్టును నిర్మించేవారే కాదు. అట్లా తోచడమనేది ఈ నాటి వారి దృష్టిలో కేవలం పిచ్చిగా కనబడవచ్చుగాక. అయితేయేమి, జరిగిన సంగతి అది. ఈ నాటి వారికిని, అవసరంగా తోచకపోతే ఆ 'పోస్టు'ను రద్దుపరచడానికి ఏమీ ఆక్షేపణ లేదు. ఇది భవిష్యత్తుకు సంబంధించిన మాట.

మానవులు హాయిగ ఒకచోట కాపురముండి, అన్ని విధాల సుఖపడాలంటే ఎన్ని యెత్తులు అవసరమో చూడండి. వ్యవసాయ మనేది ఎంత ప్రధానమైనప్పటికి, దానిని నిలబెట్టి సాగించడానికి ఎన్ని ఉపాంగాలు అవసరమో ఆలోచించండి. అందుకోసమే ఆదికాలమున ఒకచోట గ్రామమున స్థిరపడిన మానవసంఘము కేవలం నేల దున్నుకోవడం కోసమే కాకుండా అనేక ఇతరమైన ఏర్పాటులనుకూడ తమలో తాము చేసుకో వలసివచ్చింది. కొందరు నాగలిపట్టి వ్యవసాయం చేస్తుంటే, కొందరు బట్టలు నేసేవారు, కొందరు బట్టలు ఉతికేవారు, కొందరు మంగలిపొది పుచ్చుకొని క్షౌరంచేసేవారు, కొందరు కుండలు చేసేవారు, కొందరు స్త్రీపురుషుల అలంకారములకు నగలు చేసేవారు, కొందరు జ్ఞానబోధ చేసేవారు, ఒకటేమిటి ఒకచోట గ్రామంగా గుంపు కూడిన జనసంఘానికి ఏ యే పనులు అవసరమో ఆ యా పను లన్నింటిని ఆ సంఘములోనివారే తలొకపని పంచుకొని చేసు కుంటూ ఉండేవారు. ఈ పనులన్నీ పరస్పరసహకారభావ ముతో జరిగితేగాని, సంఘము చక్కగ నడవదు. అనాదినుండి నిన్న మొన్నటివరకు మన గ్రామసంఘాలు చక్కగ పనిచేసిన వంటే అవి ఎంతటి సహకారభావముతో పనిచేసినవో, దాని కోసం ఎంతటి గట్టిపునాదిని ఆనాడు మనవారు వేసికో ఇప్పుడు తలుచుకొంటే మనకు ఎంతో ఆశ్చర్యమవుతుంది. మనకేమిటి రెండుమూడు వందలసంవత్సరాల క్రిందట, మన ఇండియాలో కాలుపెట్టిన ఇంగ్లీషు ఈస్టుఇండియా కంపెనీవారికే ఆశ్చర్య మేసింది.

[illegible] పశుగణము, ధనధాన్యము, సొంతవ [illegible] [illegible] [illegible] గ్రామ రక్షకపాలకులు [illegible] ప్రాచీనమైన ప్రాంతీ మనకు [illegible] — [illegible] ప్రాంతీలు పార్ల [illegible] కుష్పతిష్పలుగ గలవు. [illegible] ప్రజాయుడానికి [illegible] [illegible] మనస్సులో [illegible] ఉదహరిస్తాము. *

R. C. Dutt : Economic History of India Vol. II Page 196.

[illegible] earliest home of village Communities and for [illegible] of years these self governing Communities [illegible] and peace and settled disputes in villages, even [illegible] in the realm".

[illegible] గ్రామ్యాంగములు [illegible] గ్రామము [illegible] [illegible] శతా [illegible] [illegible] గ్రామములు [illegible] [illegible] పక్క [illegible] [illegible] హిందూ [illegible] [illegible] సంపుటము, 196. పేజీ]

Fifth Parliamentary Report - 1812 - Page 85 quoted by R. C. Dutt -

"[illegible] simple form of municipal government the inhabitants [illegible] lived from time immemorial..........The inhabi- [illegible] no trouble about the breaking up and divisions [illegible] the village remains entire, they care not to what [illegible], or to what sovereign it devolves ; its internal [illegible] unchanged."

[illegible] గ్రామ పరిపాలనలో హిందూదేశ ప్రజలు [illegible] రాజ్యములు పరిణమించినను, విభాగములై [illegible] గ్రామప్రజలు [illegible] తమ గ్రామసంస్థ గట్టిగా నిలిచి

దరిమిలా, అప్పుడప్పుడు కుక్కగొడుగులవలె పొటకరించుచు వచ్చిన రాజ్యాలు, సామ్రాజ్యాలు, సింహాసనాలు, ఎన్ని తలక్రిందులై పోయినను, ఎన్ని కిరీటాలు, ఎందరు కిరీటాధిపతులు, కారాకులు దొల్లినట్లు దొల్లినను, ఎన్ని ఘోర యుద్ధాలు, విప్లవాలు, రక్తపాతాలు, తుపానులుగ దేశమును ముంచి లేవనెత్తినను ఈ గ్రామసంఘాలు మాత్రము చెక్కుచెదరక - నిమ్మకు నీరెత్తినట్లు - సాగిపోతూనే యుండె

నాళ్లు, దేశము ఏ రాజు చేతిలోకి బదలాయింపైనా సరే వారికి లెక్కలేదు. గ్రామఆంతరంగిక వ్యవహారము మాత్రము చెదరకుండ అట్లేయుండేను."
[1812 నాటి అయిదవ పార్లమెంటరీ రిపోర్టు— 85, వ, పేజీ]

Elphinston's Report on the territories acquired from the Peshwa.-1819.

"These communities contain in miniature all the materials of a state within themselves, and are most sufficient to protect their members if all other governments are withdrawn."

"కొద్దిలో ప్రజా పరిపాలనానిర్వహణమునకు కావలసిన సర్వాంగ లక్షణములు, ఈ గ్రామసంఘములలో సంపూర్ణముగ ఇమిడియున్నవి. పైనున్న ఇతర రాజ్యాంగసంస్థ లన్ని తుడిచిపెట్టుకొని పోయినప్పటికి ఈ గ్రామ సంఘములే తమ ప్రజలను భద్రముగ కాపాడుటకు దాదాపుగ చాలియున్నవి."

[పేష్వానుండి లాగికొన్న ప్రాంతములను గూర్చి ఎల్‌ఫిన్‌స్టన్ 1819 సం॥ లో వ్రాసిన రిపోర్టులోనుండి]

Sir Charles Metcalfe's minute dated 7th November 1830.—

"The village communities are little republics, having nearly everything they want within themselves. They seem to last where nothing else lasts. Dynasty after dynasty tumbles down—revolution succeeds revolution. Hindu Pathan, Moghul Mahrata, Sikh, English are masters in turn — but the village communities remain the same........The union of the village communities each one forming a separated little state in itself, has, I conceive, contributed more than any other cause to the preservation of the people of India through

నన్నుచో, వానియందు మన పూర్వీకులు ప్రతిష్ఠించిన ఐక మత్యయంత్రబలిమి ఎట్టిదో ఊహించుకొనండి!

తమసంఘాన్ని చక్కగ నడుపుకోడానికి గాను, గ్రామస్థులు తమ సమష్టి అవసరములను ఇరవై ఒక్క విధములుగ విభాగించుకొని, ఒక్కొక్కపనికి లేక ఒక్కొక్క అవసరానికి తమలో తామే ఒక్కొక్క గుంపుగ "గ్యాంగు"గ ఏర్పడి, దానిని తమ నెత్తిమీద వేసుకొని, చేసుకొనుచుండిరి. జైలు పరిపాలనలో దీని కొక సాదృశ్యమున్నది. తెల్లవారుజామున 5 గంటలకు 'ఛీఫ్ వార్డరు' అను ఉద్యోగివచ్చి, నూరున్నంది ఖైదీలకు జైలు పనిని పంచియిచ్చును. "ఇదిగో ఈ నెంబర్లుగల ఖైదీలగ్యాంగులు వంట పనికి పొండి; ఈ గ్యాంగు పాకీపనికి పొండి; ఈ గ్యాంగు

పని పంపిణీ 21 గ్యాంగులు

---

all revolutions, and changes which they have suffered and it is in a high degree conducive to their happiness, and to the enjoyment of a great portion of freedom and indepedence."

"గ్రామసంఘాలంటే, ప్రజాపాలనగల చిన్న స్వతంత్ర రాజ్యాలన్న మాట. వాటికి కావలసిన ఏర్పాట్లన్నీ వాటిలోనే ఇమిడ్చుకొని యున్నవి. కాల ప్రవాహములోపడి ఏవి కొట్టుకొని పోయినా, ఈ గ్రామ సంఘాలు మాత్రం కొట్టుకొని పోనట్లు కనిపిస్తున్నది. ఒక రాజవంశంతరువాత ఇంకొక రాజవంశం బోర్లపడుచుండుగాక, విప్లవంమీద విప్లవం వచ్చి పడుగాక; హిందువుకు, పఠానుడు, మొగలుడు, మహారాష్ట్రుడు, శిక్కు, ఇంగ్లీషు వాడు, ఒకణ్ణితోసి ఇంకొకడు రాజగుగాక — గ్రామసంఘాలు మాత్రము అట్లే నిలిచియుండెను .... ప్రజలు హాయిగ నుండుటకు, స్వాతంత్ర్య సౌఖ్యముల నవ్యారిగ ననుభవించుటకు ఈ గ్రామసంఘముల ఐక్యతయే ఎంతో ఎక్కువగ తోడ్పడెను."

[1830 సం॥ నవంబరు 7వ తేదీన సర్. చార్లెస్ మెట్ కాఫ్ వ్రాసిన వ్రాతనుండి.]

వీథులు ఊడ్వడానికి పొండి"—అని ఆ యా పనులకు తగినంత మంది మనుష్యులను బతాయించును. అట్లే, పూర్వము గ్రామ సంఘములలోకూడ గ్రామానికి కావలసిన పనులన్నీ గ్రామస్థులు తమలో తామే బతాయించుకొనేవారు. ఈ విధముగ, బతాయింపైన పనులు సాధారణముగ 21 వుండుచుండెను. కొన్ని చోట్ల పూరాగా, 21 గాక, 12 మాత్రమే ఉండుచుండెను. ఆ యా పనులకు బతాయింపబడిన గ్యాంగులకు "గ్రామ సిబ్బంది" యని పేరుండెను. వా రెవరనగా:—

1. గ్రామాధికారి:—ఇతనికి అనేక చోట్ల అనేక పేర్లుండెను. ఉదాహరణ- అంబలకరన్; డోలాబేహారా; గౌడ; పెద్దకాపు; కార్జీ; మణియగార్; పటేల్; పిళ్లై; రెడ్డి-వగైరా. గ్రామ వ్యవహారాల నన్నింటిని పైన కాపుండి, అజమాయిషీ చేయడం, తగాదాలు తీర్చడం, శాంతి భద్రతలు కాపాడటం, (అనగ ఇప్పటి పోలీసు డ్యూటీ అన్నమాట) పంటలో రాజభాగం వసూలుచేసి రాజుకు ఇర్సాలుచేయడం, వగైరాలు ఇతని విధులు.

2. కరణం:— ఇతనికి కొన్నిచోట్ల "శాన్‌బోగ్", "భూయిమూల్" అనికూడా పేర్లుకలవు. గ్రామసాగుబడి వగైరా లెక్కల నన్నిటిని వ్రాయడం ఇతని డ్యూటీ.

3. తలారీ:— జరిగిన నేరాలు రిపోర్టుచేయడం, ఒక గ్రామా న్నుంచి ఇంకో గ్రామానికి ప్రయాణముచేసే ప్రయాణీకులకు అంగరక్ష ఇవ్వడం ఇతనిపని.

4. తోటి:— బారికీ, మాదిగ, వెట్టియన్, వెట్టివాడు, అనే పేర్లుకూడ ఇతనికి గలవు. పొలములలో పంట కాపాడటం, పొలాలు కొలవడంలో సహాయం చేయడం ఇంకా ఇతర పను లెన్నో ఇతనికి పెట్ట బడినవి.

5. నీర్గంటి:— సాగుబడిపొలాలకు నీటిసప్లయిని రెగ్యులేటు చేయడం ఇతని పని.

6. కావలి:— గ్రామాలమధ్య సరిహద్దులు, పొలిమేరలు చెడి పోకుండా కాపాడడం, తగాదాలువస్తే ఇందును గూర్చి సాక్ష్యం ఇవ్వడం ఇతని పని.

7. పురోహితుడు:- ఇతనికే జ్యోషి, పంచాంగి, అనికూడ పేర్లు. ఏరువాక సాగడానికి, కోతలు, ఊడ్పులు పట్ట డానికి, మంచిరోజులు చూచి చెప్పడం ఇతని పని.

8. బ్రాహ్మణుడు:- దేవాలయములో అర్చన, గ్రామదేవతల కొలు పులు మొదలైనవిచేయడంచేయించడంఇతనిపని.

9. బడిపంతులు:- ఊళ్ళో పిల్లలకు చదువుచెప్పడం లెఖ్ఖలు, వ్రాత, చెప్పడం.

10. **కమ్మరి** } :— కొల్లన్, లోహాల్, అని కూడ ఇతనికి పేర్లు
కంసాలి కలవు. వ్యవసాయానికి కావలసిన కొడవళ్ళు, నాగటి కర్రులు, చక్రపుపట్టాలు వగైరాలు చేయడం. వీరిలోనే కొందరు "కంసాలు" లనియు, "తట్టన్" లనియు పిలువబడుదురు. వీరు సాధారణముగా వెండి బంగారు నగలను చేయుదురు.

11. **వడ్రంగి:**— రైతులకు కావలసిన నాగళ్ళు, బండ్లువగైరా కొయ్యసామగ్రిని తయారు చేయడం, ఇండ్లకు కావలసిన కలపపని, రాట్నాలు, మగ్గాలు, చేయడం.

12. **కుమ్మరి:**— కుశవన్, కుంభార్ అనికూడా ఇతనికి పేర్లు. గ్రామస్థులకు కావలసిన యావత్తు మట్టిపాత్రలు చేయడం ఇతనిపని.

13. **చాకలి:**— "వణ్ణన్", "ధోబీ" అనికూడ పేర్లుకలవు. ఊరి బట్టలు ఉతకడం ఇతనిపని. ఇతడు చేసేపనికి నెల్లూరు జిల్లాలో "ఉద్యోగం" అనేపేరు ఉండడం గమనింప తగియున్నది.

14. **మంగలి:**— అంబటన్; హజాం; నవిడన్ అని కూడ పేర్లు; కావలసినవారికి క్షౌరము చేయడం ఇతని పని.

15. చెప్పులు కుట్టువాడు:— చక్లీ; చమార్ — చచ్చిన గొడ్లతోళ్లతో చెప్పులు, మోటబొనలు, ఎడ్ల మెడ పట్టెడలు, వగైరా తోలుసామగ్రి తయారు చేయడం ఈతని పని.

16. గొల్ల (లేక, గోపాలుడు):— గ్రామంలో ఉండే పశువులను కాయడం ఈతని పని.

17. వైద్యుడు:— "హకీం", "పరిహారి" అనికూడ ఇతనికి పేర్లు. గ్రామంలో మనుష్యులకు, పశువులకు వచ్చిన రోగాలకు మందిచ్చి కుదర్చడం యితనిపని.

18. దేవదాసి:— "బసివి," "కంచని" - అనికూడ పేర్లుకలవు. దేవుని ఊరేగింపు సమయాలలో, అర్చనా కాలమందు, ఇతర ఊరి వేడుకలలో ఆట పాటలు జరపడం ఈయన పని.

19. గాయకుడు:- ఉత్సవాదులలో పాటకచ్చేరీలు హరికథాకాలక్షేపాలు చేయడం ఈయన పని.

20. కవి:— కవిత్వం చెప్పడం ఈయన పని.

21. షరాబు:— నాణెములు పుట్టిన తరువాత వాటికి మారకం వగైరాలు ఇవ్వడం, నాణెముల మంచిచెడ్డలు పరిశీలనచేయడం ఈయన పని. బహుశః ఇతడే గ్రామస్థులకు కావలసిన అప్పులు కూడ సప్లయి చేయు షాహుకారుగా నుండెనని ఊహించ తగియున్నది.

అప్పిచ్చువాని అవసరము చిరకాలము క్రిందటనే కని పెట్టబడినట్లు సుమతీశతకములోని పద్యమే సాక్ష్యము. ఏ యేర్పాటులు లేకుంటే గ్రామములో కాపురము చేయలేమో, వానిని కూడ యీ పద్యము చెప్పుచున్నది.—

కం॥ అప్పిచ్చువాడు వైద్యుడు
నెప్పుడు నెడతెగక పారు నేరును, ద్విజుడున్
జొప్పడిన యూర నుండుము
జొప్పడ కున్నట్టి యూరు జొరకుర సుమతీ॥—

అన్ని గ్రామాలలో అన్ని యిరవై ఒక్క సిబ్బంది ఉండ నక్కరలేదు. ఒక్కొక్క చోట, వీలునుబట్టి, రెండేసిద్యూటీలు ఒకడే చేయటం కద్దు. అవసరంలేనిచోట, కొన్నికొన్ని "పోస్టులు" లేకపోవడం కూడ కద్దు. దగ్గరలో రెండేసి ఊళ్లకు ఒక్కొక్క ఉద్యోగితోనే సరిపుచ్చుకోవడం కూడ కలదు. మొత్తం యిరవైఒక్కటి కాకపోయినా కనీసం ఏ పన్నెండయినా ఈ సిబ్బంది వుంటుంది. దానికే "బారాబులోటీ" అనే పేరు ఇటీవల వచ్చింది.

ఆ యా గ్యాంగుల సంఖ్యా నిర్ణయము ఎవరు ఎట్లు చేసిరి

అప్పటప్పటి అవసరాలనుబట్టి, ఈ సిబ్బందిలో కొన్నింటిని తగ్గించడం, మరికొన్ని కలుపుకోవడం జరుగుతూ వచ్చింది. ఏది ఎట్లున్నను, గ్రామసంఘానికి కావలసిన పనులను గ్రామస్థులే తమలో తాము బతాయించుకొని చేసుకొనుచుండి రనుట స్పష్టము. ఇట్లుచేసికొనుటలో ఏపనికి యెంతమందిఅవసరమో గమనించి

ఆ పనికి అంతమందినే బతాయించు చుండి రనుట నిశ్చయము. ఒకరిద్దరితో కాగల పనికి పదిమందిని బతాయించడం వెర్రి దనము, శుద్ధ దండుగ; పైగా పని చెడుతుంది. ఉదాహరణ:- నూరుమంది గల ఒక సంఘానికి ఒక కంసాలి చాలును; చదువు చెప్పటానికి, ఒకరిద్దరు అయ్యవార్లు చాలుదురు; కాని నూరు మందికి సరిపడు పంట పండించడానికి 70,80 మంది కావలసి వస్తారు. అందుకనే నేడు మన సంఘములో ఆ యా కులస్థుల జనాభా సంఖ్యలు హెచ్చుతగ్గులుగా ఉండడం తటస్థించింది. నేటి జనసంఖ్యలో బ్రాహ్మణులు ఇద్దరు ముగ్గురే ఉన్నారంటే లేక కంసాలులు నూటికి ఒక్కరే ఉన్నారంటే వ్యవసాయ కులు 70, 80 మంది ఉన్నారంటే, దానికి వింత ఏమున్నది? ఈ సంఖ్యానిర్ణయము దేవుడు చేసినదికాదు, దేవుడు నూటికి ఇద్దరు ముగ్గురు బ్రాహ్మణులనే ఏల సృష్టించినాడు? ఇది నిజానికి దేవుని సృష్టియా? కాదు; మానవుని సృష్టియే. ఆది కాలమందు, భరతఖండములోని మన పూర్వీకులు, సంఘ నిర్మాణమును ఎంతో యోచనాపూర్వకముగ - ఒక చక్కని ప్లాను ప్రకారముచేస్తూ, ఆ యా పనులకు ఎంతమంది అవసరమో అంతమందినే నియమించిరి. హెచ్చుమందినిగాని, తక్కువ మందినిగాని నియమించలేదు. ఈ ఏర్పాటు మంచిదికాదని ఎవ రనగలరు? ఆనాడు చేసిన సంఖ్యానిర్ణయమే ఈ నాటికిని నిలిచి యున్నదంటే, దాని సౌష్ఠవ మెట్టిదో తెలుసుకొనండి.

బుర్రల సంఖ్యనుబట్టి, చేతులసంఖ్యను బట్టి, వోట్లు లెక్కపెట్టే రోజు లివి - అంతేకాని, ఆ బుర్రలలో ఏమున్నదో

మెజారిటీ, మైనారిటీ గ్యాంగులు - నేటి వోటింగు పద్ధతివల్ల గలిగినదుర్గ!

ఆ బుర్రలు చేతులు ఏమిపని చేయవలెనో, అనేదానితో నిమిత్తం లేకుండ ఇప్పుడు పోయినది. అందుకని, "మాసంఘాలు మైనారిటీ సంఘాలయిపోయిన"వని కంసాలులు, బ్రాహ్మణులు మొదలైనవారు నేడు అఘోరించడం కలుగుతున్నది. ఆదికాలమున ఈ మైనారటీల సమస్య లేదు. ఎవరికి అప్పగించబడిన పనిని వారు చేసుకుంటూ, అందరూ సమంగా భుజిస్తూ, ఎవరికీ నిరుద్యోగమనేది, పోటీ స్పర్థ అనేది లేని ఆరోజులలో, "మాసంఘసంఖ్య తక్కువగా ఉన్నదని" అఘోరించేవాడే లేడు - అట్లు అఘోరించవలసిన పనియు లేదు. పైగా, ఒక గ్రామంలో తమ సంఘసంఖ్య హెచ్చు అయితే, తమ జీవనం పోతుందనే అఘోరింపు ఉండేది. ఉదాహరణ:—ఒక గ్రామంలో ఒక కోమటిదుకాణం ఉంటే, అతనికి సుఖంగా జీవనం జరుగుతుంది. రెండవవాడు వచ్చి దుకాణం పెట్టగానే మొదటివాడికి కన్నెర్రగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే, వానిజీవనంలో సగం రెండోవాడు కాజేస్తున్నాడుగా! కాబట్టి వోట్లు లేని ఆ రోజుల్లో తమ సంఘము ఒకగ్రామంలో మైనారిటీగానే ఉండాలని ఆ యా వృత్తులవారు కోరుకుంటూవుండేవారు. ఇప్పుడైనా, వోట్లకోసం వచ్చిన అఘోరింపుగాని, నిజానికి జీవనం గడవడానికి వచ్చిందికాదు. జీవనంకోసమే అయితే, తన సంఘసంఖ్య హెచ్చు కూడదనే అతడు వాదిస్తాడు. అందరికి ఏవోపనులు చెప్పి, అందరికి సంఘము

తనపనిలో దూరి తనకు పోటీచెయ్యడం లేదు. తనపనిలో తనకు పోరు, పొక్కు రొష్టు లేదు. అందువల్ల అతనిజీవనానికి ఏమీ లోటుండదు. అతనిజీవనం అతనికి గ్యారంటీ చేయబడినది. అట్లుగాక ఇంకొకడువచ్చి తనపనిలో ప్రవేశిస్తే, అతనికి జీవనం పోతుంది. అప్పుడతడు తన జీవనంకోసం, రెండోవాడితో డీకొన వలసివస్తుంది. ఈ దెబ్బలాటలో ఎవడు బలవంతుడైతే వాడు గెలవడం, రెండవవాడు తిండిలేక మాడడం ఇదీ యూరోపియన్ దేశాలలోని స్థితి. ఇట్టి దెబ్బలాటలు, క్రోధపు లాటలు మనసంఘనిర్మాణపద్ధతిలో లేవు. ఇట్టి దెబ్బలాటలు వస్తవను భయంచేతనే "ఒకడిపనిలో ఇంకొకరు ప్రవేశించరాదు" అనే నిషేధాన్ని మనవారు ఏర్పరచారు. స్పర్ధను తొలగించడానికి, ఎవడి అన్నము వాడికి గ్యారంటీచెయ్యడానికి ఇంతకంటె మంచిపద్ధతి లేదు.

ఊరు కట్టబడిన పద్ధతి

మానవసంఘములు అడవులను ఛేదించి గ్రామములను మొట్టమొదటగా నిర్మించుకొన్నప్పుడు మధ్య ఎత్తైన సమ

ఒక్కసారే బజారు పనికిపోతే, ఇంటివద్ద వ్యవసాయం వగైరా ఇతర పసులన్నీ మూలపడడం భయమా? అదిగాక, ఒక్కొక్కనికి ఒక్కొక్క పనిలోనే తెలివితేటలుంటవి. అట్టివానిని ఇతరపనుల కప్పటికి బలాయిస్తే, అవన్నీ చెడిపోవడంకూడ ఉంటుంది."

[పార్లమెంటువారి 5— వ. రిపోర్టు - రెండవ సంపుటము, 849 పేరా—ప్రకాశంకమిటీ రిపోర్టు 26, 27, వ. పేజీలనుండి ఎత్తి వ్రాయబడినది]

ఊరినడిబొడ్డు, గ్రామనత్తము లేక గ్రామకంఠము

తలముగనున్న ప్రదేశములో ఇండ్లను కట్టుకొనిరి. చుట్టూ కొంతప్రదేశము పశువులు తిరుగుటకును, ఇంకా క్రొత్తయిండ్లను కట్టుకొనుటకును ఇతరపనులకును ఖాళీగా ఉంచుకొనిరి. ఇండ్లు, వాకిండ్లు, దొడ్లు పాటిపెరడులుగల ఈ నడిబొడ్డు ప్రదేశానికే "నత్తము" లేక "గ్రామనత్త" మనియు "గ్రామకంఠ"మనియు పేర్లుండెను. గ్రామకంఠమును

మాగాని, మెట్ట

ఆనుకొని చుట్టూ సాగుబడిభూములున్నూ, దానికి ఆవల బంజరుభూములున్నూ, ఉండెను. సాగుబడి భూములలో కొన్ని పల్లపు పంటవి. కొన్ని మెట్టపంటవి. మాగాని (అనగ పల్లపు) పంటలో సర్కారు సాధారణముగ పంటభాగమును తీసుకొనుచుండెను.

కోరు, మేడెపాలు

ఈ పంటలో సర్కారువంతునకు "కోరు" అనియు, రైతువంతునకు "మేడెపాలు" అనియు పేర్లుండెను. మెట్టపంటమీద నాణెరూపముగ కొన్నిచోట్ల శిస్తు విధింపబడుచుండెను. అందువల్ల దక్షిణదేశములో సర్కారుకు పంటభాగ మిచ్చే మాగాని ప్రదేశమునకు "వరపట్టు" అనియు, నాణెరూపముగా శిస్తు చెల్లించే మెట్టభాగమునకు "తీర్వపట్టు" అనియు పేర్లు వచ్చెను. సాగుభూమిని దాటి, ఇంకాదూరముగ పోతే బంజరుభూమును. దీనికే "తరిసు" అని అరవదేశములో పేరు. దీనిలో రెండురకములు. కొంతకాలము సాగుబడి

వరపట్టు, తీర్వపట్టు

ఉన్నదానికి "అనాదికరంబు" లేక, "అనాదిబంజరు" అనియు పేర్లు.

బంజరు భూములమీాద హక్కు అనాదినుండి గ్రామ సంఘానిదే అయినప్పటికి, ఇటీవల బ్రిటీషు గవర్నమెంటు వచ్చిన తరువాత, ఆ హక్కు (మలబారు జిల్లాలో తప్ప మిగత అన్నిప్రదేశాలలో) మాదే నని గవర్నమెంటువారు అనజొచ్చిరి. ఈ సంగతి మొదటి అధ్యాయములో చెప్పియే యున్నాము. బంజర్లను ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటువారు ముఖ్యముగ మూడు రకాలుగ విభాగించిరి: (1) శిస్తు కట్టబడినది (assessed waste) (2) శిస్తు కట్టబడనిది (Unassessed waste) (3) పోరంబోకలు.

బంజర్లు – వాని తరగతులు

శిస్తు కట్టబడిన బంజర్లు
Assessed waste

1. శిస్తు కట్టబడిన బంజరు :—

దీనిలో తిరిగి మూడురకాలు లున్నవి:-

(a) సాగుకు పనికివచ్చు నను నిశ్చయములో తరం రేటు నిర్ణయింపబడిన భూమి అయినను దాని నింకను ఎవరు సాగు క్రిందికి తేలేదు.

(b) సాగు చేస్తూ చేస్తూవున్న దానిని రైతులు ఏకారణము చేతనో వదలివేసిన భూమి.

శిస్తు కట్టబడని బంజరు

2. శిస్తు కట్టబడని బంజరు :— Unassessed waste సాగుకు అప్పటికి పనికి రాదనే ఉద్దేశ్యంతో శిస్తు (తరం) నిర్ణయించకుండ వదలివేయబడిన భూమి.

పోరంబోకలు

3. పోరంబోకలు :—పబ్లిక్ పనులకు పనికి వచ్చే భూములున్నూ అసలే సాగుకు పనికిరావనే భూములున్నూ, ఈ బాబతు క్రింద చేర్చబడినవి. వీనికి శిస్తు (తరం) కట్టబడ లేదు.

దక్షిణకన్నడ, మలబారు జిల్లాలలో ఊరు కట్ట బడిన పద్ధతి వేరు

దక్షిణకన్నడజిల్లా యావత్తు కొండలు అడవులతో నిండియుండుటవల్ల తక్కిన సమతల ప్రదేశములో నున్న మాదిరిగా గ్రామాలు కట్టబడలేదని లోగడనే చెప్పియుంటిమి. ఇండ్లన్నీ ఒకచోట వుండవు - అందువల్ల, గ్రామకంఠ మనేది అచ్చటలేదు. ఎవరి "వర్గ్"లో పొలములో వారు దూరదూరముగా ఇండ్లు కట్టుకొని కాపురముందురు. ఇక మలబారుజిల్లాలో కూడ దాదాపు అట్లే, ఒక్కొక్క "జన్మి" క్రింద నందలకొలది ఎకరాల పొలాలు, తోటలు వుంటవి. అవి పెద్ద ఎస్టేట్లుగ వుంటవి, వారి కుటుంబానికి 'తరవాడ్'

"మలబారు తరవాడ్"

అనిపేరు. అది పెద్దజాయింటు కుటుంబము, ఒక్కొక్క తరవాడ్‌లో, 20, 30, మంది స్త్రీలు పురుషులు జాయింటుగ ఒకకుండలో కూడు తింటూవుంటారు. భూమిహక్కు స్త్రీద్వారా (ఆడపడచుద్వారా) సంక్రమిస్తూ ఉంటుంది, తక్కిన వారందరు మనోవర్తిదార్లే! ఇంట్లోవున్నవాళ్లు కుండలోకూడు తినిపోవడానికే

తప్ప ఇతర హక్కులేమీ తక్కిన వారికి లేవు. ఇది మలబారు జిల్లాలోని విచిత్రపు సాంప్రదాయము. రివిన్యూపరిపాలనా సౌకర్యం కోసం కొన్ని ఎస్టేట్లు కలిసి ఒకగ్రామం క్రింద లెక్కపెట్టబడుచున్నది. దీనికే "దేశమ్" అనియు "అంశం" అనియు పేర్లు.

మలబారులోని "దేశం", "అంశం"

మానవుడు ఒంటరిగ అరణ్యములలో మృగములను వేటాడు దశనుండి, దేశద్రిమ్మరిగుంపుదశలోనికిని అచ్చట నుండి సుస్థిరగ్రామవాసములోనికిని ఎక్కి వచ్చినట్లే కాలక్రమమున గ్రామములనుండి ఖండములు, మండలములు, రాష్ట్రములు, సామ్రాజ్యములు, వెల్లివిరిసినవి. ఇట్టి సామ్రాజ్యము లేర్పడుట నాగరకలక్షణ మని చెప్పుకొందురు. ఇట్టి సామ్రాజ్యము లేర్పడినను వానికి పునాది గ్రామమే. రాజ్యాంగమునకు కావలసిన ధనధాన్యసంపత్తి అట్టడుగున నున్న గ్రామమునుండి రావలసినదే! మన రాజ్యాంగనిర్మాణపద్ధతులు మనుధర్మశాస్త్రమునందును ఇటీవల మౌర్యసామ్రాజ్యములో వెలసిన చాణక్యుని అర్థశాస్త్రమందును వివరింపబడియున్నవి. అవి అప్పటికాలము నాటి పరిస్థితులను తెలుపుచున్నవి.

గ్రామమే పునాదినుండి పైకి అంతస్తులుగ లేచిన రాజ్యాంగముల నిర్మాణము

గ్రామము అనునది సంస్కృతపదము. సైజును బట్టి చిన్నవానికిన్ని శివార్లకున్నూ "ఉపగ్రామము"లని పేర్లు ఉండెను. తెలుగు

గ్రామము వేర్వేరు పేర్లు

శివారు ఉపగ్రామము "ఊరు"

"పట్టి" "కురిచి"

కోట

"అగ్రహారము" "మంగలము"

అరవము కన్నడము జిల్లాలలో దీనికే "ఊరు" అని పేరు. అరవ దేశములో 'కళ్లరు' లనబడు ఒకజాతి శూద్రులు నివసించు గ్రామమునకు "పట్టి" లేక "కురిచి" అని పేరు. ఉదాహరణ:- చోకంపట్టి, కల్లడై కురిచి కోటవున్న గ్రామానికి "కోట"అని పేరు. ఉదాహరణ:- విన్నకోట, చిగురు కోట ఇత్యాదులు. బ్రాహ్మణులు నివసించే గ్రామానికి "అగ్రహార"మనియు, "మంగలమ్" అనియు పేర్లు. ఉదాహరణము:- "కుమారమంగలమ్" అనే ఊరు దక్షిణాదిని

నత్తము

కలదు. చంగల్పటు జిల్లాలో గ్రామములకు "నత్తము" లనిపేరు. ఇటీవల ఈ మాట శూద్రులు నివసించే గ్రామాలకు వాడబడుచున్నది.

శుక్రనీతిసారమనే పురాతన గ్రంథాన్ని పట్టి చూడగా ఒకకోసు (అనగ రెండుమైళ్లు) విస్తీర్ణము, గలిగి, ఒకవెయ్యి

"పల్లీ;" "కుంభ"

వెండి, "కర్షము".రాబడి గల ప్రదేశానికి "గ్రామము" అనే నిర్వచనము కనబడుచున్నది. దీనిలో సగంవిస్తీర్ణము సగంరాబడి గలదానికి "పల్లి" అని పేరు. పల్లిలో సగానికి "కుంభ" అనిపేరు.

రా జో ద్యో గు లు

మనుధర్మశాస్త్రప్రకారం గ్రామమునుండి పైవరకు ప్రభుత్వోద్యోగులద్వారా పరిపాలన సాగుచుండెను. అట్టడుగున

నున్న గ్రామానికి ఒక అధికారి. ఇతడు ఒక గ్రామానికి ప్రభు వట. రాజ భాగములో అన్నానికి, వస్త్రానికి, ఇతర అవసరాలకు సరిపడ ఇతడు తీసుకోంటాడట. ఇది అతనికివ్వబడే ప్రతిఫలము. ఇతనిపైన పదిగ్రామాలకు ఒక అధికారి ఉండును. ఇతనికి "రెండు అరకల" పంట ప్రతిఫలముగా ఇవ్వబడునట. రెండు అరకలనగా, మూడుజతల ఎడ్లచే లాగబడే రెండునాగళ్లు దున్నే ప్రదేశములో పండే పంట. ఇతనిపైన, ఇరవై గ్రామాలకు ఒక అధికారి. ఇతనికి పది అరకలపంట ఇవ్వబడును. ఇతనిపైన, నూరుగ్రామాలకొక అధికారి. ఒక పట్టణముమీదవచ్చే రాబడి ఈతనికి జీతం. వీరందరిపైన, వెయ్యిగ్రామాలకు ఒక అధికారి. బహుశః ఇతడొక మండలాధిపతి కానోపు. ఇతడు సరాసరి పైనున్న రాజుకే బాధ్యుడు. ఒక పెద్ద నగరంమీద వచ్చేరాబడి ఇతనికి జీతం.

చంద్రగుప్త మౌర్యుని కాలములోకూడ ఇట్టి ఏర్పాటే యుండెను. ఒక గ్రామానికి అధికారిగా నున్న వానిపైన, "గోప" అనే ఉద్యోగి యుండెను. బహుశః ఇతని క్రింద 5 మొదలు 10 గ్రామముల వరకు ఉండేవి. ఇట్టి గోపులపైన "స్థానిక" డనే అధికారి యుండెను. ఇతడొక జిల్లాఅధికారి అని చెప్పవచ్చును. ఇతనిపైన గవర్నరు, గవర్నరుపైన రాజు ఉండెను.

"గోప"

"స్థానిక"

ఈ మౌర్య సామ్రాజ్యములో రాజధానిని అనుకొని యున్న రాష్ట్రము, కేంద్ర ప్రభుత్వ యాజమాన్యమున నే

ప్రాదేశికులు; మహామాత్రులు; మండలేశ్వరులు; రాజస్థానీయులు; విషయపతులు;

యుండెను. దూరప్రదేశములందున్న రాష్ట్రాల పరిపాలన నిమిత్తం రాజధానినుండి గవర్నర్లు లేక వైస్రాయిలు పంపబడుచుండిరి. అశోక చక్రవర్తి కాలములో మగధరాష్ట్రము కేంద్ర రాష్ట్రముగ నుండెను. ఇదిగాక, దూరముగ ఇంకను నాలుగైదు రాష్ట్రములు ఉండెను. వీటిని పాలించు వారికి "ప్రాదేశకులు" "మహామాత్రులు" "మండలేశ్వరులు" "రాజస్థానీయులు" "విషయపతులు" అను పేర్లు అశోకుని

"అంతఃఫలలు"

శిలాశాసనములోను, ఇతరశాసనములలోను గనపించుచున్నవి. రాజ్యపు పొలిమేరలను కాపాడుటకు, "అంతఃఫలలు" అనే ఉద్యోగు లుండిరి.

ఈ ఏర్పాట్లు ఎప్పు డెట్లు మార్పుచెందుచు వచ్చెనో తప్పీలుగ తెలుసుకోడానికి ఆధారములు లేవు. అయినా ఇటీవల ప్రచురమైన పూర్వశాసనములను బట్టి చూడగ, దక్షిణ హిందూస్థానములో ఈ దిగువ ఏర్పాట్లు ప్రబలినట్లు తెలియ గలదు.

ఒక గ్రామములో ఇరువురు ఉద్యోగు లుండిరి. ఒకని పేరు గ్రామపెద్ద, లేక గ్రామాధికారి. ఇతడు ఈనాటి గ్రామమున సబును పోలియున్నాడు. రెండవ యతని పేరు కరణము. లెక్కలు వ్రాయుట ఇతని పని. కొన్ని గ్రామములు కలసి, "నాడు;" "ఖండము;" "మాహాణం;" "విషయం" అనే పేర్లతో పిలువబడుచుండెను. దీనికి అధికార్లు "దేశముఖ్;" "దేశపాండ్యా" అనువారు. ఒక గ్రామమునకు మునసబు కరణములెట్లో, ఒక "నాడు"కు "దేశముఖ్," 'దేశపాండ్యా'

లట్లు. "దేశపాండ్యాకు" "కనుంగో" అని కూడ పేరు. కొన్ని నాడులు కలసి, "మండలం," "వలనాడు;" "ప్రాంతము" "రాష్ట్రము" అనబడుచుండెను. దీనికి అధికారియగు వానికి అరసు; పెరుమాళ్; రాజా; నాయక్; సర్ దేశముఖ్; అను నామాంతరము లుండెను. "నాడు"కు దేశపాండ్యా వలెనే, మండలమునకు "సర్ దేశపాండ్యా" లేక "దేశకుల్ కారిణీ" యను అధికారి అట్లు. వీరందరిపైన రాజుండెను. పైన పేర్కొన బడిన వారందరు, రాజుకు లోబడిన ఉద్యోగస్థులే గాని, **భూమికి హక్కుదారులు కారు.**

హిందూరాజుల కాలములో గల ఈ యుద్యోగుల ఏర్పాట్లు కంటికి సులభముగ కనబడుటకై ఈ దిగువ పట్టికలో కనపరచెదము.

1. గ్రామము	గ్రామాధికారి (ఇప్పటి విలేజి మునసబు)	గ్రామకరణము
2. నాడు, ఖండము, మాహాణం విషయము "హోబిలి" (కన్నడం) "బిసి" (ఓఢ్రము)	దేశముఖ్	దేశపాండ్యా (లేక కనుంగో)
3. మండలము, వలనాడు ప్రాంతము, రాష్ట్రము	అరసు; పెరుమాళ్ రాజా నాయక్ సర్ దేశముఖ్	సర్ దేశపాండ్యా దేశకుల్ కారిణీ
	రాజు	

మహమ్మదీయ పరిపాలనలో సామ్రాజ్యము యావత్తు సుభాలుగను, సుభాలు సర్కారులుగను, పరగణాలు వగైరాలుగను విభజింపబడెను. ఆ ఏర్పాట్లను ఈ దిగువ పట్టీలో చూపెదము:—

సుభా. [దీనికి సుబేదార్, నాజిమ్ అను పేర్లు గలవారు
| అధికారులు, వీరి హోదా ఇప్పటి వైస్రాయి
| హోదాను పోలియున్నది.]
సర్కారులు (ఉదాహరణ:- దక్కన్ సుభాలో
| గల ఉత్తర సర్కారులు)
పరగణా (లేక మహల్)
|
తరఫ్ (తాలూకా)
|
కిస్మత్
|
మౌజా (అనగ, గ్రామము)

అక్బరు బాదుషా కాలములో మొగలు సామ్రాజ్యమంతయు మొదట 15 సుభాలుగ విభజింపబడెను. బీజపూరు, గోల్కొండ, రాజ్యాలను జయించిన పిమ్మట, ఈ సంఖ్య 18 కి హెచ్చింపబడెను. ఒక్కొక్క సుభాకు "సుబేదారు" డను అధికారి నియమింపబడెను. ఇతను సాధారణముగ రాజకుటుంబములోని వాడై యుండెను. బాదషాకు తమ్ముడో, బావమరిదియో గాక అత్యంత ఆప్తుడో సుబేదారుగ నుండెను.

రాజోద్యోగులకు మాన్యములు లేక జీవిత భృతులు

ఈ యుద్యోగుల కందరకును చక్రవర్తి చేత మాన్యములో, రివిన్యూలో భాగములో జీవితమునకు ఇవ్వబడు చుండెను. కరణం మునసబులకును, ఇతర గ్రామ సిబ్బందికిని, తరుచు మాన్యములు ఇవ్వబడు చుండెను. ఈ మాన్యములు ఒకొక్కప్పుడు కేవలము భూమి రూపముగను, ఇంకొకప్పుడు శిస్తురూపముగను ఇవ్వబడు చుండెను. వీనిలో మొదటిరకమునకు, "ఇనాం మాన్యము" లేక, "సర్వమాన్యము" అనియు, రెండవరకమునకు, "తీర్వమాన్య" మనియు పేర్లు. ప్రప్రథమమున, గ్రామము నిర్మాణమైనప్పుడే, ఇవ్వబడిన మాన్యములకు "తరపడి మాన్యము"లని పేరు. గ్రామానికి నౌకరీ చేసినందుకు ప్రతిఫలముగా, ఈ మాన్యము లివ్వబడినవి గాపున, ఆయామాన్యకుల ఆనౌకరీ చేసినంతకాలమే ఈ మాన్యములు చెల్లుచుండెను. భూములు [illegible] ఇవ్వబడిన గ్రామ నౌకర్లు, "[illegible]" పిల్వబడుచుండెను. ప్రభువుచే ఇవ్వబడిన ఈ మాన్యములుగాక, గ్రామస్థులచే కూడ తమ పంటలో కొలది భాగములు గ్రామ సిబ్బందికి ఇవ్వబడుచుండెను. వీనికే "మేర" లనియు; "రుసుములు" అనియు, ఉత్తరాదిని; "వర్తన" "స్వాతంత్రం" అనియు పేర్లు. ఇవి గ్రామస్థులు ఇచ్చేవి గనుక, గ్రామసిబ్బంది గ్రామస్థుల మంచి తనమును సంపాదించు కొనవలెనను చేయుటను తోడ్పడుచుండెను. ఈ సుగుణమును గ్రహించియే,

మాన్యములు

మేరలు, రుసుములు "వర్తన" "స్వతంత్రం"

ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటువారుకూడ చాలకాలము ఈ' మేరలను' "రివిన్యూ రికవరీ ఆక్టు" 52వ శెక్షనులో స్పష్టముగ అంగీకరించిరి. కాని రైతువారీపద్ధతిని ఏర్పరచిన తరువాత "మేర" లను రద్దుపరుస్తూ, వాటి స్థానే "విశేజి సెస్సు" అనబడుదానిని గ్రామసిబ్బంది పోషణకై గ్రామస్థులనుండి వసూలుచేయసాగిరి. అప్పటినుండి గ్రామాధికార్లు గ్రామస్థులనుండి "మేర"లు వసూలుచేయరాదని నిషేధించిరి. అట్లు వసూలుచేసికొన్న గ్రామాధికార్లు శిక్షకు పాత్రులుగ నెంచబడిరి.

"విశేజి సెస్సు"

హిందూదేశములోని గ్రామసంస్థల నిర్మాణము ఇంగ్లాండు దేశముకంటె అత్యుత్తమముగా నుండె నని డాక్టరు "కాల్డువెల్" అను ఒక ఇంగ్లీషు బిషప్పు చెప్పుచున్నాడు. అతని మాటలు వినుడు. *

ఇండియా గ్రామానికీ ఇంగ్లాండు గ్రామానికీ తేడా

* "........The greater number of English towns and *all English villages are mere collection of houses,* without any bond of connection or corporate life, without rules, without office bearers, and without any organisation, for the preservation or advancement of the common interests. *In India on the contrary, every village of any respectability is an incorporation.* It has its council of headman, its rights of jurisdiction, its revenues, and its meetings for the transaction of its public business"...........the organisation is so ancient and firmly established that it may be regarded as the most permanent institution in India........".

"ఇంగ్లాండు పట్టణాలలో చాలవరకున్నూ, ఇంగ్లాండు గ్రామాలన్నీన్నీ వట్టి ఇండ్లగుంపులేగాని వేరుకాదు. ఒక ఇంటికి ఇంకొక ఇంటికి సంబంధము లేదు. సమష్టిభావములేదు. సమష్టి ప్రయోజనములను పాలించుటకు, కాపాడుటకు, పెంపొందించుటకు ఏ విధమగు కట్టుబాట్లుగాని, సంఘనిర్మాణము

పురాతన గ్రామపాలనా విధానము – అప్పటి ఎన్నిక పద్ధతి

పూర్వము గ్రామపరిపాలన ఎట్లు జరుగుచుండెనో ఇటీవల ప్రచురమైన కొన్ని తామ్రశాసనములను బట్టి స్పష్టముగ తెలుసుకొనవచ్చును. ప్రతిగ్రామానికి ఒక "పెద్దల సభ" ఉండేది. దీనికి "గ్రామపరివర్తకము" అని పేరు. బ్రహ్మదాయ, దేవాదాయ గ్రామాలలో దీనికే "సభ" లేక "మహాసభ" అనిన్ని, ఇతర గ్రామాలలో "కూటమ్" "ఊరకూటమ్" అనిన్ని పేర్లు ఉండెను. గ్రామములో భాగములుగల ప్రతిభాగస్వామికీ ఈసభలో స్థానముండెను. అతడు బ్రాహ్మణుడైనట్లయితే, కనీసము ఒక ధర్మశాస్త్రములోనైనా ప్రవీణుడై యుండవలెననే నియమముకూడ ఉండెను.

"గ్రామపెద్దలసభ"
'గ్రామపరివర్తకము'
"ఊరకూటమ్"

పనులు ఎక్కువబాగా జరిగేనిమిత్తం ఈ సభలోనుండి అనేక చిన్న కమిటీలుకూడ ఏర్పాటు చేయబడెను. చెరువుల కమిటీ, సత్రాల కమిటీ, పై అజమాయిషీ కమిటీ, కోశకమిటీ,

---

గాని, లేదు. గ్రామ సిబ్బంది అంటూ లేదు. గ్రామపాలకులు లేరు. ఇండియా యందున్ననో అట్లుగాదు– "గ్రామ" అను పేరుమాత్రము చెప్పగానే తగ్గనైనను, చక్కని సమష్టి సంఘనిర్మాణముతో కూడియున్నది. దానిపేరే "పెద్దలసభ" అంటూవున్నది. దానికి ప్రత్యేకపు ఆదాయము, ప్రత్యేకపు సిబ్బంది, ప్రత్యేకపు అధికారాలు వున్నవి. గ్రామ వ్యవహారాలను నడపడానికి గ్రామపెద్దలు సభ చేసి తీర్మానాలు చేస్తూవుంటారు.............ఈ గ్రామసంఘము అనాదినుండి ఇండియాలో సుస్థిరమును, శాశ్వతము అగు సంస్థగ ఏర్పడి యున్నది."

తోటల కొకకమిటీ—ఇట్లే అనేక కమిటీలు ఉండెను. ఈ కమిటీలకు మెంబర్లను ఎన్నుకొనడానికి ఏర్పడినరూల్సు పరాంతకుని ఉత్తరమల్లూరు శాసనములో తప్పిలుగా కనుపించుచున్నవి. ఓటర్ల అర్హతలు, ఎన్నికపద్ధతులుకూడ ఈ శాసనమునందు వివరించబడినవి. ఉత్తరమల్లూరుగ్రామము ముప్పై వార్డులుగ విభజింపబడెను. ప్రతి

చిన్న కమిటీలు - పరాంతకుని ఉత్తర మల్లూరు శాసనము— గ్రామ ఎన్నికలు

వార్డులోను అర్హతగల వోటర్లపేర్లు వేరువేరు చీట్లమీద వ్రాయబడును. ఏవార్డు చీట్లు ఆ వార్డుకు వేర్వేరు కట్టలుగ కట్టబడును. ఈముప్పైకట్టలు ఒకకుండలో పెట్టుదురు. అప్పుడు గ్రామస్థు లందరు పెద్దసభగ కూడుదురు. పురోహితుడు

వార్డులవిభజన - ఓటర్ల అర్హతలు—ఎన్నికపద్ధతి

కుండను అందరికి కనపడునట్లు చేతులతో పైకెత్తి పట్టియుండును. ఒక చిన్న కుర్రవాణ్ణి సభనుండి పిలిచి, కుండలోనుండి ఒకకట్ట తీయుమందురు. ఈ కట్టను వేరే ఖాళీకుండలో పెట్టి కట్ట ఊడదీసి, కుండ కుదిలించి, దానిలోనుండి ఒకచీటిని కుర్రవానిచే తీయించి, ఒక మధ్యస్థుని చేతిలో నుంచమందురు. మధ్యస్థు డీ చీటిని తన అరచేతిలో వ్రేళ్లు విడమరచి యుంచి తీసికొని దానిమీద పేరును బహిరంగముగ చదువును. ఇట్లే అన్ని వార్డులకు చీట్లద్వారా పేర్లు దీయబడును. ఇదే ఎన్నిక. ఈ ఎన్నిక సాధారణముగ సంవత్సరమున కొకసారి జరుగును.

టమాటమా మూలముగ సభికులందరు గ్రామములో

ఏ చెట్టుక్రిందనో, దేవాలయములోనో సమావేశమై చర్చించి తీర్మానములు చేయుచురు. అవసరము వచ్చినపుడు వోటింగు తీసికోబడును. అను కూలురు "అనుకూల" మనియు, ప్రతికూలురు "ప్రతికూల" మనియు నోటితో చెప్పుదురు. నిజమగు అభిప్రాయభేదము సహించబడును కాని మొండితనముగ పనిసాగకుండ అడ్డుతగిలే మెంబరుకు జరిమానా విధించుటకు సభవారికి అధికారముండెను. సభలో జరిగిన తీర్మానాలు, ఇతర సంగతులు ఒక మధ్యస్థునిచేత గ్రంథస్థము చేయించేవారు. సాధారణముగ కరణమే మధ్యస్థుడుగ వుండేవాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు సభ జరుగుచుండగ ఎవరైన రాజోద్యోగికూడ రావడంకద్దు.

గ్రామసభ మీటింగు- తీర్మానాలు

గ్రామవ్యవహారాలన్నిటిపైన గ్రామ ఆస్తిపైన అధికారం ఈ గ్రామసభదే. భూములు అమ్మడం, మార్చడం, దానం ఇవ్వడం, ధర్మాదాయ దేవాదాయములను పాలించడం, ఇతరగ్రామ సంఘాలనుండి సొమ్ము అప్పు తేవడం; వారికి అప్పుఇవ్వడం శిస్తు లేకుండ భూములివ్వడం, మొదలైన ఎన్నో అధికారాలను ఈ సభ చెలాయించేది. గ్రామసభలే కాకుండ జిల్లాకంతకుకూడ ఒకసభ లేక ఒక సంఘ ముండేది. దానికే "నాడుకూటమ్" అనిపేరుండెను. జిల్లాకంతకు సంబంధించిన విషయాలను ఈ సభ చూచుచుండెను.

గ్రామసంఘానికున్న అధికారాలు

నాడు కూటమ్

రాజులు గ్రామప్రుమీద రావలసిన రివిన్యూను మొత్తముగ గ్రామసంఘమునుండియే రాబట్టుకొనుచుండిరిగాని విడి విడిగా ప్రతిరైతునుండికాదు. వ్యక్తులు విడివిడిగ గ్రామసంఘానికి చెల్లించడమున్నూ, గ్రామసంఘము రాజుకు చెల్లించడమున్నూ జరుగుచుండెను.

రాజభాగానికి, అనగ శిస్తుకు, గ్రామసంఘమంతా జాయింటుబాధ్యత

రాజుకు సంబంధించినంతవరకు అందరికీ జాయింటు బాధ్యతయే యుండెను. గ్రామసంఘమే పోయి రాజుతో "మావూరిమీద ఇంతశిస్తు చెల్లిస్తామని" ఒప్పుకొనవచ్చును. ఈ శిస్తును గ్రామస్థులు తమలో తాము దామాషాను పంచుకొని సదరు సంఘమునకు చెల్లించుచుందురు. అక్బరు పాదుషాకాలములోను; దరిమిలా ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వపు మొదటిరాజుల కాలములోను కూడ శిస్తుకు గ్రామమంతా ఒకటే జాయంటుజబాబు దారీగ నుండెను. రైతులు భూములను ఉమ్మడిగ సాగుచేసుకొనుచు; మెరుగు తరుగు భూములను అప్పుడప్పుడు మార్చుకొనుచు; పంటలు పంచుకొనుచు; శిస్తును గ్రామసంఘానికి చెల్లిస్తూ వుండేవారు.

గ్రామసంఘాలు నశించుటకు కారణములు

ఇట్టి గ్రామసంఘములు కాలక్రమమున ఇంగ్లీషు రాజ్యములో నశింపైపోయెను. దానికి మూడునాలుగు కారణములు ఏర్పడెను. దానిలో ముఖ్యమైనది; ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటువారు ఏర్పరచిన; "రైతువారీపద్ధతి". దీనిలో జాయింటు బాధ్యతలేదు. ప్రతిరైతుతోను విడివిడిగా గవర్నమెంటు

నేరుగ సంబంధము పెట్టుకొని; శిస్తు వసూలు చేయసాగినందున గ్రామసంఘము ఉండవలసిన పని లేకపోయెను. గ్రామస్థులు గ్రామనౌకర్లకు మేరలు తామే యిచ్చుచున్నంతకాలము గ్రామస్థులు అధికార్లుగ నుండిరి. వారి మంచితనము సంపాదించుకోవలసిన బాధ్యత గ్రామనౌకర్లకుండెను. ఎప్పుడైతే మేరల పద్ధతి తొలగింపబడెనో; అప్పుడు "గ్రామనౌకర్లు" స్వతంత్రులై "గ్రామాధికార్లు" అయిరి. గ్రామసంఘమును వారు లక్ష్యపెట్టవలసిన పనిపోయెను. గ్రామసంఘము విచ్ఛిన్నమగుటకు ఇది రెండవకారణ మయ్యెను.

పూర్వపు గ్రామాలను విడగొట్టడము; ఒకటి రెండు గ్రామాలను కలిపి గ్రూపుచేయడం మొదలైన పనులు గవర్నమెంటువారే చేస్తూ రావడంవల్ల; గ్రామసంఘము ఉండవలసిన పని పోయెను. లా దృష్టిలో గ్రామసంఘ మనేదే మాయమైపోయెను.

సివిల్ క్రిమినల్ కోర్టులు ఏర్పడుటవల్ల కూడ గ్రామ స్వపరిపాలన చెడెను.

"డిసెంట్రలైజేషన్" వికేంద్రీకరణము- అనగ, రాజ్యాధికారాన్ని ఒక్కచోటనే గుప్పెటలో బిగబట్టి కూర్చున్నట్లు గాక, సర్వత్ర వ్యాపింప చేయాలనే విషయాన్ని గురించి విచారించుట కేర్పడిన రాయల్ కమిషన్ వారు రిపోర్టు 1 వ వాల్యూమ్. 237 పేజీ; 696 పేరాలో ఇట్లని వ్రాసిరి. ఈ

యంశము ప్రకాశంకమిటీ రిపోర్టు 22 వ పేజీనుండి ఎత్తి ఈ దిగువ వ్రాయుచున్నాము. *

గ్రామసంఘముల విచ్ఛిన్నత అమితపన్నులు కారణము చేత మహమ్మదీయ పరిపాలన అంత్యదశలోనే కొద్ది కొద్దిగ సాగెను. ఉత్తరసర్కారులలో; (తెలుగు కోస్తావెంట) మహమ్మదీయ పరిపాలన చాలాకాలము క్రిందటనే ఏర్పడియుండుట వల్ల ఈ ప్రాంతములో గ్రామసంఘములు చాలకాలము క్రిందటనే సడలిపోయెను. కాని; దక్షిణాదిని మహమ్మదీయుల తాకిడి హెచ్చుగా లేనందున; అక్కడ గ్రామసంఘములు మొన్న మొన్నటివరకు నిలిచియుండెను. చంగల్పట్టు వగైరా జిల్లాలలో ఈ సంఘములు "మిరాశీగ్రామములు" అను పేరుతో నిలిచియున్నవి.

---

* "The Indian villages formerly possessed a large degree of local autonomy since native dynasties did not, as a rule, concern themselves with the individual cultivators, but regarded the village as a whole . . . . . .as responsible for the payment of the Government revenues and the maintenance of local order. *This autonomy has now disappeared owing to the establishment of local, civil and criminal Courts,* the present revenue and police organisation, increase of communications"

"పూర్వము హిందూదేశములో గ్రామములకు చాల స్వతంత్రాధికారము ఉండేది. ఎందువల్ల నంటే, గవర్నమెంటు రివిన్యూనుగాని, గ్రామాలలో శాంతి భద్రతలు కాపాడడానికిగాని, గ్రామాలలో ప్రతివ్యక్తితోను గవర్నమెంటు జోక్యం పెట్టుకొనేదికాదు. గ్రామమంతా జవాబుదారీగా చూచుకునేది. అయితే లోకల్, సివిల్, క్రిమినల్ కోర్టులు పెట్టడంవల్ల, ఇప్పుడు ఈ స్వాతంత్ర్యం మాయమై పోయింది. ఇప్పుడు రివిన్యూ, పోలీస్, ఏర్పాట్లువల్లను గ్గా రైళ్లువగైరా శీఘ్రయాన సౌకర్యాలవల్లనున్ను కూడ, ఈ గ్రామ స్వాతంత్ర్యము మాయమైపోయింది.

ఇప్పటికిని కొద్దిగ నిలిచియున్న "మిరాశీ"గ్రామములు

గ్రామమంతయు మిరాశీదార్లనబడు భాగస్వాములకు జాయింటు హక్కు భుక్తములు కలిగియుండును. భూముల మెరుగు తరుగుల బట్టి: మెట్ట పల్లపు భూములు సమాన వాటాలుగ విభజింపబడును. ఒక్కొక్క వాటాకు "పంగు" అని పేరు. ఒక్కొక్క వాటాదారునకు ఈ భూములలోనేగాక, ఉమ్మడిగ ఉంచుకోబడిన భూములలో గల సౌకర్యములను అనుభవించుటకు హక్కు ఉండును. ఒక వాటాలో గల భూమి అంతా ఒకేచోట ఉండవలసిన పని లేదు. మెరుగు తరుగులను బట్టి, అక్కడక్కడ చెదిరి యుండ వచ్చును. ఆదికాలమందు ఊరు పుట్టినప్పుడు, ఎన్నికుటుంబ ములు అచ్చట దిగెనో, అన్నిభాగములుగ (పంగులుగ) ఊరు జాయింటు బాధ్యత పద్ధతిని, విభాగము చేసుకోబడినట్లు తెలియుచున్నది. కొన్నికొన్ని గ్రామాలలో 4, 30, 160, వాటాలు కూడ కలవు. ఊరు పుట్టినప్పు డేర్పరచుకొన్న వాటాల సంఖ్య ఎవరూ మరిచిపోరు. వానిలో ఒక వాటాలో కొంత భాగము దరిమిలా అన్యాక్రాంతమై పోయినప్పటికి కొత్తవాటాకు వేరే సంఖ్య నివ్వరు. పాతవాటాలో అంతర్భా గముగానే దానిని లెక్కింతురు. అట్లే రెండు మూడు వాటాలు కలిసిపోయినప్పుడు కూడ, మొదటి భాగ సంఖ్య నట్లే నిలుపుదురు.

"పంగు"

మధుర, రామనాథపురం, తిరునల్వేలి జిల్లాలలో రెండు రకాల మిరాశీ గ్రామాలు కలవు. బ్రాహ్మణ భాగస్వాములు

"అగ్రహారవాడ"
"పండారవాడ"

కల గ్రామాలకు "అగ్రహారవాడ" యనియు, శూద్ర భాగస్వాములు గల గ్రామాలకు, "పండారవాడ" యనియు పేర్లు.

మిరాశీ గ్రామములలో జాయింటుఅనుభవము జాయింటు

రకరకముల జాయింటు పద్ధతులు

బాధ్యత మూడునాలుగు రకములుగ నుండెను. వానిని ఈ వెనుక పట్టికలో చూపెదము:—

మిరాశీ గ్రామములు (అనుభవ పద్ధతులు)

"సాముదాయకమ్," లేక, "సమోహీ" "పళంకరై" (అరవము)

ఈ పద్ధతిలో భాగస్వాములందరు సర్కారు శిస్తుకు జాయింటుగ బాధ్యులు.

- **"సంపూర్ణ సాముదాయం"** అనగ గ్రామంలో ఉండే యావత్తు భూమి, యావన్మందిభూస్వాములు ఉమ్మడిగ సాగు చేయడం, ఉమ్మడిగ పంచుకోడం—హద్దులు కాడిగట్లు,సర్వేరాళ్లు లేవు.

- **"కరైయెడు"** భాగస్వాములు భూమిని సాగు సౌకర్యనిమిత్తం తాత్కాలికముగ విభజించుకొని హద్దులు (కరలు) పెట్టుకొని సాగుచేసుకోవడం. 20, 30 సంవత్సరా లయిన తర్వాత తిరిగి మెరుగు తరుగులు వాటాలు వేసుకోడం. సాగు సౌకర్యం నిమిత్తం ఇట్లు భాగాలు వేసుకొన్నప్పటికి, సర్కారు శిస్తుకుమాత్రం, అందరు జాయింటుగ బాధ్యులే.

"ఫలభోగం" లేక "ఆచంద్రార్కం" లేక "ఆరూఢవరై" సాగుబడి భూమిని ఖాయంగా పంచుకోడం, ఎవరివంతుకు వారు మాత్రమే సర్కారు శిస్తుకు బాధ్యులు. ఇందులో జాయింటు బాధ్యతలేదు. అయితే ఏ భాగస్వామియైన తనవాటాను అమ్మదలచినపుడు ముందుగ ఇతర వాటాదార్లకు విధిగ అమ్మజూపవలెను. వారు వద్దంటేనే ఇతరులకు అమ్మవలెను గాని ఇంకో విధంగా స్వతంత్రించి అమ్ముకోడానికి వీలులేదు. దీనినే ఇంగ్లీషులో, "Right of pre-amption" (ప్రీఎంప్షన్ హక్కు) అంటారు. సాగుబడి భూములు గాక, బంజర్లు, అడవులు, వగైరాలు అందరికి ఉమ్మడిగానే ఉండును.

"ఏకభోగం" లేక "యజమాని" గ్రామం ఊరంతా ఒక్క ఆసామికే చెందినప్పుడు ఆ గ్రామానికి "ఏకభోగగ్రామ" మనియు యజమాని గ్రామమనియు పేరు. ఇచట పెక్కుమంది భాగస్వాములు ఉండుటకు బదులుగా ఒక్కడే భాగస్వామి ఉండును. అనగ ఊరంతా ఒక్కనిదే. ఇట్టి గ్రామాలు నేటికిని తంజావూరు జిల్లాలో గలవు. తక్కువ వాటాదార్లందరూ తమ వాటాలన్నియు ఒక్కనికే అమ్మివేసుకొన్నప్పుడు గాని, లేక మొట్టమొదట ఒక్కడే ఆక్రమించుకొన్నప్పుడుగాని, ఇట్టిస్థితి ఏర్పడును. అప్పుడు గ్రామములోని బంజర్లుకూడ ఇతనివే అగును. ఈ ప్రదేశమును ఇతరులకు సాగుబడికిచ్చుటకున్నూ, నివేశనాలకిచ్చుటకున్నూ, ఈ యజమానికే హక్కు. ఒకొక్కప్పుడు ఏభాగస్వామియైన తనభాగమును విడగొట్టుకొని దానికి తనపేరు పెట్టుకొని, ఏకభోగముగ అనుభవించుచుండవచ్చును.

మిరాశీగ్రామములలోగల బంజరుభూములు ఎవరివి అనే ప్రశ్న ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటువారు వచ్చినతరువాత బయలు దేరెను. అంతకుపూర్వము ఈ హక్కు మిరాశీదార్లదే యనుట స్పష్టము. దీనికి మొదటి రెండుఅధ్యాయములలో చెప్పిన చరిత్రమే సాక్ష్యము అయినప్పటికి, బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువారు మిరాశీ దార్లకుగల ఈ హక్కును అంగీకరింప దలపలేదు. మొదటిరోజులలో కొందలు ఉద్యోగస్థులున్నూ, కోర్టులున్నూ కూడ మిరాసీదార్లకు అనుకూలముగ నున్నప్పటికి, రానురాను ఈ అనుకూలము తగ్గిపోయి, మిరాశీదార్లకు బంజర్లలో హక్కు లేదనియే చెప్పజొచ్చిరి. ఎవరైనా అట్టిహక్కు "మాకు ఉన్నదంటే" దానిని ఋజువుచేసుకోవలసిన బాధ్యత ఆ మిరాశీ దార్లమీదనే పెట్టబడినది.

మిరాశీగ్రామములలోని బంజర్లెవరివి ?

భవిష్యత్తు—"గ్రామస్వరాజ్యసిక్కము"

గ్రామమంటే ఒకటికొకటికి సంబంధములేని వట్టి ఇండ్ల గుంపు కాదనిన్నీ, అది ఒకకట్టుదిట్టమైన సంఘమనిన్నీ గ్రామ గుడికట్టులోని భూమియావత్తు ఏ రైతుకు ఆ రైతుకు విడివిడి హక్కుగల చెక్కలుగగాక గ్రామస్థులందరికి ఉమ్మడిహక్కుగ నుండె ననిన్నీ పైనవ్రాసిన చరిత్రాంశములవల్ల మనకు తెలియు చున్నది. అనేకవేల సంవత్సరములుగ నడిచిన ఈ కాల ప్రవాహములో ఈ గ్రామ సమష్టిభావము అనేక కారణముల చేత నశించి ముఖ్యముగ నూరేండ్లక్రితము ఇంగ్లీషు ఈస్టిండియా కంపెనీవారు ఏర్పరచిన రైతువారీ సెంటిల్

మెంటువల్లనున్ను దానిద్వారా ప్రతిరైతుకు వేర్వేరుపట్టాలు, సర్వేరాళ్లు సబ్ డివిజనులు, లెటర్లు ఏర్పడడంవల్లనున్ను సాముదాయిక మనేభావము సంపూర్తిగ విచ్ఛిన్నమైపోయినది.

భవిష్యత్తులోతిరిగి మన గ్రామములను పునర్నిర్మాణము చేసికొనవలెనంటే మనము ఇటీవల కోల్పోయిన ఈ సమష్టి భావమును గ్రామగుడికట్టులోని భూమియావత్తు ఎవరికివారికి విడివిడిగా హక్కుగాక అందరికి సాముదాయిక స్వాస్థ్యముగ ఉండవలెననే భావమును పునాదిగ పెట్టుకొని మరి గ్రామ పునర్నిర్మాణమునకు పూనుకొనవలెను. *

వ్యక్తులకు ప్రయివేటు ఆస్తిలేకుండా యావత్తు గ్రామ సంఘానికే చెందేయేర్పాటు ఇటీవల రష్యాదేశములో అవలంబింపబడుచున్నట్లు వినుచున్నాము. ఈ భావము రష్యాదేశములో నిన్ననేడు కలిగియుండవచ్చును. కాని మన హిందూ దేశములో ఎన్నియుగాల నుండియో ఇది అమలులోనున్నట్లు యీ పై వ్రాతలవలన తెలియగలదు. ఇటీవల నూరేండ్ల క్రితంవరకుకూడ ఏదోరూపంగా ఉండనే ఉన్నది. దాని నిప్పుడు మనము పునరుద్ధరింపవలసియున్నది. మన మిప్పుడు ఈ పనికి పూనుకుంటున్నామంటే, రష్యానుచూచి అనుకరిస్తున్నామని ఎవరూ పొరపడకూడదు. మనదేశములో అనాదినుండి యున్న మనసిద్ధాంతమునే ఇప్పుడు తిరిగి ఈ కాలపరిస్థితుల కనుగుణముగ పైకి తీసికొని అమలులో పెట్టుకుంటున్నా మన్నమాట.

* తక్కువ వివరం గోరువారు ఈ గ్రంథకర్త ప్రకటించిన గ్రామ స్వరాజ్యస్కీము అనే గ్రంథమును చూడుడు.

భూమి, రైతు, రాజు

రెండవ భాగము

— ఉపోద్ఘాతము —

ఈ గ్రంథముయొక్క మొదటిభాగములోగల మూడు అధ్యాయములలో, భూమికిని రైతుకును గల సంబంధమును గూర్చి చెప్పితిమి. భూమిమీద పండిన పంటలో రైతు తన వంతు భాగమును - కుడివరమును - ఎట్లు అనుభవించినది, దానియందు తనకుగల హక్కును ఆత డెట్లు చెలాయించుకొన్నది వివరించితిమి. ఇక ఈ రెండవ భాగములో, రాజు తనవంతు పంటను, రాజభాగమును - (అనగ మేల్‌వరమును) ఎట్లు వసూలు పరచుకొన్నది, ఎట్లు వినియోగించినది వివరింతుము.

రాజభాగము మూడురకములుగ వసూలు పరుపబడు చున్నది. నేరుగ రాజు తన ఆఫీసర్లద్వారా ప్రతిరైతునుండి వసూలు పరచుకొనుట ఒకపద్ధతి. దీనికి "రైతువారీ పద్ధతి" అనిపేరు. మధ్యదళారులు, కమీషన్ ఏజంట్లు మున్నగువారి ద్వారా వసూలు పరుచుకొనుట రెండవపద్ధతి - దీనికే మన రాజధానిలో "జమీందారీ పద్ధతి" అని పేరు. ఇక మూడవ

పద్ధతిలో రాజు తన భాగమును – అంతాగాని – కొంతగాని – తాను తీసికొనకుండ ఇంకొకరికి (అనగ, ఇనాందారు లనబడు వారికి) దానముచేసివేసి వారినే రైతునుండి నేరుగ వసూలు పరుచుకొనవలసిన దని చెప్పి, అనుజ్ఞ యిచ్చుట. ఇది* ఇనాం దారీ పద్ధతి.''

ఇంతవరకు వివరించిన చరిత్రను బట్టి, ఏమి తెలియు చున్నదనగా, రాజు ప్రతిరైతునుండి నేరుగ తనరాజభాగమును వసూలుచేసుకొనుపద్ధతి (రైతువారీపద్ధతి)అనాదినుండి ఎక్కువ ప్రచారములోలేదు. ఇది ఇటీవల ఇంగ్లీషువారి రాజ్యములో 1816–17 సంవత్సర ప్రాంతములనుండి ఎక్కువగ అమలులోనికి వచ్చెను. అంతకు పూర్వము రాజు తన రాజభాగమును, ధాన్యరూపముగ గాని, రొఖ్ఖరూపముగ గాని, గ్రామ సంఘాలద్వారానే వసూలు పరుచుకొనుచుండెను. గ్రామ సంఘాలనుండి వసూలు పరచుటకు, హిందూరాజులకాలములో దేశముఖ్‌లు, దేశపాండ్యాలు, మండలేశ్వరులు, మొదలగు రాజోద్యోగు లెంతమందియో యుండిరి. హిందూరాజ్యము పోయి, మహమ్మదీయ రాజ్యము వచ్చిన తరువాత ఈ ఉద్యో గులు క్రమముగ, స్వతంత్రాధికారముల చలాయింప సాగి, మహమ్మదీయ రాజ్యపు అవసానదశయందు, ఆ యా ప్రాంత ములకు తామే సర్వాధికారుల మనియు, అచ్చటి భూమి

---

* ఈనాములలో గల యితర రకపు ఇనాములను గురించి – అనగ శిస్తుహక్కు, భూమిహక్కు రెండున్నూ గలవానిని గురించి ఇనాముల అధ్యాయములలో తప్పేలుగా వివరించబడును. ఈ మూడు పద్ధతులనుగురించి రాబోవు మూడు అధ్యాయములలో వివరించెదము.

కంతకు తామే హక్కుదారుల మనియు, భూపతుల మనియు, చెప్పుకొనసాగిరి. ఇది తొండముదిరి ఊసరవిల్లి అయిన చందముగా నున్నది. ఈ రీతిగా రైతుకు రాజుకు మధ్య ఇంకొక వర్గము ఏర్పడుట తటస్థించెను. వీరు నోరుగలవారు; లోగడ పలుకుబడిగల రాజోద్యోగులు నగుటచేత; ఇంగ్లీషువారు వచ్చి చూచునప్పటికి; నిజముగ వీరే భూమికి హక్కుగల భూస్వాములుగను; భూపతులుగను; కంపెనీవారి కండ్లకు కన్పట్టసాగిరి. నిజముగ సేద్యము చేయు రైతులున్నూ లోగడ భూమికి హక్కుగల వారందరున్నూ ఈమధ్యవర్గము వారి క్రింద కౌలుదార్లుగ గన్పించిరి. ఇంగ్లండుదేశములో గల "ఫ్యూడల్ టెన్యూర్" పద్ధతియందు పుట్టి పెరిగిన వారగుటచే మొట్టమొదటగ వచ్చిన ఈ కంపెనీ ఉద్యోగస్థులు పైన వివరించిన తప్పు అభిప్రాయములో అతి సులభముగ పడుటకు వీలేర్పడెను. అందుచేత చాలా కాలమువరకు ఈ తప్పు అభిప్రాయప్రకారమే; అనగ మధ్యవర్గము వారగు జమిందార్లు మున్నగువారే నిజమగు భూస్వాములను ధోరణిలో — కథ నడిచెను. 1802 సం॥లో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు జరిగినప్పుడున్నూ; 1908 సం॥లో "మద్రాసు ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టు" చేయబడినప్పుడున్నూ; ఇంక అనేక సందర్భములలో నున్నూ; భూమికి హక్కుదార్లు రైతులేగాని; జమిందార్లు కారని నిర్ధారించబడినప్పటికి; అప్పుడప్పుడు ప్రీవీకౌన్సిలువంటి గొప్పగొప్ప కోర్టులు సైతము తద్వ్యతిరిక్తమగు అభిప్రాయమును వెల్లడించుచు రావడమున్నూ; తన్మూలమున నిజస్థితి మరుగున పడిపోయి; 1938 సం॥లో ప్రకాశం కమిటీ నాటికి

కూడ; భూమికి హక్కుదారు డెవ డను ప్రశ్న తిరిగి లేవదీయ బడడమున్ను; చూస్తే మిక్కిలి ఆశ్చర్యముగ గన్పడక మానదు. భాగ్యము; పలుకుబడి; గల మనుష్యులు నిజస్థితిని ఎట్లు మరు గున బడవేయగలరో;—తమకు లేని హక్కులు వున్నట్లు ఎట్లు లోకములో ప్రచారము చేయగలరో—ఈ ఒక్క అంశము వల్ల తెలియగలదు. ఇంతగ్రంథము ఇన్ని ప్రమాణములు అద్దములో కట్టినట్లు ఉన్నప్పటికి "భూమికి హక్కుదారు రైతే" అని ఎంతో శ్రమపడి తిరిగి 1937–38 సం॥లో ఋజువు పరుచు కొనవలసిన అవస్థ ప్రకాశం కమిటీ వారికి పట్టినదంటే; కాల వైపరీత్యము నేమనవలెను?

చారిత్రిక దృష్టిలో చూచినప్పుడు రాజభాగపువసూలు ఆదికాలమందు ప్రతిరైతునుండి నేరుగ గాక; గ్రామసంఘాల నుండి దేశముఖులు; జమీందార్లు మొదలగు రాజోద్యోగుల ద్వారా జరుగుచుండెను. గనుక పైన వివరించిన మూడురక ములలో మొట్టమొదటగ జమిందారీ స్థితిని గురించి చెప్పి దము. అటు పిమ్మట, రాజభాగదానపద్ధతి యగు ఇనాందారీ పద్ధతిని గురించిన్ని తరువాత దరిమిలా ఏర్పడిన రైతువారీ పద్ధతిని గురించిన్ని క్రమముగ విశదీకరించెదము.

భూమి, రైతు, రాజు

రెండవ భాగము

మొదటి అధ్యాయము

జమీందారీ పద్ధతి

ఆదికాలమందు హిందూరాజుల పాలనలో గ్రామ సంఘాలనుండి రాజభాగపు వసూళ్ళనిమిత్తమై దేశముఖ్, దేశపాండ్యాలు మున్నగు పెక్కండ్రు రాజోద్యోగు లుండి రని లోగడ చెప్పియుంటిమి. వీరు కేవలము వేతనము తీసికొను ఉద్యోగులేకాని భూమికి హక్కుదార్లు కారనియు చెప్పియుంటిమి.

కాని మహమ్మదీయుల పరిపాలనలో వీరిస్థితి మార్పు చెందసాగెను. మహమ్మదీయులు దేశమునకు క్రొత్త యగుట చేతను, ఇచ్చటి రివిన్యూపద్ధతులు వారికి తెలియకపోవుట చేతను, నిరంతరయుద్ధములలో మగ్నులై రివిన్యూవగైరా మామూలు పరిపాలనా కార్యములందు వారు శ్రద్ధ వహించుటకు అవకాశము లేకపోవుట చేతనున్నూ, అదివరకు పబ్లిక్ నౌకర్లుగా నున్నవారు తోక ఝాడించి స్వతంత్రాధికారము

లను చలాయించసాగిరి. మహాస్మదీయ ప్రభువులు శిస్తు వసూళ్ళకై వీరిమీదనే ఎక్కువగ ఆధారపడవలసి వచ్చెను. కొన్నికొన్నిచోట్ల తాము వసూలు చేసుకొనుట చేతగాక, పరగణాలకు పరగణాలను ఏ షాహుకారుకో కంట్రాక్టు ఇచ్చి వేయసాగిరి. ఈ కంట్రాక్టర్లు, ఇజారీదార్లు, పూర్వపురివిన్యూ ఉద్యోగులు దేశములో ఆడినదే ఆట, పాడినదే పాటయై రైతులయు గ్రామసంఘాలయు, హక్కులు భంగపరుపబడెను. ఉద్యోగులుగను, దళారులుగను వున్నవారు, భూస్వాములుగను, భూపతులుగను, భూమికి హక్కుదారులుగను క్రమముగ పరిగణింపబడజొచ్చిరి. వీరే నేటి జమిందార్లు. ఈ పరిణామమెట్లు జరిగెనో చూచెదము.

"జమిందారు" అను పదముయొక్క మూలమును పట్టుకొనుటకై పార్లమెంటు కమిటీవారి అయిదవ రిపోర్టులో కొంతయత్నము జరిగెను. హిందూరాజుల కాలములో ఈ పద్ధతికి "చౌదలి" యను పేరుండెనట. మహామ్మదీయుల కాలములో ఇది "క్రోరీ"గ మారెను – అనగ "క్రోర్" లేక "కోటి" "దాములు" – అనగ సుమారు రెండులక్షల యాభైవేలరూపాయలు – రివిన్యూ వసూలు చేసే అధికారి యని అర్థము. ఇంత మొత్తము వసూలయ్యే భూములను ఒక ఖండముగ ఏర్పరచి, ఆ ఖండముమీద ఈ యీ "క్రోరీ"ని ఉద్యోగిగ నియమించుచుండిరట. దరిమిలా చాలా కాలమునకుగాని "క్రోరీ" అనే పేరు, "జమీందార్" అనే పేరులోనికి మారలేదని తెలియుచున్నది.

హిందూరాజుల కాలమునాటి రాజోద్యోగులనుండి పుట్టిన వారుగాక, దరిమిలా ఇంకా అనేక కారణములచేత అనేకరకము జమీాందార్లు ఉద్భవించిరి. 1802 సంవత్సరమునాడు, ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటు వారు పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుచున్ననాటికి, మదరాసు రాజధానిలో ఆ యా ప్రాంతములలో 4, 5, రకముల జమిందార్లుండిరి. వీరితోపాటు గవర్నమెంటువారు అప్పుడు ఇంకొక రకము జమిందార్లనుకూడ సృష్టించిరి. మొత్తము వీరందరెవ రనగ:—

జమీాలరకములు

I ఉత్తర సర్కారులలోని పురాతన జమీాందారులు:—

(1) కొండ జమీాందార్లు

(2) సమతల ప్రదేశమునందలి జమీాందార్లు

II పురాతన పాలెగాండ్రు;—

(1) వెంకటగిరి, కాళహస్తి, కార్వేటినగరంవగైరా* పడమటిపాలెగాండ్రు.

(2) రామనాథపురం వగైరా † దక్షిణాది పాలెగాండ్రు.

---

*పశ్చిమపాలెములు:—వెంకటగిరి, కాళహస్తి, కార్వేటినగరం, బొమ్మరాజులపల్లి, సైదాపూరు వగైరా.

† దక్షిణాదిపాలెములు:—(1) కన్నివాడి, (2) బోడినాయకనూరు, (3) ఇడయకోట, (4) పావలి, (5) తొవాళమ్, (6) అయ్యకుడి, (7) ఏలుమలై, (8) అమ్మయ్యనాయకనూర్, (9) ఎర్రసక్కనాయకనూర్, (10) ఎట్టియాపురం, (11) సప్తూరు, (12) రామనాథపురం (13) శివగంగ.

III హావేలీ ఎస్టేట్లను కంపెనీవారివల్ల 1802 సం॥ ప్రాంతమున కొనుక్కొన్నవారు. వీరు క్రొత్తగ కంపెనీచే సృష్టింపబడిన జమీందార్లు.

వీనిలో కొన్ని పెద్దవి, కొన్ని చిన్నవి, కొన్ని కేవలము శిస్తువసూలునకై ఇవ్వబడినవి, కొన్ని మిలిటరీ సర్వీస్ కోసం పుట్టబడినవి. పూర్వము స్వతంత్రరాజులుగ నున్నవారు ఓడిపోయి, నవాబులక్రింద సామంతులుగనో, లేనిచో లేక మిలిటరీ ఉద్యోగులుగనో కుదిరి, నేటికి నిలిచియున్నవారు కొందరు – మరికొందరు ఇంగ్లీషువారిక్రింద మధ్యకాలములో శిస్తు ఇజారాదార్లుగనో, లేక హావేలీభూములను కొనుక్కున్నవారుగనో, తయారైన జమిందార్లు. పూర్వము రాజోద్యోగులుగనుండి, దరిమిలా జమిందారీలుగ మారినవి మరికొన్ని. నేటికి మద్రాసు రాజధానిలో నిలిచియున్న సుమారు 1600 జమీల చరిత్రలను పరిశీలించి చూచినట్లయితే, ఇన్నిరకములు బయలుదేరును. ఇక వీరు చెల్లించే పేష్కస్ చూచినట్లయితే, లక్షలు చెల్లించే విజయనగరం, బొబ్బిలి, వెంకటగిరి, రామనాథపురం మొదలుకొని, పావులా పేష్కస్ చెల్లించే భద్రాద్రిప్రాంతపు జమీలవరకు గలవు. వీటి నన్నిటిని కొన్ని ప్రధానభాగములుగ విడదీసి, వీటిచరిత్రను కొంత తెలిసికొందము.

[I ఉత్తర సర్కారులలోని పురాతనజమీలు]

ఉత్తరసర్కారులలో – అనగ గుంటూరు మొదలు గంజాంవరకు గల తెలుగు కోస్తాలో మహమ్మదీయరాజ్యము

కొండ జమీలు
సమతల జమీలు

చిరకాలమునుండి స్థాపనమై యుండుటచేత; ఈ ప్రాంతములో జమీందారీపద్ధతి ఎక్కువగ నాటుకొనెను. (1) కొండజమీలు (2) సమతల ప్రాంతపు జమీలు. కొండజమీలు పూర్వపు కొండరాజుల నుండి పుట్టినవి. జయపురం వగైరా ప్రాంతములు పర్వతారణ్యములతోను, మన్యజ్వరములతోడను ఎవరికిగాని జొరనశక్యమగుటచే, తురకలు ఈ ప్రాంతపు కొండరాజులను సంపూర్తిగ జయించలేకపోయిరి. ఈ కొండరాజులలో కొందరు వెలమలు, కొందరు "రాచవారు" అనగ క్షత్రియులు, మరికొందరు "ఉరియాలు" లేక ఓఢ్రులు. వీరిని సంపూర్తిగ లొంగదీయుటకు అసాధ్యమగుటచే, మహమ్మదీయులు వీరివల్ల కొంత కప్పము మాత్రము పుచ్చుకొని, వదలివేసిరి. కప్పము పోను మిగతా రివిన్యూమాత్రమే, ఈ రాజులకు ప్రతిఫలముగ దక్కుచుండెను. కప్పము చెల్లించే ఒకవిషయంలో తప్ప, మిగతా అన్నివిషయములలోను ఈ కొండరాజులు దాదాపు స్వతంత్ర రాజులుగనే యుండిరి. దేశములో దొంగలవల్లను; దోపిడీగాండ్రవల్లను, క్రూరమృగములవల్లను, ప్రజలకు పంటలకు ఆస్తులకు ఉపద్రవములు రాకుండ కాపాడడం; సైన్యాలను పెట్టుకొని దేశంలో కలిగే అల్లకల్లోలములను అణచడం; సివిల్ తగాదాలు; వ్యాజ్యాలు తీర్చి తీర్పులు చెప్పడం; వానిని అమలు జరిపించడం; నేరస్థులను దండించడం; అవసరమైతే ఉరిశిక్షకూడ వేయడం; మొదలగు స్వతంత్రరాజ చిహ్నములు వీరికి మిగుల్పబడెను.

ఇక సమతల ప్రదేశమందుండే జమిందార్లు చాలవరకు లోగడ హిందూరాజులనాటి రివిన్యూ ఉద్యోగులే అగుటచేత మహమ్మదీయులకు పూర్తిగ లొంగిపోయిరి. వీరికి కొండరాజులవలె స్వతంత్రాధికారములు అంగీకరింపబడలేదు. భూమిహక్కు అంతకు మునుపే అంగీకరింపబడలేదు. అందువల్ల వీరు మహమ్మదీయుల కాలములోకూడ కేవలము శిస్తువసూలుచేయు ఉద్యోగులుగనే ఉండిపోయిరి. సేనలు నిలిపి దేశరక్షణ చేయడంగాని సివిల్ క్రిమినల్ అధికారాలుగాని, వీరికి (కొండరాజులవలె) అంగీకరింపబడలేదు. వీరు తమ ఎస్టేట్లలోనున్న రైతులనుండి శిస్తు వసూలుపరచి, పైనున్న సర్కారుకు ఇర్సాలుచేయుచుండిరి. ఈ రీతిగ వీరు సర్కారుకు చెల్లించునది "జుమ్మా" లేక "శిస్తు" మాత్రమేగాని "కప్పము"కాదు. "కప్పము" అను పదము ఒకరాజు ఇంకొకరాజునకు చెల్లించే సొమ్మునకే అన్వయించునుగాని, దిగువ ఉద్యోగులు వసూలుపరచి పైనున్న సర్కారుకు ఇర్సాలుచేసేదానికి వర్తించదు. ఈ చాకిరీచేసినందుకుగాను జమిందారుకు తాను వసూలు పరచిన దానిలో నూటికి పదవవంతుచొప్పున కమిషన్ ఇవ్వబడుచుండెను. ఈ కమిషన్‌కే "మాలికానా" అనిపేరు. ఈ కమిషన్ తరుచు రొక్కరూపముగ గాక శిస్తులేని భూములరూపముగ ఇవ్వబడుచుండెను. ఇట్టి భూములకే "సావరం" భూములనిపేరు. ఈ భూములు ఒక్కచోటగాక ఎస్టేటుకు నాలుగుమూలలా ఇవ్వబడు చుండెను. ఎందుకనగా, జమిందారుడు నాలుగువైపులకుపోయి,

సమతలప్రాంతపు జమిందార్లు

"మాలికానా"

సావరం భూములు

అజమాయిషీ చేయుటకు వీలుగ ఉండడానికి ఈ ఏర్పాటు చేయబడెను. ఇట్టి శిస్తు మాఫీ భూములేగాక ఎస్టేటులో పండిన

"రుసుములు"

పంటలలోనుండి "రుసుము" లనబడు కొలది భాగములుకూడ జమీందార్లకు ప్రతిఫలముగ ముట్టజెప్ప బడుచుండెను. ఇవిగాక ఇంకా దేశాంతర్భాగములో

"శాయిరీ" పన్నులు
ఇండ్ల పన్నులు

జరుగు సరుకుల రవాణాలమీద విధింపబడు శాయిరీపన్నులలోనుండియు, ఇండ్ల పన్ను లలోనుండియుకూడ జమిందార్లకు కొంత ముట్టుచుండెను.

మహమ్మదీయపాలన మొదటిరోజులలో జమీందార్లకు పైన పేర్కొన్న సావరం భూములు, రుసుములు, శాయిరీ వగైరా ప్రతిఫలాలు అనేక రకములుగ ముట్టచెప్పబడినప్పటికి రానురాను ఈ పద్ధతి మార్పుచెంది, వీటి అన్నిటిక్రింద కలిపి సాలు కింత మొత్తమని బిల్‌మక్తాగా జమీందార్లకు ప్రతిఫలము ఏర్పాటు చేయబడెను. ఈ ఏర్పాటు తరుచు ప్రతిసాలున మార్పు చెందుచుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు రెండుమూడేండ్ల వరకు ఒకటే ఒడంబడిక ఉండెను. ఈ రీతిగా, సర్కారుకు, జమీందారుకు మధ్య ఏక్‌సాలా, తీన్‌సాలా, పాంచ్‌సాలా, ఒడంబడిక లుండుచుండెను. ఒడంబడికకాలము పూర్తియైనప్పుడెల్ల తిరిగి ఎస్టేట్లమీద వచ్చే శిస్తు లెక్కకట్టి అవసరమైతే జమిందారుమీద హెచ్చు "జుమ్మా" విధించి క్రొత్త ఒడంబడికలు వ్రాయించుకొనుచుండిరి. ఈ రీతిగ జమిందారుడు కేవలము శిస్తుకంట్రాక్టుదారుడుగనే పరిగణింపబడెనుగాని భూమికి హక్కుదారుడుగ ఎన్నడు ఎన్నబడలేదు.

పైగా జమిందార్లచేత వ్రాయించిపుచ్చుకొన్న శిస్తు కంట్రాక్టు దస్తావేజులలో రైతులకు భూములయందుగల హక్కులు మరచిపోకుండ స్పష్టముగ వ్రాయబడి ఉండేవి. ఈ రైతుహక్కులను ("హక్-ఇ-రయాయీ") జమీందారు భంగపరువరాదని, వాటిని ఖచ్చితముగ మన్నింపవలెనని సదరు కంట్రాక్టు దస్తావేజులలో ఉదహరింపబడుచుండెను.

హక్-ఇ-రయాయీ రైతుహక్కు

జమిందారీ ఉద్యోగము మొదట వంశపారంపర్యపు హక్కుగలదికాదు. కాని కాలక్రమేణ అది వంశపారంపర్యము కాజొచ్చెను. అయినప్పటికి జమిందారు సర్కారుకు చెల్లించవలసిన "జుమ్మా" స్థిరమైనదిగాక ఎప్పటికప్పుడు మార్పు చెందునదిగ వుండెను.

వంశపారంపర్యహక్కు

జమీలు మహమ్మదీయ రాజ్యములో కొంతకాలానికి ఒక వంశమందే పారంపర్యముగా రావడం సాగిన తరువాత అవి పరిపాలనాసౌకర్యంకోసం అవిభక్తముగ ఎంచబడెను. అట్లుకానిచో జమీలు చిన్నచిన్న ముక్కలుగా విభాగములై సర్కారుజుమ్మా చిల్లర భాగస్వాములవల్ల వసూలగుట కష్టతరమయ్యెడిది. అందుకనియే అవి అవిభక్తములుగ మహమ్మదీయ రాజ్యకాలములో భావించబడెను. సర్కారు తలచుకొన్నపుడు జమిందారుని ఆ ఉద్యోగమునుండి తొలగించడానికిన్ని అవిధేయత పనులు చేసినప్పుడుగాని, జుమ్మా సకాలంలో చెల్లించనప్పుడుగాని, అతనిని ఇతర విధములుగ శిక్షించడానికిన్ని, సర్కారుకు అధికారముండెను.

అవిభక్తత

కేంద్ర ప్రభుత్వము బలిష్ఠముగ నున్నన్నాళ్లు ఔరంగజేబు చక్రవర్తి బ్రతికి ఉన్నన్నాళ్లు, జమీందార్లు కేవలము సర్కారు ఉద్యోగులుగ మాత్రము ఉండిరి. కాని, ఔరంగజేబు మరణానంతరము కేంద్ర ప్రభుత్వపటిమ తగ్గుటచే, వీరు స్వాతంత్రాధికారులై, భూమికి తామే హక్కుదార్ల మను వాదనను లేవదీసిరి. సివిల్ క్రిమినల్ పరిపాలనాధికారము నబాబుల కాలములో "కాజీ" లనబడు వారి చేతులలో నుండెను. కేంద్రపభుత్వబలము తగ్గగానే, ఈ న్యాయ పరిపాలనాధికారము కూడ తమదే యని జమీందార్లు తల ఎగగట్టి, చెప్ప సాగిరి. ఈ రీతిగ, కాలక్రమేణ, భూమిహక్కున్ను, సివిల్ క్రిమినల్ అధికారాలున్ను, తమవే యనియు, తామే భూస్వాములమనియు, భూపతులమనియు, వీరు చెప్పకొనసాగిరి. తదనుగుణముగ, లోగడ "క్రోరీ" లనబడు పేరుతో శిస్తు వసూలుదార్లుగ నున్నవారు, తమ పేర్లను, "జమీందార్లు" అను గొప్ప పేరుగ మార్చుకొనిరి. "జమీన్" అనగా "భూమి" అని హిందూస్థానీభాషలో అర్థము. "జమీందార్" అనగ భూమి గలవాడు. లేక భూమికి హక్కు గలవాడు, భూస్వామి అని అర్థము చెప్పకోడానికి వీలు ఏర్పడెను. "భూస్వామి" నుండి ఎగిరి, "భూపతి" కావడం కూడ భావకవిత్వంలో తేలికయేకదా !

కేంద్ర ప్రభుత్వపు క్షీణత, ఉద్యోగులు స్వతంత్రులగుట

II పురాతన పాలెగాండ్రు

ఇంతవరకు తూర్పు కోస్తా వెంబడిగల ఉత్తరసర్కారులలోని పురాతన జమీందార్లను గురించి చెప్పితిమి. ఇక ఈ

రాజధానిలో పశ్చిమప్రాంతమునను, దక్షిణాదినిన్ని గల జమీలను గురించి తెలిసికొందము. వీరికి ఈ ప్రాంతములలో, "జమీందారు" లని గాక, "పాలెగాండ్ర"ని పేరు. వీరు ఉత్తర సర్కారులలోని "కొండ జమిందార్ల"ను చాల వరకు పోలి యున్నారు. వీరు పూర్వపురాజులయు, నవాబులయు కాలములో, సైన్యములో పనిచేసినవారు. కొందరు పెద్ద అధికారములను, మరికొందరు చిన్న అధికారములను చలాయించినవారు. 1802 సం॥లో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు జరిగి నాటికి, వీరు మూడు తరగతులుగ నుండిరి.

(1) పూర్వము విజయనగర సామ్రాజ్యమును, మధుర, కాంచీపురం రాజ్యములను, పాలించిన రాజవంశీకుల సంతతి వారు.

(2) పై రాజవంశీకుల వద్ద సైన్యాధ్యక్షులుగ, నుండి మహమ్మదీయ దండయాత్రల నెదిరించి, తమ పూర్వులు ఏర్పాటు చేసిన జాగీర్లను ఎట్లో బలాత్కారముగ నిలుపుకొన్నవారు.

(3) [illegible] మహమ్మదీయ ప్రభువుల [illegible] ఎట్లో తప్పించుకొని, తమతమ ప్రాంతములను స్వాధీన ప్రభువుల వలె [illegible] రివిన్యూ ఉద్యోగులు. ఒకొక్కప్పుడు గ్రామమునసబులు, గ్రామపెత్తందార్లు, తమతమ గ్రామాలకు స్వతంత్రాధికారులై పోయిరి. ఈ రీతిగ, ఒకడుగుకి, రెండడుగులు ముందేసి [illegible] స్వతంత్రాధికారులై వెలసిన పాలెగాండ్రను కలరు. ఇట్టి వారిని గురించే కాబోలు, "పంచమ [illegible] [illegible]" అని భర్తృహరి, ఈసడింపుగ పలికినాడు.

ఈ పాలెగాండ్రలో కొందరు తమ ఎస్టేట్లలో వసూలయ్యే రివిన్యూను సర్కారుకు ఇర్సాలు చేయడానికి బదులుగా, ఆ పన్నుతో కొంత సైన్యమును పోషించుచుండిరి. అందునిమిత్తమే వారికి ఈ ఎస్టేట్లు ఇవ్వబడినవి. పైనున్న సర్కారుకు యుద్ధ అవసరములు వచ్చినపుడు ఈ సైన్యమును పాలెగాండ్రు సర్కారుకు సప్లయిచేయవలసిన షరతుఉండెను. సైన్యముగాక పోలీసు సిబ్బందినికూడ ఏర్పరచి పోషించే షరతు కొందరు పాలెగాండ్ర కుండెను. బీజపూరు, గోల్కొండ నవాబులకు సైన్యము అవసరము లేదని తోచినప్పుడు పాలెగాండ్రపై పూర్తి "జుమ్మా" విధించి, వసూలు పరచుచుండినట్లు చరిత్రనిదర్శనములు కలవు.

పాలెగాండ్రు - పదోత్పత్తి -

విజయనగర చక్రవర్తులు కొత్త దేశములను జయించి స్థిరము, అచ్చటి ప్రజలను అదుపులోనుంచి పాలించు నిమిత్తమై తమ తరఫున కొందరు ప్రముఖులను అచ్చట పెట్టుచుండిరి. వీరికి "పాలిగార్లు" అనియు, "పాలెగాండ్ర"నియు పేర్లు. పాలెగాండ్రు అనుపదము "పాలెము" లేక "పాలము" అను తెలుగు పదములోనుండి పుట్టినది. "పాలము" అనగా, "యుద్ధరంగము" లేక "యుద్ధశిబిరము" అని అర్థము. ఉదాహరణము—భారతము

కం॥ .... సాధు శేఁగెనేనిక్
విను తల "పాలమున"న కాని నిలువదు సుమ్మీ.

[భారతం, ఉద్యోగపర్వం, ద్వితీయాశ్వాసం 23వ పద్యము]

ఇచ్చట "పాలము" అనగ యుద్ధరంగము అని అర్థము.

పాలెము, పాలెగాడు అను తెలుగు మాటలకు అరవములో పాలయం "పాలయకారన్" అనునవి పర్యాయపదములు.

గ్రామపెద్దయొకడు గ్రామానికి స్వాతంత్ర్యప్రభువు నని తల ఎగబెట్టి గ్రామానికి చుట్టూ కోటగోడ కట్టుకొని కూర్చున్నప్పుడు ఆ గ్రామానికికూడ "పాలెము" అనిపేరు వచ్చుచుండెను. పాలెగాండ్రు మిలిటరీ సర్వీసుకోసం పుట్టబడినవారు. వారు నిర్ణయమైన కప్పము కట్టుచు, అడిగినప్పుడు సేనను పంపుచు ఉన్నంతకాలము వారిజోలికి ఏ ప్రభువుగాని పోయెడివాడుకాడు. తన ఎస్టేటులో శాంతిభద్రతలు కాపాడడము, దొంగలు దోపిడిగాండ్రను అణచి శిక్షించడము, చోరీఆస్తిని కనుగొనలేనియెడల దాని ఖరీదును యజమానికి ఇచ్చివేయడం ప్రతి పాలెగాని విధి. తన ఎస్టేటులో సివిల్, క్రిమినల్ అధికారాలు ఇతనివే. క్రిమినల్ కేసులలో అవసరమైతే ఉరిశిక్ష వరకు విధించుటకుకూడ ఇతనికి అధికారముండెను. దీనినిబట్టి చూడగ ఉత్తరసర్కారులలోని సమకాలప్రాంతపు జమిందార్లకంటె ఇతని కెక్కువ అధికారా లున్నట్లు తెలియుచున్నది. ఇతడు కేవలం ఉద్యోగస్థుడుకాడు. దాదాపు స్వాతంత్ర్యప్రభువే. ఉత్తర సర్కారులలోని కొండరాజులకును ఈ పాలెగాండ్రకును చాల పోలికలుగలవు.

స్వతంత్రులగు ఈ పాలెగాండ్రక్రింద కొంతముఠా జనము ఉండుచుండిరి. పాలెగాని ఆజ్ఞకు లోబడి వీరు గ్రామాలలో నివసించుచు వాటిని కావలి గాయుచుండిరి. వీరికి "కావలి"వారనిపేరు. పాలెగాండ్రు స్వతంత్రులైనప్పుడు కోట లోగడ గ్రామాలలో

"కావలి" హక్కు

నుండిన అనాది కావలివారలను తీసివేసి పాలెగాండ్రు తమ తాలూకు మనుష్యులను కావలిబెట్టిరి. ప్రాతవారిని తొలగించుటకు సాధ్యముకానిచోట్ల అందుకు ప్రతిఫలముగ వారినుండి కొంత ఫీజును (కావలిఫీజును) వసూలుచేయుచుండిరి. ఇదియు వీలుకానిచోట్ల వారిని దోచుకొనుచుండిరి! ఈ రీతిగ పాలెగాండ్రచేతను, వారి బంధుమిత్రులచేతను, హక్కుగ కోరబడిన "కావలిహక్కు" మన కిప్పుడు మిక్కిలి విచిత్రముగ దోచుచున్నది. దీనికి ప్రతిఫలము వచ్చుచుండుటవల్ల నిజానికి విధిగ ఎంచబడవలసినది హక్కుగ కోరబడుట తటస్థించినది. ఊళ్లను కావలికాచే హక్కుకు; "స్థలకావలిహక్కు" అని పేరు. ఊళ్లకు, ఊళ్లకు మధ్యవుండే ఖాళీప్రదేశములను మధ్యనున్న అడవిదోవలు మొదలైన వాటిని కావలికాచే హక్కుకు, "దేశకావలిహక్కు" అని పేరు.

1560 సంవత్సరములో విశ్వనాథనాయకుడు మధుర ప్రాంతమును జయించి, అచ్చట నాయక వంశరాజ్యమును స్థాపించెను. అతడు 72 బురుజులతో మధురలో ఒక కోటకట్టి దానిని తన ప్రధానులలో ఒకనికి అప్పగించి, దానిని సంరక్షించు భారమును, అతని యందుంచెను. అతనికి, "పాలయకారన్" అని పేరు పెట్టబడెను, ఇట్లే, రాజ్యము యావత్తు అనేక ఖండములుగ విభజించి, ఒక్కొక్క ఖండమును ఒక్కొక్క "పాలయకారన్"కు అప్పగించెను. ఈ "పాలయకారన్"లకు మూడు డ్యూటీలు విధింపబడెను. (1) తన "పాలియపట్టు"లో అనగ తనకు అప్పగించబడిన ఖండములో శాంతిభద్రతలు కాపాడడం; (2) రాజు కోరినప్పుడు కొంత

పైనాార్నిన్ని నష్టము చేయువారు (?) ప్రభుత్వము [illegible] కారణము నకు కొంత శిస్తుగా చెల్లించుచుండు [illegible] సర్కారు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అంతను [illegible] ప్రబలిన [illegible] [illegible] వారును [illegible]

ఈ మహారాష్ట్రమున [illegible] [illegible] భూమికి [illegible] [illegible] మహారాష్ట్రమున [illegible] [illegible] [illegible] లేదు. [illegible] అంగీకరింపబడెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

మహారాష్ట్రమున గల ఈ లక్షణములతో [illegible] ఇటీవల ప్రభుత్వాలు మాత్రమే కూడా [illegible]

LII. హావేలీ క్షేత్రములు — [illegible] సృష్టింపబడిన జమీందారీలు

పూర్వప్రాంతములలో తమ ఉద్యోగుల క్రిందనున్న భూములుగాక, రాజులు తమ రాజధాని చుట్టూ, తమ సొంత ఉపయోగము నిమిత్తమై కొంతభూమిని అట్టే పెట్టుకొనేవారు. తమ దివాణపు ఖర్చులకు, సొంత సిబ్బందులకు, సైన్యపు నష్టయిబాకు

హావేలీ భూములు

కావలసిన యావత్తు ధాన్యాదులు, ఈ భూముల నుండియే తీసికొను చుండెడివారు. ఇట్టి భూములకు “హవేలీ భూములు” లేక “కోరు భూములు” అని పేరు. ఇంగ్లీషు కంపెనీవారు దేశమును జయించి, పూర్వపురాజుల స్వాధీనములను లాగికొన్నప్పుడు, ఈ హవేలీ భూములను ఏక్‌సాలా, తీన్‌సాలా కౌళ్లకు తమకు ఇష్టము వచ్చినవారికి అద్దె కిచ్చుచుండిరి. తరువాత, 1802 సం॥లో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు జరిగినప్పుడు, హవేలీ భూములను [illegible] మొకలు పడి చేసి పరగణాలవారిగ శిస్తువసూలయ్యే మహాలుగా విడగొట్టి [illegible] ఎక్కువ [illegible] వారికి, వేలములో అమ్మివేయు చుండిరి. ఇట్లు వేలములో ఈ హవేలీ భూములను కొనుక్కున్న వారికేమియు, పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు కాలమందు ఇతర జమీందార్లతో పాటు సనదులు వచ్చెను. ఈ రీతిగ వీరును పూర్వపు జమీందార్లతో పాటు, క్రొత్తరకపు జమీందార్లుగా వెలసిరి. అనగ వీరు ఇంగ్లీషు కంపెనీవారిచే 1802 సం॥లో సృష్టింపబడిన క్రొత్త జమీందారీవర్గ మని చెప్పవలసియున్నది.

దక్షిణాది మిట్టాదార్లు, [illegible]దార్ల వగైరా

ఉత్తర సర్కారులలో “హవేలీభూములు”, “కోరు భూములు” అను వాటికే దక్షిణాదిని “సర్కారు” లేక “అయన్” భూము లని పేర్లుండెను. ఇవి కూడ వేలములో అమ్మివేయబడెను. వీటిని కొనుక్కొన్నవారికి, “మిట్టాదారులు” “ముత్తాదార్లు”, “[illegible]దాదార్లు”, “జమీందార్లు” “ప్రొప్రయిటరీ ఎస్టేటుదార్లు” అని పేర్లు పెట్టబడెను.

— కంపెనీ హయాము —

ఈస్టుఇండియా కంపెనీవారు ఇండియాలో అడుగిడు నాటికి వున్న రివిన్యూ వసూలు పద్ధతులను గురించి స్థూలముగ ఇంతవరకు వర్ణించినాము. హిందూరాజుల కాలములో రివిన్యూ ఉద్యోగులుగనో, సైన్యాధ్యక్షులుగనో, సైనికోద్యోగులుగనో వున్నవారు. మహమ్మదీయ రాజ్యావసాన కాలమందు స్వతంత్రులై "భూమిహక్కు మాదే" నని చెప్ప సాగించిన రాజాలు, జమీందార్లు, పాలెగాండ్రు మిట్టా దార్లు, ప్రొప్రయిటర్లు, మొదలగు వారితో దేశమంతయు, నిండియుండెను. ఇట్లుండగ, 1760 సం॥ లో ఇంగ్లీషుకంపెనీవారికి, దైవవశాత్తు, బంగాళాదేశములో సిరి యెత్తుకొని, అక్కడ బర్ద్వాన్, మిడ్న పూర్, చిటగాంగ్ అను మూడుజిల్లాల తాలూకు భూమిశిస్తును వసూలుపరచే హక్కు సంప్రాప్తించెను. ఇది అప్పుడక్కడ ఏర్పడిన విషమ రాచకీయ పరిస్థితులవల్ల నవాబు మీర్కాసీమ్‌చే ఒసంగబడిన అధికారము. ఈ విషమరాచకీయపరిస్థితు లెట్టివో, ఇట వివరించుట అనవసరము. *

1760 సం॥లో మీర్కాసీమ్‌తో ఒడింబడిక— బర్ద్వాన్, మిడ్నపూర్, చిటగాంగ్ జిల్లాలపై కంపెనీకి, రివిన్యూవసూలు అధికారము

దరిమిలా, అయిదేండ్లకు, మరికొన్ని రాజకీయ కారణములచే; 1765 సం॥లో ప్రయాగ మకాములో ఢిల్లీపాదుషా,

---

* వివరములు తెలిసికొనగోరువారు ఈ గ్రంథకర్త రచించిన బ్రిటిషుమహాయుగము చూడ నగును.

1765 సం॥లో మూడు రాష్ట్రాలపై రివిన్యూ వసూలు అధికారము

(గ్రుడ్డి) షాఆలం చక్రవర్తివల్ల బెంగాల్, బీహార్; ఒరిస్సా అనబడు మూడు పెద్ద రాష్ట్రములపై రివిన్యూ వసూలు అధికారముయున్నా, దానితోపాటు సైన్యముల నిలిపి దేశరక్షణ చేయు అధికారమున్నూ, కంపెనీవారికి ధారాదత్తము చేయబడెను. ఇదియే "దివానీ" అధికార ప్రదానమని చరిత్రలో ప్రసిద్ధ మయ్యెను.

1760, 1765 సం॥లో లభించిన అధికారములను పురస్కరించుకొని, కంపెనీవారు రివిన్యూవసూళ్లనెట్లు చేసిరో, వసూలుచేసిన రివిన్యూను ఎట్లు వినియోగించిరో, తప్సీలుగ వివరించుట ఇటు అనవసరము కాని ఈ పద్ధతుల ఫలితముగ – కంపెనీవారు పాదముపెట్టిన పదేండ్లలోపలనే – 1769 సం॥లో బంగాళాదేశ మందంతటను గొప్ప క్షాటకము సంభవించి, బంగాళాదేశ జనసంఖ్య మూడుకోట్లలో ఒకకోటి జనము నశించిరని మాత్రము చెప్పిన చాలును.

కంపెనీవారు అవలంబించిన రివిన్యూపద్ధతిలో రెండు గొప్ప లోపము లుండెను. (1) భూమిశిస్తును వారు "పన్ను"గ గాక; "అద్దె"గ వసూలు పరచిరి. అనగ ఇంగ్లాండులోనివారి "ఫ్యూడల్ పద్ధతి" ననుసరించి ఇచ్చుటను ప్రవర్తించిరి. దీనిని గురించి ఈ గ్రంథము మొదటిభాగము, రెండవ అధ్యాయములో వివరించియే యున్నాము. రైతుకు గాని, జమిందారుకుగాని భూమిహక్కు లేదనిన్ని, అంతా తమదేననిన్ని తమ ఇష్టం వచ్చినప్పుడు, ఇష్టమువచినంత శిస్తు

కంపెనీవారి రివిన్యూ పద్ధతిలో రెండు గొప్ప లోపములు

విధించుచు, రైతులను జమాబందీగను, తమఇష్టము వచ్చినప్పుడు భూమినుండి లేవగొట్టుచు సంపాదించవచ్చునని యు, వారు తలచి ఆప్రకారమే చేయుచుండిరి. పరగణాలకు పరగణాలు ఏక్ సాలా తీన్ సాలాలకు వేలం వేసి ఎవడెక్కువ శిస్తు ఇస్తానంటే, వాడి కల్లా ఇచ్చివేయుచుండిరి. ఇందువల్ల దినాజ్‌పూర్, బర్ద్వాన్, రాజ షాహీ వగైరా సుప్రసిద్ధ జమీందారీ జమీలు * నశింపై అడ్డ మైనవాళ్లు శిస్తుకంట్రాక్టుదారులై రైతులు దిక్కులేనివారై అడవులపట్టియు, కాటకి పులలను లోనయియు చెప్పరాని ఇడుముల గుడిచిరి. ఇది ఒక గొప్పలోపము.

(2) ఇక రెండవ లోపమేమనగా:—వసూలైనశిస్తును దేశములోనే ప్రజల నిమిత్తం ఖర్చుపెట్టుటకు మారుగ కంపెనీ వారు దానిని తమ వర్తకపు దత్రములలో వచ్చిన లాభముగ ఎంచుకొని, సీమకు తీసికొనిపోయి భాగస్వాములందరు కూడి అక్కడ పంచుకొని తినుచుండిరి. కొంతసొమ్ముతో ఇక్కడి సరకులు కొని సీమకు పంపుకొని అక్కడ అధికలాభములకు అమ్ముకొని తినుచుండిరి. రాజ్యపరిపాలనాధర్మమున కిది కేవ లము తల్లక్రిందులు. ఈ పని కోమటి చెయ్యవలసినదిగాని రాజు చేయవలసినదికాదు! కాని వర్తకులగు కంపెనీవారు తమ వెనుకటిగుణ మెట్లు మానగలరు? వారిచేతికి రాజ్యము వస్తే, వారిట్లుగాక ఇంకెట్లుచేయగలరు? తాము ప్రజాపాలనచేస్తున్నా మన్నమాట మరచిపోయి తా మింకా లాభసాటి బేరము చేసే కోమట్లమనే వారు అనుకొనిరి. అందువల్ల ఇట్టి ప్రమాదము

* దీనినిగురించిన తప్పిదల్లు ఈ గ్రంథకర్త రచించిన "భూమితరముల చరిత్ర"లో గలవు.

జరిగెను. క్షాత్రధర్మము ఎక్కియున్న సింహాసనముమీద వైశ్యధర్మము వచ్చి కూర్చుండెను, ఇట్లుగాక ఇం కెట్లగును? బ్రిటీష్‌పరిపాలనలో ఇండియాయందు జరిగిన గొప్ప ధర్మసాంకర్య మిదే. దీని దుష్ఫలితమును మనము 1760 సం॥ నుండి నేటి వరకు ఈ 180 ఏండ్లనుండి — అనుభవించుచునే యున్నాము! ఈ దుష్ఫలితము కంపెనీవారు కాలుపెట్టిన పదేండ్లలోపలనే బంగాళాదేశపు * క్షామముగ ప్రథమమున పొడసూపె నని పైన చెప్పియే యుంటిమి.

1760 మొదలు 1793 సంవత్సరం వరకు—అనగ 33 ఏండ్లు—కంపెనీ ఉద్యోగుల అజ్ఞానము చేతను, రివిన్యూ వగైరా రాజ్యపాలనావ్యవహారములలో వారికి అనుభవము లేమి చేతను, వారిలో కొందఱి దురాశాదుర్మార్గ ప్రవృత్తుల చేతను, బంగాళా ప్రజలు చచ్చి సున్నమైన పిమ్మట ఈ దుస్థితిని చక్క చేయు తలంపుతోనున్ను, ఇంకా మరికొన్ని కారణాంతర ములచేతనున్ను, 1793 సం॥లో గవర్నర్‌జనరల్ కార్న వాలీస్ హయాములో బంగాళా దేశములో "పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు" అను పేరుతో చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన ఒక రివిన్యూ పద్ధతి ఏర్పాటు చేయబడెను. దీని ననుసరించియే, దరిమిలా సుమారు పదేండ్లకు—అనగ 1802—1807 సం॥ల మధ్య మదరాసు రాజ ధానిలో కూడ, కొన్నికొన్ని ప్రాంతములలో మాత్రము—అనగ, మద్రాస్ చుట్టునున్న జాగీర్, ఉత్తర సర్కారులు, పశ్చిమ, దక్షిణ, చిత్తూరు, పాలెమలు, సేలంజిల్లా, రాను

* ఇదియు నేటి 1943-45 సం॥ క్షామకష్టంవలెనే మానవకృత్రిమ మైనదే గాని దైవనిర్మిత మైనది కాదు.

నాథపురం, కృష్ణగిరి, దిండిగల్, తిరువనంతపురం ప్రాంతము లలో- పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు ఏర్పాటు చేయబడెను. అంతవరకు, బంగాళాదేశములో జరిగిన అవకతవక రివిన్యూ పరిపాలనయే మద్రాస్ రాజధానిలో కూడ జరిగెను.

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు పూర్వము బంగాళా మద్రాస్ రాజధానులలో జరిగిన అవకతవక రివిన్యూ పరిపాలన ఎట్టిదో, దీనిని చక్కజేయు తలంపుతో ప్రవేశపెట్టబడిన పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు యొక్క స్వరూపస్వభావము లెట్టివో, దానిని ప్రవేశపెట్టుటకు అప్పుడు కంపెనీని ప్రేరేపించిన పూర్వా కారణము లేవియో ఇప్పుడు తెలిసికొందము.

బెంగాల్‌లో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు - పూర్వము కంపెనీవా రవలంబించిన రివిన్యూ వసూలు పద్ధతులు

1760 సం॥లో మీర్కాసీము తమ కిచ్చిన మూడు జిల్లాలలోని బర్ద్వాన్, మిడ్నపూర్ జమీలు రెంటినిన్నీ కంపెనీవారు తమ చేతికి వచ్చినదే తడవుగ, సదరు జమీందారులనుండి ఊరకబెరికి ఎక్కువ శిస్తు నిచ్చెద నన్న వారికి వేలములో అమ్మివేసిరి. 1762 సం॥ నుండి భూములనే విడివిడిగ పబ్లిక్ వేలములలో తీర్వాలా కౌళ్ల కిచ్చుచుండిరి. అనాదినుండి భూమిలో నున్న రైతు దానిని వదలిపెట్టలేక, ఎక్కువమొత్తమునకు పాడి, నష్టపడుచుండెను; లేదా, ఇది వరకు భూమిలేనివాళ్లు పాటలను విపరీతముగ పెంచి, పాతరైతు లను తొలగించి, తాము ప్రవేశింపగలుగుచుండిరేగాని, నకాల

మున పాటమొత్తమును చెల్లింపలేకపోవుచుండిరి. తాకిడు బొంగరములేని ఈ రకంమనుష్యులవల్ల ఇటు సర్కారుకు శిస్తు సరిగ చెల్లక పోవడమున్ను, అనాదిరైతులకు భూములు పోవడమున్ను జరుగజొచ్చెను. తుదకు 1769 నాటికి గలిగిన ఫలిత మేమిటంటే, దేశములో గొప్పకాటకము!! కాటక ముచే జనము చచ్చినను, శిస్తువసూళ్ల కాఠిన్యత ఎంత మాత్రము తగ్గలేదు. మామూలు సంవత్సరాలలో కంటే, ఈకరువు సంవత్సరాలలోనే, ఎక్కువశిస్తు వసూలు చేసినామని చెప్పి ఇక్కడి కంపెనీనౌకర్లు తమ సీమ యజమానులకు మహార్భాటిగా వ్రాసుకొని సంతోషించుకొనిరి. అంతేగాని, కరువుబాధ నివారణకు వారేట్టిపనియు చేయరైరి. అది తమ పనికాదని ఈ వర్తకపు కంపెనీ నౌకర్లు అనుకొనిరి కాబోలు!

1765 సం॥లో బెంగాల్ బీహార్ ఒరిస్సా రాష్ట్రము లపై శిస్తువసూలు అధికారం రాగానే, కంపెనీవారు వెంటనే సొంతఏర్పాటులను చేసికోలేదు. పాతవానినే కొంతకాలము సాగించిరి. అనగా, నబాబు రాజధానియగు మూర్షిదాబాదు దర్బారులో ఇదివరకున్న మహమ్మదీయోద్యోగిద్వారా నున్ను పాట్నాలోనున్న "సితాబ్‌రాయ్" యను హిందూ ఉద్యోగిద్వారానున్ను వారు ఈపనిని కొంతకాలము సాగించుకొనిరి. 1769 సం॥లో ఈ ఉద్యోగులపై సూపర్‌వైజర్లను కంపెనీవారు నియమించు కొనిరి. రివిన్యూపరిపాలన ఏమీ బాగుండలేదనిన్ని, జమీలను వేలములో కొనుక్కొన్న పాటదార్లు రైతులనున్ను, తిరిగి, ఈ పాటదార్లను రివిన్యూ ఉద్యోగస్థులున్ను పీడించి

1769
సూపర్‌వైజర్లు

దోచుకొనుచున్నారనినీన్ని, అంతా అధ్వాన్నముగ నున్నదనినీన్ని, ఈ సూపర్వైజర్లు కంపెనీకి రిపోర్టు చేసిరి.

ఈ దుస్థితిని చక్కబెట్టడానికిగాను, యూరపియన్ ఆఫీసర్లతో కూడిన రివిన్యూ బోర్డును, రివిన్యూ కమిటీలను కంపెనీవారు 1772 సం॥లో నియమించిరి. ఖజానాను మూర్షిదాబాదునుండి కలకత్తా కోటలోనికి మార్చుకొనిరి. జిల్లాలలో ఆయా చోట్ల యూరపియన్ సూపర్వైజర్ల నేర్పరచిరి. వారే ఇప్పటి జిల్లాకలెక్టర్లుగ మారిరి. ఈ రివిన్యూ బోర్డువారు భూములను పంచసాలా కౌళ్లకు అమ్మివేసిరి. కమిటీల మెంబర్లు ఊళ్లవెంట సర్క్యూటు బయలుదేరి, ఈ కౌళ్లను వాగ్రాయించుకొనిరి. ఈ అయిదేండ్లకౌళ్లుకూడ సరిగ పనిచేయలేదని రెండేండ్లకే 1774 సం॥కే తెలిసిపోయెను. పాటదార్లు ఊరుడు బొంగరము లేనివాళ్లవ్వటచేత, కౌళ్లడబ్బు కంపెనీకి సరిగ వసూలు కాలేదు. ఇక, రైతులగతి ఈ పాటదార్ల చేతులలో దైవమునకే ఎఱుక.

1772 యూరపియన్ల రివిన్యూబోర్డు కమిటీలు

అందుచే, 1774 సం॥లో ఇంకోపద్ధతి నవలంబించిరి. యూరపియన్ కలెక్టర్లను తీసివేసి, అచ్చటచ్చట వర్తకం కోసమై ఇదివరకే ఏర్పడియుండిన కంపెనీ కొన్నిళ్లకే వసూలు అధికారాలిచ్చి, వీటికి సహాయంగా నేటివు అమీనాలను పెట్టిరి.

1774 నేటివు అమీనాలు

పంచసాలా కౌళ్లు ఇంకొక సంవత్సరమునకు ముగియుననగ, అనగ, 1776 సం॥లోనే- ఇకముందేమి చేయుదమా అను

1776 శాశ్వతపు శిస్తు పైసలా పద్ధతికి సీమ యజమానులు అంగీకరించక పోవుట

ఆలోచనలు కంపెనీవారి బుర్రలలో దూరెను. "అయిదేండ్ల కౌళ్లేమిటి? శాశ్వత కౌళ్లుగ వేలాలువేద్దా"మని వారన్‌హేస్టింగ్సు, బార్వెల్, అను మెంబర్లున్ను, "అట్లాకాదు, భూమి ఎవరి స్వాధీనములో నున్నా సరే, యకరానికి 'ఇంత శిస్తు' అని ఒకేసారి, శాశ్వతముగ, నిర్ధారణ పరుద్దామ"ని ఫ్రాన్సిస్ అను మెంబరున్ను, వాదించుకొనిరి. ఈ రెండు వాదనలు సీమకు పంపబడగ, "ఈ రెండూ పనికి రావు, ఇదివరకు సాగుచున్న స్వల్పకాలపు కౌళ్లే ఉండనీయండి" అని సీమయజమానులు ఆజ్ఞాపించిరి.

కాబట్టి, ఇంకొక 15, 16 ఏండ్లవరకు ఈ స్వల్పకాలపు కౌళ్ల వేలాలే సాగుచు, ప్రజలను మంగలములో పెట్టి, వేలాలుగ మాడ్చివేసినవి. కంపెనీ సర్కారుకు రివిన్యూ చెల్లక పోవడం, రైతులను జమీాందారులను వేలంపాటగాళ్లను జైళ్లలోపెట్టి బాధించడం, యథారీతిగ సాగిపోవుచుండెను.

1778 నుండి తిరిగి, ఏక్‌సాలా కౌళ్లు !!

1778 నుండి స్థితి మరింత అధ్వాన్నమయ్యెను. ఏల ననగ, పంచసాలా కౌళ్లకు బదులు ఏక్‌సాలా కౌళ్లకే వారు భూములను వేలము వేయసాగిరి. దీనితో ప్రజాఘోష మరింత హెచ్చెను.

ఈ ఘోష ప్రతిఏడూ సీమకు పోగా పోగా, శిస్తు డబ్బులు కంపెనీ ఖజానాకు సరిగ రాకపోగా, 1786 సంవత్సరము నాటికి సీమయజమానుల బుద్ధి కొద్దిగ మరల జొచ్చెను. పర్మినెంటు సెటిల్‌మెంటు చేయడానికిగల సావకాశములను

విచారించి మాకు తెలుపవలసిన దని వారు అప్పుడు గవర్నర్ జనరల్‌గ నున్న కారన్‌వాలీసును కోరిరి. అతడును, అతనితోడి మెంబరుగనున్న "సర్ జాన్ షోర్"న్ను కలిసి, మూడేండ్లు తంటాలు పడి, 70 అచ్చుపేజీల గ్రంథము నొకదానిని వ్రాసి, 1789 సం॥లో సీమకు పంపించిరి. అందులో జమీందార్ల ద్వారా పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకోవడం మంచి పద్ధతియని శిఫార్సు చేయబడెను. ఈ రిపోర్టు "సర్ జాన్ షోర్ రిపోర్టు" అని చరిత్రప్రసిద్ధి వడసినది.

1789 సర్ జాన్ షోర్ రిపోర్టు- పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటును గురించి

సర్ జాన్ షోర్ రిపోర్టులో చెప్పబడిన పర్మినెంటు సెటిల్‌మెంటు రెండు గట్టిపునాదులపై నిలుపబడెను. గవర్నమెంటుకు రివిన్యూ నిక్కచ్చిగ రాగలదను నిశ్చయమొకటి. ప్రజల రక్షణ. భద్రత, ఇంకొకటి. మొదటిది స్పష్టమే. ఇక రెండవది ఎట్లేర్పడు ననగ, ఇదిగో, సర్ జాన్ షోర్ చెప్పినమాటలు వినండి:—"ప్రతిరైతు చెల్లించవలసిన పన్ను ఒకేసారి ఖచితముగ నిర్ణయింపబడవలెనుగాని, ఎవరి ఇష్టమువచ్చినట్లు వారు ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు, మార్చుచుండరాదు." ఇందుకుప్రమాణము, ఇండియా గవర్నర్ జనరల్‌గారి "స్టేట్ పేపర్సు" ఒకటవ వాల్యూము, ఉపోద్ఘాతము 198 పేజీలో ఇట్లు కలదు.*

* "........At the close of the minute, he (Sir John Shore) states the main priniciples on which it is based. (1) The security of Government with respect to its revenue, and (2) the security and protection of its subjects. The former will be best established by concluding a permanent settlement with Zamindars, or proprietors of the soil, the land, their property is the security to the Government. The second

must be ensured by carrying into practice as far as possible, *an acknowledged maximum of taxation*. The tax which each individual is bound to pay ought to be certain, not arbitrary........"

మద్రాసు ఎస్టేట్సు ల్యాండు ఆక్టు కమిటీ నివేదిక, మొదటిభాగము నుండి ఈ మాటలు వ్రాయబడినవి.

"(సర్ జాన్ షోరు) తమ నివేదిక యే మూలసూత్రాలపై ఆధారపడియున్నదో నివేదికలో చిట్టచివర వివరించిరి. ఆ సూత్రము లెవ్వి యనగా:— (1) గవర్నమెంటుకు రావలసిన రెవిన్యూ విషయములో స్థిరమైన హామీ. (2) ప్రజలకు రక్షణవిషయములో స్థిరమైన హామీ ఏర్పడవలయూనంటే జమీందారులతోను భూముల ప్రొప్రయిటరులతోను పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు (శాశ్వతమైన ఏర్పాటు) చేసుకోవలెను. వారి సొత్తుఆయినభూమి గవర్నమెంటుకు హామీగా ఉండగలదు. ప్రజలకు ఉండవలసిన రక్షణ కలుగవలెనంటే వీలైనంతవరకు నిత్యాచరణలో అందరిచే ఒప్పుకోబడిన ఒక గరిష్ఠప్రమాణమైన పన్నును అమలుపరచవలెను. ప్రతివారును విధిగా చెల్లింపవలసిన పన్ను స్థిరముగా నిశ్చయముగా ఉండవలెను. యథేచ్ఛముగా నుండకూడదు.

సదరు ఉపోద్ఘాతము 207 పేజీలో ఇట్లు కలదు.

"........but the regulation of 1793, establishing that measure (i. e., Permanent Settlement) and the Code of Law that accompanied it, had provisions *incompatible with their (i. e., Zamindars') being absolute proprietors*. The rights of the Taluqdars and others who held lands under the Zamindars were recognised and protected as long as they paid *the established assessment*. The occupying tenant or ryot had had bestowed on him *fixity of tenure, and the fixity of rent*."

".............1793వ సంవత్సరపు రెగ్యులేషను సదరు ఏర్పాటు నున్నూ దాని ననుసరించి న్యాయచట్టమునున్నూ స్థిరపరచెను. కాని వారి సర్వస్వతంత్రమైన ప్రొప్రయిటరీ హక్కునకు అసంబద్ధముగా దానిలో కొన్ని నిబంధనలు కలవు. జమీందారులక్రింద భూములను పొందియున్న తాలూకుదారులు ఖాయమైన పన్నును చెల్లించినంతకాలము సదరు తాలూకుదారులు వగైరాల హక్కులు గౌరవింపబడి కాపాడబడుచున్నవి. భూమిని ఆక్రమించియున్న కవులుదారుకు లేదా రయితుకు స్థిరమైన సాగుబడి హక్కున్నూ స్థిరమైన శిస్తురేటున్నూ ఏర్పాటుచేయబడియున్నవి.

సర్ జాన్ షోర్ చెప్పిన ఈ మాటలను పాఠకులు మరచి పోకుండ గట్టిగ ముడివేసుకొందురుగాక. ఫలసనగ ముందు ముందు దీని ప్రాముఖ్యము పైకి రావలసియున్నది. పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు కాలమందు స్థిరపరుపబడినది, జమీందార్లు సర్కారుకు చెల్లించే "పేష్కస్" ఒక్కటేగాని జమీందార్లకు రైతులు చెల్లించే శిస్తు కాదని ఇటీవల విపరీతవాద మొకటి జమీందారీవర్గముచే లేవదీయబడినది. ఈ విపరీతవాద ఘోషలో పైన ఉదహరించిన ఆ నాటి సర్ జాన్ షోర్ వాక్యములు మునిగిపోయినవి. వాటిని నేటికి 150 ఏండ్ల అనంతరం కాంగ్రెస్ హయాములో ప్రకాశంకమిటీవారు 1938 సం॥లో త్రవ్వి పైకితీయవలసి వచ్చినది. అందుకని ఈ మాటలను గట్టిగ ముడి వేసికొనవలసిన దని పాఠకులను హెచ్చరించుచున్నాము.

[బెంగాల్ పర్మనెంటు సెంటిల్ మెంటు ప్రకటన]
—1793 సం॥ మార్చి 22 తేదీ

మనస్సులో పర్మనెంటు సెంటిల్ మెంటు సంకల్పమును పూర్తిగ ఆమోదించినను, పైకి జమీందార్లతో మాత్రము మొట్టమొదటగ పదేండ్ల సెటిల్ మెంటే చేసుకుంటూ మని చెప్పవలసినదని సర్ జాన్ షోర్ సిఫార్సుచేసెను. కాని, దీనికి కార్న్ వాలీస్ అంగీకరించ లేదు. పదేండ్ల సెటిల్ మెంటునకు అనుకూలమగు రీతిగ 1791 సం॥లో బెంగాల్ కంపెనీవారొక "కోడ్"ను తయారుచేసిరి. 1793 సం॥ నాటికి బంగాళాలోని ప్రతిజిల్లాలోను ఈ కోడ్ ప్రకారము లెక్కలు తయారై యుండెను. అంతకు పూర్వమే, 1792 సం॥ సెప్టెంబరు 29 వ తేదీన పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటును ఆమోదించుచు సీమనుండి

ఉత్తరువులు వచ్చియుండెను. ఈ ఉత్తరువులను పురస్కరించు కొని, అప్పటికి తయారైయున్న లెక్కల ప్రకారము, బంగాళా దేశములో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసివేసినామని చెప్పి 1793 సం॥ మార్చి 22 వ తేదీన కారన్‌వాలీస్ చరిత్ర ప్రసిద్ధ మగు గొప్ప ప్రకటన నొకదానిని గావించెను.

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు ఆరు కారణములు

జమీందార్ల ద్వారా, ఈ రీతిగా, పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటును చేసికొనుటకు కంపెనీని ఆనాడు ప్రేరేపించిన కార ణములలో కొన్నిటిని మాత్రము పైన చెప్పియుంటిమి. అసలు పూరా కారణము లేమియో ఇట తెలిసికొనుట అవసరము గాన, ముందు ఆ సంగతులు తెలుసుకుందము. తరువాత, మదరాస్ కథలోనికి పోయినప్పుడు ఈ సెటిల్‌మెంటు యొక్క తప్పులు విచారణ అక్కడ చేసెదముగాక.

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటును ప్రేరేపించిన కారణములు అనేకములు. వానిలో ముఖ్యముగ ఆరింటిని పేర్కొందుము.

(1) ఆ కాలములో ఇంగ్లండులో భూమి శిస్తు శాశ్వత ముగ స్థిరపరుపబడెను. మరియు ఎకరమున కింత యని ప్రతి ఏటా చెల్లింపకుండ, ఒకే పర్యాయ మొక పెద్ద మొత్తమును నజరానాగా సర్కారుకు ఇచ్చివేసిన యెడల, సదరు భూమిపై ఎప్పటికిని పన్ను లేకుండ శాశ్వతముగ, సర్వదుంబాలా ఇనాముగ, అనుభవించవచ్చు నను నియమము కూడ ఏర్పరుప బడెను. (షరా:— ఈ చివరి ఏర్పాటు కారన్‌వాలీస్ వర్పర

చిన పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటులో లేదు). ఇంగ్లండులో వన్ను శాశ్వతముగ సెటిల్ చేశారు. కాబట్టి, ఆ గాలియే ఇండియాలో కూడ సోకెను.

(2) కంపెనీవారు పూర్వపు జమీందార్ల హక్కులను తుంగలో త్రొక్కివేసి, వారి జమీలను ఊడబెరికి, పబ్లిక్ వేలములో ఎక్కువ శిస్తులకు ఏక్‌సాలా, తీన్‌సాలా కౌళ్లకు అమ్ముచుండిరని చెప్పియుంటిమి. ఈ రీతిగ పదభ్రష్టులుగావింపబడిన జమీందార్లు చాలమంది సీమలో పార్లమెంటువారితో పోయి మొఱపెట్టుకొనిరి. ఈ మొఱలేమిటో విచారించి జమీందార్లకిట్టి అన్యాయము జరుగకుండ మితమును స్థిరమును నగు భూమిపన్నును నిర్ణయించుచు, వారి కిదివర కున్న హక్కులను నిలుపవలసినదని చెప్పి, పార్లమెంటువారు కంపెనీవారిని గట్టిగ మందలించిరి. అందుచే వారి పనికి పూసుకొనక తప్పినదికాదు.

(3) ఇండియాప్రజలు, జమీందార్లు ఇట్లు దోచుకోబడినను, అసలు కంపెనీ బొక్కసముమాత్రము నిండడంలేదు. ఈ సొమ్మంతా కంపెనీ సర్కారు ఖజానాకు చేరుటకు మారుగ మధ్యనున్న దళారులయు, కంపెనీ నౌకర్లయు జేబులలోనికి పోవుచుండెను. కంపెనీ ఏజెంట్లు, గుమాస్తాలు, మోయలేని బరువుల జేబులను రెండుచేతులతో ఎగబట్టుకొని సీమ రేవులలో ఓడలనుండి దిగుచుండగ అసలు కంపెనీ ఖజానా మాత్రము ఖాళియై ఓటిమోత మోగుచుండెను. "మాకు వచ్చే రివిన్యూ ఖర్చుకు సరిపోవడంలేదు, కాబట్టి మాకు 14 లక్షల పౌన్లు అప్పు ఇప్పించవలసిన"దని చెప్పి, 1772 సం॥లో కంపెనీవారు సీమ పార్లమెంటువారిని కోరిరి. ఇదేమిటని పార్లమెంటు

వారు ఉలికిపడి అప్పుడు కన్నులు తెరచిరి. తాడు బొంగరము లేనివాళ్లు శిస్తుపాటలను హెచ్చించడమేగాని క్రియవచ్చేసరికి సొమ్ము చెల్లించలేకపోయేవారు. అందువల్ల కంపెనీ ఖజానాకు ఏ సంవత్సరములోగాని పూరా మొత్తములు రాలేదు. ఈ తికమకలన్ని ఏమిటి? ఎంతోకొంత మొత్తము కంపెనీకి ప్రతి సాలునా గ్యారంటీగా వచ్చే ఏర్పాటుచేసుకోడం అవసరం; కాబట్టి, ఏదో విధంగా పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకుంటే గాని, గత్యంతరంలే”దని పార్లమెంటు వారికిన్నీ, కంపెనీవారి కిన్నీ కూడ తోచెను. ప్రజలమీద, జమీందార్లమీద ప్రేమ చేత కాకపోయినా, తమ ఖజానా మీద ప్రేమచేతనైనా కంపెనీ వారిప్పుడు మితమును శాశ్వతమును నగు పద్ధతి నొక దానిని కనిపెట్టవలసిన అగత్యము వచ్చెను.

(4) బలిష్ఠమగు కేంద్ర మొగల్ ప్రభుత్వము విచ్ఛిన్నము కాగానే, దేశమం దెక్కడ జూచినను స్వతంత్రులమని తల విరియబోసుకొని, తిరిగే గవర్నర్లు, సేనానాయకులు, రివిన్యూ ఆఫీసర్లు, లక్షోపలక్షులు కంపెనీవారి కండ్లకు కనిపించిరి. వీరందరూ “భూమిహక్కు మాదే” నంటూ వాదింప సాగిరి. ఈ గందరగోళ మేమియు తమకు బోధపడక కంపెనీ వారు బెంబేరు పడసాగిరి. నిజముగ భూమికి హక్కుదారు డెవడో, కానివా డెవడో తెలిసికోడానికి కంపెనీవారి తరము కాలేదు. అందువల్ల, ఏదోవిధంగా తట్ట తగలేసుకుంటేగాని బండిసాగదని వారికి తోచెను. చిరకాలంనుంచి రివిన్యూ అనుభవం ఉన్న ఈ జమీందారీ ముఠా వారి ద్వారానే సెటిల్

మెంటు చేసుకోవడం తనకు శ్రేష్ఠమని చూచి కంపెనీవారికి తోచెను.

(5) కంపెనీవారి రాజ్యము అప్పటికి ఇంకా గట్టిపడలేదు. దేశములోని అంతఃకల్లోలములనుండి గాని, పరదేశస్థుల దండయాత్రలనుండి గాని, తప్పించుకొని, తట్టుకోవలెనంటే, దేశములో ఎవరినో ఒకరిని తమ చంకలో ఇరికించుకోక తప్పదని కారన్‌వాలీస్ ఆలోచించెను. "ఎవరికో ఒకరికి మంచి ఎరవేసి, వారు సదా దానినే నాకుచూ కూర్చుండేటట్లు చేస్తే— "ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటు పోతే మనకీ ఎరరుచి పోతుంద"నే భయోత్పాత మొకటి వారికి కలిగేటట్లు చేస్తే - వారు మనకోసం కాకపోయినా, తమ స్వలాభం నిమిత్తమైనా, మన ఇంగ్లీషు రాజ్యానికి శాశ్వతమైన అండగా అంటిపెట్టుకొని ఉంటారని కారన్‌వాలీస్ మిక్కిలి దూరదృష్టితో ఆలోచించెను. ఈ ఆలోచన ప్రకారమే, కారన్‌వాలీస్ జమీందార్లను బుజాలు తట్టి, వారితో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకొనెను. వారివ్వవలసిన పేష్కస్ ఎప్పటికీ హెచ్చకుండ ఉండేటట్టున్నూ, బంజరు భూముల నికముందు సాగులోకి తెస్తే, దానిమీద వచ్చే రివిన్యూలో కంపెనీకి భాగంపెట్ట నవసరములేకుండ అంతా జమీందార్లే తీసుకునేటట్టున్నూ, ఇంకా ఎన్నెన్నో లాభాలను కారన్‌వాలీస్ జమీందార్లకు ఈ పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటులో చూపించెను. ఇన్ని లాభాలను వారికి చూపడములో కారన్‌వాలీస్ ఉద్దేశ మేమనగా:—ఈ జమీందార్లందరు ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటువారి వాకిటిముందర నమ్మినబంటులై శాశ్వత

ముగ పడి ఉంటారని ఆతని సంకల్పము. ఇది అక్షరాలా నెర వేరిన దనుటకు నేటికిని జమీందార్లు బ్రిటిష్‌గవర్న మెంటు పక్షముననే అంటిపెట్టుకొని యున్న చరిత్ర చెప్పక చెప్పు చున్నది. ఇది కారన్‌వాలీస్ ఆనాడు వేసిన గొప్ప రాచ కీయపు ఎత్తు!

(6) సర్కారుకు జమీందార్లివ్వవలసిన పేష్కస్ హెచ్చించకుండ ఒకేసారి స్థిరముగ నిర్ణయించిన యెడల వారు తమ క్రింది రైతులను పీడించవలసిన అవసరము ఉండదనియు, అందువల్ల, రైతులు అప్పుడు అనుభవించుచుండిన బాధ లన్నియు తొలగుననియు కారన్‌వాలీస్ ఆశించెను.

[ప్రకా:—కాని, ఈ ఆశ క్రియలో ఎట్లు అడియాస అయ్యెనో మున్ముందు చూచెదము గాక.]

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు మంచిదా, చెడ్డదా?

ఈ ఆరుకారణముల ప్రేరణచే 1793 సం॥లో బెంగా లులో గావింపబడిన పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుయొక్క మెరుగు తరుగులను గూర్చి దరిమిలా చాలకాలము ఇచ్చటను ఇంగ్లండు లోను కూడ తీవ్రవాదోపవాదములు జరిగెను. ఏది ఎట్లున్నను ఒక్కమాటమాత్రము చెప్పకతప్పదు. మెరుగుతరుగు లనేవి తాత్కాలికములు. నేడు మెరుగుగ గన్పించిన రేపు తరుగుగ గన్పట్టవచ్చును. అంతకుపూర్వము ఘోరబాధ లనుభవించు చుండిన ప్రజలకు జమీందార్లకు ఈ పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటువల్ల కొంతబాధ నివారణ అయినట్లు అప్పటి ప్రజలు అనుకొని రనుటలో సందేహములేదు. అదే మనము గమనించ

వలసిన విషయము. పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటును గూర్చి ఈనాడు మన మిప్పు డేమని అనుకొనుచున్నామని కాదు. ఆనాటి ప్రజలు ఏమనుకొన్నా రనునదియే ప్రధానవిషయము. ఆనాటి ప్రజలకు, అనగా, అంతకుపూర్వము ఏకేటా శిస్తువేలాలవల్ల బాధలు పడుచుండిన ప్రజలకు – జమీందార్లకుకూడ – ఈ పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు ఏర్పాటు వరప్రసాదముగా ఉండదా మరి!

మదరాసు రాజధానిలో పర్మనెంటుసెటిల్‌మెంటు ప్రవేశము

1793 సం॥లో బెంగాలులో ఈరీతిగ ప్రవేశపెట్టబడిన పర్మనెంటుసెటిల్‌మెంటు చాలప్రశస్తమైన పద్ధతి యని అప్పటి కంపెనీ యజమానులు ఎంతో సంబరపడి, లొట్టలు వేసుకొనుచు పొగడుకొనసాగిరి. తమ పూర్వతపఃఫలమువల్ల, ఇంతటి మంచి వస్తువు దొరికినప్పుడు, దానిని ఊరకపోనివ్వడమా? ఇండియాలో తమకున్న యావత్తు రాష్ట్రాలలోకూడ ఈపద్ధతిని వెంటనే ప్రవేశపెట్టవలసిన దని కంపెనీ డైరెక్టర్లు ఇండియాకు హుకుముల నురికించిరి. "ఈ హుకుములను మీ రెంతవరకు అమలుజరిపారో వెంటనే తెలియపరచవలసినదని చెప్పి కలకత్తాలో నున్న గవర్నర్ జనరల్‌గారు 1796 సం॥లో మన మద్రాస్ కంపెనీవారి నడిగిరి. చిరకాలము జమీందార్ల ఏలుబడిలో నున్న ఉత్తరసర్కారులలో తప్ప, మిగతా ప్రాంతాలలో ఈ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టడానికి మద్రాసులో నున్న కంపెనీఉద్యోగస్థు లంతగ ఇష్టపడలేదు. అందుమీద, సీమయజమానులకు వీరిమీద పట్టరాని ఆగ్రహము

వచ్చినది. "ఈపద్ధతిని మదరాస్ రాజధాని యావత్తులో ప్రవేశ పెట్టవలసినది. అట్లు ప్రవేశపెట్టడానికి ఇష్టముగాని, సామర్థ్యం గాని, లేని ఉద్యోగస్థులను ఉద్యోగమునుండి ఊడబెరుకు తామని తెలుసుకునేది" అని సీమడైరెక్టర్లున్ను కలకత్తా గవర్నల్ జనరలున్నుకూడ 1799 సం॥లో ఉరుములు ఉరిమిరి. ఇక పాపము మదరాస్ గవర్నమెంటు నోకరేమి చేయగలరు ? "ఆ ప్రకారమే మదరాసు రాజధానిలోకూడ పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుచేస్తాము. ప్రస్తుతం ఉత్తరసర్కారులలో ఈపనిని ప్రారంభించవచ్చు"ననిరి. అట్లయిన మొదల వెంటనే ఈ పనికి పూనుకోవలసినదని చెప్పి అప్పుడు గవర్నర్ జనరల్‌గ నున్న వెలస్లీప్రభువు ఉత్తరువుల బంపెను. ఆ ఉత్తరువుల ప్రకారం తూర్పుకోస్తా వెంబడి ఎస్టేట్లను విడదీసి, లెక్కలు తయారుచేసి పేష్కస్ తేల్చవలసినదిగ మదరాస్ రివిన్యూబోర్డువారు 1799 సం॥ అక్టోబరు 15వ తేదీన కలెక్టర్లకు సర్క్యులర్లను బంపిరి. ఎస్టేట్లవెంబడి సంచారముచేసి, కలెక్టర్లు తయారుచేసిన లెక్కలను పరిశీలించి, పేష్కస్ పగ్గెరాలను గూర్చి గవర్నమెంటుకు సిఫార్సు చేసే నిమిత్తము 1802 సం॥ ఫిబ్రవరి 9వ తేదీన "స్పెషల్ కమిషన్" ఒకటి ఏర్పాటుచేయబడెను. పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటును మద్రాస్ రాజధానిలో చట్టరీత్యా అమలు జరుపు నిమిత్తమై ఆ సంవత్సరమే అనగ 1802 సం॥లో జులై 13వ తేదీన "మద్రాస్ పర్మనెంటు సెటిల్‌

కలెక్టర్లకు సలహాలు 15-10-1799

స్పెషల్ కమిషన్ 9-.-1802

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషన్ 13-7-1802

మెంటు రెగ్యులేషన్" అని ప్రసిద్ధి జెందిన 1802 సం॥పు 24వ రెగ్యులేషన్ మదరాసుకంపెనీ ప్రభుత్వముచే ప్యాస్ చేయబడెను. పని చాలావరకు పూర్తియైనతరువాత ఈ స్పెషల్ కమిషన్ 1803 సం॥ మే నెల 7వ తేదీన రద్దు చేయబడి దాని విధులు దరిమిలా రివిన్యూబోర్డుకు అప్పగించబడెను.

పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటుకు పూర్వము మదరాసురాజధాని రివిన్యూ పరిపాలన ఎట్లున్నది?

1892 సం॥లో మదరాసురాజధానిలో ప్రవేశపెట్టబడిన పర్మినెంటు సెటిల్ మెంటును గురించి తప్పీలుగ విమర్శించుటకు ముందుగ అంతకుపూర్వము ఈ రాజధానిలో కంపెనీ వా రవలంబించుచు వచ్చిన రివిన్యూ పరిపాలనా విధానముల గురించి కొద్దిగ తెలిసికొనుట అవసరము.

ఇప్పటి మదరాసు రాజధానిలో చాల భాగము పూర్వము కర్ణాటక నవాబు చేతులలో నుండెను. శ్రీకాకుళము రాజమహేంద్రవరము, ఏలూరు, కొండపల్లి సర్కారు లనబడు నాలుగు "ఉత్తర సర్కారులు"న్ను ఢిల్లీ బాదుషాకు సామంతు డగు నైజాము చేతులలో నుండెను. బంగాళా దేశములో 1760—65 సంవత్సరముల మధ్య కంపెనీవారికి రివిన్యూ వసూలు అధికారము సంక్రమించినట్లే, ఇక్కడ మద్రాస్ రాజధానిలో కూడ అదే సమయమందు, 1763, 1765 సంవత్సరములలో కర్ణాటకములోను ఉత్తర సర్కారుల పైనను కంపెనీకి రివిన్యూ వసూలు అధికారము లభించెను. కర్ణాటకముపై నవాబగు మహమ్మదాలీ అవివేకము వల్లనున్ను, ఉత్తర సర్కారులపై బాదుషా యొసంగిన దివానీ అధికార ప్రదానము వల్లనున్ను, కంపెనీ వారికీ అవకాశము చిక్కెను.

కర్ణాటక నవాబు శిస్తు తాకట్ల కథ

భారతవర్ష దక్షిణాపథ ద్వీపకల్ప రాజ్యాధిపత్యమునకై అందలి దేశీయ రాజులను పాచికలుగ జేసి, ఆంగ్లపరాసు కంపెనీలవారు 1743 మొదలు 1763 వరకు ఇరువది సంవత్సరములు ఏకరీతిగ చదరంగపాళ్ళుల నాడిరి. తుదకు, పరాసువారి యాట కట్టి, ఇంగ్లీషువారి యాట గెలిచెను. వీరు మహమ్మదాలీ యను రాచపాచికను చేత నిరికించుకొని, అతనిని "కర్ణాటక నవాబు" అనే ఒక పిండిబొమ్మనుగ జేసి, దేశమందంతటను తా మాడినదే ఆటగ సాగించుకొనుచుండిరి. మహమ్మదాలీ దుర్బలుడును, ఇంద్రియలోలుడునునై, దేశముయొక్క సివిల్ మిలిటరీ రివిన్యూ వసూలు వ్యవహారములు యావత్తు మదరాస్ కంపెనీవారికి గుత్తకిచ్చివేసి, అందుకగు ఖర్చుకుగాను రాజ్యాదాయము నంతను కంపెనీకి తాకట్టు పెట్టివేసెను! యుద్ధము లెక్కువైన కొద్దీ, "నీకోసం చేసిన యుద్ధాలకు బోలెడు ఖర్చయినది, ఇంకా సొమ్ము తే తెమ్మ"ని కంపెనీవారు మహమ్మదాలీని ఒత్తిడి చేయసాగిరి. ఈ బాధపడలేక, అతడు తన రాజ్యాదాయము నంతను నౌకర్లకు రెండో తాకట్టు పెట్టి, వారివద్దనుండి సొమ్ము తెచ్చి కంపెనీకి కట్టుచుండెను.

ఈ రీతిగ కర్ణాటరాజ్యాదాయ మంతయు కంపెనీకి మొదటితాకట్టున్ను, కంపెనీనౌకర్లకు రెండవ తాకట్టున్నూ!! దీని పర్యవసాన మేమిటంటే కర్ణాటకరాజ్యములోని రైతులందరు నవాబుగారి ఋణదాతలగు కంపెనీగుమాస్తాల చేతులలోనికి పోయిరి. ఈ గుమాస్తాలకు ప్రజాపరిపాలనా బాధ్యత

లేకపోవడంవల్ల, వీరు రైతులమీద వచ్చిపడి, కొరడాలతో బాది, సొమ్ము వసూలుపరుచుకొని, ముందుగ తమ బాకీల క్రింద జమకట్టుకొనుచుండిరి. ఇటు నవాబుకూ సున్నా, అటు కంపెనీకీ సున్నా!! ఈ రీతిగ, 5,6 ఏండ్లు సాగేవరకు, అప్పుడు, 1769 సం॥లో సీమలో నున్న కంపెనీ యజమానులు కండ్లు తెరచిరి. తమ నౌకర్లు నవాబు కింతటి అప్పుపెట్టి రను సంగతి, పాపము! అయిదారు వేలమైళ్లదూరములో నున్న సీమడైరెక్టర్ల కేమి తెలియును? ఆ రోజులలో రైళ్లా; టెల్లిగ్రాములా? నవాబుకోసం కంపెనీవారేమో సొమ్ము ఖర్చుపెట్టి యుద్ధాలు చేయడమున్ను, అతని రాజ్యాదాయాన్ని మాత్రము కంపెనీ నౌకర్లు వసూలుచేసి, కంపెనీ ఖజానాకు జమకట్టకుండ, తమ ప్రయివేటు అప్పులక్రింద వసూలువేసుకోవడమున్ను చూస్తే, సీమయజమానులకు ఒళ్లు మండెను. తమ నౌకర్లే తమ్ము నిట్లు మోసము చేస్తున్నారని వారు గ్రహించిరి. తాము యజమానులగుటచే తమ నౌకర్లను దబాయించి, వారు తొక్కట్లు వదలుకొనునట్లు చేయవలెనని డైరెక్టర్లు చూచిరి. కాని, వారి యాటలు పూర్తిగ సాగినవికావు. ఇక్కడి యూరోపియన్ నౌకర్లెవరును సీమడైరెక్టర్ల దబాయింపులకు జడియలేదు. ఏలననగ, వీరికి పార్లమెంటు మెంబర్లలో చాల పలుకుబడి యుండెను. వారికి బోలెడు లంచములు పోసి, ఈ నౌకర్లు తుదకు తమ మాటయే నెగ్గించుకొన్నట్లు చరిత్రవల్ల మనకు తెలియుచున్నది.

కర్ణాటకనవాబు అప్పులగోలయు, ఋణదాతల దుండగములును మితిమీరిపోయెను. వారిలో "బెన్‌ఫీల్డు" అను ఒక దుండగీని కథ మాత్రము మచ్చుకు చెప్పి, అత డెంత వరకు పోయెనో చూపెదము.

నవాబు ఋణదాతల దుండగములు
గవర్నర్ జైలుమరణము

ఈ "బెన్‌ఫీల్డు" అనువాడు 1763 సం॥లో మదరాస్ కంపెనీ కొలువులోనికి ఇంజనీరుగా వచ్చెను. ఇతడు ఇంజనీరు పనిలోకంటె డబ్బు దోచుకోవడములో ఎక్కువ ప్రవీణు డయ్యెను. ఇతనికి సాలుకు కొన్నివందలపౌన్ల జీతముమాత్రమే అయి నప్పటికి, కర్ణాటక నవాబు తనకు పదహారు, పదిహేడు లక్షల రూపాయలు బాకీయున్నాడనియు, తంజావూరులో ఇంకాకొందరు వ్యక్తులవల్ల తనకు ఏడెనిమిది లక్షలు రావలె ననియు, ఇతడు వాదింపజొచ్చెను. ఇందుకుగాను నవాబు రాజ్యములో తంజావూరు ప్రాంతమంతయు తనకు తాకట్టు వున్నదనికూడ ఇతని వాదన! ఈ చిన్నజీతగానికి ఇంత డబ్బె క్కడిది ? "దీనికి వోచర్లులేవు. అయినా, నవాబు నడిగితే ఒప్పుకుంటాడ"ని ఇతడి వాదన! ఈరీతిగ, నవాబుకు స్పృహ ఉన్నప్పుడో లేనప్పుడో, అనేకమంది నవాబులవల్ల పత్రాలు వ్రాయించుకొనియో, వ్రాయించుకొనకనో అతనిమీద ఊరక అప్పులనువేసి కట్టసాగిరి! ఈ అప్పులకు తగిన ఋజువు లేద నియు, తంజావూరు రాజ్యంమీద బెన్‌ఫీల్డుకు ఉన్నదన్న తాకట్టు అంగీకరించవీలులేదనియు, రివిన్యూబోర్డువారు కొట్టి వేసిరి. అయితే నేమి? బెన్‌ఫీల్డు అంతటితో ఊరుకున్నాడా?

తన కేసును కంపెనీ కౌన్సిలు ముందు పునర్విచారణకు పెట్టించి కౌన్సిల్ మెంబర్లకు డబ్బు పుష్కలంగా విరజిమ్మి, తన పక్షమును నెగ్గించుకొనెను. బెన్‌ఫీల్డుకు రావలసిన తంజావూరు తాకట్టు బాకీని వసూలుచేసిపెట్టేనిమిత్తమై, అక్కడికొక ఏజెంటును పంపుటకు మద్రాసు కంపెనీ కౌన్సిలువారు తీర్మానించిరి. ఎవరిని పంపవలెననుమీమాంస వచ్చెను. "రసెల్" అనే సామ్యుని పంపించవలెనని గవర్నర్ "పిగట్" ప్రభువున్ను, "కాదు, బెన్‌ఫీల్డుకు అనుకూలుడగు "స్టూవార్టు అనేవానిని పంపించవలె"నని ఇతర మెంబర్లున్నూ పట్టుబట్టుకొని కూర్చుండిరి. గవర్నర్ "పిగట్టు" తనపట్టును వదలేటట్లు కనిపించలేదు. అందుమీదట, 1776 సం॥ అగస్టు 24 వ తేదీని మిగతా మెంబర్లందరు కలిసి కుట్రజేసి, గవర్నను తోటవిందు కని చెప్పి ఒక రాత్రి వేళ "కూవమ్" ఏటిమధ్య లంకలోనున్న కంపెనీ తోటలోని బంగాళాకు తీసికొనిపోయి, అతని గుండెలకు ఎదురుగ పిస్తోలు బారుచేసి చూపిస్తూ అందరూ ఒక్కుమ్మడి అతనిని పొదివిపట్టి బంధించి, చెరసాలలో త్రోసివేసిరి! ఈ సమాచారం సీమ యజమానులకు కొన్ని నెలలకుగాని తెలియలేదు. అంతట వారు నెత్తీనోరుకొట్టుకొని గవర్నరును వెంటనే విడిపించి ఇంటికి పంపించవలసినదని చెప్పి మద్రాసుకు హుకుములను బంపిరి. కాని ఈ హుకుము లిక్కడికి చేరేటప్పటికే గవర్నర్ పిగట్టు ప్రభువు ఖైదుఖానాలో చచ్చిపడియుండెను! మద్రాస్ కోటకు ఉత్తరద్వారముగ నున్న "సెటుజార్జిగేటు"లోనుండి బయటికివస్తూ సెంట్రల్ స్టేషన్‌కు సరాసరి ధోవదీసే

ఎలెక్ట్రిక్ రైలు ఓవర్ బ్రిడ్జివైపుకు మళ్లుతూవుంటే, కుడివైపున "బెకాఫీల్డురోడ్డు" అను బల్ల ఒకటి నేడు కనబడుతూవుంటుంది. ఆనాడు గవర్నర్ పిగట్టు ప్రభువుయొక్క జైలు మరణానికి కారకుడైన ఈ "బెకాఫీల్డు" గౌరవార్థముగ యేనా ఈ రోడ్డుకీ పేరు పెట్టబడినది ?

కర్ణాటక నవాబు అప్పులగోల చాలకాలము సీమ పార్లమెంటులోకూడ మ్రోగి మ్రోగి తుదకు 1801సం॥లో అతని రాజ్యాన్ని కంపెనీవారు పూరాగా కలుపుకొని, ఈ బాకీలలో చాలభాగం దొంగఅప్పులని పార్లమెంటువారు నిక్కచ్చిగ కొట్టిపారవేసే పర్యంతము దేశములో మార్మోగుచునే యుండెను. కంపెనీ క్రిందికి పూరాగావచ్చివేసిన తరువాత కర్ణాటకరాజ్యములో అదివరకున్న పాలెగాండ్రతో కంపెనీ వారు కొన్నిచోట్ల పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసికొనిరి. ఆ చరిత్రకు తరువాత వద్దాము.

—: ఉత్తరసర్కారులకథ :—

ఇక ఉత్తరసర్కారులకథ ఎట్లున్నదో చూద్దాము. 1765 సం॥లో ఢిల్లీపాదుషా కంపెనీవారికి బెంగాల్, బీహార్ ఒరిస్సా రాష్ట్రములపై దివానీగిరీ ఇచ్చిన నాడే శ్రీకాకుళం, రాజమహేంద్రవరం, ఏలూరు, కొండపల్లి అనబడు నాలుగు సర్కారులనుకూడ ఆ షరతులమీదనే యిచ్చెను. ఈ ప్రాంతములు బెంగాలులోవలెనే చిరకాలమునుండి జమీందార్ల ఏలుబడిలోనుండెను. అయినా వీరిహక్కులను, సాంప్రదాయములను కంపెనీవారు మన్నింపకుండ, జమీలను, ఇతరభూము

గవర్నర్ రంబోల్డు లంచాలు డిస్మిసల్

లను బెంగాలులో చేసినట్లుగానే, 1778 సం॥వరకు ఏక్‌సాలా కౌల్లకు వేలములలో అమ్మివేయుచుండిరి. జమీనుల స్థితి గతులను విచారించి, వారివ్వవలసిన "జుమ్మా" నిర్ణయించే నిమిత్తమై ఒక సంచారపు కమిటీమొదట ఏర్పాటు చేయబడెను. కాని, ఏలనో అప్పుడు గవర్నరుగ నున్న "రంబోల్డు" అను నతడు ఈ కమిటీని రద్దుపరచి, జమీందార్ల నందరిని తన వద్దకే మదరాస్ మకాంకువచ్చి, తనతోనే మాట్లాడి శిస్తు ఫైసల్ చేసుకొని పోవలసినదిగ ఆజ్ఞాపించెను. ఇందుపై జమీందార్లకు కంపము పుట్టెను. సర్కారులలోగల 31 మంది జమీందార్లలో 18 మందిమాత్రము మద్రాస్ వెళ్లి గవర్నర్‌తో స్వయముగ మాట్లాడుకొని, 'పంచసాలా' సెటిల్‌మెంటులను చేసుకొనిరి.

కమిటీని రద్దుపరచి, గవర్నరే స్వయముగ జమీందార్లతో శిస్తు ఫైసలా చేసుకోవడంలో, అతడీ జమీందార్ల వల్ల లంచాలు మేశాడనే పెద్ద పుకారు పుట్టెను. ఈ లంచాల బాపతు 16 లక్షల 40 వేల రూపాయలు ఈ "రంబోల్డు" సీమకు రహస్యముగ పంపుకొన్నాడని చెప్పి అతనిమీద నేరము మోపి, 1781 సం॥ జనవరిలో కంపెనీ డైరెక్టర్లతనిని డిస్‌మిస్ చేసివేసి, ఇంటికి రమ్మనిరి!

"రంబోల్డు" ఇచ్చిన పంచసాలా కౌల్లు 1783 సం॥తో తీరిపోయెను. 1783 మొదలు 1786 వరకు ఏక్‌సాలా కౌల్లు

టెంపరరీకౌల్లు- జరిగెను. మరల, శిస్తు హెచ్చించి, 1789 వరకు

పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు రివిన్యూ బోర్డువారు తీఃసాలా కౌల్లకిచ్చిరి. మరల, తీఃసాలా, హాలిబ్ సాలా, కౌల్లు నిచ్చు

చుండిరి. ఈ విధముగ ఎప్పటికప్పుడు టెంపరరీకౌల్లతో నెట్టుకొనివస్తూ, వస్తూ, ఆఖరుకు 1802 సం. నుండి, బెంగాలులో మాదిరి, పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటును జమీందార్ల ద్వారా చేసికొనిరి. జమీందార్ల క్రింద లేని హవేలీ భూములను కూడ ముఠాలుగ విడగొట్టి, వేలంవేసి, వేలంలో కొనుక్కొన్నవారి ద్వారా పర్మనెంటుసెటిల్‌మెంటు చేసుకొనిరి. ఈ రీతిగ, అప్పుడప్పుడు, తమ చేతిక్రిందికి వచ్చుచున్న కొత్త రాజ్యాలలో కూడ జమీందార్ల ద్వారా పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకోవా లనే ౦కుతూహలము కంపెనీవారికి, 1806 సం॥ వరకు ఉండుచు వచ్చెను.

కాని, ఆ సంవత్సరములో, "విలియం బెంటింక్" అను నతడు మద్రాస్ గవర్నర్‌గ వచ్చి "ఈ పద్ధతి బాగుండలేదు" అని చెప్పెను. "అనాదినుండి జమీందార్లు ఉన్నచోట వారి తీసివేయకుండ నిలపడం సబబైనప్పటికి, లేనిచోట, కొత్తవారిని మనం చేచేతులా సృష్టించడం – ఇటు మన రాజ్యానికిగాని, అటు పేదప్రజలకుగాని – మంచిదికాదు" అని అతడు ఒక రిపోర్టులో వ్రాసెను. ఇంగ్లాండు ప్రజల అభిప్రాయాలలోకూడ క్రమక్రమముగ మార్పుగలిగెను. నిన్న మొన్నటివరకు మహామంచి దని ఆకాశమంత ఎత్తు పొగడబడిన అభిప్రాయాలే, నేడు మనకు మంచివికావని తోచడం లోకంలో ఆశ్చర్యమైన విషయము. ఇట్లుండగ, ఒకప్రక్కన, "సర్ థామస్ మన్రో" యను నతడు బయలుదేరి, రైతువారీ

1806 నుండి పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు నెడ విముఖత

సెటిల్ మెంటు చేసుకోవడం మంచి దని వాదింపజొచ్చెను. ఆప్రకారమతడు 1792 సం॥లో కంపెనీ చేతిక్రిందికి వచ్చిన "బారామహాల్" పరగణాలో 1798 సం॥ నాటికి, రైతువారీ సెటిల్ మెంటు చేసి చూపించెను కూడాను. ఈ కారణము లన్నిటిచే ప్రేరితులై, "ఇకనుండి వచ్చే రాజ్యాలలో జమీందార్ల ద్వారా పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు చేయవద్దు" అని 1813 సం॥లో సీమ డైరెక్టర్లు ఇండియాకు ఖచ్చితముగ హుకుముల బంపిరి. ఇక, అప్పటినుండి రైతువారీ పద్ధతియే అమలులోనికి వచ్చెను.

1813 సం॥ పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు నిషేధము

1793 సం॥లో బంగాళాదేశములో ప్రారంభమై 1813 సం॥వరకు అనగ, రెండు దశలకాలము - కంపెనీవారి రివిన్యూ పరిపాలనా నీతిని నడిపించిన ఈ పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు యొక్క స్వరూపస్వభావములెట్టివో - మద్రాస్ గవర్నమెంటువారు 1802 సం॥లో ప్యాస్ చేసిన 25వ రెగ్యులేషను ననుసరించియున్న, దానికి ఉపాంగములుగ ఆరోజుననే ప్యాస్ చేసిన "పట్టా రెగ్యులేషన్ (30 వ రెగ్యులేషన్) "కరణాల రెగ్యులేషన్) (29 వ రెగ్యులేషన్) లయు, 1822 వ సంవత్సరపు 4వ, 5వ సవరణ రెగ్యులేషనుల ఆధారమున నున్నూ చర్చింతము.

రెగ్యులేషనుల సారాంశములు

ఈ రెగ్యులేషనుల సారాంశములు - రెండు

(1) భూమిహక్కు రైతుదేగాని జమీందారుదికాదు. పర్మనెంటుసెటిల్ మెంటు రెగ్యులేషన్ యొక్క ఉపోద్ఘాత

ములో జమీందార్లకు ఇవ్వబడిన దనే Proprietory right to the Soil ("భూమికి ప్రొప్రయిటరీహక్కు") అనేమాటకు అర్థము భూమికి సంపూర్ణహక్కు కాదనిన్ని, అది కేవలము "రాజభాగమగు భూమిశిస్తు వసూలుచేసికునేహక్కు"మాత్రమే అనిన్ని; ఈ రెగ్యులేషనులను ప్యాస్ చేయుటకు ముందు కంపెనీ ఉద్యోగస్థులమధ్య జరిగిన చర్చలు, ఉత్తరప్రత్యుత్తరములున్ను కలెక్టరకు పంపబడిన సలహాలున్నూ, ఈ రెగ్యులేషనులలో అసందిగ్ధముగ చెప్పబడిన ఇతరక్లాజులున్ను వాటిక్రింద చేయబడిన రూల్సున్ను దరిమిలా ఈ రెగ్యులేషనుల ననుసరించి మద్రాస్ గవర్నమెంటువారు ఆయా జమీందార్లతో పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటుచేసుకొనుచూ జారీచేసినఉత్తరువులున్నూ కోర్టుతీర్పులున్నూ, రివిన్యూబోర్డువారి ప్రొసీడింగ్సున్నూ ఇంకా ఎన్నెన్నో టన్నులకొద్దిగల గ్రంథరాశినిన్నీ పరిశీలించిన పిమ్మట ఋజువుకాగలదు. వీనినన్నిటిని విపులముగ మాట మాటను ఉదహరించి చర్చించుటకు ఈ గ్రంథము చాలదు.

అట్టి ప్రయత్నమునకే పూనుకొన్నయెడల, మరల ప్రకాశం కమిటీవారి పద్దెనిమిది పర్వాల గ్రంథమున్ను*ఇచ్చట తర్జుమా చేయవలసివచ్చును. కాబట్టి, ఇట్టి ప్రయత్నమా నిట విరమించి, ప్రధానమగు ప్రమాణవాక్యములను మాత్రము మచ్చుకు కొన్ని ఇట ఉదహరించి, అంతటితో తృప్తిచెందెదను.

(2) పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు జరిగినప్పుడు, శాశ్వతముగ స్థిరపరుపబడినవి సర్కారుకు జమీందార్లివ్వవలసిన

---

* మద్రాసు ఎస్టేట్సులాండు నివేదిక తెలుగులో ప్రకటితము విలాసము గవర్నమెంటుప్రెస్సు, ఘాంటుహోడ్డు, మద్రాసు.

ఒక్క పేష్కస్సే గాక, జమీందార్లకు రైతు లివ్వవలసిన శిస్తు రేట్లుకూడ ఒకేసారి శాశ్వతముగ స్థిరపరుపబడిన వనిన్నీ, వాటిని హెచ్చించడానికి జమీందారుకు ఏవిధమైన హక్కు లేదనిన్నీ— అనేది రెండవ సారాంశము. దీనికి కూడ, పైన పేర్కొన్న గ్రంథరాశియే ప్రమాణము: —

ఈ రెండుసారాంశములకు కలిపి కొన్ని ప్రమాణవాక్యముల నుదహరించెదము.

—: ప్రమాణ వాక్యములు :—

(పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషన్ ఉపోద్ఘాతములోని వాక్యములు)

I. "ప్రొప్రియిటరీహక్కు" అంటే ఏమిటి?

"ప్రొప్రయిటరీ హక్కు"-అంటే ఏమిటి?

భూమిమీద సర్కారుకు చెల్లించవలసిన శిస్తు లోగడ ఏ ప్రభుత్వమున్ను స్థిరముగను మితముగను నిర్ణయించక పోవడంవల్ల ప్రజలకు జమీందార్లకు కూడ చాలచిక్కులు, అవస్థలు కలిగె ననియు, ప్రజలు జమీందార్లు ఎప్పుడెంత మొత్తము చెల్లించుకోవలె ననే నిశ్చయం లేకపోవడమున్ను, ఎవరి నెప్పుడు భూమినుండి తరిమివేస్తారో అనే భయంచేత ప్రజలు జమీందార్లు తల్లడిల్లడమున్ను లోగడ జరుగుచుండె ననియు, అట్టి అస్థిరమును, అపాయకరమును నగు పూర్వపు పద్ధతిని మానివేసి జమీందార్లకు, వారివారసులకు భూమి యందు "ప్రొప్రయిటరీహక్కు" నిచ్చుటద్వారా స్థిరమును మితమ్మున్ను నగు భూమిశిస్తు విధానమున్ను అవలంభించుటకు

బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువారు పూనుకున్నారని పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు రెగ్యులేషన్ యొక్క ఉపోద్ఘాతములో గలదు *

“ప్రొప్రయిటరీ రైట్-టు-ది-సాయిల్”(Proprietory right to the soil) “భూమికి గల ప్రొప్రయిటరీ హక్కు” అనేమాటయొక్క నిజార్థము విషయమై తగాదా రాగా, అప్పటి రివిన్యూబోర్డు మెంబరగు “హాడ్జిసన్” అను నతడు చర్చించి తేల్చిన సారాంశము ఈ దిగువ కాన నగును.†

“హాడ్జిసన్” రిపోర్టు - 1808-37 వ. పేరా.

పేరా 37:- కావున రెగ్యులేషన్సులో పేర్కొనబడిన జమీందారుని “ప్రొప్రయిటరీరైటు” అనగా వ్యవసాయదారునివద్దనుండి ప్రభుత్వమువారికి

* “........the British Government, impressed with a deep sense of the injuries arising to the state and to its subjects from the operation of such principles, has resolved to remove from its administration so fruitful a source of uncertainity and disquietude, to grant to Zamindars and other landholders their heirs and successors, a permanent property in their land in all time to come and *to fix for ever a moderate assessment of public revenue on such lands, the amount of which shall never be liable to be increased under any circumstaices*”.

[ప్రకాశంకమిటీ రిపోర్టు 32వ పేజీలోనుండి ఎత్తి వ్రాయబడిన వాక్యములు]

† The proprietory right of Zamindars in the Regulations is therefore no more than the right to collect from the cultivators, that rent which custom has established as the right of Government and the benefit arising from this confined first to *an extention of the amount not of the rate of the customary rent by an increase of cultivation* ;— secondly, to a profit in dealings in grain where the rent may be rendered in kind ;—thiridly, to a change from an inferior to a superior kind of culture, arising out of a mutual understanding of their interest between the cultivator and the proprietor.”

(Report of the Madras Estates Land Act Committee Part I p ·32)

[పార్లమెంటువారి 5వ రిపోర్టు 977 పేజి 37వ పేరా- ప్రకాశం కమిటీ రిపోర్టు 46వ పేజీనుండి]

హక్కుగా రావలసియున్న దని ఆచారసిద్ధముగ నిర్ధించబడిన శిస్తు వసూలు చేయుటయు దానిపైగల లాభము పొందుటయు. లాభమనగా మొదటిది వ్యవసాయము యెక్కువచేసినచో రాబడి మొత్తము హెచ్చించుట; రెండవది శిస్తు వస్తురూపమున ఒసంగబడుచున్నచోట్ల ధాలమున వచ్చు లాభము; మూడవది వ్యవసాయదారుడు ప్రొప్రయిటరు ఉభయుల ఆమోదముపై తక్కువరకము పంటలనుండి ఎక్కువరకమునకు మార్చుటవలన గల్గులాభము.

(2) ఫోర్బ్సు ఉపన్యాసము:—1908 సం॥లో మద్రాస్ ఎస్టేటులాండు ఆక్టును శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టుచు చేసిన ఉపన్యాసములో, అప్పుడు గవర్నమెంటు మెంబరైన "ఫోర్బ్స్ * "పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు క్రింద జమీందారుని స్థితి పబ్లిక్ ల్యాండు రివిన్యూ వసూలు హక్కు మాత్రము పొందబడిన వాని స్థితికంటె చట్టరీత్యా, ఎక్కువ స్థితి కాద"ని చెప్పెను.

1908 సం॥ ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టు ఫోర్బ్స్ ఉపన్యాసము.

(3) రివిన్యూబోర్డుకు వ్రాయబడిన ఉత్తరము:—

పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటును ఏప పద్ధతులపై చేయవలెనో సూచించుచు 1799 సం॥ సెప్టెంబరు 4వ తేదీన మద్రాస్ గవర్నమెంటువారు తమ రివిన్యూబోర్డుకు వ్రాసిన ఉత్తరము పార్లమెంటు 5వ రిపోర్టుకు 18 వ అనుబంధముగ ముద్రింపబడినది.

మద్రాస్ గవర్నమెంటువారు రివిన్యూబోర్డుకు వ్రాసిన ఉత్తరము 4-9-1799 సం॥

*" The legal status of the Zamindar under the permanent settlement cannot be put higher than that of an assignee of the public land revenue"—

ఆ ఉత్తరములో ఇట్లున్నది. *

"తాలుక్‌దార్లయు, దిగువసేద్యగాండ్రయు హక్కులకు సంబంధించిన భోగట్టాయావత్తుకూడ మీరు తయారుచేయవలెను. ఎలననగ, జమీందార్లకు ప్రొప్రయిటరీహక్కు ఇస్తున్నామంటే తదితరులకు గల నిర్దిష్టమగు హక్కులను మనము భంగపుచ్చరాదు"

జమీందార్ల కివ్వబడినదని చెప్పబడే "ప్రొప్రయిటరీ హక్కు" అనేది సర్వసంపూర్ణమైనదికాదు. అదిఎన్నో దిగ్బంధనలకు, తదితరులకు అనాదినుండియున్న హక్కులకు లోబడి యున్నదేదాని వేరుకాదని ఈ ఉత్తరములోని పై వాక్యములను బట్టియు, సదరు ఉత్తరమునుండి ఈ దిగువ నెత్తివ్రాయబోవు 5వ పేరాలోని వాక్యములనుబట్టియు స్పష్టము కాగలదు. ‡

జమీందార్ల కివ్వదలచిన "ప్రొప్రయిటరీ హక్కు" ఇకముందు నిశ్చయింపబోవు షరతులకు లోబడి యుండుననిన్ని, అట్టి షరతులు గట్టిగ పాలింపబడినపుడే జమీందార్లకు ఈ ప్రొప్రయిటరీ హక్కు నిలుచుననియు కూడ ఆ వాక్యముల సారాంశము. అనగ, ఈ షరతులకు ఏ మాత్రము భిన్నము గలిగినను జమీందార్ల ప్రొప్రయిటరీ హక్కు నిలువ జాలదని అర్థము.

* "You will also prepare every necessary information respecting the rights of the talookdars and under tenants throught the different districts, *that in conferring the proprietory rights on the Zamindars we may not violate the ascertained rights of other individuals.*"

‡ "........it has been resolved to adopt the reform introduced some years since into the Bengal Province by constituting the several Zamindars and landholders actual proprietors of the soil or lands composing their estates, *subject to such conditions as will be hereafter noted and secured to them under strict adherence to those canditions...*"

II. శిస్తుయొక్క శాశ్వతత్వము, మితత్వము

రివిన్యూబోర్డుకు ఉత్తరము 7,8,17 పేరాలు:—

భూమిమీద సర్కారు డిమాండును మితపరచుటవల్లనున్ను, శాశ్వత పరచుటవల్లనున్ను, భూమికి విలువ హెచ్చును కాబట్టి, ఈ పద్ధతిమీద పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు చేయ సంకల్పింపబడ్డదని గవర్నమెంటువారు 4-9-1799 సం॥న తమ రివిన్యూబోర్డుకు వ్రాసిన ఉత్తరములోని 7,8 పేరాలలో స్పష్టపరచిరి. *

రివిన్యూబోర్డుకు గవర్నమెంటు ఉత్తరము 4-9-1799 సం॥

7, వ పేరా.

శిస్తు ఎన్నటికి మారకుండ, ఒకేసారి శాశ్వతముగ నిర్ణయింపబడినది. "Fixed in perptuity and declared unalterable".

మితమును శాశ్వతమును చేయసంకల్పింపబడ్డది ఒక్క పేష్కస్నే కాదనిన్ని, శాశ్వతముగ ఎన్నటికి మారడానికి వీలులేకుండ చేయబడ్డది "ల్యాండుటాక్సు" "భూమిపన్ను" అనిన్ని ఆ వాక్యములు బల్లగుద్ది చెప్పుచున్నవి.

సేద్యగానిహక్కులు సంరక్షించడంకూడ

8వ పేరా:- మితమైనట్టియు శాశ్వతమైనట్టియు రేటు పుచ్చుకోడానికి గవర్నమెంటు ఎందుకు సంకల్పించినది? ఒక్క జమీందార్లను బాగుచేయడానికేనా? కాదు. అసలు ప్రధానోద్దేశ్యము భూమిని సేద్యముచేయు రైతును సంరక్షించడానికి

* " It has been further resolved to form a settlement with each estate on a principle of permanency, calculating the same upon equitable moderate terms,........*the jumma or land tax* which may be deemed adequate upon this principle *to be fixed in perpetuity and declared unalterable.*"

పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటుయొక్క సంకల్పం

8వ పేరాలోని వాక్యములు ఘంటాపథముగ చెప్పుచున్నవి. *

సర్కారు ఖజానాను భద్రపరచుకోవడంమాట అటుండగ భూమిమీాదనుండి వ్యవసాయంచేసుకునే ఆశేషజనతాలాకు హక్కులు గుర్తించి వాటిని సంరక్షించడానికిన్ని సర్కారుపన్ను వసూలు చేసేవారివల్ల ఈ జనానికి ఇక్కట్టులు కలుగకుండ వారి బాధలనుండి వారికి విముక్తి కలుగడానికిన్ని గవర్నమెంటు ముఖ్యముగ సంకల్పించినదని గలదు.

మొత్తంశిస్తులో 2/3 శేష్కస్

17వ పేరా: ఈ సంకల్పము ఏ లెక్కప్రకారము నెరవేరుతుందోకూడ గవర్నమెంటువారు తమడు తరములోని 17వపేరాలో ఇట్లు చెప్పిరి. †

"జమీాందార్లవల్ల సర్కారుకు చేరవలసిన మొత్తము సర్కీటు కమిటీవారిలెక్కల ప్రకారము తేల్చబడినది. అనగా, శాయరీ, ఉప్పు పన్నులు మినహాయించి, జమీాందార్లు రైతులవల్ల వసూలుపరుచుచున్న మొత్తములో మూడింట రెండువంతులు ($\frac{2}{3}$) సర్కారు తీసికొనుటకు తీర్మానింపబడినది. శాయరీ, ఉప్పు పన్నులు ఇక మీాదట సర్కారువారే నేరుగ వసూలుచేసుకొనుటో లేక రద్దుపరుచుటో జరుగును."

* "The object of the Government, distinct from the consideration of the public revenue, is to ascertain and protect private rights, and the limitation of the public demand upon the lands is obviously the *most important and valuable right that can be conferred on the body of the people* who are in any respect concerned in the cultivation of the land. The measure is likewise connected with the *emancipation of this class of people* from those necessarily employed to collect the public dues........"

†" With respect to the amount of the permanent settlement to be secured on these principles with the Zamindars, you will observe that the Government have desired as to prepare materials for that purpose................. It has been resolved to adopt the statements of the committee of circuit as the general standard................(that is, after deducting "*Sayer*" and "*Salt*" duties) taking two-thirds of the remaining gross collections upon a general calculation........"

భూమిమీదవుండి, సేద్యంచేసే రైతును రక్షించుటకుగాను భూమి మీద చెల్లవలసిన శిస్తును ఒకేసారి శాశ్వతముగ నిర్ణయించుచు, దానిలో మూడింట రెండువంతులు మాత్రమే సర్కారు జమీందారు ద్వారా తీసికొంటూ ఉంటారంటే అర్థమేమి? మిగతా ఒకవంతున్ను (⅓) జమీందారు తన ఇష్టము వచ్చినట్లు హెచ్చించవచ్చు ననియా అర్థము? అట్లయినచో, పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు పునాదియైన రైతురక్షణ ఏ గంగలో కలుస్తుంది? కాబట్టి పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు నాడు స్థిరపరుపబడినది ఒక్క పేష్కస్సే అని చెప్పుట శుద్ధపొరపాటు, అతిసాహసము.

III రైతుహక్కు ఇతరులవల్ల ప్రసాదింపబడినదికాదు అది స్వతస్సిద్ధమైనది.

రైతుకు భూమియందుగల హక్కు స్వతస్సిద్ధముగ ఏర్పడినదేగాని, ఇతరులవల్ల దానముగగాని, మరి ఇతర విధముగగాని, లభ్యమైనదికాదు. గవర్నమెంటుగాని, గవర్నమెంటువల్ల దఖల్ పొందిన జమీందారుడుగాని ఇస్తే వచ్చినదికాదు. దీనికి

సర్ థామస్ మన్రో వాక్యములు

ప్రమాణము సర్ థామస్ మన్రో వాక్యములే. అవి వినండి:—*

"భారతదేశపు రైతు ఇంగ్లీషు కౌలుదారు భూస్వామి వంటిస్థితిగలవాడుగాడు. కొంచె మించుమించుగా ఇతని హక్కు

*"According to Sir Thomas Munroe, the Indian ryot is not in the position of the English tenent or English land-lord. That was so because the rights of the ryots came into existence mostly, *not under any letting by the Government of the day, or its assignees, the Zamindars etc., but independently of them*'.

(Arbuthnot's selections from the minute of Sir Thoms Munroe, Vol. 1, Pages 234, 253.)

లన్నీ నాటి గవర్నమెంటువారు భూమిని గుత్తకివ్వడంచేతనో వారి వారసులకు జమీందార్లు వగైరాలు గుత్తకివ్వడంవల్లనో వచ్చినవిగావు. వారి ప్రసక్తి లేకుండా స్వతంత్రముగా కలిగినవి.

ఈ పై వాక్యములనుబట్టి జమీందారను నతడు గవర్నమెంటువల్ల రివిన్యూవసూలు నిమిత్తమై ఏర్పరుపబడిన ఒకానొకవ్యక్తి ('అసైని') మాత్రమే యనికూడ స్పష్టమగుచున్నది.

ఇంకా వినండి:

* భూమిమీదగల హక్కులన్నీ రైతున్నూ, రాజున్నూ పంచుకున్నారు. రాజు ప్రత్యేకముగ తనకని పేరుపెట్టి ఉట్టే యుంచుకోనని హక్కులన్నీ రైతువే. ఎప్పుడు లేచిపొమ్మంటే అప్పుడు లేచిపోయేవాడుగాడు హిందూదేశపు రైతు. ఇన్ని ఏండ్లలో లేచిపోవాలంటేకూడ పోయేవాడుకాదు అతడు. ఇతరులు ఎక్కువ శిస్తు ఇస్తామన్నారు గనుక నీవు లేచిపో అంటేకూడా లేచిపోయేవాడుగాడు ఇండియారైతు.

ఈ సిద్ధాంతమునే 1903 సంవత్సరంలో ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టును ప్యాస్ చేసే సమయంలో ఫోర్బ్సు ఇట్లు చెప్పినారు:—

*"ఇండియా రైతులోగల జిరాయితీ హక్కు అనేది, అతనికి (స్వతస్సిద్ధముగ పుట్టినదేగాని), కొంతకాల మతడు భూమిని ఆక్రమించుకొన్నందువల్ల క్రమక్రమముగ పెరిగి వచ్చినదికాదు.

---

* " A ryot divided with the Government all the rights of the land. Whatever is not reserved by the Government belongs to him. He is not a tenent at will or for a term of years. He is not removable because another offers more." (abid-pages 234,250)

* " The truth is that there is no such thing known to the common law of India as the growth of occupancy right by mere efflux of time"

(2 రైతు జమీందారుకు చెల్లించినా, ఇనాందారుకు చెల్లించినా, ఇంకెవ్వరికి చెల్లించినా అదంతా రాజభాగమేగా?

మద్రాసు రెవిన్యూ బోర్డు ప్రొసీడింగ్సు 5-1-1890

అం కొకటికాదు. మధ్యనున్న జమీందార్లు, ఇనాందార్లు మొదలైన వారికి స్వతస్సిద్ధమగు హక్కు లేమియున్ను లేవు. ఇందుకు ప్రమాణము 1890 సం॥రం జనేవరి 5-వ తేదీనాటి మద్రాస్ రివిన్యూబోర్డు ప్రొసీడింగ్సులోని ఈ దిగువమాటలే—

*పబ్లిక్ రివిన్యూ అనేది భూమిలో నయ్యే యుత్పత్తిలో రొక్కంగాగాని, వస్తురూపంగాగాని, సేవగాగాని చెందే యేదో యొకభాగము. రాజాలకివ్వనీ, జహగీరుదారులు, జమీందారులు పాళీదారులు, మిట్టాదారులు, శ్రోత్రియందారులు లేదా ఇనాందారుల కివ్వనీ, లేదా తాసిల్దారు, అమల్దారు, ఠాణాదారులనబడే సర్కారుద్యోగుల కివ్వనీ రైతులెల్లకాలమూ చెల్లిస్తూ వస్తుంటే ఈ చెల్లుబళ్లు సర్వేసర్వత్ర గవర్నమెంటుకు చెందవలసిన సొమ్ము అనే పేరుతో ఆ రీతిగా అంగీకృతమవుచున్నది.

దీనినిబట్టి, రైతువారీ ఏరియాలో నున్న రైతుకున్ను, జమీందారీ లేక ఇనాందారీ ఏరియాలో నున్న రైతుకున్ను తేడా ఏమీ లేదు. కాకపోతే, రైతువారీ ఏరియాలో నున్న రైతు రాజభాగమును సరాసరి గవర్నమెంటుకు (తహశీలు

* "...........a certain portion of the produce of the land in kind or money as public revenue, and whether rendered in service, in money or in kind, and whether paid to Rajas, Jagirdars, Zamindars, Poligars Mittadars, Shrotriemdars, Inamdars, or Government Officers such as Tahsildars, Amildars or Tanadars—— these payments, which have always been made by the ryots, are universally termed and considered "*the dues of the Government*."

దార్ వగైరాల ద్వారా) చెల్లిస్తున్నాడు. జమీాందారీ వగైరా ప్రాంతములోని రైతు ఈ రాజభాగమునే మధ్య ఏజెంట్లుగ నున్న జమీాందార్ వగైరాల ద్వారా చెల్లిస్తున్నాడు. అంతే.

IV. పట్టారెగ్యులేషన్ (1802 సం॥పు 30. వ రెగ్యులేషన్)

[ముఖ్యమైన సెక్షనుల వివరణ]

(1) జనరల్ ఉపోద్ఘాత వాక్యములు:—

అదివరకున్న గందరగోళస్థితిని చక్కజేసి, ఇటు రైతుకున్ను, అటు జమీాందారుకున్ను మితమును, శాశ్వతమును పట్టా రెగ్యులేషన్ నైన భూమి శిస్తు పద్ధతికి నిర్ణయించుటకు గవర్నమెంటు సంకల్పించినది కావున, ఇందు నిమిత్తమై 1802 సం॥ జులై 13 వ తేదీన రెండు రెగ్యులేషనులు చేయబడినవి.

లోని ఉపోద్ఘాత వాక్యములు

1802సం॥ (25. వ.) పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషను జమీాందార్ల నిమిత్తమున్ను రెండవది 1802 సం॥పు (20. వ.) పట్టారెగ్యులేషను రైతురక్షణ నిమిత్తమున్ను.

25. వ. రెగ్యులేషన్‌యొక్క ఉపోద్ఘాతములోని వాక్యముల నిదివరకే ఉదాహరించితిమి. ఇక 30 వ. రెగ్యులేషన్—పట్టారెగ్యులేషన్—లోని ఉపోద్ఘాత విషయము చూచెదము గాక—

ఉపోద్ఘాత వాక్యముల సారాంశము *

* "It being advisable that the *existing indefinite mode of dividing the produce of the earth* and of accounting for the customary ready money revenue should be abolished, to the end that the under-Collectors and the under-tenants of the land may have the benefit of protection by *determined*

"ఇంతకు పూర్వము భూమిమీద పండేపంటను పంచుకోవడములోనూ, రొఖ్ఖాదాయమును లెక్క కట్టుకోవడము లోనూ, ఒక దోవ తెన్ను లేకుండ వున్నదనిన్నీ, ఇక మీదట ఈ గందరగోళపద్ధతిని రద్దుపరచి, పైనున్న శిస్తువసూలుదార్లకున్ను, దిగువనున్న రైతులకున్ను, మధ్య "సునిశ్చిత మగు కరారునామాలు" - (డిటర్ మిన్ డ్ అగ్రిమెంట్సు) ఏర్పరచి, ఆ షరతుల నన్నిటిని ఖండితముగ (స్పెసిఫిక్ గ) పట్టాలలో పొందుపరచుట అవసరమనిన్నీ, కాబట్టి ఈ పట్టారెగ్యులేషన చేయబడుచున్నదనిన్నీ ఈ ఉపోద్ఘాతవాక్యముల సారాంశము.

ఈ ఉపోద్ఘాతవాక్యములలో రెండుమూడు సారాంశములు కన్పించుచున్నవి:—

(a) లోగడ, ఒకదోవ తెన్నూ లేకుండ తీసుకోబడుచున్న రాజభాగము స్థిరపరచడం ఒకటి. అనగ, అప్పటి లెక్కను బట్టి భూమి పంటలో సగమో, మూడోవంతో, రాజభాగము నిశ్చయింపబడు ననియు, ఇకముందు దానికి - పూర్వమువలె - చీటికి మాటికి మార్పు వుండదనియు అర్థము. ఎక్కువ కావాలని రాజుగాని, తక్కువ చెయ్యాలని రైతుగాని అడగడానికి వీలులేదు.

---

agreements in their dealings withthe superior land-holders and farmers of the land, and it being necessary to the tenents that the terms of such agreements should be made *specific* to the end that the cultivators and under tenants being sensible of the advantage of such security may have recourse to them for the provision of disputes, wherefore the following rules have been enacted for the execution of pattas between the proprietors and Zamindars of land or *amanies* and under-tenants, under-farmers or ryots".

(b) ఇట్లు ఒకేసారి నిశ్చయపరుపబడిన శిస్తురేటును, ఇతరషరతులను - ముందెన్నటికీ తగాదా రాకుండ - ఖచ్చితముగ ఒక పట్టాలో పొందుపరుపవలెను. పర్యాయతీని ఏవైనా తగాయిదాలు వస్తే వాటిని పరిష్కరించడానికి ఈపట్టాయే ప్రమాణముగనుండును. జమీందారుకు "సన్నదు" ఎంత విలువైనదో, రైతుకు "పట్టా" అంత విలువైనది. ఇందుకోసమనియే ఈ రెంటికి సంబంధించిన రెగ్యులేషనులను మద్రాసు గవర్నమెంటువారు ఏకకాలమందే - ఒకరోజుననే ప్యాస్ చేసినారు.

(2) పట్టా రెగ్యులేషన్ శెక్షనుల వివరణ:— 7, 8, 9, 11, 12, 14) శెక్షనులు.

పట్టా రెగ్యులేషన్‌లోని ప్రధానమైన కొన్ని శెక్షనుల వివరణ

పట్టా ఎంత ప్రాముఖ్యమైనదో తెలియపరచుటకు, పట్టా రెగ్యులేషనులలోని 7, 8, 9, శెక్షనులే చెప్పక చెప్పుచున్నవి.

*7. వ. శెక్షన్:— పట్టాలో ఉదాహరింపబడినవి గాక ఇంకా ఇతరపన్నులుగాని, రుసుములుగాని, ఏపేరుతోగాని, ఏ వంక చెప్పిగాని, విధింపరాదని ఈ శెక్షన్ నిషేధించుచున్నది. అట్లు జమీందారు విధించే మొత్తం, ఆ మొత్తానికి మూడురెట్లు పినాల్టీ జమీందారు రైతుకు ఇవ్వవలసియుండును.

జమీందారుపై మూడురెట్లు పినాలిటీ

* "Proprietors or farmers of land shall not levy, any new assessment or tax on the ryots, under any name, or under any pretence, exactions other than those consolidated in the patta or otherwise authorized by the Government, shall, upon proof, subject the proprietor or farmer to a *penalty* equal to three times the amount of such exaction".

8. వ. శెక్షన్:— ఆరు నెలలలోగా జమీందారు రైతుకు పట్టా ఇవ్వనియెడల జమీందారును క్రిమినల్‌గా ప్రాసి
జమీందారుపై క్యూట్ చెయ్యడానికిన్నీ, రైతుకు కలిగిన నష్టానికి
క్రిమినల్ నికి తగు పరిహార మిప్పించడానికిన్ని కూడ ఈ
ప్రాసిక్యూషన్ 8 వ. శెక్షనులో ఏర్పాటు చేయబడినది.

9. వ. శెక్షన్:— పంటలో వంతు నిర్ణయించుకోవడంలోగాని, రొఖ్ఖపు రేటు విషయములోగాని, ఎప్పుడైనా
తగాదావస్తే పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటుకు పూర్వపు సంవత్సరపు రేటు ప్రమాణము
తగాదా వస్తే, పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటుకు పూర్వపు సంవత్సరపు రేటు ఎట్లున్నదో ఆ రేటే నిశ్చయింపబడవలెను. ఆ రేటు దొరకనిచో, అట్టిదే స్వభావముగల హెంసాయీ భూములకు ఆనాడు (అనగ, పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటునాడు) ఏ రేటు స్థిరపరుపబడినదో (రేట్సు ఎస్టాబ్లిష్డ్) ఆ రేటు ప్రకారమే నిశ్చయింపబడవలెను. "రేట్సు ఎస్టాబ్లిష్డ్" అను పదమువల్ల ఆనాడే భూములకు రేట్లు స్థిరపరుపబడినవని స్పష్టముగలేదా ?

పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటునాడు, రైతులు చెల్లించవలసిన శిస్తుకూడ ఒకేసారి, (పేష్కస్‌తోపాటు) శాశ్వతముగ

---

* "Where disputes may arise respecting rates of assessment in money or division in kind the rates shall be determined according to the rates prevailing in the cultivated lands in the year preceding the assessment of the permanent Jumma on such lands; or where those may not be ascertainable, according to the *rates established* for lands of the same description and quality as those respecting which the dispute may arise":—

స్థిరపరుపబడిన దని చెప్పుటకు ఈ 9వ సెక్షన్ ప్రమాణము ఒక్కటి చాలదా? ఎందు కిన్ని ఇతర ప్రమాణాలు?

రైతుకు నష్టపరిహారము

11, 14 సెక్షనులు:—పట్టాలోని శిస్తు రేటుగాక, అనవసరముగ ఇతర పన్నులు పగైరాలు జమీందారు వసూలు పరచినయెడలగాని, జమీందారుకు రైతుకు నదరు మొత్తాలకు రెట్టింపుగ నష్టపరిహార మివ్వవలసి యుండునని ఈ రెండు సెక్షనులు బహుకఠిననియమముల నేర్పరుచు చున్నవి. జమీందారే భూమికి సర్వాధికారియై యుంటే అతని కిన్ని నిర్బంధనలు శిక్షలు, ప్రాసిక్యూషనులు ఎందుకు?

పట్టాలు ప్రతిసాలునా రెన్యూ చేయబడవలెను. ఎందుకు?

12వ సెక్షన్:—పట్టాలు ప్రతిసాలునా రెన్యూచేయుచుండవలెనని ఈ 12వ సెక్షన్ చెప్పుచున్నది. అట్లు రెన్యూ చేయకపోతే, అవి రెన్యూ అయ్యే పర్యంతము అలాగుననే చెల్లుబడి యగుచుండు ననియు కలదు. పట్టాలను ప్రతిసాలునా ఏల రెన్యూ చేయవలెను?

అవి ఏక్‌సాలా కౌల్లా? ఏ యేటి కాయేడు జమీందారు తన ఇష్టమువచ్చిన రేట్లు విధిస్తూ, ఏ యేటి కాయేడు కొత్తపట్టాలు ఇవ్వడానికి ఇవి ఏక్‌సాలా కౌల్లు కావుగదా? కాకపోతే ఇక ఏమి అర్థము? వానిని ప్రతిసాలున ఏల రెన్యూ చేయవలెను? దీనికి కారణము వినండి—

రైతు ప్రతిసాలునా తన వీలునుబట్టి, ఇదివరకు సేద్యము చేయుచున్న భూమిలో కొంత విడుదల పెట్టడానికిగాని పాత

భూమిని అమ్ముకోడానికిగాని, క్రొత్తభూమిని కొనుక్కోడానికి గాని, బంజరుగ వదలివేయడానికిగాని, లోగడ బంజరుగ వదలిన భూమినో, లేక అనాదిబంజరునో ఈ ఏడు సాగులోకి తెచ్చుకోడానికిగాని, రైతుకు అవకాశమున్నది. కాబట్టి ప్రసాలున ఎంత విస్తీర్ణపు భూమిని, ఏ యేరకపుభూమిని రైతు సాగుచేయుచున్నాడో ఆ తఫ్సీలు తెలుసుకోడానికే పట్టా ప్రతిసాలునా రెన్యూ చేయవలసిన అవసరం ఏర్పడుతూ వున్నది గాని, ఇంకొక కారణముచేత కాదు. రైతు ప్రతిసాలునా ఒకే రకపుభూమినిన్నీ, ఒకే విస్తీర్ణపు భూమినిన్నీ, సేద్యము చేస్తూ వుంటే, నిజానికి పట్టా ఏటేటా రెన్యూ చేయవలసిన అవసరమే లేదు. 1802 సం॥నాడు ఇచ్చిన పట్టాయే నేటికిని, జమీందారు కిచ్చిన సన్నదువలె, సుస్థిరముగ ఉండిపోయి యుండును.

జమీందారుడు రైతుకు పట్టా ఇచ్చారంటే, లోగడ రైతుకు లేని హక్కును, ఇప్పుడు ఈ పట్టాద్వారా అతడు రైతుకుత్పాదిస్తున్నాడని అర్థముకాదు. రైతుహక్కు అనాది సిద్ధముగ—ఎవరి ప్రమేయము లేకుండ— అక్కడ వుండనే వున్నది. దాని నిప్పుడు జమీందారుడు గుర్తించి సర్కారు తరఫున రాజభాగం వసూలు చేయడానికి దాఖలాగా వుండే టందుకే ఈ పట్టా ఉద్దేశింపబడినది. అంతవరకే దాని ప్రయోజనము.

V పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషన్

(ముఖ్యమైన సెక్షనుల వివరణ)

ఇంతవరకు పట్టారెగ్యులేషన్‌లోని ప్రధానమైన సెక్షనులను పరిశీలించితిమి. ఇక జమీందార్ల

XXV of 1802 1802 సం॥పు 25వ రెగ్యులేషను

పట్టుకొని వ్రేలాడే పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు (25-వ) రెగ్యులేషనులను కూడ కొద్దిగ చూద్దాము.*

జమీందార్లకు ప్రొప్రయిటరీహక్కు ఎప్పుడు ఇవ్వబడినది ? సర్కారుకు శిస్తుచెల్లే యావత్తు భూములమీద (ఉపోద్ఘాతవాక్యములలో చెప్పినట్లు) మితమును, ఎన్నటికి ఏకారణముచేగాని మార్పువీలులేనట్టిన్ని పబ్లిక్ రెన్యూను స్థిరపరచిన పిమ్మటనే ఇన్ కాన్ శీక్వెన్సు అఫ్ సచ్ అసెస్మెంటు ఈ ప్రొప్రియిటరీహక్కు జమీందార్లలో (వెస్టు అవుతుందని) అనగ సంక్రమిస్తుం దని ఈ శెక్షను బల్లగుద్ది చెప్పుచున్నది. ముందుగ రైతులివ్వవలసిన శిస్తును స్థిరపరచి మరీ జమీందార్లకు ప్రొప్రియిటరీ హక్కు ఇచ్చారు. అంతకు ముందు ఇవ్వలేదు. ఇట్లు ఎన్నటికి మారని పద్ధతిగ భూమి శిస్తును స్థిరపరచి తరువాత జమీందార్లకు సన్నదులనిస్తే, ఆశిస్తులను హెచ్చించడానికి వీరికి అధికార మెట్లావచ్చినది ? జమీందార్ల కివ్వబడిన ప్రొప్రియిటరీ హక్కు, తదితరులకుగల హక్కులకున్ను, ఇంకా అనేక షరతులకున్ను లోబడి యుండు నని గద పైన 3వ. పేరాలో రివిన్యూబోర్డువారి వాక్యముల వలన మన కిది వరకు స్పష్టమైనది. ఆ షరతులలో ప్రధానమైన షరతు రైతుకు ఆయువు పట్టువంటిది. ఎన్నటికీ మారనిశిస్తు రేటేగద!

---

* 2వ శెక్షన్ : "In Conformity to these Principles, an assessment shall be fixed on *all* lands to pay revenue to the Government, *and in Consequence of such assessment* the Proprietory right of the soil was to become *vested* in the Zamindars or other lawful successers for ever".

3 వ. శెక్షను:— పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషను 3. వ. శెక్షను రెండవక్లాజులో ఏమిచ్చున్నది ? జమీందార్లకిచ్చిన ప్రొప్రయిటరీ హక్కు సంపూర్ణమైనది కాదనిన్నీ, దానికి చుట్టూ అనేక షరతులు, దిగ్బంధనలు వున్నవనిన్నీ, వాటి కన్నిటికి లోబడియే ఈ ప్రొప్రయిటరీ హక్కు చెల్లుబడి కావలసియుండుననియు, ఈ క్లాజు స్పష్టముగ చెప్పుచున్నది.

14. వ. శెక్షను:— ఈ షరతులలో ప్రధానమైనది 14 వ. శెక్షనులో గలదు. జమీందారులున్ను, రైతులున్ను తమ మధ్య సాధ్యమైనంత త్వరలో పట్టాలు, ముచ్చిలికాలు వ్రాసుకోవలసి యుండుననిన్ని, అందులో రైతు జమీందారుకు చెల్లించవలసిన మొత్తము ఖచ్చితముగ ఉదాహరింపబడవలసియుండు ననిన్ని ఇతరషరతులు కూడ వివరింపవలసి యుండుననిన్ని, ఈ శెక్షను విధించుచున్నది.*

ఈ శెక్షనులో గల "defining the amount" అను పదముకున్ను, పట్టారెగ్యులేషన్ యొక్క ఉపోద్ఘాతములో గల "determined agreements" అను పదముకున్ను, పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషన్ యొక్క ఉపోద్ఘాతములోని చివరవాక్యములలోగల "and to fix for ever a moderate assesment of public revenue on such lands, the amount of which shall never be liable to be increas-

* Section 14 Prescribe "that the Zamindars and land holders should enter into engagements with their ryots for rent either in money or kind, and shall within a reasonable period of time exchange *pattas* and *mutchilikas defining the amount to be paid by him* and explaning every condition of the engagement...........".

ed under any circumstances" అను పదములలోని అర్థమే తప్ప ఇంకొక అర్థము చెప్పడానికి వీలులేదు. ఈ ఉపోద్ఘాతమును, రెగ్యులేషనులు సెక్షనులు అన్ని ఒకే సంకల్పముతో ఒకే మనస్సుతో, ఒకే యోజన చేయబడినవే గాని భిన్న సంకల్పములతో చేయబడలేదు. ఈ సంకల్పము ధారావాహికముగ ఈ సెక్షనుల అన్నింటియందును ఏకరీతిగ ప్రవహించుచున్నప్పుడు ఈ మాటలకు ఒకచోట ఒక అర్థమున్ను, ఇంకొకచోట ఇంకొక అర్థమున్ను చెప్పడానికి ఏ శాస్త్రసాంప్రదాయమున్ను ఒప్పదు.

కాబట్టి, జమీందారు కివ్వబడిన ప్రొప్రయిటరీ హక్కు ఎన్నటికి మారని శిస్తురేటుతో తనకు, రైతుకు మధ్య పట్టా ముచ్చిలికాలు ఏర్పడితీరవలె ననే ఖచ్చితమగు షరతుకు లోబడినదే గాని నిచ్ఛలవిడిగా నైనది కాదని పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు యొక్క ఈ 14వ. సెక్షనే చెప్పుచున్నప్పుడు, జమీందార్లెట్లు తప్పించుకొనగలరు ?

8, 9. సెక్షనులు:— జమీలు ఇతరులకు ట్రాన్స్ఫర్ అయినప్పుడుగాని, జమీలలో కొంతభాగము విభాగమైనప్పుడుగాని, పేష్కస్ బాకీ క్రింద వేలం అయినప్పుడుగాని, లేక క్రియం వగైరాలవల్ల ఇతరులకు చేతులలోనికి బదలాయింపైనప్పుడుగాని, అట్లు విడగొట్టబడిన జమీలలో శిస్తు రేట్లు ఎట్లుండవలెనను ప్రశ్నకు సమాధానము 9వ. సెక్షన్ 2వ క్లాజులో కనిపించును. ఎట్లనగ:—

"ఈ సందర్భంలో వేరుచేసిన భూమిమీద నిర్ణయించ

వలసిన అసెస్మెంటు జమీందార్ అంతటి విలువకూ, ఖాయము మొత్తపు జుమ్మా యే హిస్సగా ఏర్పడుతుందో ఆదామాషానే వేరుచేసినభూమి ప్రత్యక్షపువిలువనుబట్టి ఏర్పడవలెను."*

ఉదాహరణ:- జమీ యావత్తుఖరీదు ఒక లక్షరూపాయలనుకొనండి. దానిమీద రైతులనుండి శాశ్వతముగ చెల్లవలసిన వెరశిశాశ్వతపు జుమ్మా (పేష్కస్ కాదుసుమండీ-) అనగ, పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు నాడు సాగుబడిలో నున్న భూమిపై రైతులివ్వతగిన శిస్తు లెక్కగట్టి శాశ్వతముగ తేల్చిన అంకె—ఒక నాలుగువేల రూపాయ లనుకొనండి.

దరిమిలా కొన్ని ఏండ్లకు జమీలో నాలుగవవంతు ఏ కారణంచేతనో విభాగమైన దనుకొనండి. ఈ నాల్గవవంతు జమీలో ఎంతశిస్తు చెల్లవలెనంటే, పర్మినెంటు సెటిల్మెంటు నాడు చెల్లుచుండిన నాలుగువేలలో నాలుగోవంతు అనగ ఒక వెయ్యిరూపాయలు మాత్రమే చెల్లవలెనుగాని, హెచ్చు చెల్లరాదని ఈ శెక్షన్ యొక్క అర్థము. ఈ లెక్కలో దరిమిలా సాగుబడిలోనికి వచ్చిన బంజరు భూములమీద శిస్తు ప్రశంశ రాలేదు. అది వేరే లెక్కగ తీసికోబడును.

ఈ సెక్షనులో మనము గమనింపవలసిన పదము లేమంటే "వెరశి శాశ్వతపుజుమ్మా" జమీలపై ఆనాడు జుమ్మా

* "The assessment to be fixed in this case on the separated land, shall bear the same proportion to the actual value of the separated portion as the *total permunent jumma* on the Zamindari bears to the actual value of the whole Zamindari"

(శిస్తు) శాశ్వతముగ తేల్చబడిన దని చెప్పుటకు ఈ పదములు చాలవా? జమీందారీవర్గమువారు ఈ మాటలకు "రైతు లిచ్చే శిస్తుకాదు, మేము చెల్లించే పేష్కస్" అని వాదించుట సాహసము ! పేష్కస్ అనే అర్థమే ఉద్దేశింపబడి వుంటే "part of the jumma" (జుమ్మాలో భాగము) అని యుందురుకాని, "total permanent jumma. (పెరశి శాశ్వతపు జుమ్మా) అని అనియుండరు.

ఈ 8, 9 సెక్షనులవల్ల తేలినసారాంశ మే మనగా:— పర్మినెంటు సెటిల్ మెంటువాడే రైతు లివ్వవలసిన శిస్తుకూడ శాశ్వతముగ నిర్ణయింపబడె ననిన్నీ జమీలు అంతాగాని, కొంతభాగం గాని వేలా లయినప్పుడున్ను, క్రయ: వగైరాలవల్ల ఇతరుల చేతులలోనికి పోయినప్పుడున్ను వాటిని కొనుక్కొన్న వారు రైతులపై హెచ్చుశిస్తు విధించరా దనిన్నీ స్పష్ట మగు చున్నది.

6, 7 సెక్షనులు:—జమీందారుకివ్వబడిన ప్రొప్రయిటరీ హక్కు చాలసంకుచితమైన దనుటకు ఇంకను మూడుప్రమాణముల జూపెదము.

(a) పేష్కస్‌కు రిమిషన్ లేదు:—జమీందారివ్వవలసిన పేష్కస్‌కు ఎన్నడూ రిమిషన్ ఇవ్వబడదు. ఎందువల్లనంటే అతడు కేవలము శిస్తుకంట్రాక్టుదారుడే. కంట్రాక్టుయొక్క స్వభావమేమి? కంట్రాక్టుదారుకు వచ్చే లాభనష్టాలతో ఎవరికీ పని లేదు. కంట్రాక్టుదారుకు నష్టమువస్తే, కొనకు అతనికి మిగిలే కమిషనులోనే తగ్గుతుందిగాని వేరొకటిలేదు. ఈ లాభ

నష్టాలకు ఒప్పుకోవలసియేగద అతడీ కంట్రాక్టు చేశాడు కాబట్టి అతడివ్వవలసిన పేష్కస్‌కు రెమిషన్ ఇవ్వవలసిన అగత్యం లేదని ఈ 6వ సెక్షన్ బహు సబబుగ చెప్పుచున్నది. ఈ ఒక్క-అంశమునుబట్టికూడ జమీందారుడు కస్తుకంట్రాక్టుదారుడనబి స్పష్ట మగుచున్నది ఇంకను-

(b) 7వ సెక్షన్ చూడండి:—పేషస్ బకాయిపడితే, ముందుగ జమీంభూములను వేలంవేయవద్దన్నారు ముందుగ జమీందారు తాలూకు స్వంతఆస్థి (పర్సనల్ ప్రాపర్టీ) అనగ దివాణంలో గంట, చెంబు, తప్పాలా, గొడ్లు గోద పగ్గాలు వేలంవేసి దానివల్లకూడా పూడకపోతే అప్పుడు భూములమీదికి వెళ్ళ మన్నారు. ఒకసారి ఇట్లాగే నూజివీడు జమీలో ముందుగ దివాణంగంట జప్తుచేశారట!

జమీందారులకు గలహక్కు- ప్రధానముగ భూమియే అయినట్లయితే, ఈ 7వ. సెక్షనుకు పనిలేదుగద! జమీ భూములను వేలంవేసినప్పుడైనను, కొనుక్కున్నవాడు వాటిమీద శిస్తు వసూలు చేసుకోవలసినదేగాని, రైతులను లేవగొట్టడానికి వీలులేదుగద! జమీ వేలమైనను, రైతులహక్కు చెక్కు-చెదరకుండ అట్లే యుండును. కాబట్టి, జమీ వేలాలలో అమ్ముడు పోయే దేమిటి? జమీందారు తాలూకు "మేల్‌వరం" హక్కేగాని, వేరొకటికాదు. అతని కున్న దన్న "ప్రొప్రయిటరీ హక్కు" అదేగాని అంతకు మించికాదు.

(c) కారన్‌వాలీస్ వాక్యాలు:— "ప్రొప్రయిటరీ హక్కు" అనేమాటకు చెప్పబడిన ఈ అర్థమే 1786 సం॥

ఏప్రిల్ 12 వ తేదీన గవర్నర్ జనరల్ కార్నువాలీస్ నోటి నుండి వచ్చినట్లు గవర్నమెంటు రికార్డులలో గలదు.*

జమీందార్లు భూస్వాము లని, భూపతు లని; కార్నువాలీస్, షోర్‌లు చెప్పిన మాటలు, ఇంగ్లండు దేశములోని అర్థములో గాక, హిందూ దేశములోని అర్థములో — అనగ, కేవలము కవితాలంకారముగ - చెప్పబడినవే గాని, వేరు కాదని ఇందున్నది.

12 వ శెక్షన్ :— పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషను 12 వ శెక్షనులో జమీందార్లు ముందుగ గవర్నమెంటు అనుమతి లేనిది, ఇకమీదట క్రొత్త యినాములను సృష్టించరాదను నిషేధ మేర్పరుపబడినది. ఏల? గవర్నమెంటుకు చెల్లవలసిన పేష్కస్‌కు హామీ జమీలోని భూములమీద జమీందారుకు చెల్లే శిస్తేగద. ఇనాములను సృష్టించుట యనగ జమీందారుడు ఈ శిస్తును మాఫు చేస్తున్నా డన్నమాట. అనగ, హామీ యొక్క విలువ తగ్గిపోయేటట్లు చేస్తున్నాడన్న మాట. తమ కిచ్చిన హామీ విలువ తగ్గడానికి ఎవరు ఒప్పు

"Extracts from selections from the State Papers of the Governer-General of India" by Sir George Forrest C. I. E; Ex-Director of Records, Government of India :—

"Cornwallis spoke of the Zamindars, as "Lords of the soil, and owners of land". *He used these terms in the same sense as Shore did in the Oriental and not in the English sense.* He only recognised a limited and not an absolute proprietorship. His aim was to make the Zamindars liable to pay a fixed moderate revenue to the State and the rights and interests of the ryots protected so that they would become customary tenants."

కుంటారు? కనుకనే "ముందుగ మా పర్మిషన్ లేనిది నీకు రైతు లివ్వవలసిన శిస్తును నీవు మాఫుచేసుకోడానికి వీలులేదు. అనగ ఇనాములను సృష్టించడానికి వీలులేదు" అని ఈ 12వ శెక్షను ద్వారా గవర్నమెంటువారు నిషేధించారు. అందువల్లనే గవర్నమెంటు పర్మిషన్ పొందకుండ ఇవ్వబడిన "దరిమిలా ఇనాములు" చెల్లవని ప్రకాశం కమిటీ రిపోర్టులో స్పష్టముగ తెలియపరచినారు. జమీందారులకు కేవలం శిస్తు హక్కేగాక నిజంగా భూమిహక్కే వుంటే ఈ నిషేధానికి అవసరం ఉండదుగద.

VI హాడ్జిసన్ రిపోర్టు

1802 సం॥ నాటి 25,30 రెగ్యులేషనులలో రైతులయు జమీందార్లయు హక్కు బాధ్యతలు వివరింపబడినప్పటికి, జమీందార్లు క్రమేణ డబ్బు, పలుకుబడి గలవారగుటచే రైతుల హక్కులను భంగపరుచుటకు పూనుకొనిరి.

ఈ రెగ్యులేషనులలో గల ఒక సన్నని రంధ్రమువల్ల జమీందార్లకే అలుసు చిక్కెను. ఆ రంధ్రమే మనగ— జమీందార్లు తమ శిస్తులను వసూలుచేసుకోడానికి వారికి జప్తు, వేలం అధికారం నేరుగ యివ్వబడినది. కాని రైతు తన హక్కును సమర్థించుకోవాలంటే అతడు సివిల్ కోర్టుకు పోవాలని చెప్పబడినది. దీనితో రైతు దుంప తెగినది. డబ్బు, పలుకుబడి గల జమీందారుతో పేదరైతు ఏమి వ్యాజ్యమాడగలడు? కోర్టులలో కూడ న్యాయము డబ్బుగలవానికే సులభముగ లభిస్తుంది గనుక, రెగ్యులేషనులలో రైతుల కివ్వబడిన హక్కులు

అడుగున పడిపోయినవి. ఈ దుస్థితిని విచారించి మాన్పడానికి మద్రాసు గవర్నమెంటువారు 1808 సం॥ లో 'హాడ్జిసన్' అను రివిన్యూబోర్డు మెంబరును నియమించిరి. అతడు విచారించి పెద్ద రిపోర్టు వ్రాసెను. ఆ రిపోర్టు అత్యద్భుతమైనది. దానిలో "ప్రొప్రయిటరీ రైట్", "రెంటు" వగైరా పదములకు స్పష్టమగు నిర్వచనములు చేయబడెను. వానిలో "ప్రొప్రయిటరీ రైట్" అను పదమునకు గల అర్థమును ఈతని రిపోర్టుయొక్క 37వ పేరాలో నుండి లోగడనే ఉదహరించి యుంటిమి. ఇంకను ఎక్కువ అంశములున్న, రైతు లివ్వవలసిన శిస్తురేట్ల స్థిరత్వాన్ని గురించిన్నీ ఈతని రిపోర్టులోని 35, 36 పేరాలుకూడ ప్రమాణ వాక్యములుగ పఠింపదగి యున్నందున వాని నిట పూరాగా ముద్రించుచున్నాము.

35 :— రిగ్యులేషనులో పేర్కొనబడిన 'ప్రొప్రయిటరీ రైట్సు' అను పదము నందు రెండు హక్కులున్న వనియు, అందు ఒకటి వ్యవసాయదారులు, రెండవది జమీందారులు కలిగి యుండగల రనియు, అవి రెండు సుస్పష్ట మగు విభాగము గలిగి యున్నవనియు అప్పటికాలములో అందరు ఎరుగరు. ఇప్పుడుకూడ సర్వత్రా అంగీకరింపబడకుండుట విచారకరము. రిగ్యులేషనులో తరచు వాడబడిన 'ప్రొప్రయిటరీ రైట్సు', జమీందారు లందఱికి, కొన్నవారికి అనువంశీయులకు కూడ ఉన్నట్లు సన్నద్ మిల్కియతు యిస్తిహారు ఖాయపరచిన హక్కు, పరిమితిలేని హక్కనియు, అనగా నిర్వచనము లేని హక్కనియు, దానిని జమీందారు ఎస్టేటు భూము లన్నింటి యందు నుపయోగించుకొనవచ్చు ననియు వాదించబడెను.

ప్రొప్రయిటరు శిస్తు వసూలుచేయునపుడు తన యిష్టప్రకారము తప్ప నిబంధనలకు కట్టుబడి ప్రవర్తింపవలె ననుట 'ప్రొప్రయిటరీ హక్కు'నకే విరుద్ధమనియు, రెంటు ఎక్కువని తోచినచో లేచిపోవుట ఒక్కటే రయితునకున్న మార్గ మనియు ప్రకటింప బడెను. ఈ విషయమున రైటు ఆనరబులు కార్నవాలిసు ప్రభువు, సర్ జానుషోరుగార్ల వివాదమును, బెంగాలు రిగ్యులేషనులు, పెర్మనెంటు సెటిల్మెంటు కోరుచు మదరాసు రెవిన్యూబోర్డువారు గావించిన తీర్మానములును అందరికి అందుబడిగా నుండి పరిశీలించి యున్నచో యీ రీతిగా వాదించుట కవకాశ ముండెడిది కాదు. ఈ డాక్యుమెంటులను ప్రజలందరు చూచుట కవకాశ ముండినను వాటిలోని ముఖ్యభాగములను ప్రకటించియున్నను పెర్మనెంటు సెటిల్మెంటులోని ప్రధాన సిద్ధాంతము వ్యవసాయదారుల హక్కులను ఖాయపరచి భద్రపరచుటే యని తెలియ గలదు. 'ఖాయపరచి, భద్రపరచుట' అను మాటలను గమనింపవలెను. ఏమన, వారికి క్రొత్తగా నేమియు హక్కు లొసంగుట లేదు. వారికి గల ఈ దిగువ హక్కులను గూర్చి ఎట్టి సందేహము లుండుటకును వీలు లేదు.

1. జమీందారుగాని, ప్రొప్రయిటరుగాని (ఏ పేరున పిలువబడినను ఆ తరగతివారు) శిస్తునకై డిమాండులు తన ఇష్టము ననుసరించి చేయ వీలు లేదు. అట్లు చేయవచ్చునని చట్టముకాని, ఆచారముకాని, వాడుకగాని లేదు. అనగా

2. నేల దున్ను వ్యవసాయదారులకు అనాదినుండియు తాము

సాగుచేయుచున్న భూమికి నిర్ణీతమగు శిస్తునే చెల్లించు హక్కు కలదు.

36 :—ఈ హక్కు యిండియాలో ఉత్తరము నుండి కన్యాకుమారి అగ్రం వరకు గూడ అందరు వ్యవసాయదారులకు గలను. ఈ హక్కు భారతసామ్రాజ్యములో యితర ప్రాంతము లందు ఎట్లు క్రమేణ తప్పిపోయినదో మున్ముందు చూపగలను. అంతకంటె యెక్కువ చెల్లింపవలసిన బాధ్యత ఏ మాత్రమును లేదు".

[సవరణ రెగ్యులేషనులు]

VII 1822 సం॥ పు 4వ, 5వ, నెంబరు రెగ్యులేషనులు

జమీందార్ల కివ్వబడిన జప్తు అధికారములవల్ల రైతులకు చాలా హింస కలిగిన దనిన్నీ, దీనిని మాన్పుటకు పట్టా రెగ్యులేషనులోని షరతులను గట్టిగ అమలు జరుపవలసిన దనిన్నీ, సీమ డైరెక్టర్లుకూడ 1812 సం॥ డిశంబరు 16వ తేదీ గల తమ ఉత్తరములో మద్రాసు గవర్నమెంటును గట్టిగ కోరిరి. హాగ్సన్ చెప్పిన అర్థాలున్ను, డైరెక్టర్లు చేసిన హెచ్చరికలున్నకూడ నిరర్థక మయ్యెను. అప్పుడు రైతుల యొక్క హక్కులను ధ్రువపరుచుటకు గాను మదరాసు గవర్నమెంటువారు 1812 సం॥లో రెండు (సవరణ) చట్టములను చేయవలసి వచ్చెను.

4వ నెంబరు చట్టములో "జమీందార్లకు ప్రొప్రయిటరీ

హక్కు యిచ్చినామంటే, అది రైతుల కున్న హక్కులకు లోబడే" అని స్పష్టము చేయపడ్డది. 5 వ నెంబరు చట్టములో రైతులు సివిల్ కోర్టులకు పో నక్కర లేకుండ సమ్మరీగా కలెక్టరు వద్దనే దావాలు పరిష్కరించుకో వచ్చు నను సౌకర్యము చేయ బడెను.

VIII హావేలీభూముల వేలం షరతులు.

పురాతన జమీలలో చేసిన పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటుతో పాటు, హావేలీ భూములను కూడ ముఠాలుగ విడగొట్టి, వేలం వేసి, కొనుకొన్నవారికి, ఇతర జమీందార్లకు యిచ్చినట్లుగానే సన్నదుల నిచ్చిరి. ఈ సందర్భమున గవర్నమెంటుచే ప్రకటింపబడిన వేలం షరతులలో మచ్చుకు మచిలీపట్నం జిల్లాకు సంబంధించిన వానిలో 18వ, 20వ షరతులను ఈ దిగువ పూరాగా ముద్రించుచున్నాము.

18వ క్లాజు:—"సర్వ భూఖామందుగా గవర్నమెంటు ఈ భూముల యందు కలిగి యుంటున్నట్టియు, చలాయించుచుండినట్టియు సదరు అధికారమును యీ భూములను కొను వారు పొందగలరు. కాని, అధికార దుర్వినియోగము జరుగకుండు నట్లును, క్రింది రకపు జనుల కగు హక్కులను, నిర్ణీతాధికారములను, రివాజులను మామూలు సౌకర్యములను రక్షించి కాపాడు నిమిత్తమున్న గవర్నమెంటు కొన్ని రెగ్యులేషనులను తయారు చేయుచున్నారు. సదరు జాగీరులలోని జనులకు 1210 ఫసలీ తాలూకు డౌలునందు నిర్ణయింపబడిన తరం రేటుకంటె హెచ్చు తరం రేటును, యీ భూములను కొనుకొనేవారు,

విధించి వసూలుచేయుటకు అధికారము కలిగియుండరు. సదరు డౌలులో నిర్ణయింపబడిన రేట్లకంటె హెచ్చు రేట్లప్రకారము పంటలోని భాగమును గవర్నమెంటువారి హక్కులకు ఉత్తరాధికారు లయ్యేడి క్రయదారులు వసూలుచేయుటకు అధికారముండదు. ఆ జాగీర్లలోని జనులవల్ల వ్యాజ్యపు తగాదాలు రాకుండ గలందులకై యీ విషయములను నిర్ధారణ చేయడమయినది."

20వ క్లాజు:—"1210 ఫసలీ బాపతు డవ్రులునందు నమోదు చేయబడిన రేట్ల ప్రకారము మాత్రమే రొక్కాదాయమును వసూలు చేసికొనుటకు క్రయదారు లందరును హక్కు కలిగి యుందురు. కాని ఫలవృక్షముల తోటలకు మాత్రము కాడి ఒకటికి ఒక్కటి చొ॥న రొక్కమును తీసికొనుటకు హక్కు కలిగి యుండరు. ఈ రేటును గవర్నమెంటువారు రద్దుచేయ నిశ్చయించిరి. వీటికి మామూలు పూర్వపద్ధతి ప్రకారము ఫలసాయభాగమును తీసుకొను పద్ధతిని నిర్ణయింప దలంచిరి. కాబట్టి అచటి నివాసులతో సహా ఇంతకు ముందున్న అచటి ఫలవృక్షములలోని భాగమును సమానంగా క్రయదారులు తీసికొనవలెను. గవర్నమెంటుకుకూడా సమాన భాగమునే గాని, సమానమైన రెవిన్యూనుగాని చెల్లింపవలెను. ఈ విధమైన ఫల విభాగ పద్ధతిలో చింతచెట్లు మినహాయింప బడినవి. ఈ భూములకు ప్రొప్రయిటర్లు కాబోవు క్రయదార్లు సర్కారు రెవిన్యూ చెల్లించు యింతకుముందు వున్న చింతచెట్ల ఫలసాయములో ముప్పాతిక వంతును తీసికొనవలెను. క్రయదారులకును, అచటి నివాసులకును ఉభయక్షేమకరమైనటు

వంటి ఒడంబడికలను, కిమ్మతు మదింపులను క్రయదాఖలు చేసికొనుటకు స్వతంత్రులై యుందురు.”

1210 ఫసలీ నాడు వసూలు చేయబడుచున్న తరం రేట్లకున్నూ రొక్కపు రేట్లకున్నూ మించి ఈ హావేలీలను కొను క్కున్న పాటదార్లు హెచ్చు మొత్తములను రైతుల నుండి ఎన్నడు వసూలు చేయరాదను షరతు ఈ రెండు క్లాజులలోను సుస్పష్టము చేయబడినది.

19వ క్లాజులో ఈ పాటదార్లు గవర్నమెంటు స్థానే శిస్తు వసూలుదార్లుగ నియమింపబడినట్లు చెప్పబడినది. వినండి.

1217 ఫసలీలో (అనగ 1807 సం॥ జులై 12వ తేదీన) కడలూరు; తిరువనంతపురం హావేలీలను అమ్మిన వేలం షరతు లలో 6వ క్లాజు చూడండి.*

వేలం పాటలో హావేలీ ముఠాలను కొనుక్కొన్న ముఠా దార్లు రైతులతో శాశ్వత మగు రేట్లతో కరారునామాలు ఏర్పరచుకొన్నప్పుడే వారికి సన్నదులలో చెప్పబడిన హక్కులు సంక్రమించు నని ఈ 6వ క్లాజు చెప్పుచున్నది.

IX 7743 నెం. బోర్డు ప్రొసీడింగ్సు.

1864 సం॥ డిశంబరు 2వ తేదీ గల 7743 నెంబరు మద్రాసు రెవిన్యూ బోర్డు ప్రొసీడింగ్సు:—

ఈ ప్రొసీడింగ్సు చాల చరిత్ర ప్రసిద్ధివడసిన గ్రంథము

---

* "This clause also refers to the engagements which the Zamindars and Proprietors were called upon to enter into with the cultivators with a rent fixed in perpetuity as a condition precedent.

(Prakasam's Committee Report, Page 59)

మనువుకాలము నుండి 1864 సం॥ వరకు గల భూ సంబంధమైన చరిత్రయు, చట్టములును, ఇందులో ప్రాసంగుచ్చినట్లు వివరింప బడినవి. రెవిన్యూ బోర్డువారు ఈ గ్రంథము తయారుచేయ వలసిన సద్యఃకారణ మేమి వచ్చిన దంటే ఒక జిల్లాజడ్జి ఒక కేసులో 1802 సం॥లో ప్యాస్ చేయబడిన పట్టా రెగ్యులేషన్ పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషను మున్నగు వాటికిన్ని 1822 సం॥లో ప్యాస్ చేయబడిన 4వ, 5వ రెగ్యులేషనులకున్ను అర్థము చెప్పుతూ ఇండియాలోని రైతులు, జమీందార్లు ఇంగ్లండులోని రైతులు, జమీందార్ల స్థితిలోనే వున్నారను ఒక గొప్ప తప్పుతీర్పు చెప్పెను. ఈ తప్పుతీర్పును విమర్శించి - దానికి సవరణ చేయు తలంపుతో రెవిన్యూబోర్డువారు అప్పుడు ఈ ఉద్గ్రంథమును తయారుచేయవలసి వచ్చినది. ఈ గ్రంథము రెండు భాగములుగ విభజింప తగి యున్నది. మొదటి భాగ మంతా పూర్వ చరిత్రాంశములతో నిండి యున్నది. ప్రస్తుత చర్చనీయాంశము 2వ భాగములో నున్నది. ఈ రెండవ భాగము ప్రకాశం కమిటీవారు వేరే వ్యాఖ్యానముతో నిమి త్తము లేకుండా తమ రిపోర్టులోని భాగముగానే స్వీకరించి, ముద్రించిరి. ఇందలి అంశము లన్నియు పైన ఎనిమిది పేరా లలో తప్సీలుగ్గా వివరించి యున్నాము గనుక వాని నిట మరల నేకరువు పెట్టము.

X. కోర్టు తీర్పులు

కోర్టు తీర్పులు:— ఈ రెగ్యులేషనులను ప్యాస్‌చేసిన కొత్తలో అప్పటి కోర్టులు (సద్దర్ అదాలత్ కోర్టులు) వీని

కట్టి అర్థములను చెప్పెనో ఈ దిగువ కేసుల జడ్జిమెంటులలోని వాక్యములవలన తెలియగలదు.

(a) 1812 సం॥రపు 15 వ స్పెషల్ అప్పీలు కేసును విచారించిన జడ్జీలలో "గ్రీనవే"యను నత డుండెను. 1802 సం॥లో మద్రాస్ గవర్నమెంటు పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషను, పట్టా రెగ్యులేషనులను ప్యాస్ చేసినప్పుడు సదరు గవర్నమెంటులో ఇత డొక మెంబరుగా నుండెను. కాబట్టి, తాను గవర్నమెంటు మెంబరుగ నుండి ప్యాస్ చేసిన రెగ్యులేషనులకు దరిమిలా, పదేండ్లకు ఇతడే జడ్జి హోదాలో చెప్పిన అర్థముకంటె వేరే పరమ ప్రమాణము మన కెక్కడ దొరక గలదు ?

1812 సం॥ 15 వ. నెంబరు స్పెషల్ అప్పీలు సూటులో జడ్జి "గ్రీనవే"తీర్పు

పట్టా రెగ్యులేషనుయొక్క 9 వ సెక్షను ప్రకారము పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు పూర్వసంవత్సరపు రేటు ప్రకారమే శిస్తు చెల్లిస్తూ రైతుభూమిలో ఉండుటకు హక్కు గలదని ఇతని మాటల సారాంశము.*

(b) 1812 సం॥ 18 వ నెంబరు 1814 సం॥ 10 వ నెంబరు స్పెషల్ అప్పీల్ కేసులలో బందరులో కొందరు కట్టెల

---

* "It was therefore adjudged that the respondent (i.e. the ryot) was entitled to hold possession of the land in question on a patta defining the rate of division of the produce; which rate as prescribed by section 9 of Regulation XXX of 1802; was to be determined according to the rates prevailing in the year preceding the assessment of the permanent Jumma on the lands, or if the rates were not ascertainable, according to the rates established for lands of the same description and quality"

1812 సం॥ 18 వ. నెంబరు 1814 సం॥ 10 వ. నెంబరు స్పెషల్ అప్పీళ్లు

న ర్తకులు జమీందారుకు ఏవిధమైన ప్రతి ఫలం యివ్వకుండా దివిసీమ అడవులలోనుండి కట్టెలు కొట్టుకోడానికి తమకు హక్కు గలదని ఈ కేసులో వాదించిరి. జడ్జి గ్రీనవే చెప్పిన తీర్పులోని మాటలివి.

ఈ కేసు జడ్జిమెంటులోని వాక్యములు వినండి:—*

"పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు పూర్వమున్న ఆచార మునుబట్టి యీ సమస్య తేల్చవలెను. అప్పుడు గవర్నమెంటు వారు యీ కట్టెలకోసమై ఏ రుసుమున్నూ వసూలుచేస్తూ వుండి వుండకపోతే యిప్పుడు జమీందారు వచ్చి వసూలు చేయుడాని కేమిన్నీ హక్కు లేదు. ఎందువల్ల ననగా, తనకున్న హక్కు కంటె ఎక్కువ హక్కును గవర్నమెంటువారు జమీం దారుకు పర్మనెంటుసెటిల్‌మెంటు ద్వారా యివ్వడానికి అవ కాశము లేదు. ఇట్లిచ్చినట్లయితే గవర్నమెంటువారు ఇతరుల (అనగా భూమి మీదనున్న రైతుల) హక్కులను భంగపుచ్చిన దోషమునకు గురియగుదురు."

---

*"The determination of the present question rested upon very simple grounds, and must follow the usage which prevailed before the introduction of the Permanent settlement. By the Act of permanent settlement the Govt, transferred to Zamindars (with certain specified exceptions) the proprietory right excercised by itself. It could not do more without infringing the rights of others. All usages which are not specially abrogated by the regulation must be held to be confirmed, and if previously to the introduction of the permanent assessment, no payment was exacted by the Govt. for fire-wood cut in the jungles of Divi. none could be exacted by the Zamindar."

IX బోర్డుతేల్చిన సారాంశములు

సింహావలోకనము

వేలకొలది గ్రంథప్రమాణములను, రికార్డులను పరిశీలించిన మీదట రివెన్యూబోర్డువారు తమప్రొసీడింగ్సు 61 మొ॥ 81వ పేరాలలో తాము తేల్చిన సారాంశములను ప్రకటించిరి. అవి ప్రకాశం కమిటీ రిపోర్టులో 65 మొదలు 68 పేజీలలో యథాతథముగ ముద్రింపబడియున్నవి. వానిని పూరాగా పరిశీలింపదలచినవారు సదరు గ్రంథములో చూడనగును. అయినా వానిలో ముఖ్యమైన పేరాలను అనగా 61, 62, 74లో కొంత (The increase in the value of produce is of no proof whatever by itself that the Zamindar is justified in raising his demand. Plunder to the Zamindar) 75, 77, 79, 80 పేరాలనుమాత్రము ఈ దిగువ ముద్రించుచున్నాము.

"ఈ క్రింది విషయములు పూర్తిగ నిరూపింపబడెనని బోర్డువారు అభిప్రాయపడుచున్నారు:—

చరిత్రాధారము లందుబాటులో నున్నంతవరకు ఈ దేశమునం దనాదిగ వచ్చుచున్న సాంప్రదాయము ప్రకారము భూమియొక్క ఫలసాయమున ప్రభుత్వమువారికి రావలసిన రాజభాగము నిర్ణీతమైనదనియు, పరిమితమైనదనియు బోర్డు వారి నిర్ణయములు. రాజభాగము పోగా రైతునకు ఫలసాయములో తగినంత మిగులుట కవకాశముండుటచే, అది రైతునకు మంచి విలువయగు ఆస్తిగ ఏర్పడు చున్నదనియు, సదరు రాజభాగమును చెల్లించుచుండునంతకాలము రైతునకు భూమి

యందు గల స్వామ్యములు స్థిరమైనవనియు, వంశపారంపర్య ముగ ననుభవింపబడుచున్నవనియు, అతని హక్కు లనుల్లంఘ నీయములనియు నిరూపితమగుచున్నది.

మహమ్మదీయ పరిపాలనయందు గూడ ఫలసాయము లోని నిర్ణితమగుభాగముమాత్రమే పరిపాలకులు వసూలు చేసుకొనుచుండిరి. అంతకంటె ఎక్కువ వసూలు చేసికొని యుండలేదు.

జమీందారు అను పదవి యిటీవల ఏర్పడినదనియు, జమీందారుల ప్రారంభమెట్టిదైనను వారి హక్కులన్నియును ప్రభుత్వమునుండి మాత్రమే సంక్రమించెననియు, ప్రభుత్వము వారు, తమకున్న వానికంటె అధికమగు హక్కులను అధికార ములను జమీందారుల కొసగియుండజాల రనియు స్పష్టపడెను.

జమీందారుల తొలగించి, వారి అధికారములను తిరిగి తీసుకొనుటకు ప్రభుత్వమువారి కధికారము కలదనియు, అట్టి యధికారమును తరుచు నుపయోగించుచుండెడి వారనియు దానివలన రైతుల హక్కులకుగాని, అమరకపు షరతులకుగాని ఏవిధమగు భంగముగాని మార్పుగాని గలుగుచుండెడిదిగా దనియు నిశ్చయమయ్యెను.

తాను చెల్లింపవలసిన మొత్తమును ప్రభుత్వమువారు హెచ్చించి యుండిరను కారణముచే తప్ప మరేకారణముచే తమ రైతునుండి తనకు రావలసిన శిస్తురేటును హెచ్చించు టకు జమీందారుకు అధికారములేదు. శిస్తురేటును హెచ్చించు టకు ఇదియైనను తగినంత కారణముగాదు. ఏల ననగా, శిస్తు రేటును హెచ్చింపకుండ జమీందారుయొక్క ఆదాయమును

హెచ్చించు కొనుటకు శాస్త్రీయ మగు మార్గములు అనేకములు గలవు. ఎస్టేటులో సాగుబడి విస్తీర్ణమును హెచ్చించుటవలన జమీందారు ఆదాయము హెచ్చును. వ్యవసాయము నభివృద్ధి పరచి ఎక్కువ విలువగల పైరులు సాగుచేసినయెడలగూడ జమీందారు ఆదాయము హెచ్చును. ప్రభుత్వమువారికి జమీందారు చెల్లించు మొత్తము నిర్ణయింప బడకపోయినను, ఆదాయము లని ఆతనికి నూటికి ఎన్నివంతులు వదలివేయబడ వలెనో నిర్ణయమై యుండవచ్చును.

XII కరణాల రెగ్యులేషను

(1802 సం॥పు 29వ రెగ్యులేషన్

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు పూర్వము అనేకరకముల పన్నులు వుండెను. వీటిసన్నిటిని వసూలుచేయుడానికి ఎన్నో రకముల ఉద్యోగస్థులుండిరి. వీరు యిటుప్రజలను అటు గవర్నమెంటువారినికూడ నానాక్షోభ పెట్టుచుండిరి. ఇప్పుడు పర్మెనెంటు సెటిల్‌మెంటు జరిగినతర్వాత రకరకాలపన్ను లన్ని రద్దుకావింపబడి అన్నియు ఒకేరేటుగా విధింపబడినవిగాబట్టి యింతమంది ఉద్యోగస్థులు వుండవలసిన అవసరము తీరిపోయినది. అయితే గ్రామములో సాగుబడిలెఖ్ఖలు తయారుచేయడానికిన్ని యిటు గవర్నమెంటుకు జమీందారుకు రైతులకు మధ్య లెఖ్ఖలు తేల్చడానికిన్ని కరణముఉద్యోగము మాత్రము ఉంచి తీరవలసివచ్చినది. కాబట్టి, దీనిని ఒక్కదానిని వుంచుచు మిగతా ఉద్యోగపదవు లన్నిటిని గవర్నమెంటువారు రద్దుపఱ

చిరి. ఈ ఏర్పాటుచేసిన రెగ్యులేషనుకే కరణాల రెగ్యులేషనని పేరు.

ప్రజలయొక్క హక్కులను, ఆస్తులను కాపాడడానికిన్ని, అందరికీ ప్రమాణప్రాయముగ వుండగల లెఖ్ఖలను తయారు చేయడానికిన్ని కరణము ఉద్యోగము చాలా అవసరమని యీ రెగ్యులేషనుయొక్క ఉపోద్ఘాతము చెబుతున్నది.*

కరణము యొక్క ప్రాముఖ్యత

"కరణముయొక్క ఉద్యోగము ప్రజలహక్కులను ఆస్తులను రక్షించుటయందింకను ప్రాముఖ్యము వహించినదగుటచేత న్యాయస్థానములలో దావాలు నిరాలస్యముగా పరిష్కారమగుటకై తోడ్పడుటకున్ను ప్రభుత్వమువారి నిర్ణీత శిస్తు తగ్గకుండ చేయుటకును, వ్యక్తులకు అన్యాయము జరుగకుండ చూచుటకును, సరియైన లెఖ్ఖలును సరియైన విషయములును ప్రభుత్వోద్యోగియులకు లభించునట్లు చేయుటకును కరణముఉద్యోగమును చక్కగా సుస్థిరముగా జరుగునట్లు చేయుటవసరము కావున దేశమునందుపూర్వము నుండియు వచ్చుచున్న వాడుకల ననుసరించి కరణము ఉద్యోగమునకై ఈ క్రింది విధముగా శాసింపబడుచున్నది"

---

*"But the office of the Karnam being still of great importance to the preservation of the rights and property of the people, it is expedient to provide for the continuance of that office on an efficient establishment, for the purpose of facilitating the decision of suits in the Courts of Judicature of preventing the diminution of the fixed revenue of the Government, in securing individual persons from injustice, by enabling the public officers of Government, of the courts

'కరణము' అనే ఉద్యోగము యిప్పటికి సుమారు 800 సం॥ ల క్రిందటనే అనగా 1144 సం॥ ప్రాంతమున నిర్మింపబడి నట్లు తెలియుచున్నది. కరణము యొక్క ప్రాముఖ్యము, అతనిని తృప్తిపరుపవలసిన ఆవశ్యకత, సుమతీశతక కారుడుగూడా యీరీతిగ ఒక చిన్న కందపద్యములో చెప్పియున్నాడు. (క॥ కరణముల ననుసరింపక విరసంబునఁ దిన్న తిండి వికటించుఁజుమీ, యిరుసునఁ గందెన బెట్టక పరమేశ్వరు బండియైనఁ బాఱదు సుమతీ.) ఇట్టి ప్రాముఖ్యమును బ్రిటిష్‌గవర్నమెంటు కూడ గ్రహించి యీ పోష్టును నిలుపుటకై ప్రత్యేక మొక రెగ్యులేషనును కూడ చేయుట వారి వివేకమును, దూరదృష్టిని సూచింపుచున్నది.

కరణాలవిధులు

కరణాలను చేయవలసిన విధులు, తయారుచేయవలసిన లెఖ్ఖల తఖ్సీళ్లు యీ రెగ్యులేషను యొక్క 11 వ శెక్షనులో వివరింపబడ్డవి. ఈ రెగ్యులేషను యీ రోజువరకు అమలులో నున్నది.

కరణాలను నామినేట్ చేసే అధికారము తప్ప డిస్‌మిస్ చేసే అధికారము జమీందార్లకు లేదని పర్మనెంట్ సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషను 11వ శెక్షను చెప్పుచున్నది. ఏల ? జమీందారుకు ఇంగ్లండులోని "లాండులార్డు"వలె సంపూర్ణ అధికారము

---

of Judicature to procure authentic information and accounts in confirmity therefore, to the ancient usages of the country the following have been enacted for the establishment of the office of Karnam."

—Prakasam's Report, Page 69.

గల వ్యక్తిగాదు. అతడు కేవలము శిస్తువసూలు హక్కు మాత్రము గలవాడు గనుకనే, కరణములపై అతనికి సంపూర్ణ అధికారము ఇవ్వబడలేదు. పైగా, అతని ఉద్యోగనియామకము కేవలము ఒక జమీందారు ప్రయోజనానికేగాక, అటు ప్రజల హక్కులను ఆస్తులను కాపాడటానికిన్నీ సర్కారుకు, కోర్టులకు, ఇంకా ఇతర అధికారులకు కావలసిన లెక్కలు, భోగట్టాలు, సప్లయి చేయడానికిన్నీ ఉద్దేశింపబడినట్లు కరణాల రెగ్యులేషను యొక్క ఉపోద్ఘాతమే ఉద్ఘోషించి చెప్పుచున్నది. గనుక, జమీందారుకు కరణముపై సంపూర్ణ అధికార మివ్వబడక పోవడము సబబుగనే వున్నది.

XIII. 1865 సం॥ రపు రెంటు రికవరీ ఆక్టు

1802, 1822 సం॥లలో చేయబడిన రెగ్యులేషనులను బట్టియు, 1808 సం॥ములో రివెన్యూబోర్డు మెంబరు హాడ్సన్ రిపోర్టును బట్టియు, 1864 సం॥లో రివెన్యూబోర్డు వారి 7743 వ. నెంబరు ప్రొసీడింగ్సునుబట్టియు, 1812-14 సం॥లలో మద్రాసు సద్దర్ అదాలత్ కోర్టువారిచ్చిన తీర్పులను బట్టియు, రైతులకు పర్మినెంటు సెటిల్‌మెంటు ద్వారా స్థిరపరుప బడిన సహజమగు జిరాయితీ హక్కునున్నూ ఎన్నటికీ మారని శాశ్వతమగు శిస్తు రేట్లహక్కునున్నూ వివరించి యుంటిమి.

1865 సం॥పు VIII వ. ఆక్టు Act VIII of 1865 Rent Recovery Act.

ఇట్లుండగా 1865 సం॥ములో, మద్రాస్ గవర్నమెంటు వారు "రెంటు రికవరీ ఆక్టు"ను (8 నెంబరు ఆక్టును) ప్యాస్ చేసిరి. దానిలో రెండు రకాల భూస్వాములు(ల్యాండుహోల్డర్సు)

వివరింపబడినది. పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు ద్వారా సన్నదులు పొందిన జమీందార్లు, ముఠాదార్లున్నూ ఈనాందార్లున్నూ ఒకరకం. రైతువారీ (శేరీ) గ్రామాలలో సర్కారునుండి నేరుగా పట్టాలుబొందిన భూస్వాములు రెండవరకం.

మొదటిరకంవారికి (అనగా జమీందార్లు వగైరాలకు) జిరాయితీరైతులవల్ల చెల్లవలసినదానికిన్నీ రెండవరకంవారికి తమక్రిందనున్న దిగువసేద్యగాండ్ర (under tenants) వల్ల తమతమ ప్రయివేటు ఒడంబడికలద్వారా రావలసినదానికిన్నీ జమీందార్లకు తమ ప్రైవేటు (సొంత) భూములను సేద్యము చేయువారి నుండి రావలసిన దానికిన్నీ జమీందారీ జిరాయితీ రైతులకు తమ దిగువ సేద్యగాండ్రవల్ల రా నేర్పరచుకొన్న దానికిన్నీ ఈ అన్నింబాపతు రాబడులకు కలిపి "రెంటు" అని పేరు పెట్టబడినది. అన్నిటికి కలిపి ఒకేపేరు పెట్టడంవల్ల, అనగ 1802 సం॥ నాటి రెగ్యులేషనులవల్ల ప్రత్యేక, శాశ్వత, ఉత్తమ హక్కులను పొందిన రైతులనున్నూ అట్టి ప్రత్యేకపు హక్కులు లేని నానాగోత్రపు రైతులను, సేద్యగాండ్రనున్నూ ఒకేతట్టులో పెట్టి వారిచ్చేదానికి, వీరిచ్చేదానికి ఒకటేపేరు పెట్టి సెక్షనులను తయారుచేయడమువల్ల ఉత్తమహక్కులను పొందిన జిరాయితీరైతుల ప్రాముఖ్యము కొంచెము మరుగున బడినది.

11వ శెక్షన్ వల్ల కలిగిన ఇకమతులు

దీనికి కారణము ఈ ఆక్టు 11వ శెక్షన్‌లోని మొదటినాలుగు క్లాజులే.

రెంటు రేటులనుగురించి ఏదైనా తగాదాలు వస్తే వాటిని

పరిష్కరించుటకు కొన్నిసూచనలు యీ క్లాజులో యివ్వబడినవి. అందులో మొదటిసూచన ఏమిటంటే "రెంటును గురించి ఏదైనా కంట్రాక్టుఉంటే, ఆ కంట్రాక్టు షరతుల ప్రకారం కలెక్టరు తీర్పుచెప్పవచ్చు"నని యీ మొదటిక్లాజుకు అర్థము. ఈ "కంట్రాక్టు" అనేపదము ఇతరబాపతు రైతువిషయములో చెల్లుతుందిగాని 1802, 1822 సం॥ రెగ్యులేషనులవల్ల సుస్థిరమై శాశ్వతమైన ఉత్తమహక్కులను స్థిరపరచుకొనిన జిరాయితీ రైతులవిషయములో ఎట్లు చెల్లుబడి అవుతుంది? ఈ జిరాయితీ రైతుల విషయములో ఎట్టికంట్రాక్టులుగాని ఉండనేరవు. అథవా తెలియక ఏరయితయినా తనసహజపుహక్కుకు భంగకరమగు షరతులతో జమీాందారుకు కంట్రాక్టు వ్రాసియిచ్చినప్పటికిన్నీ అట్టిది 1802 సం॥పు రెగ్యులేషనుల దృష్టిలో చెల్లనేరదుగదా! కాబట్టి ఈ ఆక్టు 11వ శెక్షన్ 1వ క్లాజులో ఉదహరింపబడిన "కంట్రాక్టు" అనేపదము జిరాయితీహక్కుగల రైతులవిషయములోగాక, జిరాయితీహక్కు లేని తదితర రైతుల విషయములో మాత్రమే వర్తించుననుట స్పష్టము. అందుకు నిదర్శనము యీ సెక్షన్ 4వ క్లాజులోనే కనిపించుచున్నది.

కొన్నికొన్ని సందర్భములలో "ల్యాండుహోల్డరు" తమకు కావలసిన "రెంటు"లను హెచ్చుచేసికోడానికి అవకాశం ఉందని యీ సెక్షన్‌యొక్క సారాంశము. అయితే యీ సారాంశమునకొక మినహాయింపు పైన వివరించిన 'ప్రోవిజో'లో కనిపించుచున్నది. అనగా యీ శిస్తు హెచ్చించే పద్ధతి లోగడ చట్టములవల్లగాని, యితర ఆచారములవల్లగాని ప్రత్యేకపు హక్కులను (Special rights) పొందిన రైతులవిషయములో

వర్తించదని ఈ ప్రోవిజో చెప్పుచున్నది. * అనగ అర్థమేమి? ఈ శిస్తు హెచ్చించేపద్ధతి లోగడ పర్మినెంటు సెటిల్‌మెంటు వగైరాలవల్ల ఉత్తమహక్కులను సిరపరచుకొనిన జిరాయితీ రైతులకు వర్తించ దనిన్నీ, తదితర బాపతు రైతులకు, సేద్యగాండ్రకు - అనగ, రెండవరకపు రైతులకు మాత్రమే వర్తించు ననిన్ని అర్థము. ఈ రెండవ రకపు రైతులు, సేద్యగాండ్రు ఎవ రనగా?

(1) రైతువారీ గ్రామాలలో గవర్నమెంటు నుండి శేరీ పట్టాలు పొందిన వారి నుండి కౌళ్లు పొందిన సేద్యగాండ్రు. (1) శేరీపట్టాదార్లు, (వారి క్రింది సేద్యగాండ్రు). శేరీ పట్టాలు పొందిన వారినికూడ "లాండు హోల్డరు" అని యీ ఆక్టులో చెప్పుట చాలా వింతగా నున్నది. జనసామాన్యం వీరిని సాధారణంగా "రైతులే" అని పిలుస్తారుగాని "లాండు హోల్డర్లు" అని పిలువరు. వీరినికూడ యీ ఆక్టులో "లాండు హోల్డరు" అన్నారనే సంగతి సామాన్యంగా అందరికీ తెలియదు. ఈ శేరీ "లాండు హోల్డర్లు" తమ భూములను ఇతరులకు కౌలుకు యిచ్చుచుంటే ఈ కౌలుదార్లవల్ల తమకు రావలసిన దానికికూడ 'రెంటు' అని పేరుపెట్టి దానిని రాబట్టుకోడానికి కూడ, అందరితోపాటు ఒకే ప్రొసీజరు ఈ ఆక్టులో చెప్పియున్నారు. తమ సౌకర్యం నిమిత్తమై ఇట్టి ప్రొసీజరు ఒకటి ఈ ఆక్టులో చేయబడిన దనే సంగతి సాధారణంగా ఈ

*"Provided that nothing in this rule shall be held to affect any special rights which by law or usages having the force of law, are held by any class or person in such waste and unoccupied lands."

రైతువారీ 'లాండు హోల్డర'కు తెలియనే తెలియుది. ఈ అవకాశమును వీ రెన్నడును వినియోగించుకొన్నట్లు కూడ కనిపించదు. ఈ ప్రొసీజరు రైతువారీ 'లాండు హోల్డర'కు క్రియలో ఎక్కువగ ఉపయోగపడక పోయినప్పటికి, అజ్ఞానులగు జడ్జీల చేతులలో ఇది జిరాయితీ హక్కు గల ఉత్తమ రైతులపాలిటి ధూమకేతువై వారిని హింసించినది. "శేరీ ల్యాండు హోల్డర" కని చెప్పినదానిని, జమీందారీ లాండు హోల్డర్లు ఉపయోగించుకొని, తమ క్రింద గల ఉత్తమ తరగతి రైతులను హింసించుటకు ఈ ఆక్టువల్ల సందు చిక్కినది. దీనికి తోడుగ అప్పుడే క్రొత్తగ సీమనుండి దిగి వచ్చి, క్రొత్తగ ఏర్పాటుచేయబడిన హైకోర్టులో జడ్జీలుగ కూర్చున్న తెల్లదొరల అజ్ఞానమున్నూ, జమీందార్ల ధనబలము, పలుకుబడి బలమున్నూ మరింత తోడ్పడినది.

(2) జమీలలో జమీందారు తాలూకు సొంతభూములను సేద్యముచేసేరైతులు కొందరున్నారు. వీరికి జిరాయితీ హక్కులేదు కాబట్టి వీరికి జమీందార్లకు మధ్య కంట్రాక్టురేట్లు వుండవచ్చును. వాటిలో వారి ఉభయుల సమ్మతి ప్రకారము రేట్లను హెచ్చించుకోవడానికిన్ని తగ్గించుకోవడానికిన్ని ఒడంబడికలు ఉండవచ్చును

(2) జమీందారు తాలూకు సొంతకమతాలు సేద్యంచేసే సేద్యగాండ్లు.

(3) అనాది బంజర్లను సాగులోనికి తెచ్చేటందుకుగాను రైతులను ప్రోత్సహించడానికి పర్మినెంటు సెటిల్మెంటు రేట్ల

(3) అనాది బంజర్లను సేద్యంలోకి తేవడానికి నియమితమగు కంట్రాక్టు రేట్లతో ప్రవేశించిన సేద్యగాండ్రు

కంటె తక్కువ రేట్లను జమీందారుడు కొంతకాలము పుచ్చుకోడానికిన్ని దరిమిలా క్రమక్రమముగా సదరు రేట్లను హెచ్చించడానికిన్ని ఒడంబడిక యుండవచ్చును. అయితే యీ కేసులోకూడ సదరు పెంపువల హంసాయీభూములకు 1802 సం॥ నాడు స్థిరపరుపబడిన రేట్లకు మించియుండరాదను సంగతి జ్ఞాపకముంచుకోవలెను.

జిరాయితీహక్కుగల ఉత్తమతరగతి రైతులనున్నూ, జిరాయితీహక్కులేని రెండవరకపు రైతులనున్నూ ఒకేఆక్టులో చేర్చడంవల్ల ఈ చిక్కులన్నీ తటస్థించినవి. రేట్లుహెచ్చించుకోవడం, ప్రయివేటు ఒడంబడికలు చేసికోవడం వగైరాపద్ధతులు ఈ ఆక్టులో సామాన్యంగా చెప్పుతూ, ఇవి ప్రత్యేకపుహక్కులుగల రైతులవిషయములో వర్తించవని ఒకచిన్న ప్రొవిజోలో ఏమూలనో మినహాయించినప్పటికి ఈ చిన్నమినహాయింపు లోకులదృష్టిని ఆట్టే ఆకర్షించక అడుగునపడిపోయి క్రియలో గుఱ్ఱము, గాడిద ఏకముచేయబడినవి. ఇట్లు చిరకాలము జిరాయితీ రైతులకు ఈ రెంటు ఆక్టువల్ల హానికల్గినది.

ఇందుకు ప్రబలనిదర్శనము 1871 సం॥రములో జరిగిన చొక్కలింగంపిళ్ళకేసే. అజ్ఞానుడగు ఒకతెల్లజడ్జీవచ్చి రైతుకు

1871 సం॥ చొక్కలింగం పిళ్ళకేసులో తప్పుతీర్పు

జిరాయితీహక్కులేదనిన్ని పట్టాలు ప్రతిసాలున రిన్యూచేయవలెనని ఉన్నది కాబట్టి రైతు ఏక్సాల్ కౌలుదారు కంటె ఎక్కువ హక్కుగలవాడు కాడన్ని ఈ చొక్కలింగం కేసులో

ఒక తప్పుతీర్పు చెప్పెను. దీనిని సవరించు నిమిత్తమునే, 1908 సం॥లో మద్రాసు ఎస్టేటు లాండు ఆక్టు ప్యాస్ చేయవలసి వచ్చినది.

ఇంకొక ముఖ్యవిషయ మేమిటంటే, 1865 సం॥పు రెంటు ఆక్టువల్ల ఎవరికి గాని, ఎట్టి హక్కులుగాని యివ్వబడ లేదు. తీసివేయబడ లేదు. లాండు హోల్డర్లు తమకు రావలసిన రెంటును ఏ విధముగా రాబట్టుకోవాలో అనే దానికి ఒక ప్రొసీజరు ఏర్పరుప బడినదే గాని, యింకొకటి గాదు.

1865 సం॥పు ఆక్టు వట్టి ప్రొసీజరు ఆక్టు మాత్రమే - ఎవరికిగాని, వున్న హక్కులు తీసివేయలేదు, లేని హక్కులు ఇవ్వలేదు.

ఇదివరకు వారి వారికి ఉన్న హక్కులను ఎట్లా చెలాయింపు చేసుకోవాలి అనే విషయాన్ని మాత్రము ఈ ఆక్టు పరిష్కరిస్తున్నది. అంతేగాని, ఇదివరకు ఉన్నవారి హక్కులను తీసి వేయనూ లేదు, లేనివారికి క్రొత్తగ హక్కులను యివ్వనూ లేదు. అనాదిసిద్ధముగ రైతులకున్న జిరాయితీ హక్కులను 1802, 1822 సం॥ల నాటి రెగ్యులేషనులు వచ్చి ధ్రువపఱచినవి. వాటిని తీసివేయడానికి యీ రెంటు ఆక్టు పూనుకోలేదు. అయితే, యిందులో తదితర బాపతు రైతులను కూడ చేర్చి, ఏదో ప్రొసీజరు ఏర్పరచడమువల్ల అసలు ఉత్తమ తరగతి రైతుల తాలూకు అనాదీయపు హక్కులే మరుగున పడి పోయినవి. ఈ ఆక్టువల్ల జరిగిన అపకార మిది!

అదిన్నీగాక, అనాది బంజర్లను బాగుచేసే సందర్భములో జమీందారు ఖర్చుమీద ఏర్పరచిన యిరిగేషను వస

ఇరిగేషను వసతులు కల్పిస్తే జమీందారుడు హెచ్చు శిస్తు కోరవచ్చునా?

తులు వగైరా అభివృద్ధిపనులవల్ల, సదరు భూములు హెచ్చు ఫలితము లోకి వస్తే వానిమీద శిస్తు హెచ్చించ వచ్చు నని ఈ ఆక్టు (4వ శెక్షను) చెప్పుచున్నది. ఇది అక్ర మము. ఇది పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు షరతుకు భిన్నమైనది. ఏల ననగా, ఇట్టి బంజరులను ఫలవంతపు భూములుగ తయారు చేయుడానికి అవకాశము ఇవ్వాలనే తలంపుతోనే గద, జమీందారుకు వీటివల్ల రాదగిన శిస్తులో నుండి గవర్నమెంటు వారు భాగం కోరకుండ ఊరుకున్నది! అట్టి సందర్భములో "ఇరిగేషను పనులు నా ఖర్చుమీద చేయించినాను కాబట్టి నాకు హెచ్చు శిస్తు రావా"లని జమీందారు కోరడంలో అర్థ మే మున్నది? అట్టి హెచ్చు శిస్తు నతను కోరేయెడల పేష్కు సును మాత్రము ఏల హెచ్చింపరాదు?

ఈ పైన వివరించిన సారాంశముల నన్నిటికి ప్రమాణ ముగ 1908 సం॥లో ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టును మద్రాసు శాసన

ఫోర్బ్సు పరిఖ్యాత ఉపన్యాసం- 1908

సభలో ప్రవేశపెట్టుచు, అప్పుడు గవర్న మెంటు మెంబరుగ నున్న "ఫోర్బ్సు" అను నతడు చెప్పిన ఉపన్యాస భాగము నీ దిగువ ముద్రించుచున్నాము.

"వ్యవసాయదార్లను జిరాయితీహక్కుగల రయితు లనియు, జిరాయితీహక్కులు లేని రయితులు అనియు విభక్షణ చేయు నభిప్రాయముగాని ఆ హక్కులకు గల హద్దులను నిర్ణయించుటగాని ఆక్టు సిద్ధించినవారికి లేకుండెనని స్పష్టము. రయితులనుండి భూస్వాములు రెంటు వసూలుచేయు పద్ధతులను నిర్ణయించుటకు మాత్రమే ఈ ఆక్టు చేయబడియుండెను. ఆక్టులో చెప్పబడిన వివిధతరగతుల భూస్వాములు రయితుల నుండియు, కవులుదార్లనుండియు తమకు న్యాయముగ రాదగిన బాకీలను వసూలుచేసుకొనుట సుకరము గావించుటకు ఆక్టు ఉద్దేశింపబడెను. మనబిల్లులో ఈ రెండుతరగతులక్రిందికి వచ్చు వారు ఆక్టులో చేర్చబడియున్నారు. 1865 వ సంవత్సరము వరకు రయితులకు కొన్ని అధికారము లుండియున్నచో వానిని తొలగించుట దేనియు ఆక్టులో లేకుండెను.

"ఈ విషయమును యింతకంటె యెక్కువ వివరముగా చర్చింపు టవసరమని తోచదు. దురదృష్టవశమున ప్రాతకోర్టగు సదర అదాలత్ రద్దుచేయబడిన తరువాత కొలదికాలములోనే 1865వ సం॥పు 8వ ఆక్టు అమలులోనికి వచ్చెను. ఈ కోర్టుచే అనుసరింపబడిన సాంప్రదాయములు వేరుగా నుండెను. ఆంగ్ల న్యాయశాస్త్రము నిజముగా ఈ దేశమునకు వర్తింపనిదైయుండ ఆంగ్లశాసనమున ఉపయోగింపబడిన పారిభాషికపదములు యిచ్చట స్థితిగతులకుగూడ వర్తించు నని క్రొత్తగా నేర్పరుప బడిన హైకోర్టు జడ్జీలు దురభిప్రాయపడిరి. ఒక సంవత్సరమునందు యెంతభూమి సాగుబడియుండెను? ఏ పైరులు వేయబడు చుండెను, అను విషయములను మాత్రము పట్టాలు తెలుపు

నవైయుండ ఒక సంవత్సరమునుండి మరియొక సంవత్సరమువరకు మాత్రమే భూమి కవులు కొసగబడినట్లది సూచించుననియు, తప్పువ్యాఖ్యానముచేసిరి. ఆఖరుకు ఈ విషయము చొక్కలింగపిళ్లె కేసులో హైకోర్టువారి యెదుటికిరాగా రయితు ప్రతిసంవత్సరము కవులు నంగీకరించుటచేత కౌలుపట్టాదారు ఒకసంవత్సరము మాత్రమే పట్టాదారనియు అంతకంటె అతనికి యెక్కువ అధికారములు లేవనియు పరిగణింప బడదగునని కోర్టువారు నిర్ణయించిరి. పరంపరానుగతముగ వచ్చుచున్న హక్కుల విషయమై సాక్ష్యము ఉంచుకేనియు విచారింపబడి యుండినచో కోర్టువారి నిర్ణయము మరియొక విధముగా నుండియుండెడిది. హైకోర్టువారి నిర్ణయమువలన తరువాత అనేక భ్రమప్రమాదములు కలిగెను. అనర్థములుగూడ వాటిల్లెను. జమీందారు లేనయిష్టము వచ్చినవారికి భూమిని యివ్వ వీలగు నను మరియు ఏర్పరుపబడిన పట్టాలను రయితులనుండి పొందుటకు జమీందారులు యత్నించుచుండిరి. ఉత్తర సర్కారులలో నిట్టి సమాచారములు వెలతరబడిని పంచిపెట్టబడెను. తాతతండ్రులనాటి యిల్లువాకిళ్లనుండి వెడలగొట్టెదమని బెదరించి రైతులకు హెచ్చరికచేసిరి. జమీందారులు, రైతులను వెడలగొట్టిన [illegible] వెడలగొట్టబడనంతకాలము రయితు మొట్టు ఫారములోనైనను సంతకము చేయ వెనుదీయకుండెను. జమీందారులకును రయితులకును గల అసమానత్వమును కూర్చించినచో యిట్టి కంట్రాక్టు ఎంత నిష్ప్రయోజనమో చెప్పనక్కరలేదు.

"జిరాయితీ అధికారముగల రయితుకు జమీందారుతో గల సంబంధము కంట్రాక్టు మొంతమాత్రమును గాదు. రయితులలో పోటీపెట్టి రెంటును హెచ్చించుటకును వీలులేదు. ఐనను 1865 వ సం॥పు 8 వ శాసనపు క్లాజులో యిట్టి కంట్రాక్టులు చేసుకొను నధికారము గలవారుగూడ చేర్చబడిరి. అనగా ప్రస్తుత బిల్లులో 'టెనెంట్ల' క్రింద మేము చేర్చినవారు రయితునుండి భూమిని కవులుకు పుచ్చుకొన్నవారు జమీందారు స్వంతభూములను చేయువారుగూడ చేర్చబడిరి. జిరాయితీ హక్కులులేనివారని చెప్పదగినవారు వీరుమాత్రమే యను విషయమై అభిప్రాయభేద ముండునని తలంపము. తాను బంజరుభూమిని సాగులోనికి తీసికొని వచ్చుటకు కవులుదారు అంగీకరించుచో యిరుపక్షములవారును కంట్రాక్టుచేసికొనుటకు కూడ వీలయ్యెను. అప్పుడు కొంతకాలమువరకు తక్కువ రేటుకు భూమి నొసంగ జమీందారు అంగీకరించెను. కాని యీ కంట్రాక్టువలన వ్యవసాయదారుని జిరాయితీహక్కులకు భంగము కలుగదు. మరియు ప్రతి సంవత్సరము జమీందారు రయితులలో పోటీపెట్టి రెంటు హెచ్చించుటకు గూడ వీలుపడదు. భూస్వాముల సంఘమువారు 1898 వ సం॥పు బిల్లును గూర్చి గావించి యుండిన విజ్ఞాపనములో నీ విభేదమును అంగీకరించియే యుండిరి. వారు యిట్లు వ్రాసిరి. జమీందారీ భూములను పట్టాభూములనియు, పట్టాలేని భూములనియు రెండుగా విభజించినచో యిబ్బంది తొలగును. 1865 వ సం॥పు 8 వ రెంటు రికవరీ ఆక్టు 12 వ సెక్షను వర్తించు భూములు <u>పట్టాభూములుగా నుండవచ్చును.</u> పుంజలు, స్వంత లేక పన్ను

భూము, లుఖాన్‌భూములు, ఈనాంభూములు రెండవతరగతిలో చేర్చబడవచ్చును. జిరాయితీ హక్కులు మాత్రము అంగీకరింప బడిన ప్రాంతములలో జేయబడుచున్న విభేద మేమనగా, అట్టి భూములు యితరులకు మార్చబడరాదని మాత్రమే.

"ఈ మాటల అర్థమేమి ? ఎస్టేటునందు వ్యవసాయము నకు పనికివచ్చు 'పబ్లిక్' భూములలో జిరాయితీ హక్కులు వానియంతట నవియే వచ్చుననిగదా ? ఈ 'పబ్లిక్ కల్టివబిల్ భూమి' యన్న లేక ఖాస్ అనగా జమీందారు స్వంతభూమి కానట్టిదనికూడ అర్థమేగదా ? ఈనాము లనుటవలన చిన్న ఈనాములని తలపబడినట్లు నేననుకొందును. వీనిలో భూమియు రెవిన్యూకూడ చేరియుండెను. అసోసియేషనువారు (ల్యాండు హోల్డర్స అసోసియేషనువారు) బంజరుభూములనుగూడ చేర్చిరి. ఇట్లు చేర్చుటను నేనెంతమాత్రమును అంగీకరింపజాలను. ఇందు విషయమై యిప్పుడు నేను ప్రస్తావింతును. బంజరుభూములమీద తమకు ప్రత్యేకాధికారములు కలవని చూపుటకు జమీం దారులు భగీరథ ప్రయత్నములు చేసిరి. ఈ భూములను సాగు చేసికొన్నందుకు తమ యిష్టమైన రెంటు విధింప వచ్చునని వారనిరి. అనగా వీనిపై రెంటు విధింపవచ్చునుగాని ఎస్సెస్సు మెంటు విధింప వీలులేదని వారన్నట్లు దీనియర్థము. ఈ వాదము క్రమమనుట కెట్టి యాధారములును లేవు. న్యాయ శాస్త్రరీత్యా భూస్వామి ప్రభుత్వమువారి రెవిన్యూను వసూలు చేయువారు మాత్రమే యైయున్నారు. 1865 వ సం॥రం వరకు నిందువిషయమై అభిప్రాయము తెలిపియుండిన ప్రము ఖులు ఈ వాదము నెంతమాత్రమును అంగీకరించుట లేదు.

ఇనాంనుండి హక్కు లేక పోయినచో తరువాత చేయబడిన శాసనమేదియు ఆ సమయమున లేని హక్కును క్రొత్తగా నిచ్చియుండ లేదు.

“1865 వ సం॥పు 8 వ ఆక్టు విషయమై యీ ప్రభుత్వమువారు ఇండియా ప్రభుత్వమువారికి వ్రాసియుండిన లేఖను నే నుల్లేఖించియే యుంటిని. భూమి ననుభవించుచున్న రయితు బంజరుభూమినిగూడ వ్యవసాయము చేసికొనుటకు గల హక్కును మేము దీనిలో అంగీకరించి యుంటిమి. భూస్వాములు తమయిష్టమువచ్చిన రెంట్లు యేర్పరుపవచ్చునని ఆక్టు నందలి 2 వ సెక్షను (4) లో కలదనుట నిజమేకాని ప్రత్యేక హక్కు లున్నపు డది వర్తింప దను ప్రొవైజోద్వారా ఆ హక్కులు రక్షింపబడుచున్నవి. ఈ ప్రత్యేకహక్కులేవి? బంజరుభూమిలో గూడ సాగుచేసుకొనుహక్కు, రెంటుగాక దానిపై ఎస్సెస్సుమెంటు చెల్లించుటకు పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు లగాయతు అంగీకరింపబడిన హక్కు, బంజరు భూములను సాగులోనికి తీసికొని వచ్చినపుడు జమీందారు తనకు యెక్కువ ద్రవ్యము వచ్చునట్లు చూచుకొన వీలయ్యెను. చూచుకొను చుండిరి గూడాను.

20 సంవత్సరములక్రిందట 1865 వ సం॥పు 8 వ ఆక్టుకు ఎట్టి అర్థము చేయబడినను తరువాత దానికి వ్యాఖ్యానము చేసినవారు కేవలము గొప్ప న్యాయవాదులు మాత్రమేగాక ఈ దేశ సాంప్రదాయములను బాగుగా తెలిసి, వానియొక్క అంతరార్థములను తెలిసిన మహామహులై యుండిరి. సర్

ముత్తుస్వామి అయ్యర్, సర్ సుబ్రహ్మణ్య అయ్యర్ గార్ల విషయమై నేను ప్రస్తావించుచుంటి నని వేరుగా చెప్ప నవసరము లేదు. బిల్లునందలి ముఖ్యవిషయములపై ఈ విఖ్యాతన్యాయమూర్తులు గావించిన వ్యాఖ్యానము నాధారము చేసుకొనుట వలన ఈబిల్లును గావించుటలో ప్రభుత్వము వారికి బలము చేకూరినది. ఈ బిల్లు ఆమోదింపబడినచో ఈ రాజధానియందలిరయితులు ఈవిఖ్యాత న్యాయమూర్తు లిద్దరికిని సర్వదా కృతజ్ఞులై యుండదగియున్నారు.”

There was clearly no intention on the part of the framers of he Act, which was no more than procedural enactment, to differentiate the cultivators into occupancy and non-occupancy ryots or to define the limit of their rights. The Act was intended to do nore than facilitate the recovery by the various clases of land-holders enumerated in the Act of ther just dues from their ryots and tenants, and th Act includes persons who will fall under both thes classes of our bill. If up to 1865, the ryots had crtain rights there was nothing in the Act to destry them.

"It seems carcely necessary to go much further into this estion. Unfortunately however, Act VIII of 1865ame into operation shortly after the abolition of e old Court of Sadar Adalat, which had other raditions to guide it, and the Judges of the new established High Court, were misled into constrng the inapplicable terminology of English Law wch the Act employed as if the terms connoted thorresponding legal conceptions of that law. The tta, mere memorandum of the extent under cultiion in the year and of the particular crops haested, was treated as a lease for a year, which is not, and soon, until the matter culminated 1871 in Chokkalingam Pillai's case, in which the h Court held that, by the acceptance of a yeapatta, the presumption was that the pattadar wa yearly tenant and no more. No doubt, a slight eence of this customary status might have thrown presumption on the other way. The legal eff f the case, however, was widely misapprehe nd it is with actual results we have to do in leislion, and this apprehension had far reaching conquences. The Zamindars

sedulously set themselves to procure from their ryots pattas in which was entered a stereotyped clause that the Zamindar was at liberty to lease the land at his pleasure. These were distributed in thousands, generally as printed forms in the Northern circars. Rents were forced up under the dire misapprehension of eviction from ancestral homes. The Zamindars rarely did actually eject; and the ryot so long as he was not evicted, would sign anything. Such a 'contract' was virtually valueless, having regard to the unequal relations of the parties.

"The status of the occupancy ryot is incompatible with a contractual relation and the payment of a competitive rent. Act VIII of 1865 included however, classes to whom such a contract was open, namely, those whom we have classed 'Tenants' in the present bill—the under-tenant of the ryot and the tenant of the Zamindar's home-farm lands. I do not think there is really much dispute that these are the only classes who can properly be called non-occupancy cultivators. Contract was also open to the parties where, in consideration of the reclamation of waste lands, the Zamindar agreed to take a favourable rate of assessment for a term; but such a contract would neither obstruct the cultivator's occupancy right nor justify the Zamindar in ultimately imposing a competitive or economic rent. The landholder's Association, in a memorial which they presented on the bill of 1899, virtually admitted the distinction. They wrote:"It would simplify the diffi culty to class the zamindari lands into two divisions. viz. patta lands and non-patta lands may be of the description of lands to which section 12 of the Rent Recovery Act VIII of 1865 is applicable. Non-patta

lands may be the lands of the remaining description, which are waste, private or pannai, or khas lands or inam lands etc. The pattah lands are already virtually occupancy lands throughout the Presidency. The only difference in those parts where the theory of occupancy right is not recognized is that such lands are not transferable.

"This is clear admission that in all the public cultivable land is all which is not pannai or khas land; that is home-farm. By inam lands, I understand the reference to have been to small inams which as they occasionally did include the land itself as well as the revenue. The Association added waste lands. This addition I cannot admit and I will now deal with that question. The Zamindars make a strenuous claim that they have special rights over the waste in other words, that they can exact for the cultivation there of such terms as they please or what is the same thing, impose a rent and not an assessment. No constitutional basis can be found for such an argument; Zamindar is in law no more than an assignee of the public revenue. The review which I have taken of the opinions recorded by the highest authorities down to 1865, give no colour to such pretension; and it did not exist during all these years, nothing that has been enacted since, has conferred rights which were not possessed at that time.

"In the letter which I have quoted addressed by this Government to the Government of India, regarding Act VIII of 1865, the right of the resident ryots to extend their cultivation to the waste is distinctly averred. Section II (iv) of the Act no doubt declared that the landholders may arrange their own terms of rent. But the clause is carefully guarded by the proviso that all special rights are

preserved. The special rights so preserved are the right to extend cultivation to the waste and the right recognised since the permanent settlement to pay not a rent but the assesment thereon due. The Zamindars could of course and did usually arrange favourable terms for such cultivation in or to obtain reclamation of the lands.

"Whatever may have been the construction placed upon the provisions of the Act VIII of 1865, some twenty years ago, it is fortunate that in later years its interpretation has been in the hands of judges not only great and eminent lawyers but jurists possessed of a native know - ledge of the common law of this country and imbued with its spirit. I refer, I need not say, to those great Judges Sir Muthu Swami Ayyar and Sir Subrahmanya Ayyar. Nothing has strengthened the hands of the Government in prosecuting this legislation so much as the expositions of the law which these judges have from time to time given forth on the questions which are fundamental in this Bill; and if this bill passes, it is a deep debt of gratitude that the agricultural population of this Presidency will owe to the memory of Sir Muthuswami Ayyar and to the labour of Sir Subrahmanya Ayyar."

XIV 1908 సం॥ ఎస్టేటుల్యాండ్ ఆక్టు

1938 సం॥ ప్రకాశము కమిటీవారి శిఫార్సులు:—

1865 సం॥ రపు రెంటురికవరీఆక్టు దరిమిలా ప్యాస్ చేయబడిన ఆక్టు 1908 సం॥రపునాటి "మద్రాస్ ఎస్టేటుల్యాండు ఆక్టు." జమీందారుడు భూమికి సంపూర్ణహక్కుదారుడనిన్ని, రైతు కేవలము ఏక్‌సాలా కౌలుదారుకంటె హెచ్చుహక్కుగలవాడు కాడనిన్ని చొక్కలింగం పిళ్ళ కేసులో చెప్పబడిన తప్పు తీర్పును సవరించడానికే ఈ ఆక్టు ముఖ్యముగ పుట్టినదని చెప్పియుంటిమి. ఈ ఆక్టును తయారుచేయుటకు పూనుకొనిన ఫోర్బ్సు మొదలగు మెంబర్లు నిజస్థితిని బాగుగ తెలిసికొన్నారు. అందుకనే వారు ఆక్టులో "రెంటు" అనుమాటకు బదులుగ 'శిస్తు' అను మాటను చేర్చవలెనని సూచించిరి. కాని అదేమిమాయయోగాని, కొనకు తీరా ఆక్టు ప్యాస్అయ్యేటప్పటికి మరల "రెంటు" అను మాటయే ఆక్టులో ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఇది ఒకవిధ మోసము.

"రెంటు" అనుపదమును "శిస్తు"అను పదముగ మార్చుయత్నమేల సాగలేదు? మాయ!

ఈ ఆక్టులో ప్రధానమైన శెక్షన్ 4వ శెక్షన్. దీనిలో జమీందారుడు రెంటు వసూలుచేసుకోడానికి మాత్రం హక్కుదారు డని స్పష్టముగ ప్రకటింపబడినది. ఈ విషయమై ఇదివరకు లేవదీయబడిన సందేహములన్నియు ఈఒక్క శెక్షన్‌తో విడగొట్టివేయబడినవి. ఇందునుగురించి ఇంకెవరుగాని తగాదాచేయడానికి వీలులేదు. అయినప్పటికి

4వ శెక్షను జమీందారుడు శిస్తువసూలుహక్కుదారుడు మాత్రమే.

జమీందార్లు ఇంకను ఈ విషయమై సందేహములు లేవదీయుట యున్నూ, భూమిహక్కు మాదేనని మొన్న మొన్న ప్రకాశం కమిటీ ఎదుటకూడ వాదింపబూనుటయున్నూ సాహసము. సందు దొరకినప్పుడల్లా జమీందార్లు తమకు లేనిహక్కులను ఉన్నట్లుగ పెద్దగందరగోళము చేయుడము తమ ఆగతనమును, తమ ధనబలమును, పలుకుబడిబలమును ఇంకా వినియోగించి ఇంకా తమపంతమును నెగ్గించుకోవలెనని వారికి వున్న అహంకారమున్ను వ్యక్తపరచుచున్నది. అయితే ప్రకాశముకమిటీ వారు వీరివాదముచు అంగీచరించక త్రోసివేయుట ముదావహము.

సేద్యముక్రిందనున్న భూములలో హక్కులేనప్పటికి బంజరుభూములలో తమకు హక్కువున్నదనిన్నీ జంజర్లమీాద తమ ఇచ్ఛానుసారము రేట్లు విధింపవచ్చునని్నీ జమీాందార్లు 1908 సం॥ నాడు పెద్దగందరగోళము చేసిరి. అయితే మొదటిస్టేజిలో గవర్నమెంటువారు ఈ వాదనను అంగీకరించక త్రోసివేసిరి. ఈ సందర్భమున ఈ బిల్లు ప్రవేశపెట్టిన ఫోర్బ్సు అను మెంబరు జమీాందార్లతరఫున చేయుబడిన యీా వాదనను పూర్తిగ ఎదిరించుచు ఇందునుగూర్చి ఇండియాగవర్నమెంటువారు తెలియపఱచిన అభిప్రాయమును తన ఉపన్యాసములో విశదీకరించెను. సదరు ఇండియాగవర్నమెంటువారి అభిప్రాయ మేమో వినండి.

బంజర్లలో జమీందార్లకుగల హక్కు ఏమి ? ఫోర్బ్సు ఉపన్యాసం

"పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు వలన బంజరు భూముల విషయమున తమ యిష్టమువచ్చిన విధముగ వ్యవహరించుటకు జమీందారుల కధికార మొసగబడె నను వాదమును భారత ప్రభుత్వముగాని సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటుగాని అంగీకరింప జాలరు. ఈ విషయము బెంగాలు టెనన్సీ ఆక్టును గావించు సందర్భమున పూర్తిగ చర్చింపబడెను. అప్పుడు గావించు కొనబడిన నిర్ణయములవలన బెంగాలు పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు నందు, బంజరు భూములు, రైతులకు జిరాయితీ అధికారములు లేని ఖమర్ భూములలోను సర్ భూములలోను చేర్చబడ లేదు. బెంగాలు పర్మినెంటు సెటిల్మెంటు నిబంధనలకును, మదరాసు పర్మినెంటు సెటిల్మెంటు రెగ్యులేషనులకును కొంచెము భేదములు గలవు. అట్లు భేదించిన సందర్భములలో మదరాసు నిబంధనలయందు రైతుల హక్కులకే అధిక తరమగు రక్షణ మొసగబడెను. ఈ సందర్భమున, 1793 వ సం॥పు VIII బెంగాలు రెగ్యులేషను నందలి, 37, 39 వ సెక్షనులను, మదరాసులో పర్మనెంటు సెటిలుమెంటును ప్రవేశపెట్టుటకు గాను కలెక్టరులకు పంపబడిన సూచనలలోని 25, 34 వ పేరాలను చూడవలెనని కోరుచున్నాము. 27 వ పేరాను చూచినయెడల - పర్మినెంటు సెటిలుమెంటు వలన బంజరు భూములపైన గూడ జమీందారులకు సంపూర్ణ మగు హక్కు లొసగబడె నను వాదనకు ఆ పేరాలో ఏ విధమగు ఆధారమును గనుపింపదు. జమీందారులు, వారి స్వప్రయోజనము కొఱకే - సదరు బంజరు భూములను ఇదివరకే అమలునందున్న శిస్తు రేటులను పుచ్చుకొని, దేశాచార సాంప్రదాయ సిద్ధములగు హక్కులకు

భంగము కలుగని విధమున - వ్యవసాయకులకు సాగున కొసగ వలె నని మాత్రమే ఆ పేరాయందు సూచింపబడెను. భూస్వామియొక్క స్వంతకమతము భూములలో రైతులకు జిరాయితీ హక్కు నొసగరా దను సూచనను అంగీకరించుటకు భారత ప్రభుత్వము వారి కాక్షేపణ లేదు. కాని బంజరు భూముల విషయమున మాత్రము అట్టి సూచనను ఏ మాత్ర మును అంగీకరింపజాలరు. బంజరు భూములలో జిరాయితీ హక్కును తొలగించుట సాంప్రదాయ సిద్ధ మగు దేశాచార మునకు విరుద్ధ మనియు, ప్రజాశ్రేయస్సునకు గూడ భంగకర మనియు భారత ప్రభుత్వము వారి అభిప్రాయము.

భూస్వామి యొక్క స్వంతకమతము భూములను తప్ప మిగతా బంజరుభూమి నంతను జిరాయితీ హక్కులోనికి దెచ్చు విషయమును చాల జాగ్రత్తగ నాలోచించి దేశీయాచారమును, ప్రజాశ్రేయస్సును పురస్కరించుకొని ప్రభుత్వము వా రిదివరకే ఒక నిశ్చయమునకు వచ్చి యున్నారు. బంజరు భూములను సాగుచేసుకొనుటకు తమకు సంపూర్ణ మగు అధికారము కలదనియు, దానిని మార్చుట కెవరికిని అధికారము లేదనియు గ్రామము లందలి రైతులు భావించుచు చిరకాలముగ అట్టి హక్కును అనుభవించుచున్నారు. ప్రాతసాగునకును, క్రొత్త బంజరు సాగులకును షరతులయం దెట్టి భేదము లేకుండ ఒకేవిధ మగు షరతులతో బంజరుల సేవ్యమొనర్చుకొనుటకు హక్కు గలదని గ్రామస్థు లగు రైతు లెపుడును భావించు చుండిరి. ఇట్టి యభిప్రాయము ఇతర జిల్లాలలోనే గాక చెంగల్పట్టు జిల్లా యందలి గ్రామస్థులందుగూడ బలవత్తరముగ

వ్యాపించి యున్నవి. దేశాచారసిద్ధముగ రైతులకు గల ఈ హక్కులు 1865 వ సం॥పు శాసనముచే తొలగింపబడలేదు. ఇందుచేతను - ప్రజాశ్రేయస్సునకు సంబంధించిన యితర కారణములచేతను జిరాయితీ హక్కు విషయమున, సాగు భూములకును, బంజరు భూములకును ఏ విధముగ విచక్షణను ప్రభుత్వమువారు గావింపజాలరు. కాని, బంజరు భూములను రైతులకు పంచిపెట్టు నధికారమును మాత్రము జమీందారులకే యుండవచ్చును. అందుకు ఆక్షేపణ లేదు."

సొంతకమతం భూములు:—బంజరుభూములన్ని తమవే అసన్నీ, వాటిని తాము ఆక్రమించుకుని సొంతకమతాల క్రింద మార్చుకోవచ్చునని జమీందార్లు వాదించిరి. ఈ వాదనను కూడ ఫోర్బ్సు అంగీకరించలేదు. ఈ వాదమును అంగీకరించుట "పబ్లిక్ పాలసీ"కి అనగా (పరిపాలనా ధర్మములకు) కేవలము విరుద్ధమగుటయేగాక ప్రజలకు అనాదినుండి అంగీకరింపబడుచూ వచ్చిన హక్కులను భంగ పుచ్చుట యగుననికూడ ఫోర్బ్సు గట్టిగ చెప్పెను.

సొంతకమతాలను ఏవంక పెట్టిగాని పెంపుచేసుకోడానికి జమీందారుకు హక్కు లేదు.

బంజర్లను ఆక్రమించుకోవడము వల్లనేగాక జిరాయితీ రైతుల క్రిందనున్న భూములను తాము కొనివేసిన వానినికూడ తమ స్వంతకమతంభూములుగ మార్చివేసికోవచ్చునని ఇంకొక వాదనను జమీందార్లుచేసిరి. అట్లయినచో కొద్దిసంవత్సరములలోనే జమీభూము లన్నియు జమీందారుకు సొంతకమతం భూములైపోయి ఎస్టేట్లలోని రైతులందరు "ఎప్పుడు లేచి

హామ్సంటే అప్పుడు లేచిపోయే'' దిక్కుమాలిన కౌలుదారులుగ మారిపోవలసివచ్చుననినీన్ని ఇట్టిపరిస్థితిని అంగీకరించడానికి ఎంత మాత్రము వీలులేదనినీన్ని, జమీందార్లు ఏవంకపెట్టిగాని స్వంత కమతములను విస్తరింపజేసికోడానికి వీలులేదనినీన్ని ఘోర్ముస్ గట్టిగ వాదించెను.

ఇందునుగూర్చిన అతని ఉపన్యాసభాగ మీక్రిందివ ముద్రించుచున్నాము.

''స్వంతభూమిలేక కమతము భూమి అని వ్యవహారింపబడు భూములలో భూస్వామికి రైతు హక్కును జమీందారు హక్కునుగూడ గలవు. అట్టి కమతపు భూమి విస్తీర్ణమును హెచ్చించుకొనుటకు యెంతవర కధికారము గల దను విషయమును గురించి యిక చర్చించెదము. బంజరు భూములను సాగు చేసుకొనుటకు, కమతము భూములను హెచ్చించుకొనుటకు, అందుకుగాను రైతుల నుండి రయితీభూములను కొనుకొనుటకు భూస్వాముల కధికార మొసగవలె నను వాదము, పైకి చూచుటకు మాత్రము బాగుగనే గన్పించును. నిజమే, కాని భూస్వాముల కట్టి అధికారము నొసగినచో, ఆ యధికారము గ్రామములలో ప్రస్తుతము గ్రామవాసులు అనుభవించుచున్న హక్కులను భంగపరచుట కుపయోగింపబడును. జమీందారు యొక్క స్వంత కమతం భూమిగాక, మిగిలిన భూమి యంతటి యందునుగూడ ప్రజలు అనాదిగా సాంప్రదాయసిద్ధముగా అనుభవించుచున్న హక్కులు కొన్ని కలవు. ఆ హక్కుల ప్రకారము గ్రామస్థులు తమ సాగును బంజరు భూములకుగూడ వ్యాపింప చేసుకొనవచ్చును. ఇది అనాది సిద్ధమైన హక్కు.

ప్రజలకు గల సాంప్రదాయ సిద్ధమగు హక్కులమాట అటుంచి నను - దేశక్షేమమును దృష్టియం దుంచికొని ప్రభుత్వము వారవలంబించ వలసిన విధానము నాలోచించినను, జమీందారు తన స్వంత కమతమును హెచ్చించుకొనకుండ చూచుట, ప్రభుత్వమువారి కర్తవ్యము. రయితు భూమిని తన యిష్టము వచ్చినటుల స్వంతకమతములోనికి మార్చుకొనుటకు జమీందారున కధికారమున్నచో అతడు కొలది సంవత్సరములలో - ఈ శాసనము నందలి నిబంధన లన్నిటి నుండియు గూడ తప్పించుకొని, తన ఎస్టేటు నంతను గూడ స్వంతకమతము లోనికి మార్చుకొన గలడు. అప్పుడు వ్యవసాయకు లందరును గూడ జమీందారునకు కవులుదార్లుగ నొనర్ప బడెదరు. జమీందారు వారిని తన యిష్టము వచ్చినపుడు పొలములనుండి తప్పింప వచ్చును. వా రందరును జమీందారుని దయాధర్మములపై నాధారపడి యుండవలసిన వా రయ్యెదరు. అట్టి పరిస్థితులు సంభవింప నిచ్చుటకు ప్రభుత్వమువారే మాత్రమును అంగీకరింపరు. కనుక, సాంప్రదాయసిద్ధ మగు ఆచారమును బట్టి చూచినను దేశక్షేమదృష్టితో చూచినను స్వంతకమతపు విస్తీర్ణమును హెచ్చించుకొనుట కధికార మొసగరాదు. ఈ చట్టముయొక్క ప్రధాన సిద్ధాంతములలో యిది యొకటి. భారతదేశ మందలి యితర ప్రాంతముల యందుగూడ యిదే సిద్ధాంతము అవలంబింప బడెను."

శిస్తు హెచ్చించు హక్కు జమీందార్లకు లేదు :—

శిస్తు హెచ్చించే హక్కు జమీందార్లకు లేదు

జమీందార్లకు శిస్తు హెచ్చించే హక్కు లేదని ఘోర్బున్ చేసిన వాదన

బహుధర్మసమ్మతముగ నున్నందున దాని నిట పూర్తిగ ముద్రించక విడువలేము.

"రెండవవిషయము కృష్ణనాయరుగారు సూచించినది. శిస్తును హెచ్చించుటకు జమీందారునకు చట్టమునం దొసగబడు అధికారముల గురించి గౌరవనీయుడగు ఆ సభ్యుడు గావించిన సూచనలయెడ నాకెంతయు సానుభూతిగలదు. రైతు జమీందారునకు ఎంతశిస్తు చెల్లింపవలెనను విషయమున ఈ రాష్ట్రమున చిరకాలముగ నున్న ఆచారమునుబట్టియే శిస్తు నిర్ణయింపబడవలెనని మదరాసుప్రభుత్వమువారి అభిప్రాయము. భారతప్రభుత్వమువారికి మొదట పంపిన చిత్తుచట్టములో అందు కనుగుణమగు నిబంధనలే సూచింపబడెను. ఈ ప్రాంతము నందు అమలులోనున్న "వరం"ను బట్టియే శిస్తురేటు నిర్ణయమగును. "వరము"నే ప్రమాణముగ దీసుకొని అనుసరించిచో దానిని నగదురేటులోనికి మార్చుకొనుట కష్టము కాదు. శిస్తుహెచ్చింపు తగ్గింపుల సమస్యగూడ చాలవరకు పరిష్కారమగును. లెక్కలబట్టి వానిని సులభముగ నిర్ణయింపవచ్చును. కమ్యుటేషను రేటులగురించి భూస్వాములు రైతులును తమలో తాము పరిష్కరించుకొనవలెను. ఆ సిద్ధాంతము తప్పుగ అమలుజరుపబడిననేతప్ప ప్రభుత్వమువారి విషయమున జోక్యము కలిగించుకొన నవసరముండదు. "వరము"ను పంటలలో ఎంతభాగము న్యాయమగు శిస్తు అను విషయమును నిర్ణయించుకొనుటలోగూడ కొన్నిచోట్ల చిక్కులు రావచ్చునని కొందరు సూచించిరి."

"చాలమంది జమీందారులు పంటశిస్తులను చాల నంవ

త్సరములకు పూర్వము శాశ్వత మగు నగదు శిస్తులోనికి మార్చుకొని తరువాత ఆ నగదుశిస్తు హెచ్చించుకొనుచుండుట వలన ఇపుడు పంటలో వారికి చెల్లింపబడెడిభాగ మెంతయో తెలియుట కొంత కష్టమే యైనను ఆ రేటుల నిష్పత్తికిని ఎక్కువ కష్టము లేకుండగనే బుజువు చేయవచ్చు నని నమ్ముచున్నాను. గ్రామస్థు లందరకును ఈ రేటులు బాగుగనే తెలియును. రైతులు శిస్తుల భారముచే క్రుంగిపోవుచుంటి మని భావించు ప్రాంతములలో వారి ఆక్షేపణ కంతకును వెనుకటి గ్రామశిస్తుల రేటులకును, యిప్పటిరేటులకును గల వ్యత్యాసమే కారణము. అయినను యీ బిల్లునందు కొన్ని సందర్భములలో శిస్తుల హెచ్చింపునకు అనుమతి యొసగబడెను కాలము గడచిన కొలదియు పరిస్థితుల మార్పును బట్టి ఈ విషయమున భూస్వాముల కెక్కువ స్వాతంత్ర్యమొసంగుట అవసరముగావచ్చును. నిర్దాక్షిణ్య మగు తమ షరతుల ప్రకారము తమకు రావలసిన దానికంటె యింకను హెచ్చుమొత్తమును గోరు జమీందారుల యెడల నా కెక్కువ సానుభూతి లేదు. పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు సమయమున గావించుకొన్న ఒడంబడిక వలన మొత్తము ఆదాయములో మూడవ వంతు కంటె అధికభాగమే భూస్వామికి సంక్రమించెను. ప్రభుత్వమువారికి రావలసిన శిస్తును వసూలు చేసి మూడింట రెండువంతులను ప్రభుత్వము వారికి చెల్లించి, మిగతా మూడవవంతు అత డనుభవింపవలెను. అది అప్పటి యొడంబడిక. జమీందారులకు వదలి వేయబడినది మూడవ వంతే యని చెప్పబడినను నిజముగా నది అప్పుడే మూడవ వంతు కంటె చాల అధికముగనే యుండియుండవలెను. అవుడు

ప్రభుత్వోద్యోగులకు దేశం బాగుగ తెలియదు. ఎక్కడెంత భూమియున్నదో తెలియదు. అందుచే ఎస్టేటు ఆదాయపు విలువను సరిగా లెక్కింప గలిగి యుండ జాలరు. ఆ యొడంబడిక క్రింద ఇపుడు జమీందారు లెంత అనుభవించుచున్నారో సులభముగా లెక్కింప వీలు లేదు కాని వారి వంతు ఆదాయము అపారముగ హెచ్చె నను విషయము సుప్రసిద్ధము. సర్. భాష్యం అయ్యంగారు అయిదారు వత్సరములకు పూర్వము గ్రామోద్యోగుల బిల్లు చర్చలో పాల్గొని ప్రసంగించుచు, అప్పటికి మొత్తము ఆదాయములో మూడింట రెండువంతులు జమీందారు అనుభవించుచున్నా డని అంచనా వేసిరి. భూస్వాములకు చెందుచున్న యీ అదనపు ఆదాయము ప్రభుత్వ కోశాగారమునకు చేరినయెడల ప్రజోపయోగకరము లగు కార్యముల కుపయోగించెడిది. లేనిచో ప్రజలపై గల శిస్తుల భారమును తగ్గించుట కుపయోగించెడిది. సాగు విస్తీర్ణము నభివృద్ధి పరుచుట వలన జమీందారు ధనవంతుడు గావలెను గాని ఉన్నభూములపై శిస్తుల నిర్దాక్షిణ్యముగ హెచ్చించుట వలనగాదు. బంజరు భూములను సాగులోనికి దెచ్చి రైతుల కొసగవలెను. ఆ పద్ధతి వలన జమీందారు ఆదాయము హెచ్చును. దేశమునకు గూడ మంచిది. ఈపద్ధతి నవలంబించి నంతవరకు జమీందారుల చర్యలు అభినందనీయములు. వారెటుల వ్యవహరించి యున్నను యిదివరకు గావింపబడిన సెటిల్మెంటును మార్చు ఉద్దేశము లేదను విషయము నిజమే.

దానివలన జమీందారులు పొందిన లాభములను 'నచో వారు తమకున్న వని భావించు హక్కులను తగ్గించు

కాని వ్యవహరించుచుంటి మని చెప్పి ప్రజాభిమానమును బడయ ప్రయత్నించుచున్నప్పుడు - వారియెడల నా కే మాత్రమును సానుభూతి గలుగుట లేదు. వారు ఏ విధముగు సానుభూతికిని అర్హులు కారు. 1802వ సం॥పు జమీాందారుల సంతతివారు ఎంతయో లాభకర మగు ఒడంబడిక యొక్క ఫలితముల ననుభవించుచున్నారు. దుబారాగా వ్యసనలోలురు కాకుండ నున్నచో వీ రందరును ఎంతయో ధనికులుగ నుండ వలసినది."

"కాని ఈ ఉపాఖ్యానము నింతటితో వదలివేసి అసలు విషయమునకు వచ్చెదను. శిస్తులహెచ్చింపు విషయమున జమీాందారుల కీ బిల్లులో సంపూర్ణమగు అధికార మొసగబడ లేదు. 22 క్లాజునకు ఏర్పరుపబడిన ప్రొవైజోవలన కొంతపరిమితి యేర్పరుపబడెను. పంటలో భాగముగా పాలుపద్ధతిని విధింపబడిన శిస్తులను హెచ్చించుటకు అధికార మొసగబడలేదు. రొఖ్ఖరూపమగు శిస్తునుమాత్రమే హెచ్చించవచ్చును. అందుకును కలెక్టరు యెదుట దావా వేయవలెను. ఆ ప్రొవైజోయందిటులగలదు, దావా భూమి యున్నగ్రామములో ఏ "వారము" ప్రకారము శిస్తు చెల్లించుట ఆచారసిద్ధమో తెలిసినయెడల సదరు "వారము" రేటుపంటను 33 సెక్షనునందలి సిద్ధాంతములప్రకారము 'కమ్యూటు' చేయుచో వచ్చు శిస్తు రేటుకంటె హెచ్చింపరాదు. ఈ యేర్పాటువలన 1802వ సం॥ రెగ్యులేషనుచే రైతులశిస్తు కేర్పరుపబడిన పరిమితిని ఇకమీాద యీ బిల్లునందుగూడ కొనసాగించుటకు ప్రభుత్వమువారు ప్రయత్నించిరి. నేను నా ప్రారంభోపన్యాసమున నుడివినట్లు ఈ

బిల్లుక్రిందకువచ్చు ఒకతరగతి ప్రజలనుగురించి మాత్రము కొంత దిగులుపడుచున్నాను. అనగా 1802వ సంవత్సరమునుండియు గూడ ఒకేనిర్ణీతమగు శిస్తునుచెల్లించుచున్న రైతులనుగురించి. రైతు 1802 నుండి ఇంతవరకు నగదులో ఒకేశిస్తు చెల్లించుచు, ఆ విషయమును ఋజువుచేయగలిగినయెడల ఈ ప్రొవైజో ఎంత వర కాతనిని శిస్తుహెచ్చింపునుండి కాపాడగల్గునో స్పష్టముగ చెప్పజాలను. అయినను దీనివలన అట్టి రైతునకు ఎక్కువ నష్టము గలుగునని అనుకొనను. ఇటీవలకూడ కొన్నిదావాలలో రైతులు 1802వ సంవత్సరమునుండియు తాము నగదురూపము ననే శిస్తులు చెల్లించుచుంటి మనియు ఇదివర కెపుడును సదరు శిస్తులు మార్చబడలేదనియు ఋజువుచేసియుండిరి. రైతులు ఇకమీదగూడ ఏవిధమగు మార్పునులేకుండ వెనుకటిశిస్తులనే చెల్లించుకొను హక్కుగలిగియున్నా రనియు ఎక్కువ చెల్లించ నక్కరలే దనియు న్యాయస్థానముల వా రా దావాలలో తీర్పు చెప్పియుండిరి.''

"పాతబంజర్లు"—విశ్వామిత్రసృష్టి

"పాతబంజర్లు" విశ్వామిత్రసృష్టి

ఫోర్బ్సు ఉపన్యాసమునుండి ఇన్ని భాగములను ముద్రించితిమి. వానిలో ముఖ్యముగ బంజరుభూములయందు జమీందార్ల కేవిధమైన ప్రత్యేకపుహక్కులు లేవనిన్నీ వాటిలోకూడ రైతులకు జిరాయితీ హక్కుగలదనిన్నీ వాటిమీదకూడ ప్రక్క భూములలో 1802 సం॥రమునాడు విధించిన రేట్లకంటె హెచ్చురేట్లు విధించరాదనిన్నీ ఈ ఉపన్యాససారాంశము.

అయినప్పటికి తీరా బిల్లుప్యాస్ కాబోయేసమయానికి సీమలోని ఇండియామంత్రినుండి హుకుములు వచ్చెను. జమీాందార్ల ప్రయత్నము వారి ధనబలము, పలుకుబడిబలము ఇక్కడనుండి సప్తసముద్రములుదాటి ఇంగ్లండులో నున్న ఇండియామంత్రిని కూడ కదలించివేసెను. అత డేమని హుకుముల బంపెను? 'పాతబంజరులు' అనుపేరుతో కొన్నిటిని ఏర్పరచవలసిన దనిన్నీ వాటిలో రైతులకు జిరాయితీహక్కు లేకుండజేసి జమీాందార్లకు పూరాహక్కు లివ్వవలసిన దనిన్నీ ఈ హుకుముల సారాంశము.

ఈ హుకుముల ననుసరించి లోగడ పదేండ్లనుండి రైతాధీనములో లేని బంజర్లన్నీ "పాతబంజర్లు"గ ఆక్టులో నిర్వచింపబడెను. ఇది విశ్వామిత్రసృష్టి. ఈ రీతిగ యీ ఆక్టులో మరల రెండు రకాలభూములు ప్రత్యక్షమైనవి. ఒకటి ఉత్తమ తరగతివి—అనగా రైతులకు జిరాయితీ హక్కుగలవి. 1802 సం॥ నాటినుండి శాశ్వతపు రేట్లతో స్థిరపరుపబడినవి. ఇక 1908సం॥ ములో జమీాందార్లకు మెహర్బానీ చేయడానికిగాను సీమ మంత్రి హుకుముమీాద కృత్రిమముగ సృష్టింపబడిన "పాత బంజర్లు" అనేవి రెండవరకపుభూములు- ఈ ఆక్టులో ఈ రెండు రకముల భూములు కలగాపులగంగా కలిపి సెక్షనులను వ్రాసిరి. దీనిఫలిత మేమిటంటే 1865 సం॥రపు రెంటుఆక్టువల్ల జడ్జీలచేతులలో జరిగిన అవకతవకలే మరల యీ ఆక్టువల్లకూడ జరుగ నారంభించినవి. ఇది అయ్యవారిని చేయబోతే కోతిఅయిన చందమైనది.

50 వ శెక్షను
1 వ క్లాజు
రెండురకాలభూములు
మిళితము

ఈ రెండురకాలభూములు కలగాపులగంగా కలిపినట్లు 1908 స॥ నాటి యీ ఆక్టుయొక్క 50వ శెక్షన్ 1వ క్లాజు చెప్పుచున్నది, చూడండి—

ఈ అధ్యాయములోని నియమాలు అనుభవశాశ్వతత్వము పొందియుండే అందరు రైతులకున్నూ మరి అవసరమయినంతవరకూ వ్రాతమూలకంగా కౌలుపొందినవారుతప్ప ఇతరవిధాల ప్రాతబంజరును ల్యాండుహోల్డరు వద్దనుండి పొందియుండే రైతులకును అన్వయముగాగలవు.*

రెండు రకాల భూములను కలుపుతూ శిస్తు హెచ్చింపులకు ఈ ఆక్టుయొక్క 30, 40 శెక్షనులలో కొన్ని అవకాశములు కల్పింపబడెను. ఈ అవకాశాలు నిజానికి జిరాయితీ హక్కు లేని రెండవ తరగతి భూములకు వర్తింప నుద్దేశింపబడిన వైనప్పటికీ, అవి అజ్ఞానపు జడ్జీలయు, అవకతవక లాయర్లయు చేతులలో జిరాయితీ రైతులకు కూడ వర్తింప చేయబడి వారి దుంపలు తెంపబడెను.

శిస్తు హెచ్చింపులకు అవకాశమిచ్చే 30 వ, 40వ శెక్షనులు ప్రాత బంజర్లకు మాత్రమే వర్తిస్తవి కాని, జిరాయితీ భూములకు వర్తించవు.

30 వ శెక్షను చూడండి.

ఇందు ఉదహరింపబడిన నాలుగు విధాలుగ తప్ప, ఇం

*"The provisions of this chapter shall apply to all ryots with a permanent right of occupancy and also so far as may be to ryots holding old waste under a landholder otherwise than under a lease in writing."

కాక అయిదవ విధముగ జమీందారుడు శిస్తు హెచ్చించడానికి వీలు లేదని ఈ సెక్షను చెప్పుతుంది. ఆ నాలుగు విధాలు ఏమిటో అవి నిజముగ జిరాయితీ రైతులకు ఉద్దేశింపబడినవో లేవో తెలిసికొందము.

30వ సెక్షను వివరణ

"సెక్షను 30 :— రైతు తన భూమిపై భూస్వామికి నగదు రూపమున శిస్తు చెల్లించుచున్నయెడల భూస్వామి ఈ క్రింద నుదహరింపబడిన వానిలో ఏ కారణము చేతనైనకాని శిస్తును హెచ్చింపవలె నని కలెక్టరుకు దరఖాస్తుచేయవచ్చును.

1. జమీందారీ డివిజనులో గాని, సదరు తాలూకాలోగాని ప్రస్తుతపు శిస్తు అమలులో నున్న కాలమందు స్థానిక ఆహారధాన్యముల ధరలు దామాషాయిన హెచ్చె నను కారణము చేతను :— అయితే

   (ఎ) సదరు శిస్తు శాశ్వతముగ నొకే రేటున చెల్లింపబడ వలసిన దైనయెడల యీ క్లాజు క్రింద ధరలు హెచ్చె నను కారణముచే శిస్తును హెచ్చింపరాదు.

   (బి) ఇదివరకు చెల్లింపబడుచున్న శిస్తును ఈ క్లాజుక్రింద రూపాయికి రెండణాలు చొప్పున కంటె ఎక్కువ హెచ్చింపరాదు.

2. ప్రస్తుతము చెల్లింపబడుచున్న శిస్తురేటు అమలునందున్న కాలమున భూస్వామిచేగాని, భూస్వామి ఖర్చుమీద గాని, రైతు భూమియొక్క ఫలసాయ మధికతర మొనర్చబడె నను కారణముచేతను,

3. ప్రభుత్వమువారిచే సదరు భూమికి ఉపయోగింపబడు ఇర్రిగేషను వర్కు ఏదైన నిర్మింపబడి ఆ కారణముచే భూస్వామిని అదనముగా కొంత ఆదాయమును చెల్లింపవలెనని ప్రభుత్వమువారు కోరి యుండుటచేతను,
4. నదీప్రవాహముల చర్యలచే రైతుభూమియొక్క ఫలసాయమధిక మయ్యె నను కారణము చేతను.''

(1) ధాన్యపు మార్కెట్ రేట్లు:—ధాన్యాదుల ధరలు హెచ్చితే, రొక్కపు రేటు హెచ్చించవచ్చు నట. అయితే ఈ పద్ధతి పర్మెనెంటుగ రేట్లు నిర్ణయమైన కేసులకు వర్తించ దని ఈ క్లాజుక్రిందనే మినహాయింపు స్పష్టముగ వ్రాయబడి యున్నది. అనగ, ఈ పద్ధతి 1802 నాడు జిరాయితీహక్కు రేట్లు స్థిరపరుపబడిన భూముల విషయములో వర్తింపదనుట నిస్సందేహామే గద. కాబట్టి యిది పాత బంజర్లకు మాత్రమే వర్తించునని సారాంశము.

1వ క్లాజు:- ధాన్యపు మార్కెటు రేట్లు హెచ్చితే, శిస్తు హెచ్చించవచ్చునా?

(2) భూసారము హెచ్చితే:— భూసారము జమీందారు ఖర్చుమీద హెచ్చయినట్లయితే శిస్తు హెచ్చించవచ్చు నట. దీనిని గురించి లోగడ రెంటుఆక్టును చర్చించు సందర్భములో చెప్పియే యున్నాము. రెంటు ఆక్టులో యిట్టి ఏర్పాటు అనాది బంజర్ల విషయము లోనే చెప్పబడెను. దానిని 1908 సం॥ ఆక్టులో జిరాయితీ భూములకు గూడ వర్తింపజేయబూనుట ఆశ్చర్యము. ఇట్టి

2వ క్లాజు :— భూసారము హెచ్చితే శిస్తు హెచ్చించ వచ్చునా?

పెంపుదల పర్మెనెంటు సెటిలుమెంటు షరతులకు భిన్నమైనది. ఎట్టి కారణముచే గాని శిస్తు రేట్లు హెచ్చింపబడ రాదని 1802 సం॥రపు రెగ్యులేషనులు చెప్పుచుండగ వానికి భిన్నముగ ఈ 1908 సం॥రపు ఆక్టు ఇట్టి ఏర్పాటు ఎట్లు చేయగలదు ?

ఆనకట్టలు వగైరాలుకట్టి భూములను హెచ్చుఫల వంతములోనికి తేవడానికేగద గవర్నమెంటువారు శిస్తువసూలు చేయుచున్నది? శిస్తుమాత్రము వసూలుచేస్తూ, "ఈ అభివృద్ధి పనులు మేముచేయడము ఎందుకు? చేస్తే అదనపు రేట్లు పుచ్చు కుంటాము" అని గవర్నమెంటు వాదిస్తే ప్రయోజన మేమిటి? గవర్నమెంటుస్థానేవున్న జమీందార్లకుగూడ ఇట్టిబాధ్యత గలదు. ఈ బాధ్యతనుండి తప్పించుకొనుటకై వారు చీటికి మాటికి హెచ్చుశిస్తులు కావా లని కోరడం పబ్లిక్‌పాలనీకి పరిపాలనా ధర్మములకు విరుద్ధ మగుటయేగాక పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు షరతులకుకూడ భిన్న మనుసంగతి వారు గమ నించకపోవడము విచిత్రము! ఏవోవంకలుచెప్పి రైతులమీద శిస్తులనుమాత్రము హెచ్చించడానికి జమీందార్లు తయారుగ వుంటారుగాని, తమపేష్కస్ హెచ్చించడానికి మాత్రము వారు ఒప్పుకొనరు. పేష్కస్ హెచ్చించడ మనేది పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు విరుద్ధమైతే శిస్తులుహెచ్చించడం మాత్రం కాదా ? కాబట్టి 30వ సెక్షనులోని 2వ క్లాజు నిజానికి పాత బంజర్లకు ఉద్దేశింపబడినదేగాని జిరాయితీహక్కుగల భూము లకు వర్తింప నుద్దేశింపబడినది కాదనియైనా అర్థము చెప్ప వలెను. లేదా అట్టి అర్థము ఈ ఆక్టుచేసినవారి బుద్ధిలలో లేదంటే, ఈ క్లాజు పర్మనెంటుసెటిల్‌మెంటు షరతులకు భిన్న

మైనది కావున దానిని వెంటనే రద్దుపరచవలసియుండు ననియైనా చెప్పవలెను. ఈ సందేహాలను తీర్చి "లా"ను స్పష్టముగ నిర్వచించడానికోసమే ప్రకాశముకమిటీవారు సంకల్పించిరి. అందుకనియే వారు యీ శెక్షనులు రద్దుకావలె నని శిఫారసు చేసిరి.

3వ క్లాజు ఇరిగేషన్ పనులు:—

3-వ క్లాజు ఇరిగేషన్ వసతులు కల్పిస్తే, శిస్తు హెచ్చించవచ్చునా ?

దీనికికూడా పైన 2వ క్లాజుకు చెప్పిన అర్థమే వర్తించవలెను. ఇరిగేషను వసతులు కల్పించినా మనే పేరుచెప్పి జిరాయితీభూములపై హెచ్చుశిస్తు విధించరా దని ప్రకాశంకమిటీవారు స్పష్ట మొనర్చిరి.

4వ క్లాజు. ఫ్లూవియల్ యాక్షన్:—

4వ క్లాజు— ఫ్లూవియల్ యాక్షన్‌వల్ల అనగ నదులఒండువగైరాలవల్ల భూమికిబలం పట్టితే, శిస్తు హెచ్చించవచ్చునా ?

నదుల మార్గాలుమారడంవల్లనున్నా ఒండుమట్టి వగైరాలు పట్టుటవల్లనున్నా భూమికిబలంపట్టితే అందువల్లకూడా జమీందారుకు శిస్తు హెచ్చింపవచ్చునట. ఇది బలేవింతయైన పద్ధతి. భగవంతుడు చేసిన అభివృద్ధికి కూడ తామే కర్తలమని జమీందార్లు బయలుదేరడం బలేబాగున్నది. శిస్తు హెచ్చించే విషయములో ఇంత మెలకువగ నున్న జమీందార్లు అతివృష్టి, అనావృష్టులవల్ల పంటలు పోయినప్పుడున్నా, పొలాలు నదీపాతమైనప్పుడున్నా రైతులకు రిమిషనులు యిచ్చుటకు అంతటి ఉత్సాహమునే యేల చూపరు ? ఈ సందర్భమున పూర్వకవి, మహానుభావుడు, అడిదం సూరన్న

గారు తమ రామలింగేశ్వర శతకములో చెప్పిన చక్కని పద్యము జ్ఞాపకము వచ్చుచున్నది.

సీ. "ఎంచిన యూళ్ల గోడాడించ కెవ్వరు
పంచిన యూళ్ళకు ప్రభువు లంత"

ఈ క్లాజుకూడ విపరీతమైనదే గాక, పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు శరతులకు భిన్నమైన దగుటచేతనున్నూ, వర్తిస్తే నిజానికి పాతబంజర్లకు వర్తింపవలసిన దగుటచేతనున్నూ, దీనిని రద్దు పరచవలసి యుండు నని ప్రకాశం కమిటీవారు శిఫార్సుచేయుట మిక్కిలి సబబుగా నున్నది.

1908 సం|| నాడు సృష్టింపబడిన పాతబంజర్లనునవి 1934 సం|| రపు సవరణచట్టాలలో రద్దుపరుపబడినవి. కాబట్టి ఆనాడే ఈ నాలుగు క్లాజులనుకూడ నిజానికి రద్దుపఱచవలసి యుండెను. అట్లు జరుగకపోవుట తప్పు. ఈ తప్పును సవరించుటకు ప్రకాశము కమిటీవారు సిఫారసుచేయుట సబబుగ నున్నది.

40 వ శెక్షను - కమ్యూటేషను.

40వ శెక్షను—"కమ్యూటేషను పద్ధతి" అంటే ఏమిటి? పంటరూపేణా శిస్తును రొక్కరూపేణామార్చుకోవడం

30వ శెక్షనులో నుదహరించిన నాలుగు మార్గాలవల్లను గాక, ఇంకొక అయిదవ మార్గమువల్ల కూడ జమీందార్లు రైతులపై శిస్తులను హెచ్చింపజూచిరి. ఇదే ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టులోని 40 వ శెక్షనులో చెప్పబడిన "కమ్యూటేషను" పద్ధతి. కమ్యూటేషనుపద్ధ తంటే ఏమిటి?

శిస్తు పంట రూపేణా యిచ్చే కేసులలో దానిని రొఖ్ఖ రూపంగా మార్చుకోడానికే "కమ్యుటేషను" పద్ధతి అంటారు.

ఏ లెక్క ప్రకారం ఈ మార్పు జరగాలి?

ఈ మార్పుదల ఏ లెక్క ప్రకారం జరగాలి? 1802 సం॥ నాటున్నూ, దరిమిలా 1865 సం॥ వరకున్నూ శిస్తులు చాల చోట్లపంటరూపేణా చెల్లుబడి యగుచుండెను. దరిమిలా, అవి ఉభయుల సమ్మతి మీద రొక్కమున మార్చుకొనబడుచుండెను. ఈ సందర్భములో యీ శెక్షను ఏమి చెప్పుచున్నదనగ, ఇట్టిమార్పుకోసం ఉభయులలో ఎవరైనా కలెక్టరువద్ద దరఖాస్తుపెట్టుకోవచ్చుననిన్ని, అతడు గత పదేండ్లపంటధరలనుబట్టిన్ని ప్రక్కభూముల రొఖ్ఖపురేట్ల వగైరాలను బట్టిన్ని విచారించి రొఖ్ఖపు రేట్లను నిర్ణయించవచ్చుననిన్ని ఈ శెక్షను చెప్పుచున్నది.

మార్కెట్టుధరల మార్పులకు తలతోక యుండదుగద! వాని నెట్లు నమ్మకొన వచ్చును?

1802 దరిమిలా పంటలధరలు ప్రపంచములో అనేక కారణములచే హెచ్చసాగెను. రైళ్ళు, రోడ్లు, ఓడమార్గాలు, టెలిగ్రాములు వగైరా రాకపోక సౌకర్యములవల్లనున్నూ, కరెన్సీ మార్పులవల్లనున్నూ, జమీందార్లకు గవర్నమెంటుకు సంబంధములేని ఇంకా ఎన్నో అదృశ్యపు కారణాలవల్లనున్నూ ప్రపంచములో ధరలు హెచ్చసాగెను. ఈ హెచ్చింపును చూచి గవర్నమెంటుకు కళ్ళుకుట్టెను. తమరైతువారీ ఏరియాలలో కూడ 30ఏండ్లకొకసారి "రీసెటిల్ మెంటు" పేరుచెప్పి శిస్తులను హెచ్చించడానికి గవర్నమెంటు పూనుకొనెను. ఈ విధంగా 1866, 1896, 1926 సం॥లలో మూడుసార్లు 3 'రీసెటిల్ మెంటు'

లలో సర్కారువారు భూమిపన్ను హెచ్చించిరి. ఈ గాలియే జమీందారీయేరియాలకుకూడ 1908 సం॥లో ప్రాకింపబడెను. గవర్నమెంటు ఏరియాలలో రీ సెటిల్మెంటు పేరిట జరిగే హెచ్చింపులే జమీ ఏరియాలలో "కమ్యుటేషన్" అనే మిషమీద చేయబడసాగెను. కాని, ఇది అక్రమము. వస్తువులధర లనేటటువంటివి స్థిరమైనవికావు. 1926 సం॥ లో ధర లన్ని ఇకమీద హెచ్చుతునే వుంటవనే అంచనామీద రీ సెటిల్మెంటు రేట్లను రూపాయికి మూడణాల చొప్పున పొడిగించివేసిరి. కాని, తీరా, అవి 1930 సం॥లో వసూలు చేయవచ్చేనాటికి ప్రపంచములో ధరలు విపరీతముగా పడిపోయి, అందరినడుములు విరిగెను. కాని రైతులమీది పన్నుభారముమాత్రము అట్లే నిలచియుండెను. కాబట్టి యీ ధరలను నమ్ముకుని హెచ్చింపుచేయుట క్షేమకరమైన పద్ధతికాదు.

ఇది యిట్లుండగ, యీనాటి ధరలనుబట్టి కమ్యుటేషన్ చేయడమంటే శిస్తులను హెచ్చించడానికి ఇంకొక మార్గము కనిపెట్టడమనే అర్థము. ఇది 30 వ సెక్షనులో చెప్పబడిన నాలుగు మార్గాలలో లేదు. కాబట్టి, ఇది చెల్లనేరదు. ఈదృష్టిలో చూస్తే 40 వ సెక్షన్, 30 వ సెక్షనుకు కేవలము విరుద్ధమైనదని చెప్పక తప్పదు. ఈ రెండు సెక్షనులను ఇద్దరు వేర్వేరు గుమాస్తాలు ముసాయిదాలు వ్రాసినట్లు కనిపిస్తుంది. రెంటిని ఒకడే వ్రాసియుంటే యీ పొరపాటు జరిగియుండదు.

40 వ సెక్షన్కు 30 వ సెక్షన్కు పరస్పర వైరుధ్యము!

ఇక "కమ్యుటేషన్" అసలే చేయకూడదా అంటా

రేమో? మహారాజులాగ చేసికొనవచ్చును. అయితే, పంట ధరలు యిప్పటివి కాక 1802 సం॥నాటివి అయివుండవలెనని మావాదన. ఏలననగా ఆనాడు రొఖ్ఖపు రేట్లున్నూ, పంటభాగములున్నూ స్థిరపరుపబడినవి. దరిమిలా సంవత్సరాలలో హెచ్చుచు తగ్గుచున్న ధరలనుబట్టి రేట్లు మారుతూ వుండవలెనంటే, 1802 సం॥నాడు ఏర్పరుపబడిన "స్థిరత్వము" "శాశ్వతము" అను మాటలేమైపోతవి? రైతు ఆనాడే పంటభాగాన్ని రొఖ్ఖంగా మార్చుకొని వుంటే ఆ రేటే నేటికిని స్థిరపడి వుండేదేగద? అట్లు మార్చుకోకుండా ఉన్నందుకు ఇప్పుడతనిని యీ విధంగా శిక్షించడానికి వీలు లేదు. పర్మినెంటు సెటిల్‌మెంటుయొక్క ఉద్దేశ్యము అట్టిది ఎన్నడూ కాజాలదు. అదిగాక, "కమ్యుటేషన్ జేసేటప్పుడు ప్రక్క భూముల రొఖ్ఖపు రేట్లుకూడ ఎట్లున్నవో కలెక్టరు విచారించవలెనని ఈ శెక్షన్ బి - క్లాజు చెప్పుచున్నది. ప్రక్క భూములకు 1802 సం॥లో రొఖ్ఖపు రేట్లు స్థిరపడివుంటే, అవి ఆనాటి పంటధరలనుబట్టి యుండునుగాని వేరువిధంగా ఉండవు గద! అట్టిచో, ఇప్పుడీ భూముల విషయములో ఈనాటి (హెచ్చు) ధరలను లెక్కగా తీసికొనడంలో సబబేమున్నది?

"కమ్యుటేషన్" అసలే చేయకూడదా? ఏ లెక్క ప్రకారం?

ఈ కారణాలచేత, కమ్యుటేషన్ విషయములో 1802 సం॥ నాటి ధరలు ప్రమాణంగా తీసికోవాలి గాని, ఇటీవలవి కావని ప్రకాశం కమిటీవారు మిక్కిలి సబబుగా శిఫారసుచేసియున్నారు.

1802 సం॥ నాటి మార్కెట్ ధరల ప్రకారమే కమ్యుటేషన్ చేయవలెను.

— ఇతర శెక్షనులు —

ఇంతవరకు ఎస్టేటులాండు ఆక్టులో జిరాయితీ హక్కుకున్నూ, శిస్తు హెచ్చింపులకున్నూ సంబంధించిన శెక్షనుల గురించి చెప్పితిమి. మిగతా కొన్ని యితర శెక్షనులనుగూడ పరిశీలించి ఈ అధ్యాయమును ముగించెదము:—

25 వ శెక్షను

25 వ శెక్షన్ నజరానాలు పుచ్చుకోవచ్చునా ?

రైతును జమీందారుడు భూమిలో ప్రవేశపెట్టేటప్పుడు "ప్రీమియం" అనగా "నజరానా" పుచ్చుకోవచ్చునని ఈ శెక్షను చెప్పుచున్నది. ఇట్టి ఏర్పాటు 1865 సం॥ రెంటుఆక్టులో లేదు. 1802 నాడు దీనిని తలపెట్టిన వాడే లేడు. గవర్నమెంటు ఏరియాలలో కూడ ఇట్టి ఏర్పాటు లేదు. కొత్తభూమిలో ప్రవేశించేటప్పుడు అది సాధారణంగా నిస్సారంగా వుంటుంది. దానిని బాగుచేసికోడానికి రైతుకు ఎంతో ఖర్చు, కష్టము అవుతుంది. అట్టి సందర్భములో రైతుకు కొన్నాళ్లపాటు శిస్తు రాయితీ చేయడం సబబుగాని, అది లేక పోగా పైపెచ్చు నజరానా తేతెమ్మని అడగటములో సబబేమీ కనిపించదు. తెల్లదొరలకు టీ, కాఫీ, వగైరా పంటలు పండించుకునే నిమిత్తము సర్కారువారు లక్షలకొలది యకరముల భూములను ఇచ్చినపుడు వారికి మొదటి సంవత్సరాలలో శిస్తులు తక్కువ కట్టి క్రమక్రమముగా గాని, మామూలు శిస్తులు పుచ్చుకోలేదు. తెల్లదొరల కిచ్చిన యిట్టి సౌకర్యము మన పేదజమీందారు రైతులకు లేకపోగా వారివల్ల ఎదురు

నజరానాకూడా పుచ్చుకోవడమా? కాబట్టి దీనిని రాబోవు ఆక్టులో పూర్తిగ రద్దుపఱచుటకు ప్రకాశం కమిటీవారు శిఫార్సు చేశారు.

28 వ శెక్షను

రేట్లవిషయమై దావాలుపడ్డప్పుడు "అప్పటికి చెల్లిస్తున్న రెంటే న్యాయమైన రెంటు" అని ఊహించుకోవలెనని ఈ శెక్షను చెప్పుచున్నది. ఇట్టి ఊహ 'ప్రిసంప్షను'. తప్పు. ఏలననగా, రైతులు తెలిసియో తెలియకయో ఆనాటికి హెచ్చు శిస్తులను ఇస్తూ వుండవచ్చును. 1865సం॥ దరిమిలా అనేకమంది జమీందార్లు రెంటు ఆక్టు 11 వ శెక్షన్ 1 వ క్లాజు నాధారముచేసికొని, హెచ్చురేట్లతో, రైతులను నిర్బంధించి కంట్రాక్టులు వ్రాయించుకొన్నారు. నిజానికి అవి పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు షరతులప్రకారం చెల్లదగినవి కావని పైన వివరించి యుంటిమి. అయితే, అట్టి అక్రమపు కంట్రాక్టు రేట్లన్నీ న్యాయమైనవని కలెక్టరు ఊహించుకోవలెనని ఈ 28వ శెక్షణ చెప్పుచున్నది. ఇది విరుద్ధముకాదా? కాబట్టి యీ శెక్షనుకూడ ప్రకాశం కమిటీవారి శిఫార్సు ప్రకారం రద్దుకాబడవలెను.

28 వ శెక్షణ "న్యాయమైనరెంటు" "ఫెయిర్ రెంటు" అంటే ఏమిటి?

46 వ శెక్షన్

పాతబంజరును శలవులేని సాగుచేస్తే దానికి 2½ రేట్లు శిస్తు విధిస్తామని ఈ శెక్షన్ చెప్పుచున్నది. బంజర్లను సాగు

46 వ సెక్షన్ శలవులేనిసాగు-పినాలిటీలు

లోనికి తేవలసిన డ్యూటీ జమీందార్లయం దున్నది. బంజరును ఆక్రమించుకొని సాగు చేసుకునే హక్కు రైతుకు స్వతస్సిద్ధముగ నున్నది. అట్టిచో "శలవులేని సాగు" అనేది ఉండనేరదు. కాకపోతే, రైతు ముందుగ జమీందారును కోరవలెను. అట్లు కోరినప్పుడు, జమీందారుకు నిరాకరించ డానికి వీలులేదు. కాబట్టి ఎవరైనా రైతులు బంజరును ఆక్రమించి సాగుజేస్తూవుంటే అది శలవులేని సాగని పేరుబెట్టి దానిమీద $2\frac{1}{2}$ రెట్లు శిస్తుకట్టడము అన్యాయమనిన్ని, మామూలు ఒంటిరేటే పుచ్చుకోవలెననిన్ని, ప్రకాశంకమిటీ వారి అభిప్రాయము. కాబట్టి ఈ పినాలిటీ సెక్షను కూడ రద్దు కావలెనని వారు శిఫార్సు చేసిరి.

పట్టాలు, ముచ్చిలికాలు

ప్రతిసాలున పట్టాలు ముచ్చిలికాలు ఇచ్చి పుచ్చుకునే నిమిత్తము మిక్కిలి చిక్కయిన తంతు ఒకటి ఎస్టేటు ల్యాండు

4 వ అధ్యాయము పట్టాలు, ముచ్చిలికాలు.

ఆక్టు 4 వ అధ్యాయములో వివరింపబడినది. ప్రతిసాలున యివి యిచ్చి పుచ్చుకోవాలని చెప్పడమువల్ల అజ్ఞానులగు జడ్జీలు కొందరు బయలుదేరి, ఈ రైతులు ఏక్‌సాలు కౌలుదార్లేనంటూ విపరీతార్థము చెప్పడమున్నూ, దానివల్ల రైతులకు ఇబ్బందులు కలగడమున్ను మన మిదివరకు చూచి యున్నాము.

జమీందారుకు సన్నదు ఎట్టిదో రైతుకు పట్టా అట్టిది.

కాబట్టి జమీందారుకు శాశ్వతముగా ఒకేసారి సన్నదు ఇచ్చినట్లు, రైతుకుకూడ ఒకేసారి స్థిరమగు రేటుతో పట్టా యివ్వబడవలెనని ప్రకాశం కమిటీవారు సూచించిరి. దీనిప్రకారం ఇప్పటి ఎస్టేటులాండ్ ఆక్టుయొక్క 4 వ అధ్యాయం యావత్తు పూర్తిగ రద్దుకావలెనని వారితలంపు.

జప్తులు - వేలాలు

6 అధ్యాయము జప్తులు, వేలాలు.

ఇందు నిమిత్తమై ఎస్టేటుల్యాండు ఆక్టు 6 వ అధ్యాయములో బోలెడుతంతు చెప్పబడినది. అదంతా అనవసరము. గవర్నమెంటు ఏరియాలో గవర్నమెంటు ఉద్యోగులద్వారా శిస్తు చెల్లుబడియగుచున్నట్లే, జమీఏరియాలో జమీందార్లద్వారా చెల్లుబడియగుచున్నది గనుక ప్రస్తుతము ఈ ఆరవ అధ్యాయములో చెప్పబడిన తంతునంతా రద్దుపరచి, రివిన్యూ ఉద్యోగుల ద్వారానే యీ శిస్తులు వసూలుపరచడము మంచిదని ప్రకాశము కమిటీవారి అభిప్రాయము. గవర్నమెంటు శిస్తులతోపాటు గవర్నమెంటు కరణాలు, మునసబులే జమీశిస్తునుకూడ వసూలుపఱచి తమకు రావలసిన పేష్కస్ పోను మిగతాది జమీందార్లకు యిచ్చివేస్తే జమీందార్లు ఇప్పుడు పెట్టుకొనుచున్న సముద్దార్లు వగైరా శిబ్బంది ఖర్చంతయు వారికి తగ్గిపోవును.

ఇరిగేషన్ పనులు

ఇందును గూర్చిన శెక్షనులు ఎస్టేటుల్యాండ్ ఆక్టు 8 వ

అధ్యాయములో చెప్పబడినవి. ఇరిగేషను వసతులు కల్పించడము, వాటిని మరమ్మతులు చేయడమనేది అనాదిసిద్ధముగ రాజులకు విధింపబడిన డ్యూటీలలో ప్రధానమైనది. అందుకొఱకే వాటికి ప్రజలు శిస్తులు చెల్లించడము. ఈ డ్యూటీ పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుద్వారా జమీందారులపై పెట్టబడినప్పటికి, దానిని జమీందార్లు సరిగ నెరవేర్చలేదు. చెర్వులు మరమ్మత్తులు లేక శిథిలమై పోయిన వని గగ్గోలు ప్రతి ఎస్టేటునుండి వచ్చుచున్నది. ఇవి తమపని కాదన్నట్లు జమీందార్లు ఊరుకొనుచున్నారు. ఈ డ్యూటీనుండి జమీందార్లు తప్పించుకోడానికి వీలులేదని చెప్పడానికి కాళ్వేటి నగరం జమీందారు కేసులో ప్రివీకౌన్సిలువారు చెప్పిన తీర్పే ప్రమాణం. ప్రివీకౌన్సిలు వారు చెప్పిన వాక్యము లివి.

౮వ అధ్యాయము, ఇరిగేషన్ పనులు

నీటివనరుల మరమ్మతు జమీందార్ల డ్యూటీ. కాళ్వేటినగరం కేసులో ప్రీవీకౌన్సిలు తీర్పు

“చెరువులు పురాతనములయినవి; జాతీయమగు ఇరిగేషనుపద్ధతికి, హిందూ, మహమ్మదీయ న్యాయశాస్త్రముల చేతను, ఈస్టు ఇండియా కంపెనీ రెగ్యులేషనుల చేతను; చరిత్రకన్న ప్రాచీనమైన అనుభవమునుబట్టి ఇండియాలో అధిక సంఖ్యా జనబాహుళ్యముయొక్క శ్రేయమునకు అగత్యమయినట్లుగా గుర్తింపబడినవి. ఉన్న చెరువులను మరమ్మత్తు చేయించి బాగుగ నుంచుట, క్రొత్తవాటిని త్రవ్వించునటువంటి ప్రజా

జమీందారులు వారి టెన్యూరు నిర్ణయం ప్రకారం ఇరిగేషను పనులు సరిగా నుంచుటవిధి: ఐ.ఎ. 364

హిత కార్యభారము నొకట ఇండియా ప్రభుత్వమువారు వహించిరి. సెటిల్‌మెంటు జరిగినపిమ్మట చాలచోట్ల యీ బాధ్యత జమీందారులపై బడినది. ప్రతివాది ఆ తరగతికి చెందినవాడే. అనేకమంది ఆధారపడియున్న యీ చెరువులను జమీందారులు మూసివేయుటకు అధికారము లేదు. అంతేకాక ఇండియా న్యాయశాస్త్రము ప్రకారము వారి అమరకం విధి ప్రకారము వాటిని మరమ్మతుచేసి కాపాడే పూచీగూడ గలిగి యున్నాడు."

8 వ అధ్యాయంలోని తంతు అనవసరం. సులువైన మార్గం కనిపెట్టాలి

జమీందారుపై యిట్టి విధియుండగా దానిని సంకుచిత పరచుటకు ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టు 8 వ అధ్యాయములో ప్రయత్నము జరుగుట అన్యాయము, చెర్వుక్రింద నాలుగోవంతు వరియూ సాగుచేసే రైతులు దరఖాస్తు చేస్తేనే జమీందారును చెర్వుమరమత్తుకు పూనుకొనునట! ఇట్టిది భాగ్యవంతులగు రైతులకే సాధ్యమగును గాని పేదవారికిగాదు. అదిగాక "మేజరువర్క్సుకు" రు 200 లున్నా "మైనరువర్క్సు"కు రు 100 లున్నా రైతులు డిపాజిట్టు చేయవలయునట! ఇదియు పేదరైతుల వశముకానిసంగతి. దరఖాస్తులు, డిపాజిట్టులు, పెట్టినతర్వాతకూడ ఇంకా ఎంతో తంతు చెప్పబడినది. ఇదంతా జరిగేవరకు పుణ్యకాలం కాస్తా పోతుంది. పంటలు పాడయిపోయి రైతులు బాధపడుతూ వుంటారు. కాబట్టి, యీ తంతునంతా రద్దుపరచి సులువైన మార్గాన్ని కనిపెట్టాలి. రైతుకు అర్ధరూపాయికంటె హెచ్చు దరఖాస్తులు కర్చులేకుండా అతనికి న్యాయము కలిగించాలి.

జమీందారు నకాలుకుల్లో మరమ్మతు చెయ్యకపోతే గవర్న మెంటు వెంటనే చేసివేసి, జమీందారునుండి ఆ ఖర్చు రాబట్ట డానికి నిష్కర్షమైన శిక్షలు వుండాలి,

చెర్వుల యొక్కయు, కాల్వలయొక్కయు నీటి సరఫరాలను కంట్రోలుచేసే అధికారము సహజముగా అనాదినుండి గ్రామసంఘాలకు ఉండుచుండెను. గ్రామసంఘాలు శిథిలమైపోయినవి. గనుక వాటిని పునరుద్ధరించే వరకు సదరు హక్కు జమీందారుకు గాకుండ, గ్రామసంఘాల తరఫున గవర్నమెంటు చేతులలో వుంచడము ఉత్తమ మని ప్రకాశం కిమిటీవారి అభిప్రాయము.

నీటి వనరుల కంట్రోలు ఎవరిది ?

పర్మనెంటు సెటిల్మెంటునాడు శిస్తులును పేష్కసులును శాశ్వతముగ నిర్ణయమయినప్పుడు, అప్పటి సాగుబడి భూముల స్థితి గతులను గురించిన్ని యికముందు సాగులోనికి రావలసిన బంజరుభూములను గురించిన్ని కూడ లెక్కలు కట్టుకొనియే సదరు రేట్లు నిర్ణయింపబడెను. అందువల్ల యిప్పుడు జమీందారుడు నీరు సప్లయి చేసినాడు కాబట్టి యిప్పుడు అదనంగా నీటిపన్ను కోరడంలో సబబు లేదు. అదనపు నీటి తీర్వ లేకుండ జమీందారు నుండి నీటిసప్లయి పొందడమనేది పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు వల్ల జమీరైతుకు ఏర్పడిన సహజమగు హక్కు. ఇటువంటి యిరిగేషను పనులు వగైరాలు చేసి భూమిని సారవంతముగ జేసి, ప్రజలయొక్క సౌఖ్యాన్ని కాపాడడంకోసమే

అదనపు రేటు లేకుండ నీరు సప్లయి చేయవలసిన డ్యూటీ జమీందారులమీద నున్నది.

గడ జమీాందారుకు సాగుబడి భూమిలోని మూడవవంతు శిస్తున్నూ, బంజర్ల మీాద పూరా శిస్తున్ను వదలివేయబడినది? మూడవ వంతు శిస్తు అని 1802 సం॥ నాడు వేయబడిన లెఖ్క నిజానికి మూడవ వంతు కాదనిన్నీ, అది అంతకు రెట్టింపు విలువ గలది అనిన్నీ, సర్. భాష్యాం అయ్యంగారు చెప్పి యున్నారు. ఈ సంగతిని ఫోర్బ్సు తన ఉపన్యాసములో వివరించి యుండెను. ఇన్ని రాయితీలు జమీాందారుకు చేయడములో ఉద్దేశ్యము అతడు యిట్టి యిరిగేషను పనులు చేసి భూములకు నీరు అదనపు రేట్లు లేకుండ సప్లయిచేయవలె ననే తలంపుతోనే కాబట్టి జమీాందారునకు 1802 సం॥ నాటి రేట్లకు మించి అదనంగా నీటితీర్వ పుచ్చుకోడానికి హక్కు లేదని ప్రకాశం కమిటీ వారి అభిప్రాయము.

ఉర్లాం కేసు - ప్రీవీ కౌన్సిలువారి తీర్పు.

ఈ అభిప్రాయాన్ని బలపఱచడానికి ప్రకాశం కమిటీ వారు ఉర్లాం జమీా కేసులో ప్రీవీ కౌన్సిలు వారు చెప్పిన తీర్పును ఉదహరించిరి.

పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు షరతుల ప్రకారము గవర్నమెంటువారు జమీాందారుపై నీటితీర్వ విధించుటకు హక్కు లేదని ఉర్లాం కేసులో తీర్పు చెప్పిరి. ఏలననగా :— అది పేష్కసును హెచ్చించినట్లగు నని వారి అభిప్రాయము.

ఈ సిద్ధాంతమును బట్టియే రైతులమీాదకూడ జమీాందారుడు నీటితీర్వ విధించుటకు హక్కు లేదని ప్రీవీకౌన్సిలువారే స్పష్టపఱచిరి. వారి మాటలు వినండి :—

"ఇట్టి పరిస్థితులలో ప్రభుత్వంవారు నీటివాడుకపై సెస్సు

విధింపజాలరు. నీరు వాడుకొను హక్కు భూమితోబాటు స్వత స్సిద్ధముగ నున్నది. దానికై జుమ్మా వసూలు చేయబడు చున్నది. నీటి శిస్తు విధించినచో, పేరునకు గాకున్నను నిజము నకు జుమ్మా మొత్తం యెక్కువ చేయబడును. అందువలన పెర్మనెంటు సెటిలుమెంటు సమయమున గావించిన ఒడంబడి కను ఉల్లంఘించుట యగును."

"...... కావున, వ్యవసాయమునకు వాడుకొను నీటిపై పన్ను విధించి జుమ్మా యెక్కువ చేయమని పెర్మనెంటు సెటిలుమెంటు సమయమున ప్రభుత్వము వారు ఒడంబడుట జమీందారున కనుకూలంగా మాత్రమేగాక వ్యవసాయ దారున కనుకూలంగా కూడను వర్తించును. బహుశః ప్రధానంగా వ్యవసాయదారున కనుకూలంగాను, తరువాతనే జమీందారున కనుకూలంగాను వర్తింపగలదు."

జమీందారు హక్కు కంటె రైతు హక్కే ఉన్నత మైనది.

ఈ వాక్యములను బట్టి ఇంకొక విశేషాంశము స్ఫుటమగుచున్నది. అనగ, జమీందారు హక్కుకంటె రైతుకు గల హక్కే ఉన్నతమైన దని ప్రీవీ కౌన్సిలువారు చెప్పిన చిట్టచివరి వాక్యంవల్ల తెలియుచున్నది.

—: అడవులు. గనులు, పోరంబోకలు వగైరా :—

భూమిహక్కు రైతుదేననిన్నీ, అనాదిసిద్ధముగ అడవులు గనులు వగైరా సాముదాయకభూములన్నీ గ్రామసంఘాలకు హక్కుగలవిఅనిన్నీ, ఎప్పుడైతే సిద్ధాంత పర చినామో, ఎప్పుడైతే జమీందారు కేవలము శిస్తువసూలుదారు డని స్థిరపరచినామో, ఈ

అడవులు, గనులు వగైరా రైతులవే

సమస్తమైన సాముదాయకభూములను అందలి ఫలసాయమును స్వేచ్ఛగ వేరే అదనపురుసుములు వగైరాలు చెల్లించకుండ అనుభవించడానికి జమీరైతులకు హక్కుగలదనుమాట దానంటత అదియే రూఢమగుచున్నది. అయినను, ఈ హక్కు పర్మనెంటుసెటిల్ మెంటుకు పూర్వము, రైతులేవైనా రుసుములు అనాదిసిద్ధముగ సర్కారుకు చెల్లిస్తూవుంటే మాత్రము, అంతవరకు పుచ్చుకోడానికి జమీందారుకు హక్కువుండవచ్చును. ఈ అంశములు బందరు కస్టెల వర్తకులు దేవరకోట జమీందారుమీద, వేసిన దావాలో చెప్పబడిన తీర్పునుండియే లోగడ వివరించియుంటిమి గనుక, వాని నిట తిరిగి ఏకరువెపెట్టనక్కరలేదు.

1882 సం॥పు V చట్టము ఫారెస్టుఆక్టు 26వ శెక్షన్ క్రింది 7, 13, రూల్సు

1882 సంవత్సరములో ప్యాస్ చేయబడిన "ఫారెస్టు ఆక్టు"లోకూడ రైతులకు అనాదిసిద్ధమైన హక్కులు మిక్కిలి భద్రముగ గుర్తింపబడి కాపాడబడియున్నవి. ఈ ఆక్టు 26వ శెక్షన్ క్రింద చేయబడిన 7, 13, రూల్సు చూడండి.

7వ నిబంధన యిట్లు గలదు :—

ఏ గ్రామమందైన రిజర్వుకాని భూములందు (దక్షిణ కనడాలో కుమాకిభూములు తప్ప) పశువులమేత గడ్డికోత, ఎండుపుల్లలు ఏరుకొనుట, ముళ్ళు, ఆకులు, తుప్పలు, రిజర్వుకాని చెట్లుకొట్టుకొనుట, ఉచితముగ చేసుకొనుట కనుమతించబడును. ఆగడ్డి, ముళ్ళు, ఆకులు లేక చెట్లు ఆగ్రామము లేక

చేరువ గ్రామముల నివాసుల స్వంతపనులకు, లేక వ్యవసాయ పనులకు అవసరమయినపుడే తీయవలెను. పైన దెలిపిన సౌకర్య ములు దుర్వినియోగము చేయకుండా గ్రామాధికారులు చూడవలెను. చేరువ గ్రామము లన నేమో తగవువచ్చినపుడు కలెక్టరు పరిష్కరించును.

13వ నిబంధన యిట్లుగలదు. రిజర్వ్ కాని భూములందు క్వారీయింగు (రాళ్ళుకొట్టుకొనుట) ప్రజలందరి స్వంత లేక వ్యవసాయప్రయోజనములకొరకును, స్థానికసంస్థలు చేయు ప్రజోపయుక్త కార్యములకును ఉచితముగ చేసికొనవచ్చును గాని, విక్రయమునకు, వర్తకముచేసి లాభముపొందుటకు చేయరాదు.

పశువులమేత, వంటచెరుకు, ఎరువు, ఆకు, వగైరాలన్ని ఏవిధమైన ఫీజు లేకుండ అన్ రిజర్వు అడవులలోనుండి రైతులు తీసికొనవచ్చునని ఈ రూలు యొక్క అర్థము.

6వ రూలు అమలుచేయుట ఆశ్చర్యము.

ఇట్టి సౌకర్యాలే ఎస్టేట్లలోకూడ చేయబడవలెనని 6వ రూలు చెప్ప చుండగ అది నేటివరకు పాటింపబడక పోవుట ఆశ్చర్యము !

సంఘప్రయోజనానికై అడవులను రిజర్వుచేయవలసి వచ్చినప్పుడుకూడ అందు రైతులకు అనాదినుండిగల హక్కు లను గమనించి వాటికి సర్కారువారు కంపెన్సేషన్ ఇచ్చిన పిమ్మటనే సదరు ప్రదేశములను రిజర్వు ఫారెస్టుగ మార్చి యున్నారు.

కాబట్టి జమీా పరియాలలోని అడవులనుకూడ ఫారెస్టు ఆక్టు క్రిందికే తెచ్చి వాటి పరిపాలనను గ్రామస్థులచే ఎన్నుకోబడిన పారెస్టుపంచాయితీలపరను చేయవలె నని ప్రకాశం కమిటీవారి శిఫారస్సు.

—: గ్రామ సాముదాయక భూములు :—

(కమ్యూనల్ ల్యాండ్సు)

పుంతలు, చెర్వులోతట్టులు, చెర్వునీటివడకలు, మంద బయళ్ళు, పంటకళ్ళములు, వగైరా గ్రామసాముదాయపు భూములుకూడ గ్రామసంఘానివేగాని జమీాందారువికావు. వీటిమీాదశిస్తు లేదు.

అక్రమపు టాక్రమణాలు

పేష్కస్ లెక్కకట్టేటప్పుడు వీటిమీాద శిస్తు లేనట్లే ఎంచబడెను. కాబట్టి ఇట్టివాటి నిప్పుడు జమీాందారులు ఆక్రమించుకొని శిస్తుకట్టి రైతులకు పట్టాలిచ్చుట కొన్ని ఎస్టేట్లలో జరగడం మిక్కిలి దురాగతమైనపని. జమీాందార్ల పరీకుతో బలవంతులు స్వార్థపరులు నగు రైతునామధేయులు కొందరు వీటిని ఆక్రమించుకొని గ్రామసాముదాయ ప్రయోజనాలకు భంగం కలిగించడం విచారకరమైన సంగతి. ప్రకాశంకమిటీరిపోర్టు ప్రచురణమైన దరిమిలా జరిగిన ఇట్టి ఆక్రమణముగాని, పుట్టిన పట్టాలుగాని చెల్లుబడి కానేరవని రేవురాబోయే ఆక్టులో కఠిననియమములు ఏర్పరచవలసియున్నది.

గ్రామసంఘాలను పునరుద్ధరించవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతేని కలదు. ఇందునిమిత్తమై ప్రకాశంపంతులుగారును ఇతర

గ్రామపునరుద్ధరణ, సాముదాయక ప్రయోజనముల కల్పన, గోభూమి పునరుద్ధరణ.

ప్రజానాయకులును నిరంతరము కృషి చేయుచున్నారు. ఈ పునరుద్ధరణ కార్యములో గ్రామస్థులకు ఎన్నో సాముదాయక ప్రయోజనాలను కల్పించవలసి యున్నది. ముఖ్యముగ గొడ్లు తిరగడానికి పశుభూమిలేక పశుసంపద క్షీణించి పోతున్నది. మనిషిమునిగే బీళ్ళల్లో మేకలుమేసి, ఆవులగుల వెంట పాలుజల్లించుకొంటూ అంభారవములతో నింగ్లకు పరుగులు తీయుచు, ఈ భరత భూమిని యావత్తు నిజముగ పాలునేతులతో ప్రవహింపజేసిన ఆ పశులక్ష్మి నేడేల మనలను బాసిపోయినది? మానవుడు దురాశావశుడై గోవుకోసమై అర్పించిన భూమిని తాను దౌర్జన్యముగ ఆక్రమించుకొని దిక్కుమాలిన పొగాకో నంజు రోగాలకు బురదగుంటలకు అనారోగ్యమునకు ఆకరమగు వరిపంటనో పండించుకొనుచుండబట్టియేగద!

కాబట్టి ఇదివరకు అక్రమముగ ఆక్రమణమై పోయిన సాముదాయ భూములను 'లా' ప్రకారము అవసరమైతే కంపెన్సేషన్ ఇచ్చియైనాసరే పునరుద్ధరించవలెను. ఈ కంపెన్సేషన్ ఖర్చు వీలు చిక్కినంతవరకు లోగడ అక్రమంగా ఆక్రమించుకొన్న వారినుండియే వసూలుపరచుట సబబు. అన్యాయపు ఆక్రమణలు చేసినట్లు ఋజువైతే దానికి 30 ఏండ్ల లిమిటేషన్‌తో నిమిత్తం లేకుండ, అట్టి ఆక్రమణదార్లను కంపెన్సేషన్ కూడ ఇవ్వకుండ - తొలగించడానికి "లా"ను మార్చవలసి యుండును అని ప్రకాశం కమిటీవారి సలహా.

ఆక్రమణల తొలగింపు

ఇదివరకు సాముదాయిక భూమిగ నున్నది, యిప్పుడు అవసరం లేకపోతే, అది జమీందారుకు సంక్రమించవలె నను వాదన ఒకటి జమీందార్ల తరఫున లేవదీయబడినది. జమీందారుడు ఎప్పుడైతే కేవలం శిస్తు వసూలుదారుడనే మాట రూఢియై పోయినదో, అప్పుడే ఈవాదన నేల కూలిపోక తప్పదు.

ప్రయోజనం తీరిపోయిన సాముదాయభూమికి జమీందారుడు వారసుకాదు

సర్వే సెటిల్‌మెంటు

(11 వ అధ్యాయము)

భూములను సర్వేచేయడానికి, సెటిల్‌మెంటు చేయడానికి ఇప్పుడున్న ఎస్టేటుల్యాండు ఆక్టు 11 వ అధ్యాయములో సవాలక్షగ్రంథము చెప్పబడినది.

ఎవరెవరిభూములు ఎంతెంతో రైతులకు రైతులకు మధ్యనున్ను, జమీందారుడున్ను తెలిసికోడానికి గాను భూములు ఇదివరకు సర్వేకాకపోతే ఇకముందు చేయించుకోవచ్చును. దానికి ఆక్షేపణ లేదు.

165 సెక్షన్-ఇ-క్లాజు "సెటిలుమెంటు" అనేది "పాత బంజర్లకే గాని, జిరాయితీ భూములకు కాదు.

ఇక, సెటిల్‌మెంటు విషయమై ఇదివరకే పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటువల్ల రేట్లు నిర్ణయమైయున్న జిరాయితీ భూముల విషయములో తిరిగి సెటిల్‌మెంటు అంటూ వుండనేరదు. కాబట్టి, ఈ అధ్యాయములో చెప్పబడిన సెటిల్‌మెంటు తంతు

అంతా కృత్రిమముగ సృష్టింపబడిన పాత బంజర్లకు వర్తింప వచ్చునేమో గాని, జిరాయితీ భూములకు ఎన్నటికీ వర్తింప జేయ బడజాలదు. ఈ సంగతి ఈ అధ్యాయములో 165 శెక్షను క. క్లాజు లోనే స్పష్టపరుపబడి యున్నది.

1934 సం॥ వరకుమిలా "పాత బంజరు" అనేదికూడ రద్దు పరుపబడినది కాబట్టిన్ని, ఇక ఈ సెటిల్‌మెంటు తంతు వర్తించే ఎస్టేటు భూములు లేనే లేవు కాబట్టిన్ని, "సెటిలుమెంటు"కు సంబంధించిన ఈ యావత్తు సెక్షనులు ఒక్క కలం పోటుతో కొట్టివేయవలెను.

—: రి మి ష ను లు :—

పేష్కసులకు రిమిషను లేదు కాబట్టి రైతు యిచ్చేశిస్తుకు కూడ రిమిషను ఉండనక్కరలేదని జమీందార్ల వాదన.

38, 39 సెక్షనులు - నిష్ప్రయోజనములు.

ప్రస్తుతమున్న ఎస్టేటు ల్యాండు ఆక్టులో అతివృష్టి అనావృష్టులవల్ల పంటలు పోయి నష్టమైన రిమిషనులకు తావే చూపబడ లేదు. అయితే, 38, 39 సెక్షనులలో శిస్తు తగ్గింపునకు కొన్ని సూచనలు చేయబడినవి. కాని, అవి క్రియలో అమలు జరగ డానికి పనికివచ్చేవి కావు. అథవా, ఎప్పుడైనా జరిగినా, తిరిగి 20 ఏండ్ల వరకు రైతు శిస్తు తగ్గింపు కోరడానికి వీలులేదు. రైతుకు ఈ శెక్షనులు ఉండీ ఒకటే, లేకా ఒకటే!

ఈ విషయములో నిజానికి, పేష్కసుకూ, శిస్తుకూ, పోలిక పెట్టడానికి వీలులేదు. కారణం వినండి :— రొఖ్ఖపు

పంట పంపిణీ పద్ధతిలో 'రిమిషన్' దానంతట అదే రైతుకు సహజమగు హక్కుగా ఏర్పడుతున్నది.

శిస్తులు ఈనాడు వచ్చినవి కాని, మన దేశంలో అనాదినుండి పన్ను పంటలో భాగముగానే తీసికోబడుచుండెను. కాబట్టి రైతులతోపాటు రాజు ఎండడమో పండడమో జరుగుచుండెను. పంటలు నష్టమయినప్పుడు రాజభాగం కూడ సహజముగ తగ్గిపోతున్నది. పంటలు అసలే పండకపోతే రాజుతీసికొనేదిన్నీ ఏమీవుండదు. అనగ పంట పంచుకునే పద్ధతిలో 'రిమిషన్' అనేది దానంతట అదే సహజ పరిణామముగ ఏర్పడి వున్నది. 'రిమిషన్' అనే మాట వేరే వక్కాణించి చెప్పకుండానే, క్రియలో జరిగిపోతూ ఉండేది.

చట్టరీత్యా రిమిషనులకు ఏర్పాటు ఉండవలెను.

పంటభాగమును రొఖ్ఖముగ ఇటీవల మార్చినంత మాత్రముచేత రైతుకు అనాదిసిద్ధముగ సహజముగ ఉండుచు వచ్చిన "రిమిషన్" హక్కును ఇప్పుడు కాదనడం న్యాయంకాదు. కాబట్టి దానికి రాబోయే చట్టములో తగు ఏర్పాటు చేయవలసియుండునని ప్రకాశంకమిటీ శిఫార్సు. గవర్నమెంటు ఏరియాలో ఇస్తున్నట్లుగానే అతివృష్టి అనావృష్టి వగైరా ఈతిబాధలవల్ల పంటలు నష్టమైనప్పుడు జమీరైతులకుకూడ జమీందార్లు దయాధర్మబిచ్చముగ గాకుండ చట్టరీత్యా రిమిషనులు ఇవ్వవలెను.

—: తగవుల పరిష్కారములు :—

రేట్లు, బకాయివసూళ్ళు వగైరాల విషయములలో తగాదాలువస్తే ఎవరు పరిష్కరించవలె ననుప్రశ్న వున్నది.

అనాదినుండి మనదేశంలో తగాదాలు గ్రామపంచాయితీలే తీర్చుచుండెను. ఇట్టి తగాదాలను పరిష్కారం నిమిత్తమై గ్రామపంచాయితీలకు పంపడానికి కలెక్టర్లకు ఇప్పటికిని 1803 సం॥లో చేయబడిన రెండవరెగ్యులేషన్ ప్రకారం అవకాశం ఉంది. కాని, స్వాతంత్ర్యము ఆ నాటి పంచాయితీలు ఈ 140 ఏండ్లలో పట్టి గుల్లలై పోయినవి. వాటిని గురించి జనులందరు మరచియే పోయినారు.

1803 సం॥పు 2.వ రెగ్యులేషన్ గ్రామపంచాయితీలకు గల అవకాశం కలలో మాట ఆయినది.

ఇట్టి గ్రామసంఘాలను, గ్రామపంచాయితీలను పునరుద్ధరించడానికే ప్రకాశంపంతులుగారు ఇతర ప్రజానాయకులును తలపెట్టియున్నారు. అవి పునరుద్ధారణ అయ్యేవరకు, జమీలలో వచ్చు ఇట్టి తగాదాల నన్నిటిని మిక్కిలి అనుభవము గలట్టియు, న్యాయ బుద్ధి గలట్టియు, రివిన్యూ ఆఫీసర్లతో కూడిన ప్రత్యేకపు రివిన్యూకోర్టులకు అప్పగించవలెననిన్ని, స్టాంపు డ్యూటీ వగైరా ఖర్చులు తగ్గించివేసి, రైతుకు న్యాయము కొద్దిఖర్చుతోనున్ను, త్వరితముగానున్ను జరిగేటట్లు ఏర్పరచవలసినదనిన్ని, ప్రకాశం కమిటీవారు సూచించి యున్నారు.

స్పెషల్ రివిన్యూ కోర్టులు కావాలి

—: పైరువారీ రేట్లు చెల్లరాదు :—

కొన్ని జమీలలో పంటలరకాలను బట్టి హెచ్చుశిస్తు విధిస్తున్నారు. ఎక్కువ విలువగల చెరుకు, పసుపు, వగైరాలకు హెచ్చురేట్లను పుచ్చుకొనుచున్నారు. పర్మనెంటు

సెటిల్‌మెంటు కిది కేవలము విరుద్ధముగాన ఈపద్ధతి ఇకమీదట చెల్లకూడదనియు, ఆ హెచ్చురేట్లన్నియు రద్దుపరచి వేయవలననియు, ప్రకాశం కమిటీవారి శిఫార్సు. ఇందుకు ప్రమాణము, 1799 సం॥లో గవర్నమెంటువారు కలెక్టర్ల కిచ్చిన సూచనలలో 37 వ దానిలో ఇట్లున్నది.

37 వ క్లాజు

1799 సం॥లో గవర్నమెంటువారు కలెక్టర్లకు పంపిన ఇన్‌స్ట్రక్షన్సులో 37 వ ది.

రానురాను భూస్వామ్యపు హక్కుగల భూస్వాములును, తాలూక్‌దార్లును పెద్దరైతులును, చిన్నరైతులును భూవైశాల్యముపై నాధారపడి యుండు నొకనిశ్చితమైన మొత్తమునకు కొప్పుకొనుచును, రైతులకు వారిష్టమువచ్చినట్లు లాభకరమైన పంటలను పండించుకొనుట కధికారము నిచ్చుచును, మరే మిషపైని క్రొత్తపన్నులను విధించుటకు వారికి హక్కులేదని హెచ్చరిక నిచ్చుచును ఒడంబడికలను చేసికొనిన యెడల పరస్పర లాభములు అమితముగ గలుగుననుటకు సందియ మెంతమాత్రమును లేదు. ఎవరైన క్రొత్తపన్నులను విధించిన ట్లగపడిన యెడల నత్యధికశిక్షకు పాత్రులగుదురు. ఇప్పటికి దివరకే అట్టి పన్నులుండి రైతులను బాధపెట్టుచుండిన యెడల వారితో సంప్రదించుకొని జమీందార్లే వాని నన్నింటిని రద్దుపరచి న్యాయముగ ప్రవర్తించుటయు, న్యాయమైన పన్నుల నొకే మొత్తముగ నేర్పాటుచేయుటయు ముఖ్య కర్తవ్యము. అట్లు చేసిన యెడల బందొరుల కెంతయు చిక్కు తొలగిపోవును."

పన్ను వేసేది భూమికిగాని, పంటకుగాదు. కాబట్టి సదరు భూమిలో హెచ్చు విలువైన పంట వేశాడు గాబట్టి హెచ్చు శిస్తు ఇవ్వమనడం సరికాదు. కాబట్టి పైరువారీ రేట్లు పోవా లని ప్రకాశం కమిటీవారు శిఫార్సు చేసి యున్నారు.

వైశాల్యములో హెచ్చు కనపడితే ఇష్టాను సారం శిస్తు హెచ్చించవలెనా ?

పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు కాలమందు, సరిహద్దులతో వివరింపబడ్డ భూమి ఏదైనా వుంటే, దానిని దరిమిలా సర్వే చేసి, హెచ్చు వైశాల్య మున్నదనే కారణంచేత, హెచ్చు మొత్తమును దాని మీద దరిమిలా విధించి యుంటే, అట్టి హెచ్చు మొత్తముకూడ చెల్లకూడదని ప్రకాశం కమిటీవారి అభిప్రాయము. ఏల ననగ, సర్వే అనేటటువంటిది దరిమిలా వచ్చినది. అప్పటి కొలమానములకు, ఇప్పటి కొలమానములకు తేడాలుండడంవల్ల అదే పొలము సర్వేలో ఈ నాడు వైశాల్యము హెచ్చుగ కనపడవచ్చును. ఈ హెచ్చింపు నిజమైనదిగాక, కృత్రిమ మయినది కావచ్చును. కొలమానములలో గల ఇట్టి కృత్రిమ తేడాలను ఆధారముగ జేసికొని, పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు నాడు శాశ్వతముగ స్థిరపరుపబడిన శిస్తు మొత్తమును ఈనాడు హెచ్చింపజూచుట సబబుకాదు. కాబట్టి అట్టి హెచ్చింపులన్నీ కొట్టివేయబడవలె నని ప్రకాశం కమిటీవారి అభిప్రాయము.

కొలమానముల తేడాల వల్ల ఏర్పడ్డ హెచ్చు వైశాల్యములపై, హెచ్చుశిస్తు విధింపరాదు.

పైన సూచింపబడిన ప్రకాశం కమిటీవారి శిఫార్సుల ప్రకారం ప్రస్తుతమున్న ఎస్టేట్సు ల్యాండు ఆక్టును పూర్తిగ రద్దు పరచి, దాని స్థానే "ఎస్టేట్సు ల్యాండు రివిన్యూ ఆక్టు" అను పేరుతో వేరొక చట్టమును చేయుటకు కాంగ్రెసు గవర్నమెంటు సంకల్పించెను. కాని, ఆ సంకల్పము నెరవేరకమునుపే ఇతర రాచకీయ కారణములచే కాంగ్రెసువారు తమ అధికార పదవులను ఐచ్ఛికముగ వదలుకొని రావలసి వచ్చినది.

-: పర్మనెంటు సెటిలుమెంటులోని కొన్ని విశేషాంశములు :-

1802 సం॥లో జమీందార్లద్వారా పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు చేసుకొన్నప్పుడు అందు కొన్ని విశేషాంశము లుండెను. వాని నిక్కడ క్లుప్తముగ తెలిసికొందము.

జమీా యొక్క ఆవరణలో వున్న యావత్తుభూములపై శిస్తు వసూలు అధికారము జమీందారులకు ఇవ్వబడెను.

జమీా ఆవరణ

పేష్కసు లెక్క తేల్చేటప్పుడు, సదరు ఆవరణలో గల కొన్నిభూములపైని శిస్తు లెక్కలోకి రానంతమాత్రముచేత, ఆ భూమి జమీందారుకు సన్నదుద్వారా సంక్రమించలేదని వాదించడానికి వీలులేదు.

పర్మనెంటు సెటిలుమెంటుకు పూర్వము కొందరు జమీందార్లు కేవలము భూమిశిస్తులే గాక, సముద్రముద్వారాను, మెట్టదారిని, జరుగుచుండిన ఎగుమతి దిగుమతి వ్యాపారముమీాద శాయిరీ పన్నులనుకూడి వసూలు పరచుచుండిరి. ఉప్పు, సూరేకారము, కల్లు, సారా మొదలగు మత్తుపదార్థముల పైనను, చేతిపనులు వగైరా

శాయిరీ వగైరా ఇతర పన్నుల వసూలు అధికారము జమీందార్లనుండి తీసివేయబడినది.

వృత్తులపైనను కూడ పన్నులు వసూలు చేయుచుండిరి. ఈ అమాంబాపతు యితర పన్నులు వసూలుచేయు అధికారము ఈ పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుద్వారా జమీందార్లనుండి తీసి వేయబడెను. కేవలము ఒక్క భూమిశిస్తు వసూలు అధికారము మాత్రమే నిలుపబడెను. ఇతరపన్నులను వసూలుచేసికొను అధికారము గవర్నమెంటువారే నేరుగ వహించిరి.

పోలీసు, మిలిటరీ, అధికారములుకూడ జమీందార్లనుండి తీసివేయబడెను.

కొందరు జమీందార్లు పోలీసు సిబ్బందిని, మిలిటరీ సిబ్బందిని నిలిపి దేశసంరక్షణ చేయుచుండిరి. ఇందుకై కొన్ని ప్రత్యేకపు రుసుములను ప్రజలనుండి వసూలు పరచుచుండిరి. కాని, 1801 సం॥నుంటి మిలిటరీ అధికారము జమీందార్లనుండి తీసివేయ బడెను. 1876 నుండి పోలీసు అధికారము కూడ తొలగించివేయబడెను. లోగడ వారివద్దనుండిన శిపాయిలు, పోలీసుబంట్రోతులు తీసివేయబడిరి. ఇట్టి మిలిటరీ అధికారమును పూర్వము చలాయించు చుండినవారిలో వేంకటగిరి, కాళహస్తి, జమీందార్లు ముఖ్యులు. 1802 సం॥నుండి వీరికి మిలిటరీ డ్యూటీ తీసివేసి, అందుకు బదులుగ పేష్కస్ విధించిరి.

"లా-ఖిరాజ్" భూముల మినహాయింపు "Exclu-ded" "ఎక్స్‌క్లూడెడ్" ఇనాములు

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటునాటికి జమీ ఏరియాలలో అనేక రకపు ఇనాములు ("లా ఖిరాజ్" భూములు) ఉండెను. వీటిలో కొన్నింటిపై శిస్తు పూరాగానున్ను, కొన్నిటిపై కొంతభాగమున్ను మాత్రమే మాఫుచేయబడియుండెను. ఈ ఇనాములపై అప్పటికి సర్కారుకు రాదగిన శిస్తున్ను, లేక పర్యాయితీని ఎప్పుడైనా సదరు ఇనాములను

రద్దు పరచవలసియుండి వాటిమీద పూరాశిస్తు విధించవలసి వుంటే సదరు పూరాశిస్తునున్ను, వసూలు చేసుకొనే అధికార మును, పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషన్ లేక నాలుగవ శెక్షన్ ద్వారా, గవర్న మెంటువారే అట్టే పెట్టుకొనిరి. అనగ, వీటిపై అధికారము జమీందార్ల నుండి తొలగింపబడి, సర్కారువారు నేరుగ తమ చేతులలోనే వుంచుకొనుటకు ఈ శెక్షన్ ద్వారా అవకాశము ఉంచుకొనిరి. ఈ రీతిగ ఈ శెక్షన్‌లో వుంచు కొన్న అధికారము నాధారము చేసికొని సర్కారువారు, (1802 సం॥తో జమీందార్లతో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకొన్నప్పుడే చాల ఇనాములను (దాదాపు అన్నిటిని) జమీందార్ల అధికారమునుండి తొలగించిరి. ఇట్టివాటినే ఎక్స్ క్లూడెడ్ ఇనాములు—తొలగింపబడిన ఇనాములు అంటారు.

పర్మనెంటుసెటిల్ మెంటురెగ్యులేషన్ 4. వ. శెక్షన్

కొన్ని చిల్లర నౌకరీ ఇనాములనున్ను ("పెటీసర్వీసు ఇనామ్సు" నున్ను పండితులు వగయిరాలకు సొంత అనుభవం నిమిత్తమై యిచ్చిన "పర్సనల్" ఇనాముల నున్ను మాత్రము జమీందారు అధికారములో నుంచిరి. వీటినే "ఇన్‌క్లూడెడ్ ఇనామ్సు" అంటారు. అనగ, వీటిని ఎన్నటికైనా రద్దుపరచవలసి వుంటే, వీటిపై పూరాశిస్తు విధించి, వసూలుచేసుకునే అధికారము జమీందార్ల కివ్వబడిన దన్నమాట. అందుకనే వీటిపై (ఎన్నటి కైనా రాదగిన) పూరాశిస్తు జమీందారుకు రాదగిన వరుం బడిలో ఇన్‌క్లూడ్ చేసి – ఆ వరుమానంమీద పేష్కసు

"ఇన్‌క్లూడెడ్" ఇనాములు.

లెక్క తేల్చి యున్నారు. వీటికి "ఇక్స్‌క్లూడెడ్ ఇనాముల్సు" అని పేరు రావడానికి కూడ యిదొక కారణము.

వీటిలో కూడ యినాందార్లు నిస్సంతుగాను, బేవార్సుగాను, చనిపోతే, సదరు యినాములు జమీందారుకు సంక్రమింప వనిన్నీ గవర్న మెంటుకే సంక్రమించు ననిన్నీకూడ ఏర్పాటు కలదు. తమకు గల యిట్టి సహజ మగు "ఆఖరువారసత్వపు" హక్కును, సర్కారువారు 1860 సం॥లలో "ఇనాం కమీషన్" ప్రొసీడింగ్సు ద్వారా వదలుకొని అట్లు వదలుకొనుటకు చిహ్నముగ ఇనాములమీద స్వల్పమగు "క్విట్ రెంటు"ను విధిస్తూ ఇనాందార్లు తమ యినాములను తమ యిచ్ఛానుసారము అమ్ముకొనుటకు, ఆక్చుకొనుటకు స్వతంత్రము నిచ్చివేసిరి. ఇట్టి స్వతంత్రమునకే "ఎన్‌ఫ్రాంచైజ్ మెంటు" అంటారు. ఇట్టి స్వతంత్రము యినాం కమీషన్‌కు పూర్వము యినాందార్లకు లేదు. వారు తమ యినాములలోని ఫలసాయమును అనుభవించడానికే తప్ప, యినాం భూములను అమ్ముకోడానికి, తాకట్టుపెట్టుకోడానికి వీలులేకుండా ఉండేది. ఇట్టి స్వతంత్రమును క్విట్ రెంటు పుచ్చుకొని "ఎన్‌ఫ్రాంచైజ్ మెంటు" చేయుటద్వారా 1860 సం॥లో ఇనాం కమీషన్‌వారు ఇనాందార్లకిచ్చిరి. అప్పటినుండియే యినాములు అన్యాక్రాంతములగుట జరుగ జొచ్చెను. ఇనాములనుగురించిన ఎక్కువ వివరములు రాబోయే అధ్యాయములో చూడ నగును.

"ఇక్స్‌క్లూడెడ్" ఇనాములకు ఆఖరు వారసు లెవరు? జమీందారు కాదు.

ఇనాంభూముల విషయములోనేగాక, ఇతర భూముల విషయములోకూడ రైతులు నిస్సంతుగానున్నా, బేవారసుగా

మృతనష్టపు ఆస్తి జమీందారునది గాదు.

నున్న చనిపోవుట తటస్థించేయెడల, అట్టి భూములు జమీందారుకు సంక్రమింపవు; సర్కారుకు సంక్రమిస్తవి. వారు వానిని ఇతరులకు ఇవ్వవచ్చును. భూమిహక్కు జమీందారులకు లేదని చెప్పడానికి ఇది ఇంకొక నిదర్శనము.

ఏ యే ఎస్టేట్లలో పేష్కష్ ఎట్లు లెక్కకట్టబడెను?

ఏ యే జమీలలో ఎట్లెట్లు పేష్కష్ లెక్కకట్టబడెనో, కొన్ని నిదర్శనములను జూపెదము. 1799 సం॥ అక్టోబరు 15 వ తేదీన కలెక్టర్లకు పంపబడిన ఆర్డర్ల ప్రకారము, జమీలలో అప్పటికి రైతుల నుండి వసూలయ్యే శిస్తు మొత్తములో మూడింట రెండువంతులు జమీందార్లు సర్కారుకు పేష్కష్‌గ చెల్లిస్తూ, మిగతా ఒక వంతును తమ కమిషన్‌గ మిగుల్చుకోవచ్చునని ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈ లెక్కలో తమ సొంత కమతపు భూములపై రాదగిన శిస్తు కూడ చేర్చబడెను. ఈ ఆర్డర్ల ప్రకారము కలెక్టర్లు అంకెలను తయారుచేసి వుంచిరి. కాని, తీరా ఆయా జమీందార్లతో తుది (ఫైనల్) సెటిల్‌మెంటు చేసుకునేటప్పుడు, సరిగ ఈ వంతుల ప్రకారమే అన్ని జమీలలోను జరుగలేదు. కొన్ని ఎస్టేట్లలో వీలును బట్టి- అప్పటి అవసరమును బట్టి- మార్పులు చేయబడెను. బందరు, విశాఖపట్టణము, రాజమహేంద్రవరము, ప్రాంతములలో తఖ్సీలు లెక్కలను బట్టి పేష్కష్ అంకెలు తేల్చబడెను. గంజాం ప్రాంతములో స్థిరమగు లెక్కలు లేకపోవడంవల్ల రివిన్యూబోర్డువారే, ఏదో గురికి బెత్తెడు హెచ్చుతగ్గుగ అంకెలను తేల్చిరి. గుంటూరు

సర్కారులో, అది బ్రిటిష్ గవర్నమెంటు క్రిందికివచ్చిన గత 13 సంవత్సరములలో వసూలైన దామాషా వసూళ్ల ప్రకారము పేష్కస్ అంకెలు నిర్ణయించబడెను. "ఆర్ని" ఎస్టేటు జమీందారుకు సర్కారుకు మిక్కిలి విధేయుడనై యుంటానని వాగ్దానముచేసిన పిమ్మట, మిక్కిలి తేలికయైన పేష్కస్ విధింపబడెను. వేంకటగిరి, కాళహస్తి, కార్వేటినగరము వారు మిలిటరీ శిబ్బందిని పోషిస్తూ వుండేవారు. ఇప్పుడు దానినితీసివేసి, దానిస్థానే, జమీందారుకు లోగడ సదరు శిబ్బందికై చేయుచుండిన ఖర్చుదామాషాను పేష్కస్ నిర్ణయించిరి. రామనాథపురం, శివగంగ, ఎస్టేట్లలో, 'లూషింగ్టన్' అనే ఆఫీసరు తయారుచేసిన లెక్కల ప్రకారము పేష్కస్ కట్టబడెను. అది లోగడ వారు చెల్లించుచుండిన మొత్తమునకు ½ రెట్లుండెను. తిరునల్వేలి ప్రాంతపు ఎస్టేట్ల మీద, మొత్తపు వసూళ్లలో మూడింట రెండువంతులు విధింపబడెను. ఇది కూడ లోగడ చెల్లుచుండిన దానికి 1½ రెట్లుండెను. కొన్నిచోట్ల, అనగ భూమి అప్పటికి పేదగనుండి, తరువాత ఫలవంతము కాగలదని తోచినచోట్ల- అప్పటికి కొద్ది మొత్తము మాత్రమే విధిస్తూ దరిమిలా క్రమక్రమంగా నిర్ణీతపు పూరా మొత్తమునకు హెచ్చించే ఏర్పాటు కూడ చేసుకోబడెను. చెంగల్పట్టు జాగీరులో "ప్లేస్" అనే ఆఫీసర్ తయారుచేసిన లెక్కల ప్రకారము పేష్కస్ నిర్ణయించబడెను. అతడు లోగడ గ్రామాలవారీగా చెల్లుబడి యగుచున్న మొత్తాలనుబట్టి లెక్కవేసెను. దిండిగల్ వరగణాలో, గత సంవత్సరముల దామాషా వసూళ్లపైగాక, బాగా పొడిగించివేసిన అంచనాలనుబట్టి లెక్కవేయబడెను. గోదావరి

జిల్లాలో, గత సంవత్సరాల దామాషానుబట్టిన్ని, సేలంజిల్లాలో గత సంవత్సరాల దామాషానుబట్టిన్ని, సేలం జిల్లాలో లోగడ సంవత్సరాలలో "కర్నల్ మాక్లియడ్" అనే ఆఫీసరు విధించిన దామాషాశిస్తులను బట్టిన్ని, పేష్కస్ మొత్తములు నిర్ణయించబడెను.

పేష్కస్ చెల్లని ఎస్టేట్లు

ఈ రీతిగ, ఆ యాచోట్ల, ఆ యాపీళ్లను బట్టిన్ని, రాచకీయాదికారణములను బట్టిన్ని, కట్టబడిన పేష్కస్ మొత్తములు, ముఖ్యముగ క్రొత్తగ సృష్టింపైన ఎస్టేట్లలో, చెల్లుబడి కాక, బకాయిలు పడిపోయెను. కొందరు జమీందార్లు దుబారా ఖర్చులు చేస్తూ, తమ డాబు దర్పముల నిలుపుకొనుటకై అనవసరముగ ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు, పల్లకీలు మొదలగు షుష్కలాంఛనముల నుంచుకొనజొచ్చిరి. అందుచే పేష్కస్ చెల్లక కొన్ని ఎస్టేట్లు వేలములై పోయి, ఎవరూ కొనక, సర్కారులో కలిసిపోయి నేటికి రైతువారీ ఏరియాలుగ మారినవి. అటువంటివాటిలో వాసిరెడ్డివారి సంస్థానము, ఉదయగిరి జాగీరు, పెద్దాపురం, బెజవాడ వగైరా ఎస్టేట్లు పేర్కొన దగియున్నవి. 1802 సం॥లో దాదాపు రెండులక్షల పేష్కస్ చెల్లించుచుండిన పెద్దాపురం ఎస్టేటు నేడు కానరాదు. అందుచేతనే కాబోలు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు ఇట్లొక సీసపద్యములో చెప్పిరి.

సీ. "పెద్దాపురపు కోట పెద్దమ్మ కిరవయ్యె
కవివరేణ్యుల శాపకారణమున"

ఏకవులు ఏమిశాపము పెట్టిరో గాని, తెలియదు.

తిరునల్వేలి, మధుర ప్రాంతములలోని పురాతన పాలెగాండ్రు కొందరు తమ పూర్వపు స్వతంత్ర భావములను, రణ తీవ్రతను మరచిపోలేక - మామూలు శిస్తు కంట్రాక్టుదార్లుగ నోరు మూసుకొని పడియుండలేక - ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటు మీద తిరుగుబాటు చేసిరి. అప్పుడు సర్కారువారు లోగడ వారి కిచ్చిన పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు సన్నదులను ఊడలాగికొని, వారి జమీలను సర్కారులో కలుపుకొనిరి. కొన్నిటిని తమతో స్నేహముగ వుంటూ మన్న యితరులకు యిచ్చివేసిరి.

పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు నందు వ్యామోహము పోయిన పిమ్మట, గవర్నమెంటువారు ఏవో వంకలు పెట్టి, చాల జమీలను వేలాలువేసి, రైతువారీ పరియాల క్రిందకు మార్చివేసిరి. ఇతర జమీందార్లు వేలాలలో కొనడానికి వస్తే 'మీరు రావద్దు, సర్కారువారే ఈజమీలను తీసికోదలచారు' అని కలెక్టర్లు రహస్యంగా కబుర్లు పంపుటచే, ఈ జమీలు సర్కారులో కలిసిపోయి, రైతువారీ పరియాలుగ మారిపోయినవి.*

పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు వల్ల సర్కారు శిస్తు సులభముగ వసూలగుట - 1814 సం॥ డిశంబరు 26 తేదీ గల రివిన్యూ బోర్డు ఉత్తరం.

కొన్ని ఎస్టేట్లు ఈరీతిగ పేష్కస్ చెల్లించలేక వేలాలు వడిపోయినను, మొత్తముమీద అదివరకు, కంటె సర్కారు ఖజానాకు రాబడి అతి సులభముగానే రా జొచ్చెను. ఇందుకు ఎంతో సంతోషించుచు, రివిన్యూబోర్డువారు 1814

* తప్పేళ్లు కోకవారు ఈ గ్రంథకర్త రచించిన భూమి తరముల 150-157 పేజీలు చూడవచ్చును.

సం॥ డిశంబరు 26 వ తేదీన గవర్నమెంటువారికి నివేదించుకొనిరి.

పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటునాడు నిర్ణయింపబడిన పేష్కస్ స్థిరమైనప్పటికీ, దానిలో దరిమిలా కొన్ని హెచ్చింపులు, తగ్గింపులు, జరగడానికి అవకాశ మేర్పడెను. ఎట్లనగ, ఏరాబడి మీదనైతే 1802 సం॥నాడు పేష్కస్ నిర్ణయింప బడెనో, ఆ రాబడులలో ఏదైనా ఒకటి, దరిమిలా సర్కారువారు ప్యాస్ చేసిన ఆక్టుల వల్ల, జమీందారుకు చెందకుండాపోతే, ఆ దామాషాను పేష్కస్ తగ్గించవచ్చునని 1847 సం॥లోనే సీమ డైరెక్టర్లు సూచించిరి. దాని కొక ఉదాహరణ చూడండి:—బందెల దొడ్లను గురించిన చట్టము గవర్నమెంటు ప్యాస్ చేయక మునుపు, విచ్చలవిడిగ తిరిగే గొడ్లను బందెలలో పెట్టడం, బందెలు వసూలుచేసుకోవడం అధికారం కొందరు జమీందార్లకు ఉండేది. ఈ ఆక్టు ప్యాసైన తరువాత, ఈ బందెలఫీజు జమీందారుకు రాకుండ పోయినది. పేష్కస్ లెక్కకట్టినప్పుడు గనుక, ఈ ఫీజుకూడ జమీందారుకు వచ్చేరాబడిలో జమకట్టబడివుంటే, అది ఇప్పుడు పోయినదికాబట్టి, దానికి ముదరాగా, కొంతపేష్కస్ తగ్గించవచ్చునని సీమడైరెక్టర్లు చెప్పిరి. ఆ ప్రకారం బందరు జిల్లాలో కొందరు జమీందార్లకు పేష్కస్ తగ్గించినట్లు నిదర్శనములు కలవు.

పేష్కస్ ఎప్పుడు తగ్గించవచ్చును? ఎప్పుడు హెచ్చించ వచ్చును?

కొన్ని జమీలలో గ్రామనౌకర్ల జీతాలు దరిమిలా సర్కారువారే ఇవ్వటం తటస్థించినప్పుడు, ఆ బరువు జమీం

దాయకు తగ్గిపోయింది కాబట్టి, దామాషాను పేష్కస్ హెచ్చించ వచ్చునని.

జమీందార్లపై లోకల్ సెస్సులు విధించడం పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటుకు భిన్నమా ?

పేష్కస్ అనేది ఒక్క భూమిశిస్తుకు మాత్రం సంబంధించుచు వచ్చిన "రోడ్డుసెస్సు" వగైరాలు జమీందార్లుకూడ ఇవ్వవలసినదేనా ? అట్లు ఇవ్వవలసివస్తే, అది పేష్కస్సును హెచ్చించినట్లు కాదా యను ప్రశ్న వచ్చినది. లోకల్ సెస్సులు జమీందార్లుకూడ ఇవ్వవలసినదేననీన్నీ, అది పేష్కస్‌ను హెచ్చించినట్లు కాదనీన్నీ, నిర్ణయమయ్యెను.

కొత్తచట్టం ప్యాస్ చెయ్యడానికి గవర్నమెంటుకు అధికారము వున్నదా ?

కొత్తచట్టం ప్యాస్ చెయ్యడానికి రాష్ట్ర గవర్నమెంటుకు అధికారం ఉన్నదా యను ప్రశ్న ఒకటి బయలుదేరదీయబడినది. అసలు ఈ ప్రశ్న బయలుదేరడమే ఆశ్చర్యము. పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు యొక్క నిజతత్వమును పూర్తిగా అర్థముచేసుకున్నట్టయితేనున్ను, ఇప్పుడుప్రకారం కమిటీవారు చేసిన శిఫార్సులు పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు షరతులకు భిన్నమైనవి కావనీన్నీ, పైగా అవి సదరు సెటిలుమెంటు షరతులమీదనే ఆధారపడి యున్నవనీన్నీ తెలుసుకున్నట్లయితేనున్ను, ఇట్టి ప్రశ్న పుట్టడానికి అవసరం ఉండేది కాదు. ఈ కమిటీవారి శిఫార్సులను అమలులో పెట్టడానికి పర్మనెంటు సెటిలుమెంటును రద్దుపరచనక్కరలేదు. ఇందు నిమిత్తమై బ్రిటిషుపార్లమెంటును యాచించనూ అక్కరలేదు. రైతులయు

ప్రజలయు క్షేమము నిమిత్తమున్ను, ప్రజాపరిపాలనాధర్మ ముచు సవ్యముగ నిర్వహించడానికిన్నీ, గవర్నమెంటువారు ఎట్టి నూతన చట్టములనైనను చేయవచ్చుననిన్నీ, దానికేమీ ఆటంకము ఉండరాదనిన్నీ, ఆనాడు పర్మనెంటు సెటిలుమెంటును ఆమోదించుచు ఇండియా ప్రభుత్వమువారు మద్రాసు ప్రభుత్వమువారికి వ్రాసిన ఉత్తరములో స్పష్టముగ చెప్పియే యున్నారు. వారి మాటలు వినండి.

"మదరాసు రాజధానిలో పర్మనెంటు సెటిలుమెంటును ప్రవేశపెట్టుటకు ముందు గవర్నరు జనరల్ సదరు మదరాసు గవర్నమెంటువారికి జారీ చేసిన ఇన్స్ట్రక్షన్సులో సూచనలలో యిట్లు విస్పష్టముగ ఉన్నది. ఇప్పుడున్నట్టి గాని, యిక ముందు సృజింపబడునట్టిగాని, జమీందారులకు ప్రొప్రయిటరీ హక్కును మనము అంగీకరించుచున్నామంటే అర్థమేమనగ:-

లోగడ జమీందారులయొక్క గాని, ఇతర ల్యాండు హోల్డర్లయొక్క గాని, అథారిటీకి ఏ రకముగా గాని లోబడి యున్న రైతులయొక్క గాని తదితరులయొక్క గాని హక్కులకు ఏ రకముగా గాని భంగము కలిగించే టట్లు చేయుచున్నామని అర్థము కాదు. అట్లు కలుగసేయరాదు.

మరియు రైతులయొక్కగాని, తదితరులయొక్కగాని సంరక్షణకు అప్పటప్పట అవసరమని తోచే ఏ "లా"లనుగాని, "రెగ్యులేషనులను" గాని చేయుటకు గవర్నమెంటుకు వీలు లేదనియున్ను అర్థము చెప్పుకోనరాదు.

అట్లే దేశముయొక్క సత్ పరిపాలనకు అవసరమని తోచబడునట్టి ఇతర పనులకున్ను 'లా'లను, రెగ్యులేషనుల

నున్నూ చేయుటకున్ను గవర్న మెంటుకు అధికారము లేదనిన్నీ అర్థముకాదు.”

గత 50 సంవత్సరముల నుంచి మీరు చెల్లిస్తుండే లెక్క ప్రకారం మాకు పేష్కస్ చెల్లిస్తావుండే పద్ధతిని “అన్ సెటిల్‌డ్ పాలెములు” మీకు సన్నదులు ఇస్తాము” అంటే “Un-settled Palayams” అవ్వందు కొందరు పాళెగాండ్రు ఆ ప్రకారం సన్నదులు పుచ్చుకోడానికి ఏలనో ఒప్పుకోలేదు. వాటిలో, తిరుచనాపల్లి జిల్లాలో నున్న “మురుంగపురి” జమీ ఒకటి. ఇట్టివాటినే, (అన్-సెటిల్‌డ్ పాలెములు) అనగ, సెటిల్‌మెంటుకాని పాళెములు - అంటారు. వీటికిన్నీ, సెటిల్‌మెంటు అయిన వాటికిన్నీ క్రియలో ఆట్టె తేడా లేదు. వీరు పట్టా పుచ్చుకో పోయినప్పటికి, పేష్కస్ మాత్రం, “గత 50 ఏండ్ల లెక్క ప్రకారమే” చెల్లిస్తున్నారు. ఆ ప్రకారమే, గవర్నమెంటున్ను సొదలకుండ పుచ్చుకొంటున్నారు. కాకపోతే, సన్నదు మాత్రం లేదు. అంతే. సన్నదు లేదుకాబట్టి సర్కారువారు వీటిపై పేష్కస్ హెచ్చించడానికి “లా” ప్రకారం అధికారం వున్నది. సన్నదు ఇచ్చిన వాటి విషయంలో ఇట్టి అధికారం సర్కారుకు లేదు. ఇదీ “లా” దృష్టిలో రెంటికి తేడా. కాని, క్రియలో మట్టుకు సర్కారు వారు ఈ 140 ఏండ్లనుంచి ఈ “అన్-సెటిల్‌డ్ పాళెములలో పేష్కస్ హెచ్చించనూ లేదు, ఇకముందు హెచ్చించ దలచనూలేదు అని చెప్పవచ్చును.

భవిష్యత్తు - జమీందారీల రద్దు

జమీల ఉత్పత్తియు, ఇంతవరకు వాని చరిత్రయు, వివరించితిమి. వాని కాలములో అవి రాజ్యపాలకులకు, ప్రజలకు చేయదగిన మేలును చేసెను. మేలునుకంటె ఇటీవల హెచ్చుగ కీడునే చేయుచున్నట్లు మనము గమనించినాము. అదిగాక, వాని అవసరమున్ను నేడు తీరిపోయినది. ఒకప్పుడు రివిన్యూవసూలుకై జమీందారు లనబడు యీ ఉద్యోగులు అవసరమైరి. ఇప్పుడట్టి అవసరము కనిపించదు గనుక, ఈ ఉద్యోగముల నిక రద్దుపరుపవచ్చును. ఈ జమీ ఏరియాలలోని రివిన్యూవసూలును మామూలు శేరీగ్రామములలోవలెనే కరణము మునసబులచేత చేయించుకొనవచ్చును.

ఇట్లు చేయుటలో జమీందారు కేమియో అన్యాయము చేయుచున్నామని తలంప పనిలేదు. ఆయనకున్నట్టి హక్కులనుగాని, ఆస్తులనుగాని అక్రమముగ ఊడలాగుచున్నామనియు అర్థముకాదు. శిస్తువసూలుపరచి నప్పుడు, ఆ శ్రమకు ప్రతిఫలము పొందుటకు మాత్రమే జమీందారుకున్న హక్కు. ఆ శ్రమను అతనికి పెట్టబడనప్పుడు, దానికి సంబంధించిన ప్రతిఫలమున్ను ఉండదుగద. కనుక, దీనిలో ఆస్తులహరింపు, హక్కుల హరింపు (ఎక్సుప్రొప్రియేషన్ – Expropriation అనునదేలేదు.

దీనిని బట్టి, జమీందారులకు నష్టపరిహారము (కంపెన్సేషన్ – compensation) కూడ యివ్వపనిలేదని తేలుచున్నది. అమెరికాలో బానిసవర్తకమును రద్దుపరచినప్పుడు కూడ సదరు బానిసయజమానులకు కంపెన్సేషన్ ఇవ్వబడలేదు. కొద్దియో గొప్పయో హక్కు అనేది వున్న బానిసయజమానుల సందర్భములోనే కంపెన్సేషన్ ఇవ్వబడనప్పుడు

అసలు హక్కే లేనట్టి మన జమీందార్ల విషయములోనా కంపెన్సేషన్ మాట తలపెట్టుట?''

అయితే ఒక్కమాట. జమీందారులకు కంపెన్సేషన్‌కు ''లా'' ప్రకారము హక్కు లేకపోయినప్పటికి దయాధర్మ బిచ్చముగ వారికిన్నీ - అందరి ప్రజలతోపాటు - బ్రతుకుదెరువు నిమిత్తము ఏదో త్రోవ చూపించుట అత్యవసరము - ఇది సంఘముయొక్క విధిన్నీకూడ అయియున్నది. ఇంతకాలం నుంచి యీ ఉద్యోగములో జీవించుచున్న వారి జీవనోపాధిని హఠాత్తుగ లాగివేసి, వారిని బుక్కాపకీరులను చేయుట తగదు. వారును మనుష్యులే. సంఘములో నలుగురితో పాటు బ్రతుక వలసినవారే. కనుక, వారి సొంతకమతము జీవిత ఆర్థిక ప్రమాణమని యెంచబడే (ఎకనమిక్ హోల్డింగు (Economic holding) సుమారు 20 లేక 25 ఎకరాలకు తక్కువ వున్న జమీందార్లకు సదరు పరిమితికి భక్తిగా భూములను యివ్వవలయు నని నాయభిప్రాయము. ఈఏర్పాటే ఇనాందార్లకున్ను, శేరీ రైతు లనబడువారికిన్నీ కూడ ఉండవలయు నని ముందు అధ్యాయములలో చెప్పబోవుచున్నాము.

వ్యవసాయవృత్తి చేసుకొన దలచినియెడల ఏదైనా వ్యాపారము చేసుకొనుటకుగాను చిన్న జమీందారులకు కొంత పెట్టుబడిధనమును (గవర్నమెంటు పత్రముల రూపేణా) యివ్వవచ్చును. ఇట్టి యేర్పాట్లతో జమీందారీలను ఒక్క కలము పోటుతో తక్షణము రద్దుపరుప వలె నని నా శిఫార్సు. ఇట్టి హక్కును పర్మనెంటు సెటిలుమెంటునాడే గవర్నమెంటు తమకు అట్టిపెట్టుకొన్నట్లు (రిజర్వు చేసికొన్నట్లు)నిదర్శనమునుచూపియే యున్నాము కనుక దీనిని గురించి యెట్టి చిక్కును ఉండదు.

మనరాజధానిలోని కొన్ని ముఖ్య జమీాల తాలూకు గ్రామముల సంఖ్య, చెల్లించుచున్న పేష్కస్సు.

	జమీా పేరు.	గ్రామముల సంఖ్య.	చెల్లించుచున్న పేష్కస్సు.	
1.	విజయనగరం	1,157	5 లక్షల రూపాయలు	
2.	కురుపామ్	66	14,500	,,
3.	బొబ్బిలి	193	90,000	,,
4.	మాడుగుల	103	35,000	,,
5.	ఉర్లాం	6	11,770	,,
6.	గుంటూరు	501	70,000	,,
7.	వల్లూరు సముత్	10	ఆరువేల పూలవరహాలు	
8.	దేవరకోట	66	29,340	,,
9.	మైలవరం	53	5,200	,,
10.	మునగాల	19	1,285	,,
11.	వెంకటగిరి (దక్షిణాదిని)	971	1,11,058	,,
12.	రామనాధపురం	2,152	94,733	,,
13.	శివగంగ	1,937	75,000	,,

ఏడవ అధ్యాయము

ఇనాందారీ పద్ధతి

జమీందారుకు ఇనాందారుకు భేదా మేమి ?

భూమి పంటలోని రాజభాగమును వసూలుచేసి, వినియోగపరచుటలో గల మొదటి పద్ధతిని అనగ జమీందారీ పద్ధతిని గురించి, వెనుకటి అధ్యాయములో చెప్పియుంటిమి గాని, ఈ అధ్యాయములో రెండవ పద్ధతిని గురించి అనగ, ఇనాందారీ పద్ధతిని గురించి తెలిసికొందము. జమీందార్లు రాజభాగములో కొంత వసూలు కమిషన్ క్రింద పుచ్చుకొని మిగతాది రాజుకు ఇర్సాలు చేయుచుండిరి. ఇక, ఇనాందార్లన్ననో అట్టి కమిషన్ దార్లుకారు. వారిలో చాలమందికి రాజభాగములో కొంత భాగము ఒకప్పుడు పూరాగా కూడ ఉచితదానముగ ఇచ్చివేయబడెను. ఈ రీతిగ చూస్తే, జమీందార్లు, ఇనాందార్లు కూడ రాజభాగములో అంతర్భాగస్వాములని చెప్పినను చెప్పవచ్చును.

రాజభాగదాన మేమి సబబు ?

రాజులు తమవంతు భాగమును ప్రజోపయోగము నిమిత్తమై ఖర్చుపెట్టవలెనుగాని, వారికీ వీరికీ దానముచేయడాని కేమి హక్కు గలదను ప్రశ్నరావచ్చును. రాజు లీ దానములను విచ్చలవిడిగ, అర్థరహితముగ చెయ్యలేదు. ఆ కాలమందున్నూ, ఈ కాలమందున్నూ కూడ దేవాలయములు, మఠములు, పాఠశాలలు, మొదలగు పబ్లిక్ సంస్థలను పోషించవలసిన విధి, సంఘము

తరఫున ప్రతినిధిగ నున్న రాజునం దుండెను. ఆ విధిని నెర వేర్పుటకయియే రాజు లిట్లు తమ రాజభాగములో కొంత దానములుగ (గ్రాంటులుగ) ఇచ్చుచుండిరి. నేటి రాజ్యాంగ ములు కూడ తమ రివిన్యూలోనుండి ఇట్టి గ్రాంటులనిచ్చు చుండుట మనము చూచుచున్నాము. పబ్లిక్ సంస్థలకేగాక, వ్యక్తులకు కూడ, ముఖ్యముగ వేదశాస్త్రములందును, ధర్మ శాస్త్రములందును, ప్రవీణులైన వారి పోషణ నిమిత్తముకూడ రాజులు తమ రాజభాగములో కొంత దానము చేయుచుండిరి. ఇట్టివారు తమ తపస్సంపన్నతచేతను, విద్యాప్రవీణత చేతను, సంఘమునకు సేవచేయుదురని భావింపబడెను. కాబట్టి, సంఘ మున కిట్టి సేవచేయువారిని పోషించుట రాజధర్మముగ ఎంచ బడెను. వేదశాస్త్రములందు గల ప్రావీణ్యమును పరీక్ష చేసిన పిమ్మటనే రాజు ఇట్టి దానముచేయవలసి యుండుననియు, శ్రుతి జ్ఞానము లేనివానికి దానము చేయరాదనియుకూడ మన శాస్త్ర ములు నియమించుచున్నవి. తెలివితేటలు గల విద్యార్థులకు, పేదవారికి, స్టయిపెండులను, స్కాలర్ షిప్పులను, గ్రాంటులను ఇచ్చి సర్కారువారు నేడు విద్యార్థులను పోషించుచుండుట మన మెరుగుదుము. కాబట్టి, ఇట్టి దానములు పూర్వము అర్థ రహితముగ చేయబడలేదని గ్రహించునది. ఆనాడు ప్రభువులు ప్రజలు తలంచిన (ఆశించిన) ప్రయోజనములు ఈనాటి వారికి అర్థరహితముగ కనబడవచ్చును. కాని అది విషయాంతరము.

ప్రజలు తమ పంటలోనుంచి ఇచ్చిన రాజభాగమునే గాక, రాజులు భూములను కూడ నేరుగ దానముల జేయు

రెండురకాల దానాలు

చుండిరి. ఈ దృష్టితో చూచినచో, రాజు లిచ్చిన దానములు రెండు రకములు. ఒకటి రాజభాగ దానము; రెండు భూదానము. ఈ దానములు ప్రతిగ్రహీతలను గౌరవించి అనగ మన్నించి ఇవ్వబడుచుండెను గావున వీనికి మాన్యములను పేరు సర్వసాధారణమయ్యెను. దరిమిలా, మహమ్మదీయ పరిపాలనలో వీటికే "ఇనాము"లను పేరువచ్చెను. ఇది అరబ్బీభాషా పదము. నేటికి నిలిచియున్న మాన్యములలో ఈ రెండు రకపు మాన్యములున్నూ కలవు. అయితే వీటిలో ఏ మాన్యము ఏ రకముది ? అని నిశ్చయముగ తేల్చుటకు నేడు అన్నిమాన్యముల విషయములలోను సాధ్యముకాక పోవచ్చును. అందుచేతనే నేటి మాన్యముల సమస్య అతిగహనమైపోయినది.

ఇవిగాక, తమరాజ్యాంగములోని ఉద్యోగస్థులకు కూడ ఇప్పటివలె రొఖ్ఖరూపమగు జీతములుగాక, భూరూపేణా ఈనాముల నిచ్చుచుండిరి. ఇవి తరచురాజులచేతను, గ్రామ సంఘములచేతను ఇవ్వబడుచుండెను. వీనికి "నౌకరీ ఇనాము"లను పేరేర్పడెను. ఇవి ముఖ్యముగ గ్రామకరణము, పంచాంగపు బ్రాహ్మణుడు, చాకలి, మంగలి, కమ్మరి, కుమ్మరి, వడ్రంగి, దేవదాసి, నీర్గంటి వగైరా గ్రామసిబ్బంది పోషణకై ఇవ్వబడుచుండెను.

ఇంతేకాదు, సంఘపు నడకకు ఏ ఏ పనులు అవసరమో ఆ యా పనులకన్నింటికి మాన్యము లేర్పడెను. వీనికి "పనుల మాన్యము" లనిపేరు.

ఉదాహరణ:—రెండు గ్రామములకు పొలిమేర తగాదా వచ్చినప్పుడు, దానిని పరిష్కరించుటకై ఒకవ్యక్తి నియమింప బడుచుండును. ఆతడు విచారించి, తగాదాతీర్చి, "పొలిమేర ఇది" అని నిర్ధారణచేసి, ఆ పొలిమేర పొడుగునా అన్నపు ముద్దలు పెట్టునట. ఈ పనికై ఆ వ్యక్తి కివ్వబడిన ఈనాముకు "ముద్ద-ఈనాము" అని పేరుండెను. ఇట్టివి రాయల సీమలో నేటికిని కొన్ని చోట్ల నిలిచియున్నవి. ఈ విధముగ పూర్వ కాలమున ఆయా ప్రాంతముల నేర్పడిన "పనుల మాన్యముల" సంఖ్యకు రకములకు, మితము లేదు.

ఇది హిందూరాజుల కాలమునాటి సంగతి. ఇట్టి మాన్య ముల నిచ్చుట తమ గౌరవమునకు, రాజ్యదర్పమునకు, ఐహికా ముష్మిక శ్రేయఃప్రాప్తికి, మార్గమని రాజు లెంచుచు, ఇవి ఆచంద్రార్కము నిరాఘాటముగ సాగుటకై, ఇట్టి దానము లను శిలాఫలకములపైనను, రాగిరేకులపైనను, వ్రాయించి యిచ్చుచుండిరి. ఈ మాన్యములకు భంగము గలిగించినవారికి ఘోరనరకప్రాప్తి యగుననికూడ శాపవాక్యముల లిఖించు చుండిరి.

దరిమిలా, మహమ్మదీయ పరిపాలనలో కూడ నబా బులు, బాదుషాలు, పూర్వపు మాన్యముల మన్నించుటయే గాక, క్రొత్త మాన్యములుగూడ నిచ్చుచుండిరి. హిందువులకే గాక, తమ మశీదులకు, మౌల్వీలకు, ముసాఫర్ ఖానాలకు, కూడ, ఈనాము లను పేరుతో మాన్యముల నిచ్చుచుండిరి. తమ సైన్యములో పనిచేయు సేనాపతులకు, దండనాయకులకు "జాగీరు"లను పేరుతో ఈనాముల నిచ్చుచుండిరి. తమ రాచ

బంధువుల పోషణకై, లేక మనోవర్తికై "మొఖాసాల" పేరుతో ఈనాముల నిచ్చుచుండిరి. ఇట్లే వేర్వేరు పనులకు వేర్వేరు పేర్లతో ఈనాముల నిచ్చుచుండిరి.

—: బ్రిటిషు హయాములో :—

మహమ్మదీయుల పరిపాలన అంతరించి, బ్రిటీషు పరిపాలన సుస్థిరమగు వరకు,—ఈ అరాచక స్థితిలో ప్రభుత్వ అధికారము చేతిలో నున్న పాలెగాండ్రో, తహశీలుదార్లో, లేక ఇతర ఉద్యోగస్థులో అడిగినవారికి లేదనకుండా ఏదో కాగితముమీద ముద్రవేసి, ఈనాములను విచ్చలవిడిగ యిచ్చివేసినట్లు కనిపించుచున్నది. నిజముగ ఈనాముల నిచ్చుటకు ప్రభువున కొక్కనికే అధికారమున్నను, దేశములోని అరాచక స్థితిని సందుజేసికొని, క్రింది ఉద్యోగస్థులు అధికారరహితముగ చాల ఈనాముల నిచ్చివేసినట్లు చరిత్రవలన కనబడుచున్నది.

బ్రిటిష్ పరిపాలన సుస్థాపితమై కంపెనీవారు తన్నుతప్పి పారజూచుకొనేటప్పటికల్లా, ఎక్కడ చూచినా ఈనాముల పుట్టయే. ఇన్ని ఈనాము లుండుటయు, తద్వారా తమకు రావలసిన భూమివన్నులో ఇంత పెద్ద రంధ్రమేర్పడుటయు, చూచుకొన్నప్పుడు, కంపెనీవారికి కన్నెఱ్ఱయయ్యెను. "ఇవన్నీ నిజమైన ఈనాములేనా" అను అనుమానము వారికి పుట్టెను. కంపెనీ పరిపాలన వచ్చిన మొదటిరోజులలో ఇంగ్లీషు వారును ఈనాముల నిచ్చు ఆచారమును కొనసాగించిరి. కాని, దరిమిలా మానివేసిరి. 1822 సం॥ జనేవరి 2, 1829 సం॥ మే 27 తేదీలు గల సీమడైరెక్టర్ల ఉత్తర్వుల ప్రకారము ఈ పద్ధతిని కంపెనీ

వారు మానివేసిరి. భూముల నిచ్చుటకంటె రొఖ్ఖరూపము గనో, వట్టి బిరుదురూపముగనో, తమకు తోచినవారిని, తమకు సేవ జేసినవారిని, సత్కరించుట ఉచిత మని వారభిప్రాయపడిరి.

అదిగాక, లోగడ తమ హయాముకు పూర్వము ఇవ్వబడిన ఈనాములు ఎంతవరకు సరియైనవో యని విచారించి సరియైన వానిని స్థిరపరుచుటకును, అధికార రహితముగ దిగువ యుద్యోగస్థులచే నివ్వబడిన వానిని, లేక మోసముచే సంపాదించుకోబడిన వానిని రద్దుపరచుటకును కంపెనీవారు తీర్మానించుకొనిరి.

అందుకనియే, 1802 సం॥లో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకునే సమయములో ఇనాములను (లేక * 'లాఖరాజ్' భూములను) జమీనులనుండి విడదీసి, మరీ జమీందార్లతో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటును జేసికొనిరి. పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు రెగ్యులేషన్ 4 వ శెక్షన్ చూడుడు.

జమీనులను గూర్చి పర్మనెంటు రెగ్యులేషన్ (1802 సం॥పు 25 వ రెగ్యులేషన్) చేసిన 1802 సం॥ జులై 13 వ తేదీననే ఇనాములను గూర్చి కూడ మదరాసు గవర్నమెంటు వారు వేరొక రెగ్యులేషనును (31 వ రెగ్యులేషనును) ప్యాసు చేసిరి. ఇనాములు ఎంతవరకు సరియైనవి అని పరీక్షించుటయే ఈ రెగ్యులేషన్ యొక్క ప్రధానోద్దేశము. ఈ పరీక్షనిమిత్తమై ఈ రెగ్యులేషన్ 2 వ శెక్షన్‌లో ఒక నియమ మేర్పరచిరి.

---

* 'ఖిరాజ్' అనగా శిస్తు: 'నా' = 'లా' = 'లా' - ఖిరాజ్ అనగ శిస్తులేనివి అని అర్థము.]

అనగా, ఇప్పటి ఇనాందార్లుగాని, వారి పూర్వీకులుగాని, సదరు భూములను సంపాదించి, వానిని తమస్వాధీనానుభవములో నుంచుకొనియున్నారా?" అట్లు ఉంచుకొని యున్నట్లయితే, అవి సరియైన ఇనాములని నిర్ధారణ చేయబడెను.

—♦ ఇనామ్ కమిషన్ ♦—

ఈ నియమముల ప్రకారము ఇనాములను పరిశీలించు పని సివిల్ కోర్టులకు వదలుట తమ రాజ్యాంగక్షేమమునకు మంచిదిగాదని యెంచి, కంపెనీవారు 1831-1836 సంవత్సరములలో రెండు చట్టములద్వారా (1831 సం॥ 4వ రెగ్యులేషన్, 1836 సం 31 వ ఆక్టులద్వారా) ఈనాములపై సివిల్ కోర్టు అధికారములను తీసివేసి, తమ రివిన్యూ డిపార్టుమెంటునందే పెట్టుకొనిరి. కాని, ఈనాముల సంఖ్య అపరిమితముగ నుండుట చేతనున్ను, ఒక్కొక్క ఇనామును గురించి అనేక చిక్కులుండుట చేతనున్ను, ఈపని మామూలు రివిన్యూడిపార్టుమెంటుకు సాధ్యము కాకపోయెను. అందుచేత, 1858 సం॥లో ఇందు నిమిత్తమై ప్రత్యేకముగ కమిషను గవర్నమెంటువారు నియమింపవలసివచ్చెను. దానికే "ఈనాము కమిషన్" అని పేరు సుప్రసిద్ధమయ్యెను. ఈనాములను జమీలనుండి విడదీసి వానిని ప్రత్యేకముగ విచారించవలయునను సంకల్పము కంపెనీ వారికి 1802 సం॥లో గలిగినను, అందుకు తగిన పరిశోధనానియమములను 1802 సం॥ 31 వ రెగ్యులేషను 2 వ శెక్షనులో ఆనాడే వారేర్పరచియుండి యున్నను, అసలుపని నిజముగ 1858 సంవత్సరములో ఇనాము కమిషన్ ఏర్పడువరకు ప్రారం

భము కాలేదనియో చెప్పవచ్చును. ఈ మధ్య సుమారు 60 ఏండ్లలో అనేక అవాంతరములు గలిగెను. సంతతిలేని రాజులు దత్తత చేసుకోరాదనిన్ని, వారి రాజ్యములన్ని కంపెనీకి సంక్రమించవలసినదే ననిన్ని అప్పుడు గవర్నర్ జనరల్‌గ వచ్చిన డల్‌హౌసీ ప్రభువు మృతనష్టసిద్ధాంతము నొకదానిని లేవదీసెను. దాని ఛాయలు ఈనాము భూములమీదకుకూడ ప్రసరించెను. నిస్సంతుగ చనిపోయిన ఇనాందార్లు దత్తత చేసుకోరాదనియు, వారి ఈనాములు గవర్నమెంటుకు సంక్రమింపవలెననియు ఒక నియమ మేర్పరుపబడెను. ఇందువల్ల, దేశములో అలజడిగలిగెను. కడపజిల్లాలో నరసారెడ్డి యను నతడు గవర్నమెంటుపై పెద్ద తిరుగుబాటు లేవదీసెను. అప్పటినుండి, గవర్నమెంటువారు తీవ్రతను తగ్గించి, దత్తతల నంగీకరింపసాగిరి. ఇట్టి అవాంతరములవల్లనున్ను, మామూలు రివిన్యూడిపార్టుమెంటుకు పనితూగకయున్న ఈనాముల విచారణ పని 1858 వరకు నిలిచిపోయెను.

ఈనాము కమిషన్ ఏర్పాటైన పిదప పని చురుకుగ సాగ నారంభించెను. తమ తమ సన్నదులతోనున్ను, ఇతర దాఖలాలతోనున్ను, తాలూకా కచేరీకి హాజరు కావలసినదని ఈనాందార్లకందరకు పెద్ద ప్రకటన చేయబడెను. ఆ ప్రకారమే ఇనాందార్లు కచేరీలకు హాజరైరి. తాలూకా కచేరీలలో ఈనాముల తాలూకు చిత్తుజాబితా దేశభాషలలో తయారు చేయబడెను. విచారణ పూర్తియైన పిదప, ఇంగ్లీషుభాషలో సాఫురిజిష్టరు డిప్యూటీ కలెక్టరుచే తయారు చేయబడెను. ఈ ప్రకారము ఈనాందార్లకు పట్టాలు (టైటిల్ డీడ్సు)

ఈనాం కమిషనరుచే జారీచేయబడెను.

ఏ విషయముమీద ఇట్టి జారీచేయబడెను? 1893 సం 21 వ రెవెన్యూ రేవర్ 2 వ సెక్షనులో ఈనాంభూముల స్వాధీన భుక్తము నొక్కాణాలు చేసికొనవలెనని విధించబడెను. ఎంత కాలము స్వాధీనము అయినది ఈ సెక్షనులో నిర్ధారణ చేయబడ లేదు. ఈ విషయము దరిమిలా 52 వ బోర్డు స్టాండింగ్ ఆర్డరులో విశదీకరించబడెను. అనగా, ఈనాం కమీషన్ విచారణనాటికి పూర్వము 50 సంవత్సరముల సదరు భూములు ఈనాములుగ ఈనాందార్లయొక్క స్వాధీనభుక్తములో ఎడతెంపు లేకుండ ఉండినయెడల, వానిని ఖాయపరచవలెనని విశదీకరించబడెను. ఇట్టి నియమముప్రకారమే ఈనాం కమీషనరు ఈనాందార్లకు పట్టాల నిచ్చెను. ఒక్కొక్క ఇనాముయొక్క పరిస్థితుల ననుసరించి, కొన్నిటికి హెచ్చుగను, కొన్నిటికి తగ్గుగను క్విట్ రెంటు నిర్ణయించబడెను. క్విట్ రెంటుకు అంగీకరించినవారికి వారి ఈనాములందు స్వేచ్ఛ - అనగ, అమ్ముకొనుటకు, ఇతరవిధముగ అన్యాక్రాంతము చేసికొనుటకు అధికారము—ఇవ్వబడెను. గవర్నమెంటుకు ఈనాములందుండిన వారసత్వాధికారము వదలుకోబడెను. (ఇట్లు వదలుకొనుటకు (Quit) 'క్విట్' చేయుటకు ప్రతిఫలముగ విధించబడినదే "క్విట్ రెంటు అనబడెను.) క్విట్ రెంటుకు అంగీకరించని ఏ కొలదిమందికో, వారి ఈనాములను ఖాయపరుస్తూ, వాటిని అన్యాక్రాంతం చేసుకొనే హక్కు లేకుండా చేసిరి. ఒకవేళ, సదరు ఈనాందారు నిస్సంతుగ, వారసులు లేకుండ చనిపోయే పక్షములో, సదరు

ఈనాము గవర్నమెంటుకు సంక్రమించే సర్పాటున్ను చేయబడెను. పై నిబంధనలప్రకారము 4 లక్షల 44 వేల 550 ఈనాము పట్టాలు 1869 సంవత్సరము నాటికి ఈనాం కమిషనరుచే జారీచేయబడి, ఇనాముల పని ముగించబడెను. ఈపట్టాలలోని భూమియొక్క వెరశి స్తీర్ణము 65 లక్షల ఎకరాలు. ఇట్లు పట్టాలివ్వబడిన ఇనాందార్ల సంఖ్య 25 లక్షలు. వీరిపై విధింపబడిన క్విట్‌రెంటు 1884 వరకు 18 లక్షల రూపాయలు. కమిషనరుచే ఇవ్వబడిన పట్టాలను ధృవపరచటానికి గవర్నమెంటువారు 1862 సం॥లో ఒక చట్టమును చేసిరి.

ఈనాముల పరీక్ష, విచారణ, పూర్తియై, నికరపు ఇనాములు తేల్చడమనే పని పూర్తియైనదికాబట్టిన్ని, ఇంతటినుండి ఈనాందార్లు (ఒక్క శిస్తు రాయితీ విషయంలో తప్ప)మిగతా అన్ని విషయములలోను మామూలు రైతువారీ రైతులతో పాటే చేయబడిరి గనుకనున్నూ, లోగడ 1831, 1836 సంవత్సరములలో ఈనాముల గూర్చి సివిల్ కోర్టులపై విధింపబడిన నిషేధము ఇక నిలిచియుండుట అనవసరము గనుక ఇప్పుడది తొలగింపబడెను. ఇందు నిమిత్తమై 1862, 1866, సంవత్సరములలో రెండు ఈనాము చట్టములు (Acts IV of 1862, IV of 1866) చేయబడెను. ఈ చట్టములవల్ల ఈనాములపై సివిల్ కోర్టుల అధికారము తిరిగి స్థాపింపబడెను. ఒక్క శిస్తు రాయితీవిషయములలో తప్ప, మిగతా అన్నివిషయములలోను ఇనాందార్లు, ఇనాము భూములు, ఇతర రైతాంగముతో పాటే చేయబడెను. ఇది 1866 సంవత్సరమునాటికి ఉన్నస్థితి.

—: ఇ నా ం రై తు లు :—

ఇంతవరకు జరిగిన కథలో, రెండుపార్టీల పేర్లే— అనగ, గవర్నమెంటు, ఇనాందార్ల పేర్లే వినుచున్నాము. ఇనాందార్లక్రింద ఎవరైనా సేద్యగాండ్రు ఉంటే, వారి ప్రశంస ఇంతవరకు రాలేదు. ఇనాము కమిషన్ విచారణలో కూడ సదరు సేద్యగాండ్రు రాలేదు. వీ రెవరు? వీరికెట్టి హక్కులున్నవి? అను విచారణ ఎన్నడు జరుగలేదు. ఇనాందార్లు మామూలుగ తమ ఇనాముభూములను తమ సొంతవిగ ఎంచు కొనుచు, సేద్యగాండ్రను కేవలము కౌలుదార్లుగనే భావించి, వారిని తమ ఇష్టము వచ్చినప్పుడు లేవగొట్టుచుండిరి—తమ ఇష్టమువచ్చినంత కట్టుబడిని విధించుచుండిరి. అంతట సేద్య గాండ్రలో అలజడి గలిగి; భూములయందు జిరాయితీహక్కు మాదేనని వాదింపసాగిరి. "కాదు, మాది" యని ఇనాందార్లు చెప్పసాగిరి. ఉభయపార్టీలకు వ్యాజ్యములు తీవ్రముగ చెల రేగెను. ఇనాందార్లు తమకు ఇనాము కమిషనరుచే ఇవ్వబడిన పట్టాల నాధారముచేసికొని, అనగా, 50 ఏండ్ల నిరాటంకపు స్వాధీన భుక్తములపై ఇవ్వబడిన పట్టాల ననుసరించి—సదరు భూములందు జిరాయితీహక్కు మాకుగాక, ఇంకెవరికని వాదిం చిరి. 50 ఏండ్ల భుక్తము ననుసరించి ఇనాందార్లకు పట్టా లివ్వబడిన మాట వాస్తవమే. అయితే, ఈ విచారణ సమయ మందు సేద్యగాండ్రను కూడ పిలిపించి విచారించిరా? లేదు. ఇనాం కమీషనరుచే చేయబడిన విచారణయందు, సేద్య గాండ్రు పార్టీలు కారు. కాబట్టి, ఆ విచారణలోని తీర్పు సదరు సేద్యగాండ్రమీద ఎట్లు బైండింగ్ కాగలదు? ఈ

వాదన నెదుర్కొనుటకు గవర్నమెంటుకు సావకాశము లేక, "ఇదంతా మా కెందుకు? మేము 50 ఏండ్ల భుక్తము ననుసరించి, ఇనాందార్లకు పట్టాలిచ్చినమాట వాస్తవమే. అయితే సదరు భూములయందు ఇనాందార్లను గాక, యింకో మూడవ పార్టీ కెవరికైనా— సేద్యగాండ్రను గాని, తదితరులకుగాని— ఏమైనా హక్కులుండియుంటే వాటిని భంగపుచ్చుట మా యుద్దేశము కాదు. ఇనాందార్ల కివ్వబడిన పట్టావల్ల ఇనాందార్లకు లోగడ లేని ఎక్కువ హక్కులు యిచ్చినట్లూ కాదు. తదితరుల కేమైనా హక్కులుంటే అవి తీసివేయబడ్డట్లూ కాదు" అని గవర్నమెంటువారు చమత్కారముగ ప్రకటనచేసి, ఊరకున్నారు.

ఈ ప్రకటన చేయడానికి 1869 సం॥లో ఒక ప్రత్యేకపు చట్టమును (Act VIII of 1869) గవర్నమెంటువారు ప్యాసు చేయవలసి వచ్చెను. ఈ 1869 సం॥పు చట్టము బహు చమత్కారముగ నున్నది. దీనివల్ల పామూ చావలేదు — బడితే విఱుగలేదు. ఇనాం కమీషను విచారణలో ఆధారముచేసుకొన్న "ఇనాందార్ల తాలూకు 50 ఏండ్ల స్వాధీన భుక్త"మనే మాట ఈ 1869 సం పు చట్టమువల్ల త్రోసివేయుబడినదా? అదీ కనబడదు. "సేద్యగాండ్ర యొక్క హక్కులెవ్వి?" యని ఈ చట్టమువల్ల ఖండితముగ తేల్చబడినవా? అదీ లేదు. "సేద్యగాండ్రకు గాని, తదితరులకు గాని, ఏమైనా హక్కులుంటే, వాటిని మేము భంగపుచ్చ దలచలేదు" అని మాత్రం ఈ చట్టము చెప్పి ఊరుకున్నది. "పోనీ, సేద్యగానికి ఏ హక్కులున్నవి?" అను విచారణయైనా గవర్నమెంటువారు అప్పుడు

పెట్టిరా? అదీ లేదు. ఊరికే పైమాట చెప్పి స్వభావంగా ఊరుకున్నారు. కాబట్టి, సేద్యగానికి ఏ హక్కు లున్నవి అను ప్రశ్న నేటికిని తేలలేదు. ఎవరికి వారు వ్యాజ్యాలు వేసుకొని, కోర్టులలో ఋజువు పరచుకోవలసిన స్థితియే ఏర్పడెను. ఋజువు భారమెవరిది? ఎవరిదో! ఒక విధముగ చూస్తే, ఋజువుభారం రైతుచే — ఏల ననగ, గవర్నమెంటుచే నియమింపబడిన ఒక కమీషనరుచే విచారణ జరుపబడి, 50 ఏండ్ల స్వాధీన భుక్తము ఇనాందారు దని ఋజువై - ఆ ఋజువుమీద ఇనాం దారుకు పట్టా యివ్వబడినప్పుడు, అది కాదని ఋజువు చేసికో వలసినవాడు సేద్యగాడని చెప్పుటలో తప్పులేదు. ఆ విచారణ, ఆ తీర్పు, తనమీద బైండింగ్ కాదని సేద్యగా డనవచ్చును - నిజమే. అయితే, ఋజువుభారము ఎవరిమీద వేయవలె నను ప్రశ్న వస్తే మాత్రము, ఇంతవరకు ఏదో — కొద్దో గొప్పో ఋజువు పరచుకొన్న ఇనాందారుమీదకంటె ఏవిధా రంగం లోకే రా నటువంటి సేద్యగానిమీదనే వేయడం ఎక్కువ సబబుగ గన్పట్టుచున్నది.

—: కోర్టు తీర్పులు :—

ఇక కోర్టు తీర్పులసంగతి చూద్దాము. ఇనాముల విష యములలో సేద్యగాని హక్కేమి, ఇనాందారుని హక్కేమి? ఇనాందారునకు యివ్వబడినది శిస్తుతీసికొనే హక్కుమాత్రమేనా, లేక భూమి హక్కు కూడా యివ్వబడినదా అనే సమస్యపై నేటి బ్రిటిషు కోర్టులు - హైకోర్టులు, ప్రీవీకౌన్సిలుకూడ— అనేక తికమకలు పడెను. ఇదమిత్థమని కోర్టులే తేల్చి చెప్ప లేకపోయెను.

1918 సం॥ వరకు రాజు తన మేల్ వరం హక్కు ఒక్కటే దాన మిచ్చాడుగాని, భూమిహక్కు కాదను ఊహను మదరాసు, బొంబాయి హైకోర్టులు చేయుచుండెను. ఏ ఇనాందారైన భూమి హక్కు కూడ నాకివ్వబడెనని చెబితే దానిని ఋజువు చేసుకునే భారము అతనిమీద వేయబడెను. కాని,

బిళ్లపాడు అగ్రహారం కేసు.

1918 సం॥లో సూర్యనారాయణ-వరపు-పోతన్న అనబడు బిళ్లపాడు అగ్రహారం కేసులో ప్రీవీ కౌన్సిలువారు ఏమన్నారంటే "రాజుకు ఒక్క శిస్తు హక్కే గలదనిన్నీ భూమిహక్కు లేదనిన్నీ, కాబట్టి అట్టి భూమి హక్కును రాజు యితరులకు దానము చేయజాలడనిన్నీ ఏ కోర్టున్ను ముందుగ ఊహించుకు కూర్చోడానికి వీలు లేదని" చెప్పిరి. ఇంగ్లండులోని ఫ్యూడల్ పద్ధతిలో పుట్టి పెరిగిన ఈ ప్రీవీకౌన్సిలు జడ్జీలు ఇండియాలో కూడ భూమిహక్కు రాజుదే ననుకున్నారు. అతడు పంటలో భాగం తీసుకొనుచున్నాడనే అంశమును ఆధారము చేసుకుని, "అతనికి భూమిహక్కు లేకపోతే, పంటలో భాగం ఎట్లా తీసుకుంటాడు" అనికూడ ఈ జడ్జీలు తలపోసిరి. ఇక, ఏతావతా ఈ కేసులో తేల్చిన సారాంశ మేమిటంటే :-

ఇనాముల విషయములో రివిన్యూ ఒక్కటిమాత్రమే దాన మివ్వబడినదని ఊహించుకోడానికి వీలు లేదనిమాత్రం వీరు తీర్పు చెప్పిరి. అంతేగాని, ఏమి యివ్వబడినదో—భూమి హక్కుకూడ యివ్వబడినది అనే అంశాన్ని వీరు ఖండితముగ తేల్చి చెప్పక ముభావముగ వదలివేసిరి. అయితే కేసులోని సాక్ష్యాన్నిబట్టి ఈ అగ్రహారం పుట్టినప్పుడు "జిరాయితీ హక్కు

మాది'' అని చెప్పగలిగిన హైతులెవరూ లేరను సారాంశమును మాత్రము ప్రీవీ కౌన్సిలువారు తేల్చి తీర్పుచెప్పిరి.

దరిమిలా రెండేండ్లకు వచ్చిన వెంకటశాస్త్రుల్లు-వరప్ర-

వెంకటశాస్త్రుల్లు వరప్ర సీతారాముడు

సీతారాముడు అనే కేసులో, తమ వెనుకటి అభిప్రాయమునే దృఢపరుచుచు, "అయినా, ఏ కేసుకు ఆ కేసుకు దానిలోని సాక్ష్యాన్ని బట్టి, దానపు షరతులను బట్టి ఈ సమస్య తేల్చవలసియుండు" నని ప్రీవీ కౌన్సిలువారు చెప్పిరి.

ఈ రెండు కేసులలో ప్రీవీ కౌన్సిలువారు మొట్టుకు తేల్చిన సారాంశమేమిటో ఎవరికీ బోధపడలేదు. కోర్టుతీర్పులు ఎంత అర్థాన్నముగ వుంటవో, వారు చెప్పిన తీర్పులు వారికే ఎట్లా అర్థముకావో, ఋజువు చేయుడానికి, ప్రీవీకౌన్సిలువారి ఈరెండు తీర్పులే నిదర్శనము.

ప్రీవీ కౌన్సిలువారి అర్థమేమిటని బోధపరుచుకోడానికి

మదరాసు ఫుల్ బెంచి చెప్పినఅర్థము.

మదరాసు హైకోర్టు జడ్జీలకు సాధ్యముకాలేదు. అప్పుడు "ఫుల్ బెంచి" వారు కూర్చుని ఈ క్రిందివిధముగ అర్థముగ చెప్పుకొనిరి :—

"ప్రీవీ కౌన్సిలువారు ఈ రెండు కేసులలో వ్రాసిన గ్రంథాన్ని, వారి వాదప్రతివాదాలను సమగ్రంగా పరిశీలించిన పిమ్మట మా కేమి అర్థమాతుందంటే – ఇనాముల విషయములలో రెండు వాక్కులు (శిస్తు వాక్కు, భూమివాక్కు-కూడ) ఇనాందారులకే చెందినట్లుగ ఊహించుకోవలె నని ప్రీవీకౌన్సిలు వారి అర్థమైనట్లు మాకు బోధ పడుతుంది! ఈ ఊహించిన ఇనాముల విషయములలో మరింత బలంగా ఉంటుంది.

అబ్బ, ఎంతబాధ! ప్రీవీకౌన్సిలు వారికి, హైకోర్టువారికి కూడ ఇదమిత్థమని తేల్చ శక్యము కానిదిగ, ఈ ఇనాముల సమస్య ఉన్నదంటే, ఇక ఇతరులమాట చెప్పనేల? ఈకోర్టు తీర్పులన్నీ చివరకు ఇనాందార్లకు రైతులకు దుంపనాశనము చేసే జువ్వా ఆటక్రింద పరిణమించినది.

ఇంక, కోర్టులలోని జూదపుఆటల సంగతి విడిచి, ముందుకు సాగుదము.

—: ఒరిజనల్ గ్రాంటులు ఎట్టివి? :—

అసలు ఇనాములుపుట్టి కొన్ని వందల ఏండ్లయినది. ప్రభువులు ఇనాములను ఆనాడు ఇచ్చినప్పుడు ఏమి ఇచ్చిరి? భూమిహక్కుతో సహా యిచ్చిరా, లేక భూమిపై శిస్తు వసూలు చేసుకొనే హక్కుమాత్రం ఇచ్చిరా?

మన ధర్మశాస్త్రప్రకారము రాజుకు భూమియందు హక్కులేదు. కేవలము దానిపై శిస్తు వసూలు చేసుకునే హక్కుమాత్రమే కలదు. ఎవరుగాని, తనకు ఉన్నదే ఇవ్వగలడుగాని, లేనిది ఇవ్వలేడుగదా. కాబట్టి రాజు తనకున్న శిస్తు హక్కునే ఎవరికైనా ధానమివ్వగలడుగాని, తనకులేని భూమి హక్కు నెట్లివ్వగలడు? కాబట్టి, రాజులచే ఇవ్వబడిన ఇనాములనబడునవి, కేవలము శిస్తుహక్కుగలవి మాత్రమేగాని, భూమి హక్కుగలవి కాదని ఒకవాదన. ఈ వాదనప్రకారము జిరాయితీ హక్కు రైతుదే యని తేలుచున్నది. ఇది సర్వసాధారణ విషయమైనప్పటికీ, అన్ని ఇనాములు శిస్తు హక్కుమాత్రము గలవేయని నిర్ధారణగ జెప్పుటకు వీలులేదు. ఏల ననగ, దీనికి

ఈ దిగువ చెప్పబోవు నాలుగైదు అవాంతరములు గమనింప వలసి యున్నది.

(1) భూమి ఒకడు స్వాయముగ సేద్యముచేయుచు ప్రభువుకు శిస్తు చెల్లించుచున్నాడు. ప్రభువు అతని బహుమానింప దలచి, ఆ శిస్తును పూర్తిగానో, కొద్దిగానో మాపు జేసినాడు. అది అంతటినుండి ఇనామగుచున్నది. ఈ ఇనాము నందు భూమిహక్కు ఎవరిది? ఇనాందారుదే. అనగ, భూమిహక్కు, శిస్తుహక్కు రెండుహక్కులున్ను ఈ ఇనాముదారుని యందే లీనమై యున్నవిగద!

(2) రాజుకు సర్వసాధారణముగ శిస్తు హక్కే ఉన్నప్పటికి సొంత సేద్యపు భూములు ఉండవచ్చును. వానిలోనుండి కొంత ప్రదేశమును ఒకనికి రెండు హక్కులతో నవా ఇనాము ఇచ్చియుండవచ్చును. అప్పుడు రెండు హక్కులు ఇనాందారుని యందే సంక్రమించునుగద!

(3) రాజు భూమిని రైతునుండో, గ్రామసంఘము నుండో కొని, దానిని ఏ దేవస్థానమునకో శిస్తు లేకుండ ఇచ్చి యుండవచ్చును. ఇట్టి ఇనామునందు కూడ రెండు హక్కులు ఇనాముదారునివే. అక్బర్ చక్రవర్తియు, తంజావూరురాజులును, ఇట్లు భూములను కొని, మాన్యములుగ నిచ్చివేసినట్లు చరిత్రనిదర్శనములు గలవు.

(4) ఒక ప్రదేశము రైతాధీనములోగాక, బంజరుగనో

అడవిగనో, * బేచిరాకుగనే ఉండియుంటే, దానికి కొద్ది శిస్తు కట్టిరో, లేక అసలు శిస్తులేకుండగనో, ఎవరికైనా రాజు మాన్యముగ నిచ్చియుండవచ్చును. లేదా, రైతు విడుదలపెట్టి పోయిన భూమినికూడ ఇట్లే ఇచ్చియుండవచ్చును. ఇట్టిమాన్య ములలో రెండుహక్కులు ఇనాముదారునివే యగునుగద

(5) మొదట ఇవ్వబడినది శిస్తుహక్కే అయినప్పటికి దరిమిలా ఇనాందారుడు భూమిహక్కును తగు ప్రతిఫల మిచ్చిరో, కోర్టువేలంలోనో, కొనుక్కొని యుండవచ్చును; లేదా, భూమిని రైతు బంజరుగ విడుదల పెట్టిపోయియుంటే, ఇనాందారుడు దానిలో ప్రవేశించి, సేద్యము సాగించియుండ వచ్చును. ఇట్టి సందర్భములలో కూడ ఇనాందారుని యందు రెండుహక్కులు సలిచియుండునుగద. ఈ స్థితి 1908 సం॥లో ప్యాసుచేసిన ఎస్టేటుల్యాండు ఆక్టు 8 వ శెక్షనులో అంగీకరింప బడియే యుండెను.

కాబట్టి నేటికి నిలిచియున్న అన్ని ఇనాములు కేవలము శిస్తుహక్కు (మేల్‌వరం) ఇనాములే యని నిర్ధారణగ చెప్పు టకు వీలులేదు. పై చరిత్రాంశములనుబట్టి చూడగ, భూమి హక్కుతో (కుడివరం హక్కుతో) కూడియున్న ఇనాములు చాలయుండుట కవకాశమున్న దని తెలియగలదు. అంత యేల, క్రిందటితరమువరకు ఇనాందార్లు (బ్రాహ్మణులుగాని, ఇతరులు

---

* చిరాగ్ = దీపము ; (హిందూస్తానీమాట). బే-చిరాగ్ - దీపములేని" అనగ రైతు లెవరూ లేక పాడువడియున్న ఊళ్లు అని అర్థము. దీనికి భిన్నమైనది "చరాంజీగ్రామము - అనగ, ఇనాము పుట్టిన నాటికే భూమిమీద రైతులుండి సేద్యము సాగించుచున్న గ్రామము అని అర్థము.

గాని) తమతమ భూములను స్వంతముగ సేద్యము చేసికొను చున్నట్లు మనకు తెలియును. ఇటీవలనే ఇంగ్లీషు చదువులయు, గవర్నమెంటు నౌకరీలయు వ్యామోహమున బడి, ఇనాందార్లు తమ భూములను ఎవరికో కౌలు కిచ్చి, తమపిల్లల చదువుల కోసం బస్తీల కేగిరి. ఇప్పుడున్నట్లు, కొన్ని శతాబ్దముల క్రిందట మన పూర్వీకులు తమపిల్లల చదువులకోసమో, గవర్నమెంటు నౌకరీలకోసమో, ప్లీడరీలకోసమో, పల్లెలు విడచి బస్తీలలో రికామీగా తిరుగుచుండి రని భ్రమ పడుట పొరబాటు. ఇప్పటికాలపు పరిస్థితులజూచి ఈ ఇనాములు పుట్టిన కొన్నిశతాబ్దములకు పూర్వముకూడ, ఇట్లేయుండె నని అనుకోరాదు. ఇంగ్లీషు చదువులయు, నవనాగరికతయొక్కయు వ్యామోహాన బడక, తమ తమ మాన్యక్షేత్రములను సొంతముగ సాగుచేసికొనుచుండు ఇనాముదార్లు నేటికిని కొన్ని ప్రాంతములలో కానవచ్చుచున్నారు. పెద్దన్నగారు మను చరిత్ర వ్రాసిన కాలమునాటి సంగతిచూస్తే ప్రవరాఖ్యుని "మాన్యక్షేత్రముల్ పెక్కుచందాలన్ బండు" చున్నట్లును; మఱియు "తరుగ దింటన్ పాడియున్ పంటయున్" అనుటవల్ల, అతనికి ఇంటిపాడి, ఇంటిపంట ఉన్నట్లున్ను, మఱియు అతడు తీర్థయాత్రకు తాత్కాలికముగ పోయినప్పుడు "పై పరామరిక చొప్పడమి పండ బారిన పొలం బెండ బారె" నట్లును తెలియు చున్నది. అవి నిజముగ ప్రవరాఖ్యుని సొంత సేద్యములో లేకుంటే, అట్లు ఎండిపోవలసిన పనిలేదు గదా!

—: 1936 సం॥పు ఇనాంబిల్లు విమర్శ :—

ఈయుంశములను జ్ఞప్తియందుంచుకొన్న యెడల, భూమి హక్కుగల ఇనాందార్లు బహుఅరుదు అని 1936 సం॥పు

ఇనాంబిల్లు ఉపోద్ఘాతములో చెప్పిన మాట సత్యదూర మని తెలియగలదు. భూమిహక్కు, అనగ కుడివరంహక్కుగల ఇనాములు చాలయుండుట కవకాశమున్నది. ముఖ్యముగ చిన్న ఇనాములు అట్టివి. 1908—1936 సంవత్సరముల మధ్య భూమిహక్కు అనేకవిధములుగ సంపాదించుకొన్న ఇనాము దారులే చాలమందిగలరు. ఇట్టి వారిహక్కుల నన్నిటిని ఒక్క కలముపోటుతో తీసివేయుటకై 1936 సం॥పు ఇనాముల బిల్లు ప్రయత్నించినది.

ఇనాందార్లకు అసలు భూమిహక్కు లేనే లేదనిన్ని, ఒక వేళ బహు అరుదుగ ఎవరికైనా ఉంటే వారు దానిని కోర్టులో ఋజువుపరుచుకోవలసినదనిన్ని, ఇంతా కష్టపడి, ఖర్చుపడి, ఋజువుచేసుకుంటే, దానిని ఒక సంవత్సరపుశిస్తు ప్రతిఫలముగ తీసికొని, సేద్యగాని కిచ్చివేయవలసియుండుననిన్ని 1936 సం॥పు ఇనాము చట్టము చెప్పుచున్నది. ఈ ప్రతిఫలము అందలి కష్టానికి, ఖర్చుకు తగిన ప్రతిఫలముగ గన్పట్టదు. అందుచేత, ఇనాముదారు కున్నదన్న ఆ కాస్త భూమిహక్కు కూడ క్రియలో శూన్యము చేయబడెను.

భూమిహక్కు ఇనాముదారున కుండియుండుటకు పైన అనేక నిదర్శనములను, అవకాశములను జూపి యుండగ, సేద్యగానిదే భూమిహక్కను వాదనకు ఏమి ఆధారముగలదు? "యావత్తు గ్రామముపై కుడివరంహక్కు ఇనాముదారునకు ఆనాటిరాజు లిచ్చియుండుట మిక్కిలి అసంభవ"మని మాత్రము 1936 సం॥పు ఇనాము బిల్లులోని ఉపోద్ఘాతము చెప్పుచున్నది. అది ఏల అంత అసంభవమో బోధపడకున్నది! ఇది కేవలము

ఊహించి చెప్పినమాట. ఇనాందారు పక్షముగ పైనచెప్ప బడిన చరిత్రావకాశములను, చట్టనిబంధనలను, కాదని త్రోసి వేయజాలినంత బలమైన ఊహ కాదని.

ఇనాందార్లకు కుడివరంహక్కు ఉండుట కవకాశము గల దనుమాట 1908 సం॥పు ఆక్టులోనే స్పష్టముగ అంగీకరింప బడెను. కాని, 1936 సం॥పు చట్టములో ఈమాత్రపు అవ కాశముకూడ లేకుండ చేయబడెను. ఇనాందార్ల కిట్టి హక్కు లేనేలేదను ఉపోద్ఘాతముతోనే ఆక్టు ప్రారంభమయ్యెను. ఇది సరియైన పద్ధతికాదనిన్ని, కుడివరంహక్కు తనకు ఉన్నదని ఋజువు చేసుకొనడానికిన్ని, అట్లు ఋజువైనప్పుడు దానికి తగు ప్రతిఫల మిప్పించడానికిన్ని, సావకాశము కలుగజేయవలసిన దని గవర్నర్ జనరల్ పట్టుబట్టినమీదట, ఈ విధముగు కొద్ది మార్పు చేయబడెను. కాని, పైనచెప్పినట్లు, ఈ అవకాశము కాని, ఈ ప్రతిఫలమునుకాని, క్రియలో నిరర్థకమై పోయినవి. కుడివరంహక్కువున్న ఇనాందారుకూడ లేనివారితో సమమే యయ్యెను.

ఇట్టి పనిని 1936 సం॥ లో జస్టిస్‌పార్టీవారేల చేసిరి? ఇనాందార్లకు శిస్తుహక్కే తప్ప, భూమి హక్కు లేదను తప్పు టూహను వారు పునాదిజేసికొనిరి. ఆ ప్రకారము జమీందారు నున్ను, ఇనాందారునున్ను ఒకేవర్గములో జేర్చదలచిరి. అందు వల్ల ఈ తికమకలన్నియు గలిగెను. ఇనాందార్లస్థితి జమీం దార్లస్థితికంటె, అనేకవిషయములలో భిన్నమైనది. కొన్నిటి నిట జెప్పెదము.

1. జమీందార్లు కేవలము శిస్తుహక్కుదార్లనే మాట నిర్వివాదము. కాని, ఇనాందార్లు అట్లుకాదు. వారిలో చాల మందికి భూమిహక్కు, శిస్తుహక్కు—రెండున్ను — ఉన్నవి. లేవని జస్టిస్ పార్టీవారు చేసిన ఊహ, చరిత్రకు, ఇదివరకున్న చట్టములకు, విరుద్ధము.

2. జమీందార్లు గవర్నమెంటుచే శిస్తువసూలుకై నియమింపబడిన పబ్లిక్ ఉద్యోగస్థులు, లేక నౌకర్లు. వారు గవర్నమెంటు తరఫున నిర్వర్తింపవలసిన డ్యూటీలు అనేకము ఉన్నవి. కాని ఇనాందార్లు (ఏ కొద్దిమంది 'సర్వీస్ ఇనాముల' ననుభవించువారు మినహా) అట్టి పబ్లిక్ నౌకర్లు కారు. వారు నిర్వర్తించవలసిన పబ్లిక్ విధులేమిన్ని లేవు. వారు కేవలము దానము పట్టినవారు. ఇనాములు పండితులయు, దేవస్థానములయు పోషణకయినయో, రాజబంధువుల మనోవర్తికయినయో ఏర్పడ్డవే గాని, వేరువిధమైనవి కావు. తమ ఇనాములలో వచ్చు ఆదాయమును సుఖముగ అనుభవించుటయే తప్ప వారికి వేరే పబ్లిక్‌డ్యూటీ లేమీ లేవు. పబ్లిక్ డ్యూటీలతో కూడికొని యున్న ఇనాముల సమస్య వేఱు. వాటి విషయం వేరేచోట చర్చించబడును.

3. జమీలు సాధారణముగ విస్తారమైన పరిమాణగలవి. ఇనాముల పరియా ఒక్క గ్రామానికి మించి లేను. అవిన్నీ దరిమిలా విభాగాలై పోయినవి. అందు నిమిత్తమయియే, ఇనాముదార్లు రైతునుండి కుడివారం హక్కు సంపాదించుకొని, తమ భూమిని—సొంతభూమిగ—(అనగా రెండు హక్కులు గల భూమిగ) అభివృద్ధి చేసుకోడానికి అవకాశము 1908

సంవత్సరపు ఆక్టు 8 వ శెక్షన్‌లో ఇవ్వబడ్డది ఇట్టి అవకాశము జమీందారుకు ఇవ్వబడలేదు. ఈ ఒక్క అంశాన్ని బట్టియే, ఇనాములు జమీలకంటె భిన్నమైన వని చిరకాలముగ అంగీకరింప బడినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. అయితే, 1936 సం॥ చట్టములో ఈ యవకాశమును తీసివేసి, ఇనాందార్లకు అన్యాయము చేసినట్లులో సందేహము లేదు.

4. ఇనాములు జమీలకంటె భిన్నమైన వను తలంపుతోనే, 1802 సం॥లో జమీందార్లతో పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకొనేటప్పుడు, వానిని వేరుగ విడదీసి, వాని వ్యవహారమునకై వేర్వేరు రెగ్యులేషనులను, చట్టములను గవర్నమెంటువారు చేయుచు వచ్చిరి. జమీలను గూర్చిన వ్యవహారములలో, గవర్నమెంటు, జమీందార్లు, రైతులు - అను మూడు పార్టీలుండెను. కాని ఇనాముల వ్యవహారముల లోను వానిని గురించిన చట్టములలోను గవర్నమెంటు, ఇనాందారు అను రెండు పార్టీలే కనబడుచున్నారు. అనగ, ఒక్క శిస్తు రాయితీ విషయములో తప్ప, తక్కిన అన్ని విషయముల లోను ఇనాందారు మాన్యాలు రైతువారీ రైతుతోపాటే గవర్నమెంటుచే చూడబడెను. పర్మనెంటు సెటిలుమెంటు రెగ్యులేషన్ చదివి చూచినట్లయితే, దానిలో రైతులు జమీదార్లచే పీడింప బడుచున్నారనియు, వారిమధ్య ఖచితమగు పట్టాలు ముచ్చిలికాలు ఉండవలెననియు, కఠినమగు నిబంధనలు కానవచ్చుచున్నవి. సరియైన పట్టాలు సకాలంలో ఇవ్వని యెడల జమీందారును శిక్షించుటకుకూడ 1802 సం॥నాటి పట్టా రెగ్యులేషన్‌లో ఏర్పాటుచేయబడెను. జమీందారు పబ్లిక్

సౌకర్ గనుకనే, అట్టి శిస్తునియమ మేర్పరుపబడెను. కాని, ఇనాములగురించి చేయబడిన చట్టములలో నెచ్చటగాని ఇనాం రైతుల బాధలను గురించిన ప్రశంసయే కానము. శిస్తునిబంధనలున్ను లేవు. ఫలమనగా, ఇనాముదారే అసలు రైతుగా భావింపబడినట్లు తోచుచున్నది.

ఇన్ని సందర్భములను బట్టిచూడగ, ఇనాములను అసలు ఎస్టేటుల్యాండు ఆక్టు క్రిందికి తెచ్చుటయే తప్పుగ కనుబడగలదు. వీని నిందు చేర్చరాదని ఆనాడు చాలమంది వాదించియుండిరి. కాని, ఎట్లో కొన్ని ఇనాములు—"పూరా గ్రామ" ఇనాములు (మేజర్ ఇనాములు) ఎస్టేట్లక్రింద జేర్చబడెను. అయినప్పటికి అన్ని మేజర్ ఇనాములుగాక, కుడివరం హక్కులేని ఇనాములు మాత్రమే' — ఎస్టేట్లగునని నిర్వచించబడెను. అనగ, కుడివరంహక్కువున్న ఇనాములు ఎస్టేట్లుకావని స్పష్టపరువబడెను. ఇందువల్ల, ఇది కొంతగుడ్డిలో మెల్లగనుండెను. కాని, 1936 సంవత్సరపు ఆక్టులో మేజరు ఇనాములుగాక, మైనర్ ఇనాములుకూడ—అనగ, మొదట పూరా గ్రామాలుగ నుండి, దరిమిలా చిన్నచిన్న ఖండాలుగ విభాగాలైన చెక్కలుకూడ—ఎస్టేట్లుగానే భావించబడెను. ఇందువల్ల పిల్ల ఇనాముదార్లకు మిక్కిలి కష్టమయ్యెను. డబ్బుపెట్టి కొనుక్కున్న రైతీభూమిగూడ సొంతభూమిగ పరిగణింపరాదనుమాట చెప్పుటవల్ల పిల్ల ఇనాందార్లపని మరింత అధ్వాన్నమయ్యెను. మొదట పూరాగ్రామముగ నున్న ఇనాము రాను రాను భిన్నాభిన్నములుగ విభాగములై పాతికేసిసెంట్లు భూమిగల ఇనాందార్లు కూడ నేడేర్పడియున్నారు. వీరందరికి ఈ ఆక్టు

వర్తింపజేయుటవల్ల, వీరు కేవలము నిరాధారులైరి. తమకు కుడివరం హక్కుగలదని కోర్టుకెక్కి ఋజువు చేసుకోతగ్గ తాహాతు వీరికిలేదు. ఇనాందార్లను పెద్దపేరు వీరికున్నను, తాహాతుమాత్రం శూన్యం. 'రైతు'నిపేరు పెట్టుకున్న వ్యక్తి ఇట్టి — ఒకట్రఇనాముదార్ల భూముల నెన్నింటినో సేద్యము చేయుచు బలవంతుడుగను, భాగ్యవంతుడుగను ఉంటు న్నాడు. పేరేదియైనను, బలవంతునికంటె, బక్కవానికి ఎక్కువ రక్షణ నొసంగుట రాజధర్మమనుమాట ఎవరుగాని మరువ రాదు.

—: ఇక ముందు ఇనాములచట్టము ఎట్లుండవలెను :—

ఇనాములు జమీలకంటె భిన్నతత్వముగలవి. గనుక వాటిని ఎస్టేటు ల్యాండుఆక్టునుండి విడదీసి, వానికొరకై ప్రత్యేక మొక చట్టముచేయుట అవసరమని ప్రకాశంకమిటీవారు చేసిన సూచన సరిగ నున్నది. ఇక ఈ చట్టమును ఏ పద్ధతులమీద చేయవలయు ననునది ప్రస్తుతాంశము. ఇంతవరకు ఇనాముల సమస్య యావత్తు మేల్‌వరం, కుడివరములమధ్య పడి నలిగినది. కుడివరంహక్కు వీరిదా వారిదా యను నంశము తేల్చుటకు గాను కొన్ని శతాబ్దములు వెనుకకుపోయి చూడవలసివచ్చెను. అప్పటి రికార్డులు ఎక్కడవున్నవి ? గవర్నమెంటురికార్డు ఆఫీసు లోనే అవి దొరకుట దుర్లభము. పోనీ, ఇనాం కమిషను ఎదుట దాఖల్‌చేయబడిన పురాతన సన్నదులకు కాపీలనైనను సదరు కమిషనువారు తీసికొనిరా ? లేదు. నాలుగైదు వందల యేండ్లనాటి అంశములను ఇప్పుడు ఋజువుపరచు కొనవలసిన

దని ఎవరిని కోరినను అసాధ్యమేయగును. ఇనాములో 'లా' పాయింటేమీ లేదు. ఆదికాలంలో కుడివరంహక్కు ఇచ్చారా, లేక, మేల్‌వరంహక్కు ఇచ్చారా అనే 'ఫ్యాక్టు' (Fact)- మీదనే, 'ఇనామ్' సమస్యయానత్తు ఆధారపడియున్నది. ఇంత వరకు ఋజువుభారం ఒకప్పుడొకరిమీదను, మరియొకప్పుడింకొకరిమీదను వేయుచు, ఒక్కొక్కసారి ఎవరిమీదను వేయక సందిగ్ధముగనుంచియున్న, పార్టీలను వ్యాజ్యములలోనికి దింపి, నానాభ్రష్టము జేసిరి. ఈ వ్యాజ్యములవల్ల ఇటు ఇనాందార్లు, అటు రైతులుకూడ నాశనమైరి. ఇనాములనుగురించి అటు గాని, ఇటుగాని, నిర్ధారణగ చెప్పుట కెవరికిని సాధ్యముకా దనియు, అది అతిగహన మైనదనియు, సుప్రసిద్ధ 'లా' ప్రవీణు డగు కృష్ణస్వామి అయ్యర్‌గారే ఎన్నడో పలికియున్నారు. కాబట్టి, ఇకముందు కుడివరం హక్కు వీరిదా వారిదా యను మీమాంస పెట్టుకోవడం, ఋజువుభారం వారిమీదనో వీరి మీదనో వేయడం, తద్వారా పార్టీలను కోర్టులకు తోలడం, యీ వగైరాపద్ధతులను మానివేసి, ఇప్పటి దేశకాల పరిస్థితు లను భావములను అనుసరించి, ఎల్లరకు క్షేమకర మగు క్రొత్త పంథాను త్రొక్కుట ఉచితము. అందువల్ల నాకు తోచిన ఈ దిగువసూచనలను చేయుచున్నాను.

ప్రతివ్యక్తికి సౌఖ్యముగ జీవనోపాధి జరగడానికిగాను వదో కొంత విస్తీర్ణతకు తగ్గని భూమి ఉండుట (Minimum economic holding) అవసరమని ఈనాడు ఎల్ల నాగరక రాజ్యాంగములచే నంగీకరింపబడిన విషయము. ఇది అందరికీ తెలియును. ఈ భావము ననుసరించి పల్లం మెరక కలిపి, కనీ

సము 25 ఎకరాలుగాని, అంతకు తక్కువగాని, ఇనాం భూమి గల ఇనాందారుకు, సదరుభూమియందు, ఈ దిగువ రెండు పద్ధతులకు లోబడి కుడివరం హక్కు నంగీకరించవలయు నని నా అభిప్రాయము.

ఆ పద్ధతు లేమనగా—

(1) ఇంతటినుండి ఇనాందారుడు సదరు కనీసపు క్షేత్రమును, ఎవరికి కౌలు కివ్వకుండా, సొంత సేద్యము చేసుకోవలెను. మైనర్లు, వితంతువులు, శరీరదార్ఢ్యము లేని అపధ్యులు మున్నగువారు మాత్రము కొంత పరిమితికట్టుబడికి మించకుండ ఇతరులకు కౌలు కిచ్చుకోవచ్చును.

(2) మరియు, సదరు భూమిని ఇప్పుడు సేద్యము చేయుచున్న సేద్యగా డెవడైన ఉన్నచో, అతనికి ఇప్పటికే 25 ఎకరాలకు తక్కువ కాకుండ ఇనాం భూమి (ఏ ఇనాందారు ద్వారా లభ్యమైనదైనా సరే) ఉండి యుండవలెను.

షరా:— పాలుపద్ధతి కూడ, సొంత సేద్యము క్రిందనే పరిగణింపవచ్చును. ఈ కనీస క్షేత్రమును సొంత సేద్యము చేసుకొనని యెడల, దానియందు ఇనాందారుకు కుడివరం హక్కు పోవునని స్పష్టముచేయవలెను.

ఏదో ఒక తేదీనాటికి ఏ ఏ ఇనాందారుకు ఎంతెంత భూమికలదో, దానిలో పైన చెప్పినట్లు "కనీసపుక్షేత్రము" లెవరెవరికి, ఎంతెంతకలవో, ఒకలెక్క గ్రామోద్యోగస్థుల చేత తయారు చేయించవలెను. దీనికి "కనీసపు క్షేత్రముల రిజిష్టరు (Register of economic holdings) అని పేరుపెట్టవచ్చును.

ఈ క్షేత్రములు అమ్ముకోడానికిగాని, విభాగాలు చేసుకోడానికి గాని, ఇతరత్ర అన్యాక్రాంతం చేయడానికిగాని, డిక్రీల ద్వారా జప్తులు వేలాలు చేయబడడానికిగాని, వీలు లేకుండ నిబంధన చేయవలెను. ఇట్టి అన్యాక్రాంతాలు వగైరాలు జరిగే యెడల, అవి లేనట్లుగానే భావింపబడవలెను. ఈనాడు సదరు క్షేత్రములు 25 ఎకరాలకు తక్కువగ వుంటే, అవి 25 ఎకరాలవరకు వచ్చేదాకా, పెంపొందించుకోవడానికి ఇనాందారుకు అవకాశ ముండవలెను.

(2) ఈనాడు ఏ ఇనాందారుకైనా 25 ఎకరాలకు మించి ఇనాంభూమివుంటే, సదరు 25 ఎకరాలకు మించియున్న పెచ్చుభూమిలో సేద్యగానికి—(వానికింద 25 ఎకరాలకు తక్కువ ఇనాంభూమి ఎవరిదైనా సరే, వుండేపక్షములో మాత్రమే) జిరాయితీహక్కు అంగీకరించబడవలెను.

ఈ విధముగ, ఎవరికిగాని, పేరు ఇనాందారైనను, రైతైనను—25 ఎకరాలకు మించిన భూమిలో జిరాయితీహక్కు ఉండరాదని నా యభిప్రాయము. అంతకు మించిన భూమి, ఇతరుల జిరాయితీహక్కుకు సందర్భానుసారముగ — లోనై యుండును.

(3) 25 ఎకరాలకు మించియున్నభూమిని ఏ ఇనాందారైనా అమ్ముకునేయెడల, అట్టిక్రయము, దానియందు ఇతరులకు ఏర్పడియున్న జిరాయితీహక్కుకు లోబడియే జరుగవలెను. అయితే, ఆ సమయమందు దా క్రియభూమిని సేద్యముచేయుచున్న సేద్యగాని కనీసపు క్షేత్రస్థితినిన్నీ, దానిని కొనుక్కున్న వ్యక్తియొక్క కనీసపు క్షేత్రస్థితినిన్నీ పోల్చిచూచి, ఇందు పై

రెండవ పేరాలో నిర్వచించిన సూత్ర ప్రకారము ఈ ఇరువురిలో ఎవరికి జిరాయితీహక్కు నిలుపుట తగియుండునో నిర్ణయింప వలయును.

ఈ కనీసపు క్షేత్రసిద్ధాంతము ననుసరించి ఎవరెవరికి ఎప్పుడెప్పుడు జిరాయితీహక్కు ఏర్పడు నను సమస్యలను అప్ప టప్పటికి పరిష్కరించుటకుగాను, తగురూల్సును గవర్నమెంటు వారు చేయవచ్చును. ఈ రూల్సుప్రకారం రివిన్యూడిపార్టు మెంటువారు - అనగ, డిప్యూటీకలెక్టరు, అందుపైన కలెక్టరు, అందుపైన రివిన్యూబోర్డు - ఈ ఇనాముదార్లకు రైతులకు సంబంధించిన యావత్తు తగాదాలను పరిష్కరించవలెను. సివిల్ కోర్టుల అధికారము ఇనాము తగవులపై తొలగించవలెను. రివిన్యూబోర్డు తీర్పు ఆఖరు తీర్పుగ నుండవలెను. ఇట్లయిన యెడల, వ్యాజ్యములు చాలవరకు తగ్గిపోవును. తగవులు సుల భముగ, సమ్మరీగా, పరిష్కారమగును. పార్టీలకు వ్యాజ్యపు ఖర్చులున్ను తగ్గును.

ఈ పైన చెప్పిన ఏర్పాటులలో కుడివరంహక్కు ఎవరి దను మీమాంస తొలగింపబడెను. అందుచేత, కుడివరం హక్కుకు ప్రతిఫలం-లేక-కంపెన్సేషన్-అనుసమస్యయేరాదు. వారివారికిగల కనీసక్షేత్రస్థితిని బట్టియే, కుడివరంహక్కు ఏర్ప డుటయు, ఏర్పడకపోవుటయు జరుగును. ఈ కనీసక్షేత్రసిద్ధాం తమును బట్టిగాక, ఇంకేవిధముచే ఈ ఇనాంసమస్యను పరిష్క రించ యత్నించినను, ఎల్లరకు న్యాయమగు పరిష్కారము కుదరజాలదు.

ఈ కనీసక్షేత్రపుసిద్ధాంతము ఒక్క ఇనాంభూములకు

మాత్రమేల యుండవలయును, రైతువారీభూములకు, జమీందారీ భూములకుమాత్రమేల యుండరాదు? అని ఎవరైన ప్రశ్నింపవచ్చును. ఇది సరియైన ప్రశ్నయే. ఈ సిద్ధాంతము అన్నిరకముల భూములకుకూడ వర్తింపజేయుటకు నా కెట్టి ఆక్షేపణయున్ను కనిపించదు. తప్పక వర్తింపజేయవలయునని యే నా నిశ్చితాభిప్రాయము. ఎలననగ, పేరుకు జమీందారని పేరు పెట్టుకొన్నను, పావలా పేష్కస్ చెల్లించే జమీందార్లుకూడ నేడు గలరు! జమీలు ఛిన్నాభిన్నములుగ విభాగములైపోయి, బక్క ఇనాందార్లవలెనే, బక్క జమీందార్లు కూడ నేడు ఏర్పడియున్నారు. కాబట్టి, ఇనాందార్ల విషయంలో చెప్పిన కనీసపు క్షేత్రసిద్ధాంతమే ఇట్టి పిల్లజమీందార్లకును తప్పక వర్తింపజేయవలయునని నా వాదన.

-: శేరీభూములలో మాత్రమేల జిరాయితీహక్కు ఉండరాదు:-

అట్లే, పేరుకు రైతైనను, ఇతరులకు లేకుంత, వందల కొలది ఎకరాల భూములను ఆకట్టుకొన్న రైతువారీ లేక శేరీ రైతు లున్నారు. వారికి మాత్రము ఈ యావత్తు ఏరియాలోను కుడివరంహక్కు ఏల యుండవలెను? వానిని సేద్యము చేయు ఏ సేద్యగానికో, కౌలుదారుకో, 25 ఎకరాలకు మించిన ఏరియాలో, ఏల జిరాయితీహక్కు నిచ్చివేయరాదు? ఇట్టి పద్ధతిని బొంబాయి రాష్ట్రములో, కాంగ్రెసు గవర్నమెంటు వచ్చిన తర్వాత, ఏర్పాటు చేయనే చేసియున్నారు. ఇందు నిమిత్తమై వారు "బొంబాయి టెనెన్సీబిల్లు" ప్రచురించి యున్నారు. ఆ బిల్లు ననుసరించియే, మన మద్రాస్ రాజధాని

లోని శేరీభూములకుకూడ జిరాయితీహక్కు ఏర్పడేటట్లు చేయుట ఉచితము, అవసరము. ఇది విషయాంతరమైనను సిద్ధాంత రీత్యా ఇచ్చట ముచ్చటించక తప్పినదికాదు.

ఇక ఇనాములను గురించిన మిగత అంశములగూర్చి చెప్పి, ఈ వ్యాసమును ముగించెదను.

జిరాయితీ హక్కును పొందిన రైతు ఇనాందారునకు రెంటు (లేక శిస్తు) ఎంత చెల్లించవలె ననుసమస్య కలదు. 1933 సం॥ నవంబరు 1 వ తేదీ నాటికి రైతు ఏ రెంటునైతే చెల్లించుచున్నాడో, అది న్యాయమైన రెంటు అని 1936 సం॥పు ఆక్టు చెప్పుచున్నది. అట్టి భూములయందు సదరు రేటు చెల్లింపబడవచ్చును. అట్లుగాక, ఇకమీదట కొత్తగ జిరాయితీ హక్కు ఏర్పడబోవు కేసులలో, గవర్నమెంటు తరం రేట్లకు లెగ్గకుండ కలెక్టరు ఉచితమగు రెంటును నిర్ణయించవచ్చును. జమీలలో చేరియున్న ఇనాములకు సదరు జమీ భూములలో జమీందారుకు చెల్లే రేటే చెల్లించిన చాలును.

రెంటు వసూలుకై జమీందారు విషయములో నెట్టి ఏర్పాటు చేయబడునో, అట్టి ఏర్పాటునే ఇనాందారు విషయములో కూడ చేయుట ఉచితముగ గన్పట్టుచున్నది. జమీ షరియాలోని శిస్తులు గవర్నమెంటువారే - కొంత కమిషన్ పుచ్చుకొని- తమ గ్రామకరణం, మునసబుల ద్వారా వసూలు షర చేయెడల, అట్టి ఏర్పాటునే ఇనాందారు విషయములో కూడ చేయవచ్చును. ఇనాందార్లు దానముపట్టినవారని చెప్పితిని. కాబట్టి, దానముచేసిన ఆ సొమ్మును "ఇతరులనుండి నీవే తీసికో" అని ఆ భారమును ఇనాందారుమీాద వేయుటకంటె,

దానిని తామే వసూలుపరచి, ఇచ్చుట ఉచితముగ గన్పట్టు చున్నది. బేరీజ్ మినహాయింపు, మోహినీ, తసదక్ అల్లవెన్ను లను పేరుతో కొన్ని దేవస్థానములకు, మఠములకు, మశీదు లకు ఇట్టి ఏర్పాట్లు ఇప్పుడు ఉండనేవున్నవి. ఇట్టిఏర్పాట్లు అన్ని ఇనాములకు ఏలవర్తింపచేయరాదు?

ఇంతవరకు ఇనాములను గురించిన సామాన్యసూత్ర ములగురించి చెప్పితిని. ఈ సూత్రములు నేటికాలపు భావముల ననుసరించియున్నవి. వానిలో ముఖ్యమైన రెండు సూత్రముల పునాదిపై ఈ ఇనాముల సమస్య పరిష్కరించుటకు నేను పూనితిని. అవేవనగా—

(1) 'సేద్యము చేయువానికే భూమి.'

(2) 'ప్రతివ్యక్తికి సౌఖ్యముగ జీవనోపాధి జరగడానికి గాను కొంత కనీసపు భూమియైనా వుండాలి.

వీనిలో మొదటి సూత్రము ననుసరించి తమ పూర్వా ర్జిత భూములను స్వయముగ సేద్యముచేయదలచుకొన్న ఇనాం దార్లకు ఒక అవకాశమివ్వబడినది. ఈ అవకాశమును వారు వినియోగించుకొందురని ఆశింపబడుచున్నది. అట్లు వినియో గించుకొననిచో, తప్పు వారిదే. 'తిరిగి గ్రామాలకు చేరండి, తిరిగి భూమిమీదికి రండి' అను కేకలు సర్వత్ర వినవచ్చుచుండు ఈ రోజులలో యీ ఏర్పాటునకు మించినదిలేదు. విద్యాధి కుల నిరుద్యోగ సమస్య నివారించుటకై వారికి భూముల నివ్వవలెనను సూచనలు (కాలనైజేషన్ స్కీములు) బయలుదేరుచున్నవి. ఇందుకు కూడ, ఈ వ్యాసములోని

సూచనలు అనుగుణ్యముగనే యున్నవి. ఇక, రెండవ సూత్రము ననుసరించి ప్రతివానికి కనీసము 25 ఎకరాలైనా భూమి వుండవలె ననిన్ని, అంతకుమించి ఉండనక్కర లేదనిన్ని, సదరు 25ఎకరాలు భిన్నాభిన్నముగ విభాగాలుకూడ దనియు, అట్లు విచ్ఛిన్నమైనయెడల వ్యవసాయం గిట్టుబాటు గాదనియు, మొదలైన ఆధునికభావములు ఇనామాభూముల విషయములో వర్తింపజేయబడెను. ఇట్టి భూమిహక్కు పెద్ద ఇనాందార్లకుగాక, చిన్న ఇనాందార్లకే ఇవ్వబడెను. అదిన్ని, రైతు 25 ఎకరాలకు మించిన బలిష్ఠుడైనప్పుడే అంగీకరింపబడెను. ఇరువురి భూస్థితియొక్క పరస్పర బలాబలముల గమనించియు, అందులో సేద్యగానియెడలనే యెక్కువ అనుకూలభావముంచియు, పిల్ల ఇనాందారులకు స్వంత సేద్యమునకు కొంత అవకాశ మివ్వబడెను. ఈ మాత్రము అవకాశమును 1936 సం॥ చట్టములో ఇచ్చియుండిన యెడల, ఒక్క ఇనాందార్లకు అన్యాయం జరిగెనని ఎవరుగాని అనడానికి అవకాశము ఉండెడిదిగాదు.

ఇట్టి సూచనను అనగ, ఒక్క ఇనాందార్లను ఈ ఆక్టు క్రిందికి తేకుండా మినహాయించవలసిన దని – ఆనాడు చాలా మంది ఆందోళన చేసియుండిరి. ఈ సూచనకు అప్పటి గవర్నమెంటు అంగీకరించి యుండియుంటే, ఎంతో బాగుండెడిది. ఎవరు గాని, ఆక్షేపించుటకు వీలుండెడిదికాదు. ఇప్పుడు ఈ గ్రంథములో అట్టి ఆక్షేపణను తొలగించి, ఆధునికభావముల కనుగుణ్యముగ ఈ సమస్యను అందరికి సమానన్యాయము గలుగునట్లు పరిష్కరించుటకు ప్రయత్నించితిని.

-: ఇనాములను గురించిన వాడుకపదములు-వాని అర్థములు :-

ఇనాము లనునవి హిందూరాజుల కాలమునుండి నేటి వరకు వచ్చుచుండుటచే, వానిలో ఆయాప్రాంతములలో అనేక రకపు ఇనాములు, అనేక పేర్లతో, అనేకపరతులతో పుట్టి యున్నవి. ఆ పేర్లను గురించియు, ఆ యారకముల ఇనాముల స్వరూపస్వభావములను గురించియు తెలిసికొన్న పిమ్మట, ఈ అధ్యాయమును ముగింతేము.

రాజులు శిస్తు దానం చేసేటప్పుడు 1. కొందరికిపూరాగా నున్ను, 2. కొందరికి కొంతభాగము మాత్రమేనున్ను, దానం చేస్తూవుండిరి. 3 మరికొందరికి కొద్దిశిస్తు చెల్లించే పద్ధతిమీద భూముల నిచ్చుచుండిరి.

పూరాశిస్తు మాఫుచేసిన భూములకున్ను, లేక సదరు భూముల మీాద తనకు రావలసిన శిస్తును రాజు పూర్తిగ ఇతరులకు దానము చేసివేసిన కేసులకున్ను "సర్వమాన్యములు", సర్వదుంబాలా ఇనాములు" లేక "దరోబస్త్ ఇనాములు" అనిపేరు. కొన్నిచోట్ల వీటికే "ఏకభోగం ఇనాము"లని కూడ పేరు. ఇట్టి సర్వమాన్యములు సాధారణముగ ధర్మసంస్థలకు, వేదపండితులకు, శిథిలమై పోయిన రాజవంశస్థులకు ఇవ్వబడుచుండెను.

సర్వమాన్యములు, సర్వదుంబాలా, దరోబస్త్ ఇనాములు.

శ్రుతి అనగ వేదములయందు ప్రవీణులైన బ్రాహ్మణుల కివ్వబడిన మాన్యములకు పూర్వకాలమున "శ్రోత్రియము"లనుపేరుండెను.

"శ్రోత్రియములు"

సర్వమాన్య మనేపదానికి ఇంకో అర్థంకూడా వున్నది. శిస్తుహక్కు, భూమిహక్కు రెండూకలసి ఇవ్వబడిన మాన్యానికికూడ సర్వమాన్య మని పేరుకలదు. ఒక్క శిస్తుహక్కే గలదానికి "అర్థమాన్యం" అని అనుచుండిరి. సగంశిస్తు దానం ఇవ్వబడినదానికి కూడ "అర్థ మాన్యం" అనవచ్చును.

"అర్థమాన్యం"

నాలుగోవంతు శిస్తు ఇవ్వబడిన దానికి "చాతుర్భాగ మాన్యం" లేక "పాతికబడి" మాన్యంఅందురు. ఇట్లే "ముప్పాతికబడికి", త్రిభాగం లేక "త్రిప్త్యైకమ్" అను ఇనాములు కలవు.

భూమిమీద మామూలుగ అందరూ చెల్లించే పూరా శిస్తుగాక, తేలికశిస్తు చెల్లించు పద్ధతిమీద ఇవ్వబడిన ఇనాంములు కలవు. వాటిలో అనేకప్పేర్లు - ఎట్లనగ -

1. బిల్ మక్తా ఇనాము:—ఎకరాని కింతనికాక, ఆసామీకి ఉన్న మొత్తం భూమికంతకు కలిపి, ఏదో కొద్దిమొత్తముకు శిస్తు గతీసుకుంటూ ఉండేదానికి బిల్ మక్తా ఇనామనిపేరు.

2. హంగామీ జోడీ :— ప్రతిసాలున పంటను బట్టి, విస్తీర్ణాన్నిబట్టి తేలిక శిస్తు వుచ్చుకునేది.

3. నెల్లుగుత్త లేక ధాన్యపు గుత్తఇనాములు :— రొక్కముగ గాక, ధాన్యరూపంగా కొద్దిశిస్తు చెల్లించే వాటికి ఈ పేరు.

4. "అణాహిస్సా" ఇనాము:—ఫలాని భూమి అనే నియామకము లేకుండ "ఈ వూళ్లో వచ్చే శిస్తులో అణావంతు

లేక "అణాహిస్సా" శిస్తు ఏ బ్రాహ్మణునకైనా రాజు దానము చేసివుండవచ్చును. ఇట్టి ఇనాములకు "అణాహిస్సా" ఇనాములు అని పేరు.

5. చెక్కుబందీ ఇనాములు:—అణావగైరా హిస్సాలు కాకుండా ఫలాని భూమిమీద శిస్తు అని సదరు భూమికి హద్దులు నిర్ణయించి ఇవ్వబడే ఇనాముకు "చెక్కుబందీ" ఇనాము లని పేరు.

6. దాఖలా, గైర్‌దాఖలా ఇనాములు:—సర్కారు లెక్కలలో నమోదైనవి దాఖలా "ఇనాములు". అట్లు దాఖల్ కానివి "గైర్‌దాఖలా" ఇనాములు.

7. అసల్ మినహా ఇనాములు:—గోదావరి జిల్లాలో తోటల పెంపకమును ప్రోత్సహించడానికిగాను, కొన్ని భూములమీద శిస్తును పూర్వము సర్కారువారు పూర్తిగ వదలుకొనిరి. ఇవి శిస్తుచెల్లని భూములు గనుక, వీటిని అసలు సర్కారు లెక్కలలో నుండియే మినహాయించి వేసిరి. అందు కనే వీటికి "అసల్ మినహా ఇనాము"లను పేరువచ్చెను.

ఇనాములలో ఇంక ముఖ్యమైనవి రెండురకములుగలవు. 1. పర్సనల్ ఇనాములు అనగ, ఇనాందార్లు వారికుటుంబము వారు పిల్లపిల్ల తరానా అనుభవించడానికిగాను పండితులకున్ను, పకీరులకున్ను, రాజబంధువులకున్ను తరుచు ఇవ్వబడుచుండు నవి. వీరిని గౌరవించడానికో, పోషించడానికో ఇవ్వి ఇవ్వబడు చుండెను. వీటిమీద వచ్చే శిస్తునో, భూమినో లేక రెంటినో హాయిగ అనుభవిస్తూ వుండడం తప్ప, వీరికి వేరే పబ్లిక్ డ్యూటీ ఏమిన్నీ వుండదు.

(2) ఇక, రెండవరకపువి "నౌకరీఇనాములు". చాకలి, కుమ్మరి, మంగలి, పంచాంగి, కరణం, వగైరా గ్రామశిబ్బంది కీన్నీ, సైన్యంలోగాని, సర్కారులోగాని, పనిచేసే ఇతర ఉద్యోగులకున్న ప్రతిఫలంగా ఇచ్చే ఇనాములకు నౌకరీ ఇనాములని పేరు. ఇనాములను అనుభవించు చున్నందుకు ప్రతిఫలంగా ఈ ఇనాందార్లు ఏదో నౌకరీ చేయవలసి వుంటుంది. ఇది వారి కిచ్చే జీత మన్నమాట, నౌకరీ చెయ్యకపోతే ఇనాం పోతుం దన్నమాట.

ఈ రెండురకాల ఇనాములను గురించిన వివరాలు కొన్నింటిని తెలిసికొందము.

—: పర్సనల్ ఇనాములు :—

పర్సనల్ ఇనాములు:— ఇవి పిల్లపిల్ల తరానా, వంశ పారంపర్యంగా అనుభవించడానికి మాత్రం హక్కుగలవిగ మొదట ఉద్దేశింప బడినవి. ఇనాందార్లు వీటిని అమ్ముకోడానికి, అర్చుకోడానికి వీలులేనివి. ఒకవేళ ఆ కుటుంబము నిస్సంతుగ, ఎవ్వరూ వారసులు లేకుండపోతే, ఆ ఇనాము గవర్నమెంటులో సంక్రమిస్తుంది. అనగ ఆ వంశములో ఎవ్వరూ లేనప్పుడు, ఆఖరువారసు గవర్నమెంటు అన్నమాట.

బ్రిటిష్‌గవర్నమెంటు వచ్చిన తరువాత 1860–1869 సం॥ల మధ్య ఇనాంకమీషన్ అంటూ ఒకటిపెట్టి, ఈ ఇనాములను అమ్ముకోడానికి, అర్చుకోడానికి ఇనాందార్లకు స్వేచ్ఛ నిచ్చుచు పట్టాల నిచ్చిరి. దీనికే (enfranchisement) అని ఇంగ్లీషులో అంటా రని లోగడ చెప్పియే యుంటిమి. తమ

ఆఖరువారసత్వపు హక్కును వదలుకుని, ఇనాందార్లకీ రీతిగ ఇనాములను అమ్ముకోడానికి, అర్పుకోడానికి స్వేచ్ఛ నిచ్చి నందులకు ప్రతిఫలంగా గవర్నమెంటువారు ఇనాములమీద క్విట్‌రెంటునుకూడ కట్టి యున్న సంగతిని మనము చూచియే యున్నాము.

పర్సనల్ ఇనాములు శాశ్వతముగ వంశ పారంపర్య ముగ గాకుండ, మూడు నాలుగు తరాలవరకు మాత్రమే అనుభవించే హక్కుతో ఇవ్వబడినవికూడ కలవు. ఆ మూడు నాలుగు తరాలు పూర్తికాగానే, ఇనాము తిరిగి సర్కారులో కలుస్తుంది. అనగ, వదరు ఇనాముపై పూరా శిస్తు విధింప బడుతుంది. పర్సనల్ ఇనాములు కొన్ని జమీందారీ ప్రాంతా లలో వున్నవి. మరికొన్ని శేరీ ప్రాంతాలలో వున్నవి. ఈ రెండురకాలవాటికి కూడ ఆఖరువారసు గవర్నమెంటే. ఇనాం దారుకు కట్టుబడిని జమీందారుకు చెల్లిస్తున్నప్పటికి, ఆఖరు వారసత్వం జమీందారుదికాక, సర్కారుదే అగుచున్నది. అందునిమిత్తమయియే, జమీ వరియాలలోని ఇనాందార్లుకూడ క్విట్‌రెంటును సర్కారుకే చెల్లిస్తున్నారు.

బ్రాహ్మణుల కివ్వబడిన పర్సనల్ ఇనాములకు బ్రిహ్మ దాయ మనిపేరు. ఇవి చాలవరకు పూరాశిస్తు మాఫీభూములో, లేక నామకః కొద్ది శిస్తుకట్టినవో అయి వున్నవి. ఒక్కొక్కప్పుడు వీరుచేయ వలసిన పనికూడ మిక్కిలి తేలికైనదిగానో, గౌరవప్రద మైనదిగానో వుండుచుండెను. దేవస్థానములో వేదపారాయణ

బ్రహ్మదాయము

చేసేటందుకుగాను ఇవ్వబడిన మాన్యానికి "అధ్యయనమాన్య" మని పేరు. భారతం పురాణం చెప్పడానికని ఇచ్చినది "భారతీమాన్యం". జీవనభృతికై బ్రాహ్మణున కివ్వబడిన ఇనాముకు "భటవృత్తి" ఇనా మని పేరు. ఇల్లే, పంచాంగం, పురాణం, వేదవృత్తి అనగ, బ్రాహ్మణులకు వేదము చెప్పడానికి ఇవ్వబడిన బావయ్య ఇనాము లెన్నో కలవు.

అగ్రహారం (శబ్దార్థం)

ఒక గ్రామంమీద వసూలైనశిస్తు పూర్వము పోస్టులు, రోడ్లువగైరా రాకపోకసౌకర్యాలు లేనిరోజులలో డబ్బుఖజానాకు పోవడం తిరిగి అక్కడనుండి గ్రామాలలోనూ ఇనాందార్లకు రావడం అనవసరపు శ్రమగ ఉండెను. అందుకనియే, ఇనాందార్ల కివ్వవలసిన డబ్బు, ఏవూళ్లోది ఆవూళ్లోనే ఇచ్చివేసి, మిగతాదే సర్కారు ఖజానాకు ఇర్సాలు చేయబడుచుండెను. ఇర్సాలు చేయకుండా సర్కారు ఖజానాకు ముందుగనే బ్రాహ్మణులకు హారము పెట్టబడునది; అనగ బ్రాహ్మణులకు సరాసరి ఇచ్చివేయబడునది ఏదైతే కలదో అదే "అగ్రహారము" (అనగ "ముందు భోజనము" అనిఅర్థము); లేదా, అగ్రవర్ణుల జీవనభృతికై హారముగ ఇవ్వబడునది అనికూడ అర్థం చెప్పవచ్చును. ఇట్టిది నలుగు రైదుగురు బ్రాహ్మణకుటుంబములకు దాన మివ్వబడుచుండెను. దీనిపై చెల్లవలసిన స్వల్పపు శిస్తు ఏదైనా వుంటే, దానిని చెల్లించేటందుకు బాధ్యత అందరిమీద జాయింటుగ వుంటుంది. ఇట్టి అగ్రహారాలు పూర్తాగ్రామాలుగనో, లేక గ్రామంలో ఒక ఖండముగనో ఉండవచ్చును.

అగ్రహారములలో నాలుగైదు రకాలున్నవి, (1) బిల్

మక్తా అగ్రహారం. అనగా, ఊరిమీాద, మొత్తం ఇన్నివరహాలు శిస్తు చెల్లించే పద్ధతి చొప్పున ఇవ్వబడిన అగ్రహారానికి ఈ పేరు వర్తిస్తుంది.

అగ్రహారాలలో రకాలు

(2) కట్టుబడి లేక "జోడి" అగ్రహారం. సాధారణంగా జమీాందార్లకు "ఇంత మొత్తం ధాన్యం" అని ఇచ్చే పద్ధతిమీాద పుట్టిన అగ్రహారాలు: "జోడీ" అనే పదము దక్షిణాదిని వాడబడుచున్నది. ఇది కన్నడపదము.

(3) పుట్ల కట్టుబడి అగ్రహారం:—గ్రామంలో పండిన ప్రతిపుట్టి ధాన్యములోను ఇన్నవ వంతు జమీాందారుకు అగ్రహారీకునివల్ల చెల్లవలెను అను పద్ధతితో ఏర్పాటయిన అగ్రహారానికి ఈ పేరు.

(4) ఖండ్రిక:—పూరా గ్రామం గాక దానిలో ఒక పెద్ద ఖండం బ్రాహ్మణులకు యివ్వబడినట్లయితే దానికి 'ఖండ్రిక' అని పేరు. అట్లే పూరాశిస్తు గాక, కొద్దిశిస్తు మాఫీ అయినప్పుడు కూడ ఈ పేరువర్తిస్తుంది.

"ఖండ్రిక"

పార్వ గ్రామాలు:— దక్షిణాదిని మధురజిల్లాలో ఒకప్పుడు బ్రాహ్మణులకు పూరాశిస్తు మాఫీతోనున్ను, ఏవిధమైన బాధ్యత లేకుండానున్ను, కొన్ని గ్రామాలు హిందూరాజులచేత యివ్వబడెను. దరిమిలా దేశము అల్లకల్లోల స్థితిలో నున్నప్పుడు, ఎవరైనా వచ్చి ఈ భూములను లాగికొంటారనే భయంచేత వాటిని రక్షించుకోడానికిగాను, "మే మా భూములమీాద కొంతశిస్తుయినా ఇచ్చుకుంటాము, మమ్ములను రక్షించవలసినది" అని ఈ బ్రాహ్మణులు ఏ బలవంతునో ప్రార్థించడం జరిగి

"పార్వగ్రామాలు"

ఉంటుంది. ఇట్లు చెల్లించుటకు ఇనాందార్లు ఒడంబడిన శిస్తుకు ఆ జిల్లాలో "పొర్వు" అని పేరు. దరిమిలా మహమ్మదీయ ప్రభువులు వచ్చి చూచేనాటికి సరియైన హక్కు లేకుండ, దొంగతనంచేతనో, మోసంచేతనో ఈభూములను ఆక్రమించుకొన్నవా రుంటే అది కనిపెట్టి మహమ్మదీయ ప్రభువులు వీటి మీాద శిస్తును విధిస్తూ వచ్చిరి. ఇట్టి శిస్తులకుకూడ "పొర్వు" అనే పేరు. ఈ విధంగా నేటికిన్నీ పొర్వు చెల్లించే గ్రామాలకు "పొర్వుగ్రామా" లనిన్నీ "పొర్వు భూము" లనిన్నీ పేర్లు మధుర జిల్లాలో కలవు.

మహమ్మదీయ పరిపాలనలో నబాబులు తమ తురక పకీర్లకు, మౌలానాలకు వారి కుటుంబపోషణ నిమిత్తమై ఇనాములను ఇచ్చుచుండిరి. ఇట్టివాటికి 'ఖైరాతీ' ఇనాములని పేరు. ఇవి బ్రాహ్మణుల కివ్వబడిన 'భటవృత్తి' ఇనాముల వంటివి. ఇటీవల ఈపేరు తురకలకు గాక, తదితరుల కెవరికి గాని ఇవ్వబడిన ఇనాములకు కూడ వర్తింపజేయబడుచున్నది.

"ఖైరాతీ ఇనాములు"

అల్తంగా ఇనాములు:—చక్రవర్తిగారి ఎర్రసీలు ముద్రలతో పూరాశిస్తుమాఫీతో శాశ్వతముగ వంశపారంపర్యంగా అన్యాక్రాంతము చేసుకునే హక్కుతో సహా యివ్వబడిన వాటికి "అల్తంగా" ఇనాములని పేరు.

'అల్తంగా ఇనాములు'

జాగీర్ :—ఇది మహమ్మదీయ పరిపాలన కాలములో పుట్టిన పదము. "జాగ్ ఈర్" అనగా "తీసికోబడిన స్థానము" అని శబ్దార్థము. రెవిన్యూ సర్కారు

"జాగీరు"

ఖజానాకు చేరకమునుపే మధ్యదోవలోనే సర్కారుస్థానే యిం కొకరు వచ్చి దానిని తీసికొనిపోయి అనుభవించడం అని అర్థము. ఇది పైన వివరించిన "అగ్రహార" శబ్దార్థమును పోలి యున్నది. జాగీర్లు అనేక పనులకోసము ఇవ్వబడు చుండెను:—

రాజధానికి దూరము ప్రాంతములనుండి శిస్తు వసూలు పరచి, పాలించుట కష్టమగుటచే, వాటి పరిపాలనా నిమిత్తమై జాగీరుదారు లనబడువారు మహమ్మదీయ ప్రభువులచే నియ మింపబడుచుండిరి. వారు అక్కడ శిస్తులు వసూలుపరచి, సైన్యము, పోలీసు వగైరా శిబ్బందులకుగాను ఖర్చుపెట్టి, తాము కొంత జీతముక్రింద మిగుల్చుకొని, మిగతాది హుజూరు ఖజానాకు ఇర్సాలు చేయుచుండిరి. ఈ రీతిగ, వీరు హిందూరాజుల కాలమునాటి సామంతరాజులతో పోల్చదగి యున్నారు.

సర్కారుయొక్క సివిల్, మిలిటరీ డిపార్టుమెంటులలో ఉద్యోగులుగ నున్నవారికికూడ జీతములక్రింద, జాగీరుల నిచ్చు చుండిరి. రాజబంధువులయు, ఓడిపోయిన రాజవంశీకులయు కుటుంబ పోషణ నిమిత్తమయికూడ జాగీర్లు ఇవ్వబడుచుండెను.

జాగీరుదార్లయొక్క హక్కు బాధ్యతలు వాని నిచ్చి నప్పుడు ఏర్పరుచుకొన్న షరతులనుబట్టి యుండుచుండును. కేవలం శిస్తు వసూలుచేసి కమిటీక్రింద కొంతమిగుల్చుకొని, మిగతాది సర్కారుకు ఇర్సాలు చేసే పద్ధతిలో ఇది జమీం దారీ పద్ధతిని పొందియుండును. అట్లుగాక దేశసంరక్షణ; శాంతి భద్రతలను కాపాడు సివిల్ క్రిమినల్ అధికారాలను చలాయించడ వగైరా స్వాతంత్ర్య చిహ్నములతో జాగీరు

ఇవ్వబడి యుంటే, అంతట సర్కారుకు చెల్లించునది కప్పము అగుచున్నది. మరియు అట్టి జాగీరుదారుకు కేవలము రాజోద్యోగి గాక, స్వతంత్రాధికారియగు సామంత ప్రభువుగ పరిగణింప బడుతాడు. కొన్ని జాగీరులు సర్కారుకు కొంత నౌకరీ చేసే ఏర్పాటుతో ఇవ్వబడినవి. ఆ నౌకరీ చేయకపోతే ఆ జాగీరున్ను పోతుంది. మహమ్మదీయ ప్రభుత్వ కాలములో సాధారణముగ వంశపారంపర్యపు ఉద్యోగములు ఉండేవికావు. ఇచ్చేంతవరకనో, జాగీరుదారుని జీవితాంతం వరకనో ఏర్పాటు ఉండేది. వంశపారంపర్యంగా, శాశ్వతంగా అనుభవించతగిన జాగీర్లు అరుదుగ వుండేవి. జాగీర్లు మొదటిలో అన్యాక్రాంతం చేసుకోడానికి వీలులేకుండ వుండేవి కాని, కేంద్రప్రభుత్వ బలము తగ్గగానే, జాగీరువాళ్లు స్వతంత్రులై తమ జాగీర్లపై దానాదమన విక్రయాది సమస్తహక్కులను చెలాయింప సాగిరి.

జాగీర్లుకూడ ఒకవిధమైన ఇనాములే. ఇనాములవలెనే జాగీర్లుకూడ రెండురకాలు. అనగా, శిస్తుమాత్రం దానమివ్వబడినవిన్ని శిస్తూ భూమీకూడ రెండుహక్కులు దానమివ్వబడినవిన్ని గలవు.

జాగీర్లు సర్కారు ఉద్యోగులకు, రాజబంధువులు మొదలైన వారికేగాక, ఇంక అనేక మందికి అనేక పనులకై ఇవ్వబడుచుండెను. వారిలో కొన్నిటి నిట తెలిసికొందము.

"బాగ్ మారీ":—జాగీర్ "బాగ్" అనగ పులి అనిన్ని, మారీ అనగ చంపినవాడనిన్ని హిందూస్థానీ భాషలో అర్థము. కాబట్టి పులిని చంపిన

వానికిచ్చిన జాగీరుకు "బాగ్‌మారీ" జాగీర్ అని పేరు.

బురుజు జాగీరు:—ఊరుచుట్టూ కోటకట్టి, దానికి బురుజు కట్టిన వాని కిచ్చినది "బురుజు జాగీరు."

దండుగజాగీరు:—సర్కారు అవసరం నిమిత్తమై, యుద్ధాలు వగైరా ఉపద్రవసమయాలలో, ఎవరినైనా ఎక్కువ దండుగ వచ్చేపనులు సర్కారువల్ల జరిగివుంటే, ఆ దండుగను భర్తీ చేయడానికి గాను, ఇచ్చిన జాగీరుకు "దండుగ జాగీర్" అని పేరు!!

ఏరువాక జాగీర్;—ఊరిలో ముందుగ ఏరువాక సాగే నిమిత్తము ఇట్టిది ఇవ్వబడుచుండెను.

ఈడిగజాగీర్:—తాటి, ఈత, వగైరా చెట్లు నాటిన ఈడిగ వాని కివ్వబడిన జాగీర్.

ఇరుంబుకట్ట జాగీర్:—ఇనుము ఉత్పత్తిని ప్రోత్సహించడానికి ఇవ్వబడినది.

నెత్తురుకట్టు జాగీర్ లేక రక్తమాన్యం:—యుద్ధములోగాని, సర్కారు డ్యూటీ చేస్తూవుండగగాని, ఖూనీ అయిపోయిన వాని కుటుంబపోషణ నిమిత్తం ఇవ్వబడినది.

పులికట్టు జాగీర్:—మంత్రప్రభావముచే పులినోరును కట్టివేసే మంత్రగాని కిచ్చిన మాన్యం.

నిర్మాణమాన్యం:—హిందూదిగంబరుల పోషణకై ఇవ్వబడినది.

—: నౌకరీ ఇనాములు :—

నౌకరీ ఇనాములను నాలుగు రకాలుగ విడదీయ వచ్చును.

1. ప్రయివేటు నౌకరీ ఇనాములు, అనగ రాజులకు, జమీందార్లకు, దర్బారులలోను, దివాణములోను, రాజమందిరలోను చేసే ప్రయివేటు నౌకరీ.
2. పబ్లిక్ నౌకరీ ఇనాములు:—గ్రామ ఉమ్మడి ప్రయోజనాలకు సంబంధించిన నౌకరీ.
3. గ్రామోద్యోగుల కిచ్చిన ఇనాములు.
4. దేవస్థానములకు, ధర్మసంస్థలకు చేసే నౌకరీ కోసం ఇచ్చిన ఇనాములు. వీనిలో ఒక్కొక్కదానిని గురించి, వేర్వేరుగ తెలిసికొందము.

(1) ప్రయివేటు నౌకరీ ఇనాములు: —

వీనిలో తిరిగి రెండురకాలు:— (ఏ) అమరం, (బీ) కట్టుబడి.

అమరమనేది ఎక్కువ గౌరవప్రదమైనది. రాజులు కొలువు తీర్చినప్పుడు దర్బారులో రాజుగారి ఛత్రచామరాలు పట్టుకోవడం, లేక ఊరికే, రాజుగారి ఘనతను ప్రకటించుటకై దర్బారులో, కుర్చీవేసుకొని దర్బారుకు అలంకారముగ కూర్చుండడం — ఇవి సాధారణముగ రాజబంధువులకు, గొప్ప కుటుంబములవారికి ఇవ్వబడుచుండెను. జార్జి చక్రవర్తిగారు 1911 సం॥లో ఢిల్లీ దర్బారు చేసినప్పుడు, వారి వెనుక నున్న పెద్ద పొడుగుపాటి గౌనును పట్టుకొని వారివెంట నడవడానికి గాను, హిందూదేశములోని రాజకుమారులందరు నియమింప

బడిరి. ఇట్టిభాగ్యము తమకు లభించుట గొప్ప అదృష్ట మని, అదిఎంతో గౌరవప్రద మైన దనీ ఈ రాచకుమారులు భావించు కొనిరి. ఇదిగాక, సేనాపతులుగను, దండనాయకులుగను, అశ్వ దళ పతులుగను రాజుకు సేవచేసేవారికి కూడ ఇట్టి 'అమరము' మాన్యము లివ్వబడుచుండెను.

ఇట్టి గౌరవప్రదమైన ఉన్నతతరగతి సేవకాక, తక్కువ తరగతిసేవ చేసేవాళ్ళకు అనగ, బంట్రోతులుగను, గుఱ్ఱపు మాలీసువాళ్ళగను, కాగడాలు పట్టేవాళ్ళగను, సైన్యంలో నీళ్ళతిత్తులు మూటలు వగైరాలు మోసేవాళ్ళగను, ఉండే వాళ్ళకు "కట్టు బడి"లనిపేరు. వీరి కివ్వబడిన మాన్యములు కట్టుబడి మాన్యము లంటారు.

అమరం, కట్టుబడి అనేవి రాజులకు ప్రయివేటు సర్వీసు లయినప్పటికీ, వీనిలో అమరం అనేది ఎక్కువ తరగతిదన్నీ అని గురుఅనుకోవలెను. ఇవి ఇంగ్లండులో నున్న "గ్రాండు సార్జంటరీ", "పెట్టీసార్జంటరీ" అను టెన్యూరులను పోలి యున్నవి.

బిస్సోయీ ఇనాములు:—— గంజాంజిల్లా ఏజన్సీకొండ ప్రాంతాలలో "సవరలు" అను ఒక జాతివారు కలరు. వీరు చుట్టుపట్టుల జనులపై దౌర్జన్యము చేస్తూ ఉపద్రవకరముగ ఉండిరి. వీరిని అదుపులో ఉంచి ఆ ప్రాంతములలో శాంతి భద్రతలను కాపాడడానికై ఆ ప్రదేశమునంతా పదకొండు ముఠాలుగ విడగొట్టి, ఒక్కొక్క ముఠాకు ఒక్కొక్క ప్రము ఖుని నియమించిరి. ఈ ప్రముఖునికి "బిసోయీ" అని ఓఢ్రి భాషలోపేరు. ఒక్కొక్కబిస్సోయీకి ఒకకోట, కొంతసిబ్బంది,

కత్తులు, ఈటెలు, తుపాకి కట్టెలు ఉండెను. తనక్రిందనున్న ముతాభూములపై శిస్తు వసూలు అధికారమేగాని, అసలు భూమిహక్కు "బిసోయీ" వారునిదికాదు. ఈ భూమి అతనికి ఒకపని నిమిత్తమో, ఒక నౌకరీ చేసే నిమిత్తమో, అనగ, సవరలను అదుపులో ఉంచేనిమిత్తమై మాత్రమే ఇవ్వబడిన దగుటచే ఇదికూడ నౌకరీ ఇనాముగనే భావింపబడెను. అయితే ఈ నౌకరీ గౌరవప్రదమైన నౌకరీ. బిస్సోయీలకి ముతాభూములపై వచ్చే శిస్తులో కొంత కట్టుబడియో, లేక క్విట్ రెంటో సర్కారుకు చెల్లింపవలసి యుండును. సవరజాతివాళ్ళవల్ల వెట్టి చేయించుకోడానికి కూడ, బిస్సోయీలకు ఆచారముగ ఏర్పడినది.

దొరతనము

ఈ ప్రాంతములోనే కోయదొరలు ఉన్నారు. ఆ ప్రాంతములో శాంతి భద్రతలు కాపాడడానికిన్నీ, సవరలు, ఇతరకొండజాతివాళ్లు దండెత్తి వచ్చినప్పుడు వారిని పారద్రోలడానికిన్నీ ఈ దొరలకు భూములివ్వబడెను. వీటికే "దొరతనము" ఇనాములని పేరు.

"జీవితం"

"జీవితం" ఇనాములు—దక్షిణాదిని రామనాథపురం, మధురజిల్లాలలో రాజబంధువులయు రాజాశ్రితులయు పోషణనిమిత్తమున్ను, కొంత నౌకరీకి ప్రతిఫలముగానున్నూ, ఈ రకంఇనాములు. ఇవి మన తెలుగు జిల్లాలలోని మొఖాసాలను పోలియున్నవి.

"మొఖాసాలు"-ఇదికూడ ఒక నౌకరీ ఇనామే. సేనాపతులకు, ఇతర రాజసేవకులకు జీతాలకు బదులుగ మొఖాసా

"ముఖాసా"

లివ్వబడుచుండెను. రాజ్యములో మిక్కిలి పలుకుబడి, గౌరవముగల కుటుంబముల కిచ్చినప్పుడు, వారు చేయవలసిన నౌకరీ నామమాత్రముగ ఉండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు రాజబంధువులకే ముఖాసా ఇస్తే, ఫలాని నౌకరీ చెయ్యవలెను. షరతు దానపత్రంలో ఖచ్చితముగ ఉండేదికాదు; ఇట్టి సందర్భాలలో ఈ ముఖాసా సదరు రాజ బంధువులు ఊరకే కూర్చుని భోజనం చెయ్యడానికే ఉద్దేశింపబడిన దానముగ ఎంచుకోవలసి వుంటుంది.

ఇచ్చిన షరతులను బట్టి ముఖాసాలను మూడు రకాలుగ విభజింపవచ్చును. (1) కట్టుబడి ముఖాసా:—అనగ సర్కారుకు కొంతకట్టుబడి చెల్లించే పద్ధతిని ఇవ్వబడినది (2) రయాయత్ ముఖాసా:—ప్రతిసాలున అయ్యే వ్యవసాయపు విస్తీర్ణమును బట్టి, శిస్తు మార్పుచెందుతూ వుండేవాటికి ఈపేరు. (3) సర్వముఖాసా, లేక దరోబస్తుముఖాసా:—అనగ, ఏవిధమైన నౌకరీచేసే షరతులేని ముఖాసాల కీ పేరు. తంజావూరు రాజ్యాన్ని ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటులో కలుపుకున్నప్పుడు, అప్పటి రాజు శరభోజమహారాజుగారికి కొన్ని ప్రయివేటు భూములు పూరా శిస్తు మాఫీతో వదలిపెట్టబడెను. ఆ భూములకుకూడ "ముఖాసా" అనే పేరు తంజావూరు జిల్లాలో వాడబడుచున్నది.

పూర్వపురాజులు తమకు హుషారు పుట్టినప్పల్లా, ఆయా పనులుచేసే వాళ్లకు ఇనాములను శరపరంపరలుగ ఇచ్చివేయుచుండిరి. చూడండి.

అత్తరు సప్లయి చేసేవాడికి అత్తర్ ఇనామ్; డేగలను ఆడించేవాడికి డేగ ఇనామ్; గొడుగు పట్టేవాడికి గొడుగు ఇనామ్. ఈ రీతిగా గుర్రపువాడికీ, జెట్టీ వాడికి, ఖాసావాడికీ, కొమ్ము ఊదేవాడికి, నగారా వాడికి, పల్లకిమోసే బోయీ వాడికీ, భట్రాజుకు, తమలపాకులవాడికి, దర్జీకి, కాళ్లుపిసికే వాడికి, దొమ్మరికి, ఎలుకలను - బుడబుడక్కలవాడికి, వాడి కేమిటి వీడికేమిటి అందరికి తలొక పేరుతో తలొక ఇనామ్!

"కళవర్గం" ఇనాములు

దక్షిణాదిని గ్రామంలో పనిపాటలు చేసే వడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి మొదలైన వాళ్లకున్నూ, పొరుగూళ్లనుంచి వచ్చి మిరాశీదార్ల భూములను ఉపరరీగా సేద్యం చేస్తూ వుండే పాయకారీలకును, కాపురం ఉండడానికిగాను, కొన్ని నివేశనములు శిస్తు లేకుండ ఇవ్వబడుచుండెను. ఇట్టి వాటికి "కళవర్గం ఇనాములు" అని పేరు. భూమి మాదేనని వాళ్లెవ్వరైనా తగాదా పెట్టకుండ, దానిమీద నామకః కొద్ది అద్దెమాత్రం పుచ్చుకోవడంకూడ కలదు. నౌకరీ చేసినన్నాళ్ళే వాళ్ళు భూమిమీద వుండవచ్చును. తర్వాత ఉండడానికి వీలులేదు.

(2) పబ్లిక్ నౌకరీ ఇనాములు.

దశబంధం ఇనాములు

ఇవి ఏ ఒక్క రాజుకో, జమీందారుకో సంబంధించిన నౌకరీలు కావు: ఇవి గ్రామానికంతకు లేక సంఘానికంతకు సంబంధించిన నౌకరీబాపతు. వీనిలో ప్రధానమైనవి "దశబంధం ఇనాములు" వీటికే తెలుగులో "చెరువుమాన్యము"లనియు, అరవములో

"కట్టుకొడిగె" మాన్యము లనియు పేర్లు. పూర్వము ఎక్కువ సాగుబడి చెరువుల క్రింద వుంటూవుండేది. చెరువులను సరియైన స్థితిలో ఉంచి, అవసరమగు మరమ్మత్తులు ఎప్పటికప్పుడు చేస్తూ వుండడానికి గాను, సదరు చెర్వుల ఆయుకట్టులలోని భూములలో కొన్ని భూములు ఒకానొకరికి శిస్తు రాయితీ చేసి వుండేవారు. ఇట్టి వాటికే "దశబంధం ఇనాము"లను పేరు వచ్చెను. ఏల ననగ వీటికి, మామూలు శిస్తులో పదోవంతు రాయితీ చేస్తూవుండేవారట! శిస్తు రాయితీమాత్రమేగాక, భూమి హక్కుతో సహా ఇవ్వబడిన ఇనాములు ఈ రకంలో గలవు. వాటికి "ఖండదశబంధం ఇనాము"లనియు, ఒక్క శిస్తు రాయితీ మాత్రమే గలవాటికి, "శామిలత్ దశ బంధం ఇనాము"లనియు పేర్లు పెట్టబడెను.

చెర్వులను ఇనాముదార్లు సరియైన స్థితిలో వుంచక పోతే, సదరు ఇనాములను రద్దుపరిచే హక్కు సర్కారు ప్రాంతాలలో సర్కారుకున్నూ, జమీ ప్రాంతాలలో జమీం దారుకున్నూ కలదు.

చెర్వుల మరమ్మతులకై మాత్రమేగాక ఇంకా ఇతర పబ్లిక్ ప్రయోజనాలకై ఇవ్వబడిన పబ్లిక్ నౌకరీ మాన్యాలు ఎన్నో కలవు – వానిలో కొన్నిటిని తెలిసికొందము.

పల్లెవాడిమాన్యం.—కాల్వలు, నదులు, దాటవెయ్యడానికి పల్లెవానికిచ్చిన మాన్యం.

బందెలమాన్యం:—గొడ్లు విచ్చలవిడిగ తిరుగకుండా కాపాడే వానికిచ్చినమాన్యం.

ఉప్పర, లేక వడ్డీమాన్య:—చెఱువులు త్రవ్వి మరమ్మతుచేసే ఉప్పర్లకు, వడ్డెలకు ఇచ్చిన మాన్యం.

(3) గ్రామోద్యోగుల మాన్యములు

గ్రామశిబ్బందిలో కమ్మరికుమ్మరి వగైరాలు గాక, కరణములకు వేరేమాన్యములుంటూవుండేవి. కరణీకం ఎవరైతే చేస్తూవుంటారో, వారి వంశంవారికి మాన్యము పారంపర్యగా వస్తూవుంటుంది. వంశంలో ఎవరూ కరణీకం చెయ్యకపోయినా విద్యావిహీనత వగైరాలవల్ల, కరణీకానికి పనికివచ్చే వారెవళ్లూ ఆ వంశంలో లేకపోయినా, ఆ ఇనాము సదరు వంశం నుండి తొలగిపోయి, సదరు ఉద్యోగానికి నియమించబడిన ఇంకొక వంశంవారికి చెందుతుంది. 1802 సం॥ నాటికి ఇతర రివిన్యూ సిబ్బంది సంతో తీసివేసినప్పటికీ కరణీకం ఉద్యోగం మాత్రం అత్యవసర మను తలంపుతో నిలుపుదలచేయబడె నని చెప్పియుంటిమి. ఇందుకొరకై 29 వ. నెంబరున ప్రత్యేక మొక రెగ్యులేషను (కరణాల రెగ్యులేషను) చేయబడినట్లునూ మనము వెనకచూచి యున్నాము. దాదిలా 1894 సం॥లో జమీా పరియాలకు సంబంధించిన గ్రామ శిబ్బందిని గురించిన్నీ, 1895 సం॥లో రైతువారీ పరియాలలోని గ్రామ శిబ్బందిని గురించిన్నీ రెండు చట్టములు (ఆక్టు II ఆఫ్ 1894; ఆక్టు III ఆఫ్ 1895) మద్రాస్ గవర్నమెంటుచే ప్యాస్ చేయబడెను. వీటి ద్వారా కరణాం మునసబులకు గల వంశపారంపర్యపు హక్కులు నిలువపెట్టబడెను. వారసత్వవిషయములు, ఉద్యోగాలు ఇచ్చేహక్కు, తీసివేసేహక్కు ఎవ్వరును ఎవరెవరికి

గలవో అనే అంశములు, మొదలైన లాహాయిం క్లాసోక్త ఈ రెండుచట్టాలలో వివరింపబడియున్నవి. వాటిని గురించి తెలిసికోదలచినవారు ఆ చట్టములను చూడవచ్చును.

పూర్వకాలములో కరణాలు వగైరాల కిచ్చిన మాన్యములు ఎట్లోపోయి, ఇప్పుడు వారికి నెలజీతములు ఏర్పాటుచేయబడెను. ప్రస్తుతము మద్రాస్ రాజధాని మొత్తము మీద వసూలయ్యే 16 కోట్ల రూపాయలలో దాదాపు నాలుగోవంతు గ్రామశిబ్బందీక్రిందనే ఖర్చయిపోతున్నది. గ్రామాలలో ఎన్నో పోరంబోకలు, బంజర్లు వృథాగా పడియున్నవి. గ్రామశిబ్బందికి పూర్వమువలెనే ఈ బంజరు వగైరాలను ఇనాములుగ ఇచ్చేటట్లయితే, 4, 5 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు తగ్గిపోతుంది. బంజర్లు సాగుబడిలోకి వచ్చి ప్రజల కింత అన్నము, సర్కారుకు ఇంత శిస్తుకూడ వస్తుంది.

(d) దేవస్థానపు నౌకర్లకు ఇతర ధర్మసంస్థల నౌకర్లకు ఇవ్వబడిన ఇనాములు.

దేవస్థానములు వగైరా సంస్థల పోషణనిమిత్తమై ఇవ్వబడిన ఇనాములుగాక, ఆ యాసంస్థలకు నౌకరీచేయు అర్చకులు, మేళగాళ్లు, దేవదాసీలు (భోగంవాళ్లు) మొదలైనవాళ్లకు కూడ ప్రత్యేకముగ ఇనాములు పూర్వపు ప్రభువులచే ఇవ్వబడెను. ఆ యావ్యక్తులు ఆ యానౌకరీలు చేసినంతకాలమే వారికి ఈ ఇనాములు దక్కును.

నౌకర్ల కిచ్చిన ఇనాము లెట్లు నౌకరీచేసే షరతులకు లోబడినను, సంస్థల కిచ్చిన ఇనాముల కిట్టి నిర్బంధములు లేవు.

సంస్థలపేరిట ఇవ్వబడిన ఇనాములకు ఇనాందారుడు సంస్థయే. ఉదాహరణ:—ఒక దేవాలయాని కిచ్చిన ఇనాము విషయములో సదరు దేవాలయములోని విగ్రహామే ఇనాందారుడగుచున్నాడు. విగ్రహాం తరఫున మేనేజిమెంటు చెయ్యడానికి ట్రస్టీ ఏర్పడుచున్నాడు. జాయింటుహిందూకుటుంబ మేనేజరుకు ఎట్టి హక్కు బాధ్యతలుగలవో, ఈ ట్రస్టీకికూడ, సంస్థ తాలూకు ఇనాములు వగైరా ఆస్తులపై అట్టి హక్కు బాధ్యతలే గలవు.

—: "తసదక్" "మోహిని" - అల్లవెన్సులు :—

పూర్వపు నవాబులు, రాజులు మశీదులకున్ను, దేవాలయములకున్ను పోషణజరిగేనిమిత్తమై తమకు వచ్చేశిస్తు డబ్బులలోనుంచి రొఖ్ఖ రూపముగ కొన్ని అల్లవెన్సుల నిచ్చుచుండిరి. వీటికే, "తసదక్" అల్లవెన్సు లనియు,—"మోహిని" అల్లవెన్సు లనియు పేరు. బ్రిటిష్‌గవర్న మెంటు వచ్చిన తరువాతకూడ వీటిని సాగించుచునే యుండిరి. ఇటీవల, కొన్ని దేవస్థానములవారు రొఖ్ఖపుశిస్తుకు బదులుగ, శిస్తు మాఫీ భూములు కావలయునని కోరితీసికొనిరి. తక్కినవారు, పూర్వమువలెనే, రొఖ్ఖమును పుచ్చుకొనుచుండిరి. అయితే, ఖజానాకు వెళ్లి అక్కడనుండి ఎప్పటికప్పుడు రొఖ్ఖం తెచ్చుకోవడంకంటె, ఏ గ్రామంలో వసూలైన సొమ్ము ఆగ్రామంలోనే, ఆయా దేవస్థానాలకు నేరుగ ఇచ్చివేస్తూ వుండవలసినదని చెప్పి గవర్నమెంటువారు తమ గ్రామోద్యోగులకు ఒక్కసారి ఉత్త

తసదక్, మోహిని అల్లవెన్సులు

రువుల నిచ్చివేసిరి. ఈ ఉత్తర్వుల ప్రకారము, ఈ సంస్థలకు చెందవలసిన తసతక్, మోహీనీ అల్లవెన్సుల మొత్తము సర్కారుకు ఇర్సాలగు డౌలు మొత్తము నుండి మినహాయింప బడి మిగతాదిమాత్రమే తాలూకా కచేరికి ఇర్సాలు చేయ బడుచుండును. ఈ పద్ధతికే "బేరీజ్ మినహాయింపు" అని పేరు. అనగ డౌలు బేరీజు నుండి లేక, గ్రామం మొత్తము మీద చెల్లవలసిన వెరశిశిస్తునుండి మినయించే పద్ధతి అని అర్థము.

-: ఇనాములను రద్దుపరచవచ్చునా, ఎప్పుడు, ఎట్లు, ఎవరు? :-

ఇనాములు అనేకరకములని చూచితిమి. వీనిలో నౌకరీ ఇనాములు తప్ప మిగతావి ఏవీ రద్దుపరుస బడేవి కావు; దేవ స్థానాలకు ధర్మసంస్థలకు ఇచ్చునవి. ఆచంద్రార్కము ఉండ వలసినవే. వానిని లాగికొనుట మహాపాతక మని చిరకాలాను గతమైన అభిప్రాయం. ఇంతవరకు ఏ గవర్నమెంటుగాని, హిందూరాజులుగాని, తురక నవాబులుగాని, చివరకు మన ఇంగ్లీషువారుగాని, ఇట్టిపాతకమును ఒడిగట్టు కొనుటకు జంకిరి. ఇక బ్రాహ్మణులయు, పకీర్లయు, ఇతరవ్యక్తులయు ఉదరపోష ణకై, ఇవ్వబడిన ఇనాములుకూడ అట్లే ఎవరుగాని రద్దుపరచి యుండలేదు. అయితే, ఈ వంశములు నిర్వంశముగపోతే, ఈ ఇనాములు సర్కారులో కలియవచ్చును. కాని, ఇటీవల ఇనాంకమీషన్ వారువచ్చి, వీటిపై క్విట్ రెంటు కట్టుటద్వారా సర్కారువారు ఆఖరు వారసత్వపు హక్కు ఎప్పుడైతే ఇనాం దార్లు తమ ఇనాములను అమ్ముకోడానికి స్వేచ్ఛవచ్చినదో,

అప్పటినుంచి ఈ ఇనాములు సర్కారులో కలియడానికి అవకాశమే పోయినవి. వంశం నిర్వంశం కాకపూర్వమే, ఇనాందార్లు తమ ఇనాములను అమ్మివేసి సొమ్ము చేసుకొనుచున్నారు. కొనుక్కొన్నవారు మామూలుగ క్విట్ రెంటు కట్టుచున్నారు. కాని, ఈనాములపై గవర్నమెంటుకు ఎన్నటికిగాని, ఎవరివల్లగాని క్విట్ రెంటు కట్టుచున్నారు? కాని పట్టి ఈ ఇనాములపై గవర్నమెంటుకు ఎప్పటికిగాని, ఎవరివల్లగాని, క్విట్ రెంటు ఆశతప్ప, వ్యతిరేకంగా ఇవి తనలో కలుస్తాయనే ఆశ లేదు. ఇక కాగా, ఇనాం కమిషన్ వారు నిర్ణయించిన క్విట్ రెంటుకు ఒప్పుకొనక, పట్టా పుచ్చుకొనక, నిరాకరించినవారి పర్సనల్ ఇనాములు మాత్రము ఎప్పటికైనా సర్కారులో కలియవచ్చును. అయితే, వంశాలు నిర్వంశం అయ్యేలోగా ఈ వంశస్థులలో ఎవరైనాగాని, ఇప్పటికైనాసరే క్విట్ రెంటు నిర్ణయించుకొని, పట్టా పుచ్చుకుంటే, ఆ ఇనాములు సార్కారులో కలియడం అనేసంగతి రద్దుఅవుతుంది.

నౌకరీ ఇనాములోకూడ చాలవరకు, సర్వీస్ మరతు తొలగించుకొని, క్విట్ రెంటు ఇచ్చుటకు ఒప్పుకొనుట ద్వారా స్వేచ్ఛను పొందినవే గలవు. ఇవికూడ ఎన్నటికీ రద్దుపడజాలవు. ఇవి ఒకరి చేతినుండి ఇంకొకరికి దానాదమనవిక్రయాదుల ద్వారా నడిచి పోతూవుంటవి. గవర్నమెంటుకు మాత్రము క్విట్ రెంటు వస్తూవుంటుంది. అయితే వడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి వగైరా గ్రామశిల్పులకుల సర్వీస్ ఇనాములన్నియు ఈ రీతిగ, నౌకరీ వంతునుండి విముక్తి నొంది, చేతులు మారిపోయినవి. గ్రామసంఘము విచ్ఛిన్న మగుటకు ఇదికూడ ఒక కారణ

మయ్యేను. ఇవి ఉన్నన్నాళ్లు గ్రామసంఘము సర్వసంపూర్ణ స్వరాజ్యముతో నుండెను. కాని, ఇనాందార్ల కెప్పుడైతే ఈ స్వేచ్ఛ ఇవ్వబడినదో, అప్పుడువారు గ్రామసంఘానికి నౌకరీ చేయడం మానివేసి, తమ ఇనాములకు అమ్ముకొని, సొమ్ము చేతిలో వేసికొని, ఎక్కడికో లేచిపోయిరి. లేక ఇతర పనులను చేసుకొనుచుండిరి. ఇక గవర్నమెంటన్ననో, తమకు క్విట్ రెంటు వస్తున్నదిగదా యని సంతోషించుకొనుచుండిరి. వీరి సేవలను కోల్పోయినందువల్ల, మధ్య అవస్థపడుచున్నవారు గ్రామస్థులు. చెడిపోయినది గ్రామసంఘము. ఈ రీతిగ, స్వయంసంపూర్ణమైన గ్రామసంస్థ విచ్ఛిన్నమై, ప్రతి చిన్న పనికి ఊరుదాటి వెళ్లవలసివస్తున్నది. గ్రామాలన్నీ పరదేశపు సరుకులతో నిండిపోయినవి. ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటుకు కావలసినది ఇదేగా !

గ్రామ స్వపరిపాలనను తిరిగి పునరుద్ధరించవలెనంటె, రాజధానిలో ఇంకను రద్దుకాకుండ నిలిచియున్న ఇట్టి సర్వీస్ ఇనాములను పునరుద్ధరించవలెను. అనగ, ఇనాందార్లు తమ ఇనాములను అన్యాక్రాంతములు చేయరాదనియ్నీ, ఎవరైనా గ్రామానికి నౌకరీ చేయుటానికి ఇష్టములేకపోతే వారిని తొలగించి, ఆ ఇనామును ఇట్టినౌకరీ చేయుటకు ఇష్టపడిన ఇంకొకరికి ఇచ్చి గ్రామసంఘానికి వారిచేత ఆ నౌకరీ చేయించవలెననియు, లోగడ 1926 సం॥లో లేటు దండు నారాయణరాజు గారొక బిల్లును ప్రవేశపెట్టిరి. కాని, అప్పటి గవర్నమెంటు గ్రామసంస్థల ప్రాశస్త్యమును గుర్తెరుంగునది కాకపోవటంవల్ల ఆ బిల్లు ప్యాస్ కాలేదు. గ్రామంలో కావలసిన సమస్తపనులు,

గ్రామంలో ఆ యా కర్మకారులచేతనే చేయించి, పరదేశపు వా స్తవ్యులను గ్రామసీమలనుండి తరిమివేసి గ్రామమును ఆర్థికముగ, పారిశ్రామికముగ సర్వసంపూర్ణము చేయవలెనంటే పూర్వపు ఇట్టి సర్వీస్ ఇనాములను తిరిగి పునరుద్ధరించవలసి యున్నది. గ్రామస్థులలోని చేతివృత్తులవారి ఇనాములు మద్రాస్ రాజధానిలో అన్నిచోట్లను ఇంకా పూ ర్తిగ పోలేదు. తెలుగు జిల్లాలలో, ముఖ్యముగ బళ్లారి, అనంతపురం, కడప కర్నూల్ జిల్లాలలోను, చిత్తూరు జిల్లాలోను ఇవి పూరాగా నిలిచి యున్నవి. కాబట్టి కనీసము ఆంధ్రరాష్ట్రములో నైనను ఈ స్కీమును అమలు జరపడానికి పూరా అవకాశమున్నది. ఇప్పటికైనను గవర్నమెంటు మేల్కొనకపోతే ఇవికూడ అంతర్ధానము కావచ్చును. చేతివృత్తులవారితోపాటు గ్రామకరణం వగైరా ఉద్యోగస్థులకు కూడ రొఖ్ఖజీతములు మానివేసి పూర్వము వలె ఇనాముల నిచ్చుట మంచి దను సంగతిని ఈ అధ్యాయము లోనే వేరొకచోట చెప్పియే యుంటిమిగద.

ఇనాములను రద్దుచేయడానికి ఎవరికి అధికారము కలదు? అను ప్రశ్నకలదు. ఇనాములు రెండు రకములు. పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటునాడు వీటిమీద ఎన్నటికైనా రాదగిన పూరా శిస్తు జమీందారీ రాబడిలో చేర్చబడినవి. వీటికే (ఇన్‌క్లూడెడ్ ఇనామ్సు) అంటారు. అట్లు చేర్చబడక విడదీయబడినవి (ఎక్స్‌క్లూడెడ్ యినాములు) అంటారు. ఇట్లు విడదీయ బడినవానిని రద్దుపరచడానికి సర్కారుకు తప్ప ఇంకెవరికీ అధికారము లేదు. ఇక ఎస్టేట్లలో చేర్చబడిన ఇనాములను రద్దుపరచడానికి జమీం

దారులకు హక్కుగలదు. వాటిలోకూడ, వాటిమీద ఎన్నటికైనా రాతగిన పూరాశిస్తు జమీందారు రాబడి క్రింద 1802 సంవత్సరంనాటు జమకట్టబడి ఉంటేనే, జమీందారుకీ అధికారం వుంటుంది. అట్లుగాక, కొంతశిస్తే, భాగము శిస్తే జమకట్టబడివుంటే, అంతవరకు అతను వసూలు చేసుకోవచ్చును గాని, పూరాశిస్తును వసూలుచేసుకోడానికి వీలులేదు. దివాణంలో పనులు చెయ్యడానికి, కాళ్లు గ్రుద్దుటానికి, మొదలైన చిల్లరపర్సనల్ సర్వీసు ఇనాములను రద్దుపరుచుకోడానికి జమీందారుకే అధికారమిచ్చివేయబడెను. పర్మనెంటు సెటిల్మెంటు దరిమిలా జమీందారుచే ఏవైనా ఇనాములు ఇవ్వబడియుంటే, అట్టి "దరిమిలా ఇనాములను" రద్దుపరుచుకునే హక్కు జమీందారుదే.

ఇనాములను రద్దుపరచడం అనగ, వాటిపై పూరాశిస్తు కట్టడమని అర్థము. అంతేకాని, భూమినుండి తొలగించడమని కాదు. ఈ సారాంశము రెండురకాల ఇనాములకున్ను— అనగ, మేల్వరం హక్కువాటికి, మేల్వరం కుడివరం హక్కుగలవాటికి కూడా వర్తిస్తుంది. రెండుహక్కులు వున్న ఇనాముదారుడు ఇదివరకు తక్కువ శిస్తు చెల్లిస్తూ వుండేవాడు, ఇప్పుడు పూరాశిస్తు చెల్లిస్తూ, మామూలుగ భూమిని సేద్యం చేసుకుంటూనే వుంటాడు. అతనిని భూమినుండి తొలగించడానికి వీలులేదు. ఏలననగ: ఇనాం ప్రశంసతో సంబంధము లేకుండగానే, రైతుకు భూమిహక్కు సహజంగా వుంటుందిగద.

ఇనాములను రద్దుపరచడమంటే క్రియకు ఏమిటి?

కాబట్టి, ఇట్టి సహజపు హక్కును తీసివేయడానికి ఇటు సర్కారుకుగాని, జమీందారుకుగాని, అధికారంలేదు. ఇనాందారుడు భూమిని అక్రమంగా ఆక్రమించుకొన్నవాడు కానంతవరకు అతనిని భూమినుండి తొలగించడానికి వీలులేదు. కాబట్టి, ఎటు చూచినను ఇనాములను రద్దుపరచడమంటే, క్రియకు జరిగే సంగతి ఏమిటంటే, సదరు ఇనాముభూములపై పూరాశిస్తు కట్టడ మన్నమాట.

ఎప్పుడు ఇనాములను రద్దుపరచవచ్చును? గవర్నమెంటుకు గాని, జమీందారుకుగాని ఎప్పుడు కోపమువస్తే అప్పుడేనా? కాదు, సర్వీస్ ఇనాములలో కూడ రెండురకాలు ఉన్నవనిన్ని వాటిలో ఒకరకం వాటినే రద్దుపరచడానికి అవకాశం ఉన్నదిగాని, రెండోరకంవాటిని రద్దుపరచడానికి వీలు లేదనిన్ని ప్రీవీకౌన్సిలువారు చెప్పిరి.

ఇనాములను ఎప్పుడు రద్దుపరచవచ్చును?

లోగడ ఒక ఘనకార్యం ఎవరో చేశాడని మెచ్చుకుంటూ దాని ప్రతిఫలంక్రిందనున్ను, ఇట్టి ఘనకార్యాన్నే అవసరము పడితే ఇకముందుకూడ అతడుగాని అతని సంతతివారుగాని చేయవలసి వుంటుం దను షరతుతోనున్ను, ఒక ఇనాము ఇవ్వబడియుండవచ్చును. కొంతకాలానికి అట్టి కార్యము చేయవలసిన అవసరము; కొన్ని సహజకారణాలచేత, తీరిపోతుం దనుకోండి. అప్పుడు, ఈ కార్యము చేయవలసిన అవసరమే తీరిపోయింది గనుక, ఈ ఇనాములను ఉంచవలసిన అవసరమే లేదనిన్ని, దానిని రద్దుపరచవలసియుండు ననిన్ని చెప్ప

వచ్చునా? అట్లు చెప్పరాదని ప్రీవీకౌన్సిలువారు "ఫోర్బ్సస్ - మీర్ మహమ్మద్ తక్కీ" అనే కేసులో ఖండితముగ తీర్పు చెప్పిరి.

ఆ కేసు చరిత్ర యిది :— పూర్వము ఉత్తరహిందూస్థానములో ఒక పరగణా చుట్టు అడవి వుండేది. అడవిలోనుండి అడవి ఏనుగులు వచ్చి చుట్టుపట్లనున్న పంట చేలన్నీ పాడు చేస్తూవుండేవి. ఒకడు బయలుదేరి ఈ అడవి ఏనుగులన్నిటిని వేటాడి తోలివేసెను. ఇందుకు మెచ్చుకుంటూ, 1775 సం॥లో ఈస్టిండియా కంపెనీ వారొక పూర్వాశిస్తు మాఫీ జాగీరును అతని కిచ్చిరి. ఇస్తూ, ఇకముందు కూడ అవసరం పడితే ఇట్లే ఏనుగులను తరిమివేస్తూ వుండవలసిన దనిన్నీ, చుట్టూ యింకా కొంత అడవిని ఛేదించి సాగుబడి క్రిందికి తీసుకు రావలసినదనిన్ని షరతులనుకూడ, సదరు జాగీరు దానపత్రములో ఉదహరించిరి. ఇట్లు కొంతకాలం జరిగింది. వ్యవసాయము వృద్ధి అయినది. అడవి అంతా దాదాపు సేద్యపుభూమి అయింది. ఏనుగులు రావడం మానివేసినవి. అప్పుడు, అనగ 1850 సం॥లో, ఈ జాగీరు ఏ జమీలో ఉన్నదో ఆ జమీందారుడు ఏమి పేచీ పెట్టాడంటే, "ఇప్పుడు ఏనుగులు రావడం లేదు గద, ఆ అవసరం తీరిపోయింది గనుక, ఈ జాగీరు ఉండవలసిన అవసరం కూడ లేదు; దీనిని రద్దు పరుస్తా"నని, ఆ జమీందారుడు బయలుదేరాడు. ప్రీవీ కౌన్సిలువరకు దావా నడిచింది.

ఇట్టి సందర్భాలలో జాగీరును రద్దుపరచడానికి వీలులేదని ప్రీవీకౌన్సిలువారు తీర్పుచెప్పారు.

వారు చెప్పిన సబబు ఏమిటంటే — ఈ జాగీరు ఇక ముందు ఏనుగులను తరిమివేస్తే ఒక్క మరతుకే లోబడియుండ లేదు. దీనితాలూకు ప్రతిఫలములో అంతకు పూర్వము జాగీరు దారుడు చేసియున్న సేవకూడ చేరియున్నది. అదిన్నీగాక, ఏదైనా సహజకారణాలచేత, ఏనుగులు రావడం మానివేస్తే, అది జాగీరుదారుని తప్పా? ఏనుగులువస్తే, వాటిని ఇప్పటికైనా సరే తరిమివేయడానికి ఇతడు సిద్ధమే. అవిరాకపోతే ఇతడేమి చేస్తాడు? కాబట్టి, ఈ జాగీరును లాగివేయడానికి ఇతడు చేసిన తప్పేమీ లేదు. ఇతడు ఆ నౌకరీ చేయ ననలేదు. ఇట్టి సందర్భాలలో జాగీరును రద్దుపరచడానికి జమీందారుకు కేవలం సాక్ష్యం లేదు. ఈ జాగీరు అతను చేయవలసిన నౌకరీకి కేవలం జీతంగా ఇచ్చినదికాదు. లోగడచేసిన ఒకపనికి బహుమానంగా ఇస్తూ, ఇకముందుకూడ అవసరం కలిగితే, అట్టిపనే చేస్తూవుండవలసినదిసుమా అని చెప్పి యిచ్చిన జాగీరు.

ఇట్లుగాక, ఒక ఉద్యోగానికి నియామకం చేస్తూ: దానికి జీతంక్రింద ఏ ఇనామైనా ఇచ్చియుంటే, దరిమిలా ఆ ఉద్యోగం రద్దుపడితే, ఆ ఇనాముకూడ రద్దుపడుతుంది. ఇది రెండోరకం ఇనాము.

ఈ రీతిగ రెండుకాల ఇనాములను గురించి, ప్రీవీకౌన్సిలువారు ఆరా తీసిరి:—

(1) ఒక కొలువు కోసరమై యివ్వబడిన ఎస్టేటు.

(1) Grant of an Estate burdened with a certain service" అనియు,

(౨) ఒక ఉద్యోగము నిర్వర్తించడానికై ప్రతిఫలముగా అనుభవించడానికి యిచ్చిన భూములు.

(2) Grant of an Office the performance of whose duties are remunerated by the use of certain lands" అనియు,

రెండురకాలుగ ఆగా తీయుబడెను. మొదటిదానిని రద్దుపరచడానికి వీలులేదనిన్నీ, రెండోదానిని, సర్వీస్ తీరి పోయినప్పుడుగాని, సర్వీసుచేయ నిరాకరించినప్పుడుగాని రద్దు పరచవచ్చుననిన్నీ వారు చెప్పిరి.

పూర్వకాలములో అనేక పనుల నిమిత్తమై అనేక ఇనాములు ఇవ్వబడెను. తరిమిలా ఆ పనులయొక్క అవసరమే తీరి పోయినది. ఇట్టివాటిని ఇప్పుడు రద్దుపరచవలెనా అను సమస్య వస్తే, దానిని నిర్ణయించడానికి పైన ప్రీవీకౌన్సిలువారు అడవి ఏనుగుల కేసులో చెప్పినమాటలే ఆధారంగా చేసుకొని, మరీ నిర్ణయించవలసి వుంటుంది. పూర్వము నరసాపురంనుంచి బందరు రావడానికి రోడ్డు ఒకటి కాళీపట్నం మీదుగ వుండేది. ఆ రోడ్డువెంట పోయే జనానికి అన్నంపెట్టడానికిగాను కాళీపట్నంలో ఒక సత్రంవేసి, దాని పోషణనిమిత్తమై కాంగ్రేగుల వారికి కాళీపట్నం గ్రామములో కొంతభూమి ఇనాముగ ఇవ్వబడెను. ఇప్పుడా బాటలేదు. జనం ఎవ్వరూ ఆ బాటను పోవడంలేదు. అచ్చట సత్రం ఉండవలసినపని లేదు. కాబట్టి ఇప్పుడా ఇనామును రద్దుపరచవలసినదేనా ?

ఇట్లే కైకలూరు తాలూకాలో చింతలపూడి అగ్రహారంకూడ బాటసారులకు అన్నదానం నిమిత్తము ఇవ్వబడిన

దట. ఇప్పుడా వూరికి బాటయే లేదు. చుట్టూ మాగాని. కాల్వలు, బోదెలు, అంతా జలప్రళయం, పంక ప్రళయం. బాటయే లేకపోతే, బాటసార్లేరి? పైగా, అన్నంకోసం ఆవూరు పోతే ఊబిలో దిగపడవలసినదే! ఇదో బ్రహ్మహత్యాకూడాను!! కాబట్టి ఇక అన్నదానం ఏ బాటసారికి చేస్తారు? అందుకని చెప్పి, ఆ అగ్రహారాన్ని కూడ ఊడలాగవలసినదేనా? ఇట్టి సమస్యలన్నీ, అసలు దాన పత్రముయొక్క షరతులను జూచి, ప్రీవీ కౌన్సిలువారు అడవి ఏనుగుల కేసులో చెప్పిన వాక్యాలనుబట్టి, నిర్ణయించవలసివుంటుంది. ఇవీ ఇప్పుడున్న "లా" పాయింట్లు.

ఇనాంకమిషను వారిచ్చిన పట్టా యొక్క విలువ ఎంతవరకు?

ఇనాంకమిషను వారిచ్చిన "టైటిల్ డీడ్సు" (పట్టాలు) అసలు పూర్వోత్తరపు దానపత్రములలో లేని హక్కుల నేమీ ఇవ్వడం లేదు. అదివున్న వాటిని తీసివేయడం లేదు. ఈ పట్టా అనేది పాతగ్రాంటు రద్దుపరచి, కొత్తగ్రాంటు ఇవ్వడం కాదు. పూర్వము ఉన్న హక్కుబాధ్యతలనే ధ్రువపరుస్తూ వున్నదన్నమాట. అందుకనే యీ పాతగ్రాంటులన్నీ "కన్ఫరం" చేస్తున్నామన్నారు కాని, కొత్తగ ఇప్పుడు ఇనాములు మేము ఇస్తున్నామని ఇనాంకమీషను వారుగాని, ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటువారు గాని, అనలేదు. కాబట్టి, ఏదైనా తగాదా వస్తే అసలు పూర్వోత్తరపు పట్టా దొరికితే, అదే ఇనాంకమీషను వారి పట్టాకంటె, ఎక్కువ ప్రమాణంగా అంగీకరింపబడుతుంది. అదిన్నీగాక, సదరు ఇనాములలో, షరాయివార

లేవరికైనా (అనగ, రైతులు మొదలగువారి లేవరికైనా ఏవైనా సాక్ష్యాలు వుంటే అవి రద్దు అయినట్లు కాదు. అవి కూడా మన్నించబడవలెననియే అర్థము. ఇందుకొరకే 1869 సం॥లో గవర్నమెంటువారొక ప్రత్యేక చట్టమును కూడ చేసియుండిన సంగతిని లోగడ చెప్పియుంటిమి.

ఇనాం కమిషన్ వారిచ్చిన పట్టా, సదరు ఇనాందారుకు సదరుఇనాము ధ్రువపరుపబడి, క్విట్ రెంటు కట్టబడినట్లు దాఖలాగా మాత్రం ఘరానా సాక్ష్యంగా మాత్రం పనికివస్తుంది. అంతే. అంత ఎక్కువ విలువ దానికి లేదు.

రెండవ భాగము

మూడవ అధ్యాయము

రైతువారీ పద్ధతి

భూమి పంటలో రాజభాగము జమీందారీ, ఇనాందారీ, రైతువారీ, అనబడు మూడు విధములుగ వసూలు చేయబడు చున్నదని చెప్పితిమి. వానిలో మొదటి రెండు భాగములను గురించి, వెనుకటి రెండు అధ్యాయములలోను వర్ణించి యుంటిమి. ఇక ఈ అధ్యాయములో రైతువారీ పద్ధతిని గురించి వివరించెదము.

ఈ పద్ధతి మదరాసు రాజధానిలో 1792 సం॥లో మైసూరు ప్రభువగు టిప్పుసుల్తానుచే కంపెనీవారికి దత్తము చేయబడిన బారామహాల్, సేలం జిల్లాలలో కర్నల్ రీడ్ అను వానిచే ప్రవేశపెట్టబడెను. బ్రిటిషు గవర్నమెంటు రాక పూర్వము "రైతువారీ పద్ధతి" యను పేరుతో కాకపోయినను, ఇంక అనేక పేర్లతో అనేక శిస్తువసూలు పద్ధతులు ఈ రాజధానియందు అమలులో నుండెను. వానిని గూర్చి క్లుప్తముగ తెలిసికొందము.

"అమానీ" పద్ధతి:— ఈ పద్ధతి చిరకాలమునుండి, మదరాసు రాజధానిలో అనేక ప్రాంతములలో అమలులో నుండెను. ఇప్పటికిని కొన్ని జమీలలో ఈ పద్ధతి నిలచియుండెను. మధ్యకంట్రాక్టరుల ద్వారా

"అమానీ"

గాక, సర్కారువారే నేరుగ తమ గ్రామ నౌకర్లద్వారా శిస్తు వసూలుచేసే పద్ధతికి ఈపేరు ఉండెను.

ఈ శిస్తు ధాన్యరూపేణా వసూలు వరచబడినప్పుడు, దానికి "అవరా" పద్ధతి యనియు, దక్షిణాదిని "వరమ్" పద్ధతి యనియు పేర్లుండెను.

ఈ విధమైన శిస్తు పరిష్కారము గ్రామములో ప్రతి రైతుతోను నేరుగ చేసికొనబడుచుండెను. అనగ, నేటి రైతు వారీపద్ధతికిన్నీ, ఆనాటి అమానీపద్ధతికిన్నీ అట్టే తేడా లేదన్న మాట.

"అప్పనం" పద్ధతి: ఈపద్ధతి బళ్లారి, కడప, కర్నూల్ జిల్లాలలో అమలులో నుండెను. శిస్తుభారమని ఇచ్చుకోలేక ఏ రైతయినా భూమి విడుదల పెట్టితే, వ్యవసాయం వృద్ధికాదనే తలంపుతో, ఆతడా భూమిని వదలిపెట్టకుండా సాగుచేస్తూనే ఉండేటట్టు ప్రోత్సహించడానికిగాను, అతనికి ఇతరమైన శిస్తురాయితీ భూములను అదనంగా ఇస్తూవుండేవారు. ఇందువల్ల రెండుఫలితములు కలిగేవి. రైతు హెచ్చుశిస్తు భూమిని విడుదలపెట్టకుండా వ్యవసాయం సాగిస్తూనే ఉండడం ఒక లాభము. ఇతరభూమి-ఇదివరకు బంజరుగనున్నది క్రమక్రమంగా సాగులోకి రావడం తద్వారా వ్యవసాయము విస్తీర్ణత పొందడం రెండవలాభము.

"అప్పనం" పద్ధతి

ఈ విధముగ ఒక గ్రామములోని సాగుబడి తగ్గిపోకుండ, ప్రతిసాలున విస్తరిస్తూ వుండేటట్టు చెయ్యాడమనే ష్యూటీ పూరాతన కాలములో గ్రామపటేళ్ళకు, రెడ్లకు ఉంటూ ఉండేది.

ఎవరైనా శిస్తుహెచ్చని చెప్పి భూమిని విడుదల పెట్టితే దానిని అట్లాగే బంజరుగ ఉండనివ్వకుండ, దాని వ్యవసాయానికి వెంటనే తగు ఏర్పాటు చేసేవిధి గ్రామ కరణానిది. అతడేమి ఏర్పాటు చేసేవాడు? ఆ రైతునో, ఇంకొక్క రైతునో పిలిచి, "ఈ భూమిశిస్తు హెచ్చనిచెప్పి నీవు వదలిపెట్టవద్దు. దీనికి ముజరాగా, ఇంకాకొంతభూమిని శిస్తు అసలే లేకుండానో తేలిక శిస్తుతోనో నీకు ఇస్తాను. మొదటిదానిలో భారం, ఇదిగో, ఈ తేలికశిస్తు భూమివల్ల నీకు తీరిపోతుంది" అని నచ్చచెప్పి ఆ రెండురకాల భూములలో అతనిచేత వ్యవసాయం చేయించేవాడు. ఈ విధంగా హెచ్చుశిస్తు భూమికి ముజరాగా కొంత తేలిక శిస్తు భూమి ఇవ్వడమనే పద్ధతినే "అప్పనం" పద్ధతి అని పేరువచ్చింది. దీనినిబట్టియే కాబోలు, ఎవరైనా ఏ వస్తువునైనా తేలికగ కాజెయ్యాలని చూస్తూవుంటే "ఏమ్, ఇది అప్పనంగా దొరికిందని కాజెయ్యాలని చూస్తూన్నావా?" అని ఎద్దేవా చేస్తారు.

దిట్టమ్, అమరకం, అతుకుబడి, పేలు:—వీటికన్నిటికి ఒకటే అర్థము. ఎప్పటికప్పుడు రైతులతో శిస్తు పరిష్కారం చేసుకురావడానికే ఈపేరు. "భూములను అమరక పరచి వచ్చావా? అతుకుబడి చేసుకు వచ్చావా? అని సామాన్యంగా అంటారు. పూర్వము సర్కారు ఉద్యోగస్థులు వచ్చి, ప్రతి రైతును పిలిచి, "ఏమయ్యా, నీవు ఈపదు ఇదిగో ఇన్ని ఎకరాలు సాగుచెయ్యి, ఇంతశిస్తు ఇయ్యి" అని వారిని ప్రోత్సహించి, వారు ఒప్పుకొన్న భూమిపై శాల్యమును, శిస్తును, ఒక లెక్కగ

దిట్టమ్, అమరకం, అతుకుబడి, పేలు

వ్రాసి ఉంచేవారు. దీనికే "దిట్టమ్ చేయడం" అని దక్షిణాది నిన్నీ, అమరకం చెయ్యడం, అతుకుబడి చెయ్యడం, అని తెలుగు ప్రాంతాలలోను పేర్లుండెను.

ఒలుంగు పద్ధతి:—ఇది దక్షిణాదిని తంజావూరు, తిరునల్వేలి జిల్లాలలో నుండెను. పంటలో సర్కారుకు చెల్లవలసిన భాగమును అంచనావేసి, దానిని ఒక "నిర్ణీతపు ధర" ప్రకారం రొక్కముగ మార్చి, ఆ రొక్కమును శిస్తుగ తీసుకోవడమునే దానికే "ఒలుంగు" పద్ధతి యని పేరు. ఈ "నిర్ణీతపుధర" గతసంవత్సరములలోగల ధాన్యపు మార్కెట్టు రేట్లను బట్టి ప్రతిసాలున తేల్చబడుచుండెను. అయితే, గత సంవత్సరపు "నిర్ణీతపుధరకు" ఈ సాలు మార్కెట్టు రేటును నూటికి పదిరూపాయల లోపుగ హెంపు దల వుంటే దానిని పాటించనక్కరలేదట. అంతకు పైన, ఎంత హెంపుదలవుంటే, అంత హెంపుదలను నిర్ణీతపు రేటుకు చేర్చి, రొఖపు శిస్తు లెక్క తేల్చెదరు. అట్లే, నూటికి 5 రూపాయలవరకు మార్కెట్టు రేటులో తగ్గుదలవుంటే రైతు కేమీ శిస్తు తగ్గదు. అంతకు హెచ్చుగ ఎంత ధర పడిపోతే, అంత తేడాను బట్టి రైతుకు శిస్తు ముదరా వస్తుంది.

ఏ సంవత్సరపు రొఖ్ఖపు రేటుతోనైనా రైతుకు అసంతృప్తి కలిగేయెడల, అతను రొఖ్ఖమునకు బదులుగ ధాన్యమే ఇచ్చి వేయడానికి కూడ ఈ పద్ధతిలో ఒక ఏర్పాటు వున్నది. ఈ పద్ధతిలో జాయింటు బాధ్యతలేదు. ఏరైతుకు ఆ రైతే విడివిడిగ తన ఇష్టప్రకారము ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చును. ఈ రీతిగ, ధాన్యము యొక్క మార్కెట్టు రేట్లనుబట్టి, సర్కారుకు

చెల్లే శిస్తురేట్లు [illegible] వుండే దానికి ఈ "[illegible]" పద్ధతి అని పేరు. ఈ పద్ధతి మంచిదిగ గన్పట్టుటలేదు. [illegible] శిస్తు తగ్గ కుండా రైతులు, [illegible] ఈ పద్ధతిలో తొలగింపబడినది. దీనిని, [illegible] సర్కారువారు ప్రయత్నించలేదు.

మొటుఫసల్ పద్ధతి

"మొటుఫసల్" పద్ధతి — ఈ 'మొటుఫసల్' పద్ధతి ఒక్కటే — ఆయితే [illegible] "[illegible]" [illegible] "నిర్ణీతపు" [illegible] అనువాదం ఉంది; అట్టి అనువాదం "మొటుఫసల్" పద్ధతిలో ఒక సారి నిర్ణీతమైన ధర ఎల్లప్పుడూ స్థిరమై ఉంటుంది. మార్కెటు రేట్లను బట్టి అది మారుతూ ఉండదు.

"పతహాక్" పద్ధతి — [illegible] ప్రధానమంత్రులవల్ల తంజావూరు రాజ్యంలో [illegible] గ్రామాలను [illegible] బడిలోకి తేవడానికిగాను, "[illegible]" అను మహారాష్ట్ర మంత్రి ఈ పద్ధతిని తంజావూరు రాజ్యములో ప్రవేశపెట్టెను. బాగా చెడిపోయిన [illegible] ప్రక్కనే, ఉన్న [illegible] నుంచి ఊరుకు చేర్చి, రెంటికి కలిపి ఒక కంట్రాక్టు ద్వారా శిస్తు నిర్ణయము చేసుకోడానికి ఈ [illegible]. ఈ రీతిగ రెండు గ్రామాలను 'క్లబ్' చెయ్యడం అనగా కలపడం అనేదానికి "పతకం చెయ్యడ"మని పేరు. ఈ "పతకం" చెయ్యబడిన ఊళ్లను కంట్రాక్టు తీసికొన్న మనిషికి "పతహాక్‌దార్" అని

పేరు. ఈ 'పతవాక్' పద్ధతిలో రైతులకు జాయంటు బాధ్యత ఉండెను. ఈ పద్ధతి 1209 ఫసలీలో రద్దుపరచబడెను.

"పట్టుకట్టు" పద్ధతి:— ఒకరైతు ఒక భూమిని ఒకసారి సాగులోనికి తెచ్చిన తరువాత, దాని నతడు విడుదలపెట్టడానికి వీలులేని పద్ధతి ఇది. ఈ భూమి గిట్టుబాటు కాకపోతే, గిట్టుబాటయ్యే ఇంకా మరికొంత భూమినైనా తీసికొని ఈ నష్టమును దానిలో పూడ్చుకోడానికి ప్రయత్నించవలసినదేగాని మొదటి భూమిని మాత్రం వదలిపెట్టడానికి వీలులేదట! ఇది పైనచెప్పిన అప్పనం పద్ధతిని పోలియున్నది.

తరం భర్తీ పద్ధతి:— ఇదికూడ పై మాదిరిదే. శిస్తు హెచ్చుని భూమిని వదలివేస్తే, ఆ శిస్తు భర్తీ ఇతర తేలిక శిస్తు భూములమీద వేసి పుచ్చుకునేవారట!

'వీసబడి' పద్ధతి:—ఇది తెలుగు జిల్లాలలో అమలునందుండెను. సర్కారువారు గ్రామమంతటికి శిస్తు నిర్ణయించేవారు. ఆ శిస్తును చెల్లించడానికి రైతులందరు జాయంటుగ ఒడంబడేవారు. పిమ్మట రైతులందరు ఒక మీటింగుపెట్టుకొని, నేనింతభూమి తీసుకుంటాను, నేనింతభూమి తీసుకుంటాను అని వాటాలు వేసుకునేవారు. భూములయొక్క మెరుగు తరుగులనుబట్టి వాటాలు వేసి, చీట్లువేసుకుని వాటాలుపట్టుకునేవారు. అవసరాన్నిబట్టి, రెండేసి మూడేసి ఏండ్లకు ఒక్కొక్కసారి కొత్తవాటాలు వేసుకోవడం, చీట్లు పట్టుకోవడం జరుగుతూవుండేది. వాటాలను

"వీసబడి పద్ధతి"

బట్టియే, శిస్తుకూడ విభాగించుకునేవారు. ఈ విధంగా వేసుకో బడిన వాటాలు * వీసముల'' వెంబడి వుండేవి.

రైతుకు ఉండే ఎడ్లు, గొడ్లు, మనిషిహంగునుబట్టి నా కిన్ని వీసాల భూమి కావాలనో, నాకిన్ని వీసాలశిస్తు వయ్యాం డనో చెప్పి, తీసుకునేవారు. రైతులలో రైతులిట్లు వీసాలవెంబడి భూమిని శిస్తును పంచుకున్నప్పటికి, సర్కారుకు మాత్రం అందరు జాయింటు బాధ్యతే. ఎవరైనా, "నావాటా మీద హెచ్చుశిస్తు వేశా"రని గొణుక్కుంటే, రెండోవాడు వచ్చి, నీకు హెచ్చనితోస్తే వదలివేసెయ్యి. దానిని నేను తీసుకుంటాను. నా తక్కువ శిస్తుది నీవు తీసుకో" అని సవ్వాలు చేస్తాడు. ఈ విధంగా రైతులలో రైతులు చక్కగ వాటాలు వేసుకొని, సేద్యంచేస్తూ, శిస్తు చెల్లిస్తూ వుండేవారు. ఆనాటి ఐకమత్యం నే డేది? ఈరీతిగ, వీసముల పద్ధతిని భూమిని శిస్తును పంచుకుని, ఉమ్మడి వ్యవసాయం చేసుకునే పద్ధతికి "వీసబడి పద్ధతి" యనియు, అట్టి గ్రామాలకు "వీసబడి గ్రామా"లనియు పేరు.

'గజము' అనే కొలమానము ఇప్పుడెట్లా అమలులో నున్నదో, అట్లే పూర్వము దక్షిణాదిని "వీసబడి వీసమ్" అని కొలమానము ఉండెను. దానిమీద 16 గీట్లు ఉండేవి. ఒక్కొ క్కగీటు దగ్గరకు ఒక్కొక్కవీసమ్ లెక్క. ఇట్టి కొలమాన

* వీసమనగ $\frac{1}{16}$ పదహారవవంతు అని అర్థము. ఇప్పుడు పదవవం తును ($\frac{1}{10}$) డెసిమల్" అంటూ వున్నట్లుగానే, పదహారవవంతును "వీసమ్" అంటూ వుండేవారు. ఇన్ని డెసిమల్ పాయింట్లు అన్నట్లే, ఇన్ని వీసాలు అంటారు.

ముతో భూములను కొలిచి, సభూమికి అభూమికి వేర్వేరుగ శిస్తు కట్టేవారు. ఈ ప్రకారం "పిసబడి పిసముతో" కొలిచి శిస్తు కట్టబడిన గ్రామాలకుకూడ "పిసబడి గ్రామాలు"లను పేరు వాడుకలోనికి వచ్చెను. ఇది దాదాపు రైతువారీ పద్ధతిని పోలియున్నది.

—♦ హిందూరాజుల రివిన్యూ పద్ధతి - షష్ఠభాగము ♦—

పూర్వము హిందూరాజులు భూమిపై ఎట్టి శిస్తురేట్లను విధించిరో చూతము. సాధారణ పరిస్థితులలో నైతే, పండిన పంటలో ఆరవవంతు (షష్ఠభాగము) కంటె ఎక్కువ తీసికో రాదనిన్ని, యుద్ధములు, దండయాత్రలు వగైరా ఉపద్రవ సమయములలో నైతే నాలుగో వంతు వరకు కూడ తీసికోవచ్చు ననిన్ని హిందూధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. శిస్తు చాల వరకు ధాన్యరూపేణా చెల్లుచుండెడిది. పూర్వము పంట భూముల మీదనే పన్ను పుచ్చుకొనేవారుగాని, అడవులు, బీళ్లు, వగైరాలమీద పన్ను పుచ్చుకోకుండా వాటిని ప్రజలకు స్వేచ్ఛగ వదలివేసేవారనిన్ని కూడ తెలియుచున్నది. అడవుల మేతకు పుల్లరి అని, చేపలు పట్టుకున్నందుకు కట్టెలు కొట్టుకొన్నందుకు, ఆకు పసికొన్నందుకు ఇంకా ఎన్నెన్నో వాటికి రుసుములని పుచ్చుకోవడం దరిమిలా ప్రబలిన ఆచారమని కూడ తెలియుచున్నది. రైతుశిస్తు ఇవ్వకపోతే, అతనిని భూమి నుండి వెళ్ళగొట్టడమనేది పూర్వము ఉండేదికాదట. అతని చెంబు తప్పేలా వగైరా చరాస్తిని జప్తుచేయడమో, లేక వంగో బెట్టి బండలెత్తడం, బండకొయ్యలు వెయ్యడం వగైరా శరీర

బాధలు పెట్టడమో జరిగించే వారట. భూములను కొలిచి సర్వే చేయడంకూడ పూర్వము ఉండేది. దక్షిణాదిని చోళరాజ్యములో దొరికిన శాసనాలనుబట్టి చూస్తే చాలా సూక్ష్మమైన కొలతలుకూడ వారు కొలిచేవారని తెలియగలదు.

మెట్టతీర్వ

మెట్టతీర్వ:—మెట్టభూములకు "పుంజ" అనియు, "ఖుష్కీ" అనియు పేర్లు. ఇవన్నీ మానవ నిర్మిత జలాధారముల వల్లగాక, కేవలము వర్షాధారమువల్ల పండే భూములు. వీటికే "మానవారీ" భూములని దక్షిణాదిని అంటారు. మెట్టభూముల మీద ఒకదినుసుపంటగాక, అనేక రకముల పంటలు పండుచుండుటచే పంటవారీగా శిస్తు పుచ్చుకోవడం సర్కారుకు వెసులుబాటు కాదుగనుక, మెట్ట భూములపై రొఖ్ఖపు రేట్లే అమలులో నున్నట్లు తెలియు చున్నది. ఈరొఖ్ఖపురేట్లకే "తెర్వ" "కంటాయము" "స్వర్ణా దాయము" అని పేర్లు వచ్చినవి. ఈ రొఖ్ఖపురేటు రెండు విధాలు. (1) పండిన పంటరకముతో నిమిత్తము లేకుండ, నేల యొక్క సారాసారములుబట్టి శిస్తు నిర్ణయించడం. భూసార స్వభావములనుబట్టి, భూమి కొన్ని తరగతులుగ, అనగ తరములుగ - విభజింపబడి, ఒక్కొక్క తరమునకు ఒక్కొక రేటు విధింపబడెను. దీనికే "తరమురేటు" అనెదరు. ఈ శిస్తు భూమిమీద కట్టబడినదిగాని, పంటమీద కట్టబడలేదు. ఇక, (2) భూ స్వభావముతో నిమిత్తంలేకుండ, పంట స్వభావమును బట్టి వేసేశిస్తు "పైరువారీరేటు" లేక "దినుసు తీర్వ" అని అనుచుండిరి. ఈ పన్ను పంటమీద వేయబడుచున్నదిగాని, భూమిమీద వేయడం లేదన్నమాట.

మానవ నిర్మితమగు చెర్వులు, కాల్వలు, బావులు, వగైరా జలాధారములవల్ల సాగుబడియగు వాటికి "వల్లపు భూము"లనియు "నంజ", "మాగాని," "తరి" భూములనియు వేర్వేరు ప్రాంతాలలో వేర్వేరు పేర్లు. వీటిమీద పన్ను రొఖ్ఖరూపము గాకుండ, పంటలో భాగముగ పూర్వకాలము తీసికొనబడుచుండెను.

వల్లపు తరి

సర్కారుకు చేరవలసిన పంటభాగ నిర్ణయము రెండు విధాల జరిగేది : (1) పండినపంట యావత్తు కోసి, కళ్లము మీదవేసి, నూర్చి రాశిపోసేవారు. ఏవో మామూలు ఖర్చులకు కొంత మినహాయించి, మిగతాది సర్కారున్ను, రైతున్ను నిర్ణయప్రకారము పంచు కునేవారు. దీనికే "వరం" లేక "కైలుపద్ధతి" అని పేరు.

"వరం" లేక "కైలం పద్ధతి"

(2) అంచనాపద్ధతి:— ఇది మరల రెండు రకాలు (a) గ్రామపెద్దలను కొందరిని చేను దగ్గరకు తీసికొనిపోయి, నిలువుపంటను చూపించి, "ఇది ఇంత అవు తుంది" అని ఎస్టిమేషన్ వేయడం. రైతు కిది తృప్తికరముగ లేకపోతే, ఇంకా మరికొందరి చేతగాని, పొరుగూరి పెద్ద మనుష్యులచేతగాని, మరల ఎస్టిమేషన్ వేయించు కోవచ్చును. నిలువుపంటను కంటితో చూడ గానే, "ఇది ఇంత ధాన్యమౌతుం"దని సరిగ్గా లెక్క చెప్పే నేర్పరులు, ప్రవీణులు ఎందరో పూర్వము ఉండిరి. ఇప్పుడును కలరు. (b) చేనిలో కొంతమేర

"అంచనా పద్ధతి"

కంటితో చూచి అంచనా వేయడం

"కులశోధన" పద్ధతి — కంటకోయించి, నూర్చి, చూచి ఆ దామాషాను మొత్తము చేనుమీద ఎంతపంట తేలుతుందో లెక్కకట్టడం. దీనికే దక్షిణాదిని "కులశోధన" అనెదరు.

ఈ విధముగ పంటమొత్తమును తేల్చి దానిలో రాజభాగం తీసికోవడం పూర్వము జరుగుచుండేది. రాజభాగము తీసేవరకు రైతు ధాన్యాన్ని ఇంటికి తీసికొనిపోవడానికి హక్కులేదు. పంటమీద రాజుకు "ఫస్టుచార్జి" వుండేదన్నమాట. కళ్లములోని ధాన్యపురాశినుండి రైతుగాని, ఇతరులుగాని దొంగిలించకుండ ఉండడానికిగాను, సర్కారు ఉద్యోగులు వచ్చి, ధాన్యం కొలిపించుకునే వరకు, ఆ రాశిచుట్టు వెడల్పుగ మొల్లతాడువలె మట్టితో మందముగ పూసి, ఆ మెత్తని మన్నుమీద, అక్షరాలు గల కొయ్య బల్లతో ముద్రలు గుద్దేవారు. రాశిని ఏ మాత్రం కదిలించినా ముద్రలు చెరిగి; దొంగతనం బయటపడేది. ఇట్టి దొంగతనాలు జరగకుండ, ఈ ఉపాయం అవలంబింపబడుతూ వుండేది. ఇప్పటికిని ఆనరా వగైరా పంట భాగపు పద్ధతులు గలచోట్ల ఈ ఉపాయం అవలంబింపబడుతూ వున్నది.

"బీజవారీ" పద్ధతి — "బీజవారీ"శిస్తు:— ఒక భూమిలో పంట పండడానికి ఎన్ని విత్తనాలు (బీజములు) కావలసివస్తవో, ఆ లెక్కను బట్టి, రొక్కపుశిస్తు నిర్ణయించడానికి "బీజవారీ" పద్ధతి అనిపేరు. ఇది విజయనగర ప్రభువగు హరిహరరాయలవారి కాలములో దక్షిణకన్నడ జిల్లాలో అవలంబింపబడెను.

తాత్కాలికావసరములను బట్టి, ఏవో అదనపువసూళ్లు

విధించుచు వచ్చినప్పటికి మొత్తముమీద పూర్వపు హిందూ ప్రభు లెవరును ఇండియాలో ఎక్కడగాని, షష్ఠభాగము కంటె హెచ్చు శిస్తును రైతునుండి తీసికోలేదని మనకు "ఎయిని అక్బరీ" మొదలైన ఇటీవలి గ్రంథప్రమాణాలను బట్టికూడ తెలియుచున్నది.

మహమ్మదీయ పాలనలో మార్పు

ఇక, మహమ్మదీయ పరిపాలనసంగతి చూద్దాము. టర్కీ, ఇరాన్, తురాణ్ మొదలైన తురకరాజ్యాలలో శిస్తు 5 వ వంతు, 6 వ వంతు 10 వ వంతు చొప్పున ఉండేది. కాని తురాణ్, ఇరాన్ రాజ్యాలలో దరిమిలా వచ్చిన నిరంకుశ ప్రభువులు పంటలో సగము వరకు హెచ్చించిరి. ఈ హెచ్చు శిస్తునే (అనగా పంటలో సగమునే) ఇండియాలోకూడ మహమ్మదీయులు అవలంబింపసాగిరి. ఇదిగాక, వారి రాజ్యము విస్తీర్ణత నొందినకొలది, ధాన్యరూపేణా పన్నులిచ్చుకోవడం వీలుగాక, రొఖ్ఖపు రేట్లుగ శిస్తు పుచ్చుకొనసాగిరి. ఇట్లు చేసినవారిలో ముఖ్యులు * షేర్ ఖాన్ సలీమ్‌ఖాను లనబడు

---

* 1539 సం॥లో బక్సార్ యుద్ధములో మొగల్ బాదుషాయగు హుమాయూన్‌ను ఓడించి, దేశమునుండి తరుమగొట్టి, ఢిల్లీ సింహాసనము నాక్రమించుకొని, "షర్ షా" అను బిరుదుతో "సూర్" రాజవంశమును స్థాపించి ప్రజాహిత దక్షుడని చరిత్రలో గొప్ప ప్రఖ్యాతి పొందినవాడితడే. ఇతనికొడుకే "సలీమ్‌ఖానుడు". ఈ "సూర్" రాజవంశము 16 సంవత్సరములు మాత్రము ఢిల్లీరాజ్య మేలెను. తదుపరి, హుమాయూనుడు అజ్ఞాతమునుండి గొప్పబలముతో బయటికి వచ్చి, అప్పుడు ఢిల్లీలో రాజ్యము చేయుచుండిన మహమ్మద్ సారా యను నతనిని 1555 సం॥లో రెండవపాని పట్టు యుద్ధములో ఓడించి, ఢిల్లీలో మొగల్ రాజ్యమును పునఃస్థాపితము చేసెను. హుమాయూన్ కొడుకే అక్బరు చక్రవర్తి.

వారు. వీరిపద్ధతినే, దరిమిలా 1572-1593 సం॥లమధ్య అక్బరు చక్రవర్తి 'తోడర్ మల్' అను సుప్రసిద్ధ రాజపుత్ర సేనాపతియు మంత్రియు నైన వానిద్వారా కొనసాగించెను.

ఇండియాలో మొట్టమొదటగ రూపాయి నాణెమును ముద్రింపించినది ఈ షేర్ ఖానుడే. అయితే వీరు శిస్తును పంటలో నాల్గవవంతుగ తగ్గించిరి.

—♦ తోడర్ మాల్ రివిన్యూ పద్ధతి ♦—

తోడర్ మల్ చేసిన పని యిది:—

అదివరకు ఇండియాలో ఆ యా ప్రాంతాలలోనున్న నానారకపు కొలమానముల నన్నింటిని రద్దుపరచి, ఒకే కొల మానమును నిర్ధారణ పరచెను. ఈ కొల మాన ప్రకారము భూములను కొలిపించి, సర్వేచేయించెను. అదివరకున్న నానావిధ నిరంకుశపు పన్నులన్నింటిని రద్దుపరిపించెను. దేశమునంతను ఒక్కొక్క కోటి 'దాము'ల శిస్తు (అనగ, 2½ లక్షల రూపాయల శిస్తు) చెల్లేఖండాలుగ, విడగొట్టించి ఒక్కొక్క ఖండమునుమీాద ఒక్కొక్క "కోరీని" శిస్తువసూలు పనికై నియమించెను. 'కోరి'లనబడు ఈ ఉద్యోగులే దరిమిలా జమీాందార్లుగ మారి రని లోగడ చెప్పియుంటిమి. భూములు నాలుగు రకాలుగ విభజింపబడెను. (1) "పులెజ్" అనగ ప్రతిసాలున పంట పండేవి - ఎన్నడు బంజరుగ వుండనివి. (2) "పెరౌటి":— బలాన్ని పుంజుకోడానికిగాను, అప్పుడప్పుడు తాత్కాలికముగ

తోడర్ మాల్ పద్ధతి

పైరు వెయ్యకుండ ఖాళీగా ఉంచేవి. (3) చెంచర్:— మూడు నాలుగేండ్లు వరుసగ బంజరుగ వుండినవి. (4)బంజర్:- అయిదేండ్లకున్ను అంతకు ఎక్కువ కాలమున్ను సాగులేక ఖాళీగ వదలి వేయబడినవి. మొదటి రెండురకాలభూములలో మెరుగు తరుగు భూములమీది సగటు పంట చూచి, దానిలో మూడవవంతు రాజభాగముగ నిర్ణయించబడెను. దానికి ఒక మారకం రేటుప్రకారం రొఖ్కపుధర కట్టేవారు. ఇందుకొరకై గత 19 ఏండ్లలో ధాన్యపు మార్కెట్టురేట్లు ఎట్లా వుండేవో చూచి, వాటిమీద ఒక సగటురేటు (ఏవరేజిరేటు) నిర్ణయింప బడేది. ఈ నిర్ణీతపు రేటు ప్రకారం రొఖపుశిస్తు తేల్చబడేది. అయితే ప్రతి రైతు యీ ప్రకారం రొఖపు శిస్తే యిచ్చితీర వలెనను నిర్బంధములేదు. అది రైతు ఇష్టము. ఏరైతైనా రొఖ్కపు శిస్తు ఇచ్చుకోలేకపోతేగాని, సదరు రేటు హెచ్చుగ వున్నదని అతనికి తోస్తేగాని, ఆతనివల్ల ధాన్యమే పుచ్చు కోడానికి గవర్నమెంటు కేమిన్నీ ఆక్షేపణ ఉండేదికాదు.

ఈ విధముగ సెటిల్మెంటు మొదట ఏక్సాలాపద్ధతిని చేయబడెను. తరువాత దస్సాలాకు చేయబడెను. కొలతలు ఇతర లెక్కలు జాగ్రత్తగ ప్రతిగ్రామమునకు రికార్డుచేసి యుంచబడెను. శిస్తు కంట్రాక్టు పద్ధతి రద్దుపరుపబడెను, ప్రతి రైతుతోను విడివిడిగ శిస్తు ఫైసలా చేసుకోబడెను. కాని, గ్రామమంతటిమీద రావలసిన మొత్తము కొలుకు అందరి మీద ఉమ్మడి బాధ్యత మాత్రం అట్టే ఉంచబడెను. గ్రామ వ్యవహారా లన్నిటిని గ్రామస్థులే ఉమ్మడిగ పరిష్కారం చేసు కునేవారు. బంజర్లను వారిలో వారే పంచుకొని సాగులోకి

తెచ్చుకొనేవారు. ఈ అధికారము గ్రామస్థులకే వదలివేయు బడెను. శిస్తుమాఫీభూములు (అనగా ఇనాములు) వేరుగ నమోదు చేయబడెను. దొంగతనముగ సంపాదింపబడిన ఇనాములు రద్దుపరుపబడెను. అతివృష్టి అనావృష్టులవల్ల పంటలు నష్టమైతే, రిమిషనులు ఇచ్చేవారు. శిస్తు చెల్లించకపోతే భూమి వేలంవేసేవారు కారు. కాని, చరాస్తి జప్తులవల్లను, బందికొయ్యలు వగైరాలవల్ల మనుష్యులను నిర్బంధించుట మూలముగను, రివిన్యూ వసూలు చేసేవారు. సాగుబడి అభివృద్ధి కావడానికి గాను, సర్కారువారు సర్వవిధాలా ప్రయత్నించేవారు. ఎవరుగాని భూమిని బంజరుగ వదలివేసి పోవడానికి సర్కారువారు అంగీకరించేవారుకారు. అట్లెవరైనా భూమిని బంజరుగ వదలిపెట్టితే, ఆ భూమిని ఆ రైతునుండి లాగికొని, ఇంకొకరైతుకు ఇచ్చి వేసే అధికారాన్ని సర్కారువారు తమ చేతులలో అట్టె ఉంచుకొనిరి.

ఈరీతిగ తోడర్‌మాల్‌చే ప్రవేశపెట్టబడిన రివిన్యూ పద్ధతికి "అసల్ తుమార్ జమ్మా" అనిపేరు. దరిమిలా దానికి చేర్చబడిన వన్నీ "అబ్‌వాబ్" లనేవారు.

అసల్ తుమార్ జమ్మా

ఈరీతిగ సాగుబడి విస్తరించి, జనసంఖ్య హెచ్చినకొద్ది, సర్కారుకుకూడ హెచ్చురాబడి వచ్చే ఉపాయము ఈతోడర్‌మాల్ ఏర్పరచిన పద్ధతిలో గలదు. సాగుబడి విస్తరించినందువల్ల సర్కారుకు హెచ్చుశిస్తు రావడమేగాని, మొదటగ రైతుమీద విధింపబడిన రేట్లు మాత్రము ఎన్నడూ హెచ్చేవికావు. అవి ఒక్కసారే శాశ్వతముగ నిర్ణయింపబడి యుండెను.

తోడర్‌మాల్ పద్ధతియే తదుపరి దక్షిణదేశములో మంత్రి మాలిక్కాంబర్ చేతనున్నూ, శివాజీ ప్రభువు చేతనున్నూ, ప్రవేశ పెట్టబడెను.

—బ్రిటిష్ గవర్నమెంటు హయాము—

బ్రిటిష్ గవర్నమెంటు వచ్చిన మొదటిరోజులలో వారు పడిన తికమకలు దరిమిలా జమీందార్ల ద్వారా ఏర్పరుచుకొన్న పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటులు మున్నగు వానిని గురించి లోగడ అధ్యాయములలో తెలిసికొనియున్నాము. కొంత కాలానికి పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు సీమ డైరెక్టర్లకు అయిష్టమయ్యెను. దాని నికమీద చెయ్యవద్దని వారు 1814 సం॥లో హుకుములబంపిరి. ఇట్లుండగ, కొత్తకొత్త ప్రదేశాలు కంపెనీ వారికి వచ్చి కలియుచుండెను. ఈ క్రొత్త ప్రదేశాలలోనున్న, ఇంకా సెటిల్‌మెంటులు కాని ఇతర ప్రదేశాలలోనున్న ఏ విధముగ శిస్తుఫైసలా చేసుకోవలె నను సమస్య కంపెనీవారిని ఎప్పటికప్పుడు ఎదుర్కొనుచుండెను.

ఈ సమస్యను పరిష్కరించుకొనుటకై వారికి తోచిన పద్ధతులలో ప్రధానమైనది గ్రామవారీ లేక (మౌజావారీ) సెట్రిల్‌మెంటు.

దీనికే "కోష్ఠగుత్త", "ముస్తజారీ" పద్ధతు లని కూడ పేరు. గవర్నమెంటు ఆఫీసర్లు పోయి గ్రామపెద్దల నందరిని "గ్రామవారీ" ఒక పెద్ద చెట్టునీడకో, గ్రామ చావడిలోనికో, సెటిల్ మెంటు దేవాలయానికో పిలిచి, గ్రామమంతటి మీద ఒకే మొత్తమును వీరి ద్వారా నిర్ణయించుకొనేవారు. దరి

ఖిలా ఈ గ్రామపెత్తనదార్లు గానీ, రైతులందరితో సంప్ర
దించి భూమినిన్నీ, శిస్తునున్నీ పంపకాలు చేసేవారు.
ఈ లోతప్సీలు ఏర్పాటుతో సహా [illegible]. గ్రామం
మీాద సర్కారుకు చెల్లవలసిన [illegible] శిస్తు రైతులందరిపై
జాయింటుగా జవాబుదారీ. ఇది దాదాపు పూర్వపు "[illegible]"
పద్ధతిని పోలియున్నది. ఈ విధమగు [illegible]వారీ పద్ధతిని క్రమ
క్రమంగా పర్మనెంటు చేయవలెననే రివిన్యూ బోర్డువారి
యొక్కయు, మద్రాస్ గవర్నమెంటు యొక్కయు సంకల్పమై
యుండెను. ఈ సంకల్పముతో మద్రాస్ గవర్నమెంటువారు
మూడేండ్లకొక ఏర్పాటు (తీక్ సాలా సెటిల్ మెంటు) చేస్తూ,
"మీారు గనుక అంగీకరించే పక్షంలో, దీనినే పర్మనెంటు
చేస్తాము" అని చెప్పి, సీమ డైరెక్టర్లకు [illegible]. వీరు
మూడేండ్ల ఏర్పాటును అంగీకరిస్తూ, "[illegible] మా పర్మి
షన్ లేనిది మాత్రం దీనిని పర్మనెంటు చేయవద్దు" అనిరి.
దరిమిలా, 1812 సం॥లో ఏమని హుకుంను పంపినారంటే,
ఇదివరకు సెటిల్ మెంటు కాకుండ ఉన్నచోట్ల ఇంతటినుండి
రైతువారీ సెటిల్ మెంటే చేయవలెను గాని, ఇంకో రకం సెటిల్
మెంటు చేయవద్దు. లోగడ ఏ రకమైనదైనా సెటిల్ మెంటు
జరిగివుంటే, దాని కాలపరిమితి తీరిపోగానే ఆ చోటకూడ
రైతువారీ సెటిల్ మెంటే చేయవలెను"—ఈ ఉత్తర్వులంపిరి.
కాని ఈ ఉత్తర్వులు మద్రాస్ చేరకముందే అన్యాయమైనది.
లోగడ చేసిన తీక్ సాలా సెటిల్ మెంటు కాలపరిమితి తీరిపో
గానే మద్రాస్ గవర్నమెంటువారు పదేండ్ల (దస్ సాలా)

సెటిల్‌మెంటు చేసివేసిరి. ఇందుకు సీమ డైరెక్టర్లకు కోపము వచ్చెను. "మాతో చెప్పకుండ తొందరపడి మీ రెందుకు ఇట్లా చేశారు" అని వారు గొణుగుకొని ఊరుకొనిరి. పిమ్మట సర్ థామస్‌మన్రో ఇంగ్లండుకు వెళ్లడం తటస్థించినది. అతని పట్టుదలవల్ల సీమడైరెక్టర్లు గ్రామవారీ సెటిల్‌మెంటును పూరాగా రద్దుపరుస్తూ, ఇకనుండి రైతువారీ సెటిల్‌మెంట్లు తప్ప, ఇంకో విధంగా చేయరా దని గట్టిగ నిషేధపు ఉత్తర్వు లను 1817 సం॥లో జారీ చేసిరి.

—కర్నల్ రీడ్-బారామహాల్ సెటిల్‌మెంటు—

కర్నల్ రీడ్-బారామహాల్ సెటిల్‌మెంటు

మన్రో మొదటగ నిర్వచించిన రైతువారీ సెటిల్‌మెంటు ఎట్టిదో తెలిసికొనుట అవసరము. అతడు మొదట చెప్పినదానికిని, దరిమిలా గవర్నమెంటు అవలంబించిన దానికిన్ని, చాలా తేడా వున్నది.

టిప్పుసుల్తాన్‌వల్ల ఇంగ్లీషు కంపెనీవారికి సేలం, బారామహాల్ పరగణాలు 1792 సం॥లో సంక్రమించెను. ఈ జిల్లాల మీద శిస్తు ఫైసలా చేసుకురావలసిన దని చెప్పి, అప్పుడు గవర్నర్ జనరల్‌గానున్న కారన్‌వాలీస్ అనువతడు "కర్నల్ రీడ్" అనే సైనికోద్యోగిని పంపించెను. అప్పటికి ఇంగ్లీషువారు జయించుకొన్న ఇతరప్రాంతాలలో అమలులో నున్న పద్ధతి పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు పద్ధతియే. దీనినే కర్నల్ రీడ్ ఈ జిల్లాలలో కూడ అనుసరిస్తా డని అందరు ఉద్దేశపడిరి. కాని, ఈ దేశపు రివిన్యూ పరిస్థితులు తుపాకికట్టె పుచ్చుకొని యుద్ధరంగంలో తిరిగే ఈ పరదేశపు సిపాయిగారి కేమి తెలుస్తుంది?

అదిగాక, ఏ విధముగ శిస్తు ఫైసలా చెయ్యాలో పై అధికారుల నుండి ఆతని కేమీ ఖచ్చితమగు సలహాలు కూడ లేకపోయెను. అందుచేత ఏ విధంగా చేస్తే ఏమివస్తుందో అనే జంకుచేత, ఇతడు ఏ విధమైన ఖాయపు సెటిల్ మెంటు చెయ్యకుండ అప్పుడు భూమిని సేద్యముచేయు చున్నవారితో సరాసరి ఏవో తాత్కాలికపు ఏర్పాటును చేసుకొనివచ్చెను. దీనికే దరిమిలా "రైతువారీ", లేక "కుల్ వారీ" సెటిల్ మెంటని పేరు వచ్చెను.

కర్నల్ రీడ్ అవలంబించిన పద్ధతి ఏమిటంటే:— గ్రామములో ప్రతి రైతుకు గల భూమిని కొలిచి, ఆ భూమియొక్క సారాసారములనుబట్టి, ప్రతిపొలానికి శిస్తు నిర్ణయించడం.

"కర్నల్ రీడ్" అవలంబించిన రైతువారీ పద్ధతి యొక్క లక్షణాలు

ఇదివరకు గ్రామలెక్కలలో నమోదైయుండిన అంకెలను బట్టిన్నీ, రైతులు చెప్పిన మాటలను బట్టిన్నీ, సర్వేయందు భూమిమీద కనబడిన మొక్కలు, మోళ్లనుబట్టిన్నీ "ఈ పొలము మీద ఇంతకు మించనిశిస్తు చెల్లుతుంది" అని ఒక అంకెను నిర్ధారణ పరచడం. ధాన్యరూపేణ చెల్లుబడియగు చుండిన చోట్ల సదరు ధాన్యానికి రొఖ్ఖపు విలువకట్టడం- ఇట్లు నిర్ణయింపబడిన అంకె ఇంకా ఇతర కారణాలనుబట్టి కొంత తగ్గించడం కూడా కలదు. ఎట్లనగ రోడ్లకు, మార్కెట్టులకు పొలం దూరంగా ఉంటేగాని, రైతు ముసలివా డనో శరీర దారుఢ్యం లేనివాడనో వ్యవసాయము కులవృత్తిగలేని బ్రాహ్మణుడనో, ఇంకోవర్ణస్థుడనో, ఎద్దూ నాగలిలేనివాడనో పేదవాడనో, ఇట్టి కారణాలుంటేగాని, సదరు అంకెలో కొంత తగ్గిస్తూ వుండేవారు. కర్నల్ రీడ్ పద్ధతిలో రైతు కే-

లము కౌలుదారుగ ఎంచబడెనేగాని, భూమికి హక్కుదారుగ ఎంచబడలేదు! ఈ విధంగా, ప్రతిరైతుతో విడివిడిగ శిస్తు పరిష్కారం చేసుకొన్నప్పటికీ, గ్రామాలమీది మొత్తపు డౌలుకుగూడ ఇతడే జామీనుగ బాధ్యుడు చేయబడెను.

కర్నల్ రీడ్ అవలంభించిన ఈ పద్ధతిలో అనేక లోపము లున్నవనుట స్పష్టము. శిస్తుడిమాండు వచ్చి మీదపడే వరకు తాను ఈ యేడు ఎంత శిస్తు చెల్లించాలో రైతుకు తెలియదు. భూమి హక్కు రైతుది కాదు కాబట్టి, సర్కారు వారు ఎంతశిస్తు ఇమ్మంటే అతడు అంత శిస్తు వచ్చినట్లు ఇచ్చుకోవలసినదే – మారుమాట మాట్లాడడానికి వీలులేదు. అందువల్ల, ఈ పద్ధతిమీద విధింపబడిన శిస్తులు ఎంతో హెచ్చుగనుండెను. ఇది ఇట్లుండగ, ఇతరుల శిస్తుకుకూడ ఇతనినే బాధ్యుని చేయడంవల్ల ఇతనిపని మరింత అధ్వాన్న మైనది. అయితే, దీనిలో ఉన్న ఒక్క సుగుణ మేమిటంటే, ఇంతకు మించకుండ విధిస్తామన్న రేటును శాశ్వతంగా ఉంచుతామని మాత్రం అప్పుడు చెప్పిరి.

సర్ తామస్ మన్రో

కర్నల్ రీడ్ చేతిక్రింద ఆనాడు బారామహల్, సేలం పరగణాలలో పనిచేసిన కొద్ది ఆఫీసర్లలో సర్ థామస్ మన్రో ఒకడు. ఇతడు దరిమిలా, అనేక జిల్లాలలో రైతువారీ సెటిల్మెంటుచేసి ముఖ్యముగ బళ్లారి, అనంతపురం, కడప, కర్నూలు లనబడు దత్తమండలములలో మిక్కిలి పేరుప్రఖ్యాతులను గణించెను. ఇతడు గుర్రమెక్కి స్వయముగ గ్రామ గ్రామము తిరిగి, రైతులతో పాటు ఊరిలో ఏ చెట్టుక్రిందనో కూర్చుని, వారితో

మనసిచ్చి కష్టసుఖములు స్వయముగ చూచుకొనెడి, శిస్తుపరిష్కారం వగైరా పనులు చేసేవాడట. ఇతడు కుటిలరాజ్యాంగతంత్రము లందును, మిలిటరీ వ్యవహారము లందును ఎట్టివాడైనను, పరిపాలనావ్యవహారము లందు మాత్రము ప్రజాపక్షపాతి యని పేరొందెను. ముఖ్యముగ, పైన చెప్పిన నాలుగు జిల్లాల లోను ప్రజలు అతిపేదవారనిన్ని వారిపైన తాను పైవారి వత్తిడివల్ల చేచేతులా హెచ్చుశిస్తు విధించవలసివచ్చిన దనిన్ని విలపించినాడట. ప్రజల సౌఖ్యముకొరకై అతడు అనేకచోట్ల చింతలు, మామిళ్లు వగైరా తోపులను నాటించినాడు. వాటికి ఇప్పటికిని "మన్రోతోపు"లని పేరు. గుత్తిపట్టణములోని కొండ మీది దేవాలయమున కితడొక పెద్దగంగాళమును దానము చేసె నట. దాని నిప్పటికిని "మన్రోగంగాళ"మని పిలుతురు. ఈ రీతిగ దత్తమండలములలో ఇతనిపేరు ప్రతియింటను నేటి కిని స్మరింపబడుచున్నది. ఇతడు ప్రతిరైతుతోను నేరుగ పర్మ నెంటు సెటిల్‌మెంటు చేసుకోవలసిన దనిన్ని, జమీా పరియా లలో వలెనే, శేరీ పరియాలలో కూడ రైతు సర్కారుకు చెల్లించవలసిన శిస్తు మితముగను, శాశ్వతముగను, ఎన్నటికి మారనిదిగను నిర్ణయించవలె ననిన్ని ఎంతో పట్టుపట్టెను. కాని "శాశ్వతత్వం, మితత్వం" అనేమాటలు మినహా ఇతర అంశములను మాత్రము సర్కారువారు తమ రైతువారీ పద్ధ తిలో అవలంబించిరి.

అనగ, ఇతడు నిర్వచించిన "పర్మనెంటు రైతువారీ" పద్ధతిలో "పర్మనెంటు" అనే ప్రాణప్రదమైన పదమును తీసి

వేసి, మిగతా పట్టిదార్లను మాత్రము సర్కారువారు అవలంబించి రన్న మాట.

1820 సం||లో ఈ మన్రో సర్ థామస్ మన్రో, అనే పేరుతో మద్రాసుకు గవర్నర్ అయి పై సీమఅధికారి నిర్ణయించిన రీతిగ రైతువారీ పద్ధతిని 1820-27 సంవత్సరముల మధ్య మద్రాస్ రాజధానిలో పెక్కుచోట్ల అమలులో పెట్టెను. పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటుతో బంగాళా దేశములో కారన్ వాలీస్ పేరు ఎట్లు ప్రసిద్ధమయ్యెనో, అట్లే రైతువారీ సెటిల్ మెంటుతో మద్రాస్ రాజధానిలో మన్రో పేరు అట్లు ప్రఖ్యాతమయ్యెను. అతని శిలావిగ్రహము గుర్రముమీద నున్నట్లుగ నేటికిని మద్రాస్ మౌంటురోడ్డులో అతి గంభీరముగ, ఎత్తుగా కనబడుతూ వుంటుంది. ఇతడు, కర్నూలుజిల్లా పత్తికొండ అనే గ్రామంలో 1827 సం||లో కలరావల్ల చనిపోయెను. అతని సమాధి ఇప్పటికిని అక్కడ కనిపించును.

—♦ పర్మనెంటు రైతువారీ పద్ధతి ♦—

దాదాపు 1870 సంవత్సరంవరకు, రైతువారీ సెటిల్ మెంటు పర్మనెంటుగనే ఉండవలె నని, గవర్నమెంటువారు సంకల్పించినట్లు, వారు అప్పుడప్పుడు చేయుచు వచ్చిన ప్రకటనలను బట్టిన్నీ, వ్రాసిన వ్రాతలను బట్టిన్నీ, తెలియుచున్నది. గవర్నమెంటు రికార్డులను జాగ్రత్తగ పరిశీలించిన వారికి ఈ అంశము సుస్పష్టము కాగలదు.

ఆదిలో బారామహాల్ సేలం పరగణాలలో కర్నల్ రీడ్ ప్రజలకు బహిరంగముగ చెప్పి చేసిన ప్రకటనలోను, దరిమిలా

ఆ యా చోట్ల మన్రో చేసిన ప్రకటనలలోను, ఈ పర్మనెంటు సిద్ధాంతము ఘంటాపథముగ వెల్లడించబడెను. దత్తమండలముల సెటిల్ మెంటునుగూర్చి గవర్నమెంటుకు రిపోర్టు పంపిస్తూ అప్పటికి వున్న రేట్లలో నాలుగోవంతు తగ్గించి, దానిని శాశ్వతపు రేటుగ స్థిరపరచవలసిన దని మన్రో శిఫార్సు చేసెను. కాని, గవర్నమెంటువారు దీనికి అంగీకరించ లేదు. 1860 సం॥లో దేశములో కరువురాగా, దీనికి కారణము లేమిటో కనుక్కొడానికిగాను ఇండియా గవర్నమెంటువారు "కర్నల్ బెయిర్డు స్మిత్" అను సతనిని నియమించిరి. అతడు దేశమంతా తిరిగి విచారించి చెప్పినదేమిటంటే, "కరువులు రావడానికి ముఖ్యకారణములలో ఒకటి గవర్నమెంటు విధించే అతిభారపు శిస్తులే" అనిచెప్పెను. కాబట్టి పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు పద్ధతి యావత్తు ఇండియాకున్ను వర్తింపజేయవలె నని అతడు గట్టిగ వ్రాసెను. దీనిని గురించి మీ అభిప్రాయ మేమి టని ఇండియా గవర్నమెంటువారు మద్రాస్ గవర్నమెంటువారిని అడిగితే, 1862 సం॥ ఫిబ్రవరి, 8 వ తేదీగల తమ 241 నంబరు ఉత్తరములో వ్రాశేరున్నారు ?- మా రాజధానిలో అములులో నున్నది పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటే నన్నారు! *

ఈ అభిప్రాయమే 1818 సం॥ జనేవరి 5, తేదీగల రివిన్యూబోర్డు ప్రొసీడింగ్సులోనున్ను, 1855_56సం॥ తాలూకు అడ్మినిస్ట్రేషన్ రిపోర్టులోనున్ను, 1857 సం॥ జులై 15.వ. తేదిగల రివిన్యూబోర్డు ప్రొసీడింగ్సులోను, వెల్లడింపబడినది.

* "The leading characteristic of Ryotwari tenure is the permanancy of assessment"

దరిమిలా 1862 సం॥ జూలై 9 తేదీగల ఉత్తరువులో

సర్. చార్లస్ ఉడ్-పర్మ నెంటు రైతువారీ సెటిల్ మెంటునుగూర్చిన ప్రఖ్యాతి మైన ఉత్తరము.

సుప్రసిద్ధుడైన 'సర్ చార్లస్ ఉడ్' కూడ, పర్మనెంటు సిద్ధాంతమును అంగీకరించినాడు. *

పూర్తి అయిన శిస్తు మొత్తములో ఎక్కువచ్చేవరకు శిస్తును టెంపరరీగ సెటిల్ చేస్తూ, పూర్తిగా అంతే వచ్చిన పిమ్మట దానిని పర్మనెంటు చేయవలెనని ఆతడు చెప్పెను.

ఇట్లు చేసినందువల్ల, ప్రజలకు ప్రత్యేకముగా నెడ భ... ఏర్పడుటయేగాక, దేశసంపదయు, అభివృద్ధియై, ప్రజలు సంతో... ష్యానందముల పొందుదురని కూడ సర్ చార్లస్ ఉడ్ ఈ ఉత్త... రములో వ్రాసెను. ఈ పద్ధతివల్ల సర్కారుకు రివిన్యూనష్టము వస్తుందని చెప్పే ఆక్షేపణను అతడీ రీతిగ ఖండించెను.§

"భూమిని అంటిపెట్టుకొని యున్న రైతులకేగాక యావద్దేశానికి ఇంతటి లాభాలు వస్తూవుంటే, ఒకవే... ముందెప్పుడో రివిన్యూ నష్టము వస్తూందంటే, దానివ్వం...

* "......A full fair and equitable rent must be impos... on all lands under a temporary settlement" and that whe... ever this has been done, a permanent settlement of the r... venue might be made.

§ "Her Majesty's Government are of opinion that t... advantages which may reasonably be expected to accrue n... only to those immediately connected with the land but ... the community generally, are sufficiently great to just... them i. e. the Government in incurring the risk of so... prospective loss of land revenue in order to obtain the... (i. e; the advantages).

—S. Sundararaja Iyyer,
Land Tenures in the Madras Presidency P...

మరేమీ ఫరవాలేదు. ఇన్ని లాభాలముందర, ఆ వస్తుందను కొనే నష్ట మేమీ అంత గొప్పది కాదు. దానిని భరించడానికి గవర్నమెంటువారు సంసిద్ధముగానే ఉన్నారు అని సర్ చార్లెస్ ఉడ్ చెప్పిన ఇంగ్లీషు వాక్యాల సారాంశము.

ఈ మాటలు అమృతగుళికలనుటలో సందేహము లేదు. ఏ ప్రభుత్వముగాని ప్రజల సుఖమునే ముందుగ అన్నిటికంటె ఎక్కువ పాటింపవలయునుగాని, ఏనో రివిన్యూనష్టము వస్తుందని రూపాయి అణాలు పైసలు లెక్కపెట్టుకుంటూ కూర్చుండడం పెద్దబుద్ధిగల రాచకీయవేత్తలకు లక్షణముకాదు. ఇట్టి ఉత్తమ ప్రజాపరిపాలనాధర్మమును నిర్వచించిన సర్ చార్లెస్ ఉడ్ నిజముగ అభినందనీయుడు కాని క్రియలో ఇతని వాక్యము నెగ్గకపోవుట శోచనీయము. ఎంత మంచి ధర్మసూత్రము లైనను క్రియాలో మన్నచేసే లక్షణము రాజ్యాంగయంత్రమునం దేర్పడుట భారతదేశదౌర్భాగ్య మనక తప్పదు.

దేశములో నున్న భూమినంతను ఈ దిగువరీతిని 3 తరగతులుగ విభజింపవలసినదని సర్ చార్లెస్ ఉడ్ చెప్పెను. ఎట్లనగ (1) వ్యవసాయము హీనస్థితిలో వున్న జిల్లాలు, (2) వ్యవసాయము బాగా వృద్ధిలోనుండి జలాధారములు వగైరా సంపదుత్పత్తిసాధనములు పూరాగా పెంపొందియున్న జిల్లాలు, (3) వ్యవసాయము ఒకమాదిరిగా ఉండి సంపదుత్పత్తి సాధనములు ఇంకను పెంపొందవలసియున్న జిల్లాలు.

వీటిలో రెండవ తరగతి జిల్లాలలో పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు తక్షణమే ప్రవేశపెట్టవలసిన దని అతడు చెప్పెను.

మొదటిదానితో వద్దనెను. ఇక మూడవతరగతి జిల్లాలలో గల వరియాలలో నూటికి 80 యకరాలుగనుక సాగుబడి క్రిందికి వచ్చియుంటే, అట్టివాటిలో కూడ తక్షణమే పర్మనెంటు సెటిల్‌మెంటు చేయడానికి ఆక్షేపణ ఏమిన్నీ లేదని ఇతడు చెప్పెను.

ఈ పర్మనెంటు సిద్ధాంతమును సర్ చార్లెస్ ఉడ్డేగాక ఎరల్ డి గ్రే, రిప్పన్, నార్తుకోట్ వగైరా ఇండియా మంత్రులును, తదితరులునుకూడ ఎన్నియో పర్యాయములు ధ్రువ పరచి యున్నారు.

నార్తుకోట్ వ్రాసిన దేమనగ :—

"రైతులు బ్రిటిష్ గవర్నమెంటుకు అండగ అంటి పెట్టుకొని ఉంటారనుకొన్నప్పుడు ముందెప్పుడో రాబోతుం దనుకునే రివిన్యూను వదలుకోడానికి గవర్నమెంటువారి కేమీ ఆక్షేపణలేదు. అది వారి కొక లెక్క కాదు" అని ఇత డనెను.*

ఇంతమంది మంత్రులు ఇన్నిరీతులుగ చెప్పిన నీతు లన్నియు క్రియలో బూతులయ్యెను. తీరా సెటిల్‌మెంటు డిపార్టుమెంటువారు కష్టపడి కొన్ని ప్రాంతాలలో శిస్తురేట్లను నిర్ణయించి, ఈ రేట్లను పర్మనెంటుగ ప్రకటన చేయవలసినదని కోరితే, అప్పుడు అనగ 1869 సం॥లో ఇండియా మంత్రిగనున్న మహానుభావుడు "వల్లకాదు" పొమ్మనెను. "గవర్నమెంటుకు

---

* "Sir Stafford Northcote wrote that Her Majesty's Government who prepared to sacrifice the prospect of an increase in land revenue "in consideration of the great importance of connecting the interests of the proprietors of the land with the stability of the British Government"

— Sundararaja Iyyar, p. 155.

ముందుముందు రాబోయే రెవిన్యూలో వదలుకుంటామా? దీనికెంతమాత్రం సబబు లేదు. పోపొమ్మ"ని ఆత డెగురగొట్టెను. ఇదివరకు చెప్పుచూ వచ్చిన మాటలన్నీ ఏమయిపోయినయో!! అవి అన్నీ గంగలో కాదు, లండన్ ప్రక్క ప్రవహించే తేమ్సు మురికి కాల్వలలో కలిసిపోయినవి. అప్పటినుండి, పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు మాట ఎత్తినవాడే లేడు. ఆఖరుకు 1883 సం॥ మార్చి 28 తేదీగల తన 24 వ ఉత్తరములో సీమ మంత్రి ఇట్లని వ్రాసెను.

"1862 సం॥లో నిర్వచించిన సిద్ధాంతమును (అనగ, పర్మనెంటు ల్యాండురెవిన్యూ సిద్ధాంతమును) మనము వదలుకొన్నట్లు ఈ రోజుననే బహిరంగముగ తిలోదకములు వదలవలసినది.*

పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు అనేది 1869 సం॥లోనే చచ్చిపోయినప్పటికి, దానికి లాంఛనముగ చేయవలసిన అపరకర్మను ఇండియామంత్రి 1883 సం॥వరకు ఏల ఆపియుంచెనో! ఆ నాటితో (1883 సం॥ మార్చి 28 తో) పర్మనెంటు సెటిల్ మెంటు శాశ్వతముగ భూస్థాపన అయిపోయినది.

—రైతువారీపద్ధతి (ఇప్పుడున్నట్లు)—

మన్రో నిర్వచించిన "పర్మనెంటు రైతువారీ సెటిల్ మెంటు"లో గల "పర్మనెంటు" అనే పదాన్ని తీసివేసి, 30 ఏండ్లకొకసారి భూమిశిస్తును ఏవో మిషలచేత హెచ్చిస్తూ వుండ

*"The policy laid down in 1862 should now be formally abandoned".

కానికిగాను, మద్రాస్ గవర్నమెంటువారు ఏర్పరుచుకొన్న రైతువారీపద్ధతి ఎట్టిదో ఇచ్చట క్లుప్తముగ వర్ణించెదను.

1855 సం॥లో సెటిల్‌మెంటు డిపార్టుమెంటు ఏర్పరచి నప్పుడు ల్యాండురివిన్యూ భూమిపంట మొత్తములో నూటికి ముప్పదియైదవంతు వుండవలెనని మద్రాస్ గవర్నమెంటు వారు సూచించిరి. కాని, ఇందుకు సీమడైరెక్టర్లు ఒప్పుకో లేదు. ల్యాండురివిన్యూ మొత్తపుపంటలోగాక, నికరపు పంటలో భాగముగ వుండవలెననిన్ని, అది నికరపుపంటలో సగముగ ఉండవలెననిన్ని వారు నిశ్చయించిరి.

దీనికే "నికరపు పంటలో సగము సిద్ధాంతము" అని పేరు వచ్చెను. ఇది క్రియలో ఎట్లు జరిగెనో చూతము.

"Half - net Principle"
"నికరపు పంటలో సగం సిద్ధాంతం"

ఈ దిగువ చెప్పబోవు ప్రయోగము లన్నియు గవర్నమెంటువారు సెటిల్‌మెంటు డిపార్టుమెంటువారికి బోధపరచిన సలహాల ప్రకారము గావింపబడెను.

1. నేలమీద ప్రయోగములు (Soil Experiments)

(1, అక్కడక్కడ భూమిలో కొన్నిచోట్ల కొద్దిగ మచ్చుకు మట్టితీసి, వండి కొన్ని రసాయనిక, భౌతిక ప్రయోగ ములద్వారా ఆ మట్టిలో అంతర్గతమై యున్న లోహములు, ఉప్పులు, ఇతర రసాయనిక భౌతిక పదార్థములయు పాళ్లను, లక్షణములను గమనించి ఆ యా నేలలయొక్క మెరుగు తరు గులనుబట్టి వాటిని కొన్ని "ప్రధానతరగతులు"గ విభజించిరి.

Main "Classes" తరగతులు

ఈ ప్రకారము మద్రాసు నేలలలో 14 ప్రధాన తరగతులు గలవని సెటిల్‌మెంటు డిపార్టు మెంటువారు కనిపెట్టిరి.

(2) ఒక్కొక్క తరగతినేల మరల 3, లేక 5 "రకములుగ" అంతర్భాగములు చేయబడెను. నేలల పైపొరల లోను, లోపల పొరలలోను గల సారాసారము లనుబట్టి ఈ "రకములు" నిర్ణయింపబడెను. ఇట్టి రకములు రాజధాని మొత్తముమీద 66 కనిపెట్ట బడెను. నీటిసాగులో నున్న భూములుగాని, లేని భూములు గాని అన్నీ ఈ 66 రకములలో ఇముడ్చబడెను.

66 "Sorts" రకములు

(3) అయితే నీటిసాగు క్రింద వున్న భూములన్నియు వాటితాలూకు నీటివసరులయొక్క వెసులుబాట్లను బట్టి మరల కొన్ని "గ్రూపులుగ" ఏర్పరచబడెను.

"గ్రూపులు"

II. పంటమీద ప్రయోగములు (Crop Experiments)

ఇంతవరకు నేలమీద చేయబడిన ప్రయోగములగూర్చి చెప్పితిమి. ఇక పంటమీద చేయబడిన ప్రయోగముల జాతము.

(4) "నేలలో పంట ఎంత పండుతుందో" అని కను క్కోవడం తరువాత చేసినపని. నీటిసాగు నేలలో ఎంత పండు చున్నదీ, నీటిసాగులేని మెట్టపొలాలలో ఎంత పండుచున్నదీ ఆరాగా కనుక్కోబడినది. ఇందు నిమిత్తమై మెట్టభూములలో ఆ యా ప్రాంతము లలో మామూలుగ పండే ఒక దినుసుపంటనున్ను, పల్లపు భూములలో మామూలుగపండే వరిపంటనున్ను, ప్రమా

సగటుపంట నిర్ణయము

ణంగా తీసికొని ఇవి ఒక్కొక్క "రకం" నేలలో సగటున ఎంతెంత పండుతవో కొన్ని సంవత్సరాలపాటు జాగ్రత్తగ సెటిల్‌మెంటు ఉద్యోగస్థులు స్వయంగా పండించి తనిఖీచేసి చూచి నిర్ణయింతురు.

(5) అసాధారణ మగు అతివృష్టి, అనావృష్టి దోషముల కున్ను, ఏకారణంచేతనైనా చేలమధ్య అక్కడక్కడ మొక్క మొలవక పండని చెక్కలకున్ను కొంత మినహాయించే తలంపుతో పైనచెప్పిన రీతిగ తేల్చిన సగటుపంటలో నూటికి 15 మొదలు 25 వరకు తీసివేయుదురు. ఇట్లు తీసివేయగా మిగిలినదే నికరపుపంట.

అతివృష్టి అనావృష్టి వగైరా దోషాలకు నూటికి 15, 20 మినహాయింపు

III. ధాన్యాన్ని రొఖ్ఖంలోకి మార్చడం ఎలా ? (Commutation)

ఈ విధముగ తేల్చబడిన నికరపు పంటకు, ఇక రొఖ్ఖపు విలువ కట్టడం ఎలాగో చూతము. కరవు సంవత్సరాలు మినహా, గత 20 సంవత్సరాలలో ధాన్యాదుల ధరలు ఎట్లున్నవో చూతురు. ఈ ధరలో బండ్ల కిరాయి, వర్తకుని లాభముల క్రింద నూటికి 8 మొదలు 20 వరకు తీసివేయుదురు. మిగతాది రైతుకు వచ్చే ధరగ నిర్ణయించబడును. ధాన్యాన్ని రొఖ్ఖంలోకి మార్చడానికి ఈ ధరయే మారకపు రేటుగ అంగీకరింపబడును.

మారకపు రేటు కమ్యూటేషన్ రేటు నిర్ణయం

(7) ఈ మారకపు రేటు ప్రకారము, పైన 5. వ. పేరాలో చెప్పిన నికరపుపంట ధాన్యమును రొఖ్ఖములోకి మార్తురు.

ధాన్యాన్ని రొఖ్ఖంలోకి మార్చడం

IV. వ్యవసాయపు ఖర్చుల మినహాయింపు

(8) ఇట్లు మార్చబడిన రొఖ్ఖములోనుండి, ఇంకను రైతుకగు వ్యవసాయపు ఖర్చులు తీసివేయవలసివున్నవి. ఇది చాల ప్రధానమైన విషయము. దీనిని నిర్ణయించ డానికి ఖచ్చితమగు సూత్రములు లేవు. అంతయు సెటిల్‌మెంటు డిపార్టుమెంటు ఉద్యోగుల ఊహా మీాద ఆధారపడియున్నది. వీరు అక్కడక్కడ రైతులను, ఇతర పెద్ద మనుష్యులను వాకబుచేసి ఈ అంకె తేల్చవలసి వుంటుంది. ఇట్టి గాలివాకబు తప్ప, దీనికి వేరే ప్రమాణా లేవిన్నీ లేవు. ఇట్లు వాకబువల్ల తెలిసికొన్న ఏదో మొత్తమును వారు, పైనచెప్పిన రొఖ్ఖపు విలువలో నుండి మినహా యింతురు.

వ్యవసాయపు ఖర్చులు - గాలి వాకబులు

V. నికరాదాయము - అందులో సగం సర్కారుకు.

(9) ఇట్లు మినహాయింపగ మిగిలేదే, రైతుకు సదరు భూమిపై నికరాదాయముగ ఎంచబడుచున్నది. ప్రతిరకము నేలమీాద ఇట్టి ప్రయోగములద్వారా నికరాదాయము సెటిల్‌మెంటు డిపార్టుమెంటు వారివల్ల తేల్చబడినది.

నికరాదాయము

(10) ఇట్టి నికరాదాయములో సగము ఆ నేలమీాద సర్కారుకు చెందవలసిన పన్నుగ (శిస్తుగ) నిర్ణయింపబడెను.

నికరంలో సగం గవర్నమెంటు శిస్తు

VI. గ్రామముల గ్రూపింగ్

(11) పై చెప్పబడిన లెక్కలలో ఇంకను ఒకటి రెండు సర్దుబాట్లు చేయవలసియున్నది.

(a) ఎట్లనగ, ఒక జిల్లాలో అన్ని తాలూకాలలోను, అన్ని గ్రామాలలోను ఒకటే ధాన్యపు రేటు ఉండకపోవచ్చును. ఆయా గ్రామాలకు గల రోడ్లు, కాల్వలు వగైరా రాకపోకల సౌకర్యాలనుబట్టిన్ని, మార్కెట్టులయు, ఫ్యాక్టరీలయు, దూరము దగ్గరలను బట్టిన్ని, ఒక గ్రామములోని రేటు ఇంకొక గ్రామములో ఉండక పోవచ్చును. ఇట్టి సందర్భములో జిల్లా కంతకు ఒకటే ధాన్యపు రేటు లెక్కగ తీసికొనుట సరికాదు.

(b) ఇదిగాక రెండు ప్రదేశములలో వున్న నేల ఒకే "రకముది" అయినప్పటికి, ఆ ప్రదేశముయొక్క చుట్టుపట్టుల స్థితిగతులనుబట్టి, పండేపంట మొత్తములలోకూడ తేడా వుండవచ్చును.

ఉదాహరణ:- ఒకరకము రేగడినేల ఉప్పునీరు తగిలే సముద్రపు టంచున వుండవచ్చును. లేదా తీపినీరు తగిలే ఏటి ఒడ్డున ఉండవచ్చును. లేదా, చట్టుకొనిపోయిన కొండదరిని ఉండవచ్చును. ఈ మూడుచోట్ల వుండేనేల ఒకేరకపు రేగడ నేల అయినప్పటికి, ఈ మూడుచోట్ల ఒకే మొత్తము పంట పండుతుం దని గట్టిగ చెప్పడానికి వీలులేదు. సముద్రం, ఏరు, కొండ, వగైరా స్థానిక ఆవరణలను బట్టి, పంటమొత్తం తేడా లుండవచ్చును.

కాబట్టి ఈ (ఏ) (బి) పేరాలలోగల సందర్భాలను పరిచేయడానికిగాను, గ్రామాలను ఆ యా స్థానికపరిస్థితులను ఆవరణలనుబట్టి, కొన్నికొన్ని గ్రూపులుగ ఏర్పరచిరి. ఒక్కొక్క గ్రూపుయొక్క స్థితిగతులనుబట్టి, పంటయొక్క రొఖ్ఖపు విలువను కొంత హెచ్చించుటయో, తగ్గించుటయో జరుగుచుండును. ఇదియు క్రియలో కేవలము ఊహాలమీదను, అంచనాలమీదను ఉంటుందని వేరుగ చెప్పనక్కర లేదు.

—♦ రీ-సెటిల్‌మెంట్లు ♦—

పైన తప్సీలుగ వర్ణించిన "నికరపుపంటలో సగము" అనే సిద్ధాంతప్రకారము మదరాసు రాజధానిలో 1860 సంవత్సర ప్రాంతమున ఆ యా జిల్లాలలో మొట్టమొదట సెటిల్‌మెంటు చేయబడెను. ఆ మొదటి సెటిల్‌మెంటునాడు ఆ యా రకపు భూములకు శిస్తు రేట్లు నిర్ణయింపబడెను. అవే రేట్లు సాధారణముగ వాడబడుచున్నవి. అయితే, అప్పటి తరము రేట్లు శాశ్వతముగ నిలుప ఉద్దేశింపబడినవా? లేక, తమ ఇష్టము వచ్చినప్పుడు ఇష్టమువచ్చినట్లుగ గవర్నమెంటుచే హెచ్చింప నుద్దేశింప బడినవా? ఒక వేళ, అట్లు హెచ్చించుటకే ఉద్దేశింపబడియుంటే, ఏ కారణములచేత హెచ్చింపతగును? ఈ ప్రశ్నల కిప్పుడు మనము సమాధానము చెప్పకోవలసి యున్నది. ఈ సమాధానము కొంతవరకు ఈ అధ్యాయము లోనే లోగడ చెప్పియుంటిమి. 1870 సం॥ వరకుగల గవర్నమెంటు రికార్డులనుబట్టి చూస్తే మొదట చేయబడిన ఈ రైతువారీ సెటిల్‌మెంటురేట్లు శాశ్వతముగనే వుండవలెనని,

వానిని ఏ కారణంచేతగాని, హెచ్చింపరా దనిన్నీ, గవర్నమెంటువారి సంకల్పమైనట్లు తెలియుగలదు. కాని, 1769-70 సంవత్సరము నాటికి సీమడైరెక్టర్ల అభిప్రాయములు పూర్తిగ మారిపోయెను. ఆ కాలమున అనేక కారణములచే, ప్రపంచములో ధాన్యాదుల ధరలు హెచ్చనారంభించెను. దీనినిచూచి కంపెనీవారికి నోరుఊరెను. "అరెరే, మనం పొరపడ్డామురా, ధాన్యాదుల ధరలు హెచ్చుతూవుంటే, ఆ లాభాన్ని మనం పొందకుండ రైతుకు వదలిపెట్టివేయడ మేమి"టను చువ్వనాతితనము కంపెనీయజమానులకు కలిగెను. అందుచే వారు, లోగడ చెప్పిన పర్మనెంటుసిద్ధాంతాల నన్నిటిని చల్లచల్లగ జారవిడువసాగిరి. ఇకమీదట ఎక్కడాగాని పర్మనెంటు సెటిల్మెం టనే మాట ఎత్తవద్దని వారు ఇండియాలో నున్న తమ యావన్మంది తాబేదారుల యొక్కయు నోళ్ళను గట్టిగ నొక్కిరి. సెటిల్మెంటులు పర్మనెంటుగ కాకుండ, 30 ఏండ్ల కొకసారి (పంజాబు. మధ్యపరగణాలు వగైరా కొన్ని ప్రాంతాలలో 20 ఏండ్లకొకసారికూడ) మారుస్తూ వుండవలసినదనివారు ఇండియాకు హుకుము లంపిరి. ఆ ప్రకారమే మన మద్రాస్ రాజధానిలో 30 ఏండ్ల కొకసారి "రీ-సెటిల్మెంటు" అను పేరుతో ప్రతిజిల్లాలోను గవర్నమెంటు శిస్తులను హెచ్చింపసాగిరి. ఈ రీతిగ ఇప్పటికి 1866,1896,1926 సంవత్సరాలలో మూడుపర్యాయములు మన జిల్లాలలో "రీ-సెటిల్మెంటు" జరిగెను. ప్రతిపర్యాయము శిస్తులు వెనుకటికంటె హెచ్చించడమేగాని తగ్గించడంలేదు. ఇందువల్ల "రీ - సెటిల్ మెంటు" అంటే, శిస్తులు హెచ్చించడ మనేమాట రూఢమై పోయినది.

—♦ ఏ మిషలచే రీ-సెటిల్‌మెంట్లు చేయబడుచున్నవి ♦—

ఏ కారణములచేత ఈ శిస్తు హెచ్చింపులు ప్రతి రీ-సెటిల్‌మెంటులోను జరుగుచున్నవో కొంత చూతము. వీనిలో ప్రధానమైనవి నాలుగు - అవేవనగ:—

* 1. నేలల సారాసారముల పునర్విభజన.

2. నీటివసరుల పునర్విభజన.

3. పంటదినుసుల మార్కెటురేట్ల హెచ్చుదలలు.

4. ఇతరుల కృషివల్ల రైతుకు తేరగా వచ్చే లాభాలు.

వీటిలో ఒక్కొక్కదానిని గురించి క్లుప్తముగ తెలిసికొందాము:

(1) నేలలను, ముప్పదేండ్ల కొకసారి, సారాసారములను బట్టి తిరిగి విభజించి లోగడ దిగువ తరగతిలో నున్న వాటిని, ఇప్పుడు పై తరగతిలో వేసి, తద్వారా హెచ్చుశిస్తు పుచ్చుకొనుట.

(2) గత ముప్పదేండ్లలో జరిగినవని చెప్పబడిన నీటి వసరుల హెచ్చుదలలను, అభివృద్ధులను బట్టి, భూములను దిగువ తరగతులలోనుండి ఎగువ తరగతులలో వేసి, తద్వారా హెచ్చుశిస్తు విధించుట.

(3) ధాన్యాదుల ధరలు ముప్పదేండ్లకంటె ఇప్పుడు

---

* 1. Re-classification of soils. 2. Re-classification of irrigation sources. 3. Rise of price levels, 4. Un-earned increments.

పెరిగిన పని కారణంచేత, రొక్కపు మారకపు రేటును పెంచి ఉద్యోగాల శిస్తును హెచ్చించుట.

(4) సాంకస్బాకేంద్రనాళికలకు ఇప్పుడు రైళ్లు, మోటార్లు, మార్కెట్లు, వగైరా రాకపోక సౌకర్యాలు, సరుకు విడుదల సౌకర్యాలు గవర్నమెంటుచే కల్పింపబడి రైతు పండించే పంటకు ఎక్కువ ధరలను రాబట్టి రైతులు సిల్కులు, రిస్టు వాచీలు, వేసుకొని దర్జాగా మోటారుకారులలో తిరుగుతూ, కాఫీహోటళ్ళలో మెక్కుతూ, సినిమాలవెంట పరుగులెత్తుతూ వుండే నవనాగరికులను చేయడానికి గవర్నమెంటు కృషిచేసింది కాబట్టిన్నీ, ఇట్టి లాభాలు రైతుకృషివల్లగాక కేవలం సర్కారు కృషివల్లనే రైతుకు కలిగినవి కాబట్టిన్నీ, ఈ లాభంలో భాగం సర్కారుకు రావాలనే మిషమీద కూడ ప్రతి రీసెటిల్ మెంటులోను భూమిశిస్తు ఎగబాకుపబడుచున్నది. రైతుకృషివల్ల కాకుండా ఇతరుల కృషివల్ల రైతుకు తేరగావచ్చే ఇట్టిలాభానికి (అన్-ఎర్నడ్ ఇంక్రిమెంటు) అంటారు. ఉదాహరణ:—

ఒకరైతుభూమి గుడివాడ సమీపములో వుంది. కొన్నాళ్ళకు రైలు వచ్చినది, మోటార్లు వచ్చినవి, ఆఫీసులు పెరిగినవి. గుడివాడ జనసాంఖ్య హెచ్చింది. ఊరుపెరిగి మ్యునిసిపాలిటీ ఏర్పడింది. ఊరును ఆనుకొనియున్న సదరు రైతుభూమికి మంచిధర వచ్చింది. వెనుక య 1కి రు 200 లు కూడ అడగనివారు ఇప్పుడు ఇండ్లనివేశమునకు పనికివస్తుందనే తలంపుతో య 1కి రు 2000/- లు కూడ అడుగుతున్నారు. ఈ హెచ్చుదల ఎట్లావచ్చినది? దీనికి రైతు ఏమికృషి చేశాడు? ఏమీ చెయ్యలేదు. తాను "కష్టపడకుండ" ఇంట్లోకూర్చుంటే

ఈ పెంపుదల డానంతట అదివచ్చి అతనిమీద పడింది. ఈ సంపాదన నిజంగా అతడు సంపాదించినదికాదు. అందుకనే దానికి "అన్-ఎర్న్‌డు ఇన్‌క్రిమెంటు" అనగ "తాను సంపాదించని పెంపుదల" అని పేరుపెట్టారు. ఈరీతిగ తేరగవచ్చిన లాభంలో సర్కారువారికేల భాగంకోరకూడదు, అని వారివాదన. మేము రైళ్లు వెయ్యబట్టిగదా, రోడ్లు వెయ్యబట్టిగదా, మ్యునిసిపాలిటీ చెయ్యబట్టిగదా, నీ భూమి కింత ధరవచ్చింది. ఇదంతా మా కృషియే కాబట్టి నీకు వచ్చిన లాభంలో మాకుకూడ భాగంపెట్టు అంటారు గవర్నమెంటువారు. ఇది సాధారణంగా మ్యునిసిపల్ ఏరియాలకు వర్తిస్తుందిగాని ఈ కారణంచేత మొత్తం జిల్లాలన్నిటిమీద శిస్తు హెచ్చింపుచేయడానికి ఈ వాదన వర్తింపదని ముందు మనం తెలుసుకో గలము.

ల్యాండు రివిన్యూ పాలసీ

ఈ నాలుగు కారణాలచేత ముప్పదేండ్ల కొకసారి రీసెటిల్‌మెంటు అనే పేరుతో భూమిశిస్తును హెచ్చించుట సబబుకాదని ఖండిస్తూ ఇకముందు భూమి శిస్తు విధానము ఎట్లా వుండాలో తెలిసి కొందాము.

ఇకముందు అవలంబింపవలసిన రివిన్యూ విధానము.

(Future Land Revenue policy)

రీ-సెటిల్‌మెంటులు జరిగేవిధానము మిక్కిలి వింతగ నున్నది. భూమిశిస్తును విధించుటగాని, ఇట్లు ముప్పదేండ్ల కొక సారి హెచ్చించుటలోగాని, ఇంతవరకు ప్రజలకుగాని, వారి ప్రతినిధులకుగాని, ఎట్టి జోక్యము లేకుండ జేసిరి. సర్కారు

వారు ఎవరో కర్ర ఐ. సి. యస్. ఆఫీసరును దేశంమీదికి పంపించి ఒక "రీ-సెటిల్‌మెంటు రిపోర్టు" వ్రాసుకు రమ్మనడం, అతడేదో తోచిన ముక్కలు - తెలిసీ తెలియక వ్రాయడం, ఆ వ్రాత ప్రకారం సర్కారువారు "ఇంత అదనపు పన్ను విధించా"మని ఉత్తర్వులు జారీ చేయడం, దానిలో రైతుల వ్రాత బయటపడడం జరుగుతూవచ్చినది. ప్రజల మొరలు వినే దిక్కు లేదు. స్వతంత్రములగు కోర్టులు లేవు. సర్కారుకు ఎప్పు డెంత డబ్బు కావలసివచ్చినా "ఎదురుగుండా ఉన్నవాడు పెండ్లికొడుకు" అన్నట్టు ఆ భారమునంతా భూమిమీద తీసి కొనివచ్చి వేయడమే ఆచారముగనున్నది. ఇంగ్లండులో భూమి యావత్తు రాజుదేననిన్నీ, రైతులు చెల్లించేది "అద్దె" అనిన్నీ మొదలైన అనేకతరహా సిద్ధాంతాలు ఇంగ్లీషు గవర్నమెంటు వారు తెలిసీ తెలియక మన ఇండియాలోకి కూడ దిగుమతి చేశారనే సంగతి ఇదివరకే చెప్పియుంటిమి. మూలసిద్ధాంతము లోనే గల ఇట్టిలోపముకూడ ఇకముందు ఖచితముగ సవరణ కావలసియున్నది.

(1) భూమిమీద భారమును తగ్గించుట :— ప్రజాజీవి తానికి మన దేశంలో భూమి ఆధారము. జీవనాధారమైన ఇట్టి భూమిపై, లోగడ ప్రభుత్వమువారు పన్నుల బరువుల నన్ని టిని మోపిరి. ప్రజలకు సౌఖ్యము కలుగవలెనంటే, ముందుగ ఈ భూమిమీద భారమును తగ్గించి, దానిని ఇతరత్ర సర్దు బాటు చేయవలెను. దీనిని మనస్సులో పెట్టుకొనియే మనము ఏ సూచననుగాని చేయవలెను.

(2) పన్నా? అద్దెయా? :—భూమిహక్కు రైతు

దనిన్నీ, సర్కారుకు రాజ్య నిర్వహణానికై శిస్తు వసూలు హక్కు మాత్రమే కల దనిన్నీ, రైతు చెల్లించునది పన్నేగాని, అద్దెకాదనిన్నీ, సుస్పష్టముగ ఒక చట్టముద్వారా ప్రకటించ వలెను. నిర్ణీతమగు శిస్తు చెల్లించు చున్నంతకాలము అతనిని భూమినుండి తొలగింప వీలులేదనిన్నీ ప్రకటించవలెను.

(3) శిస్తు విధానము చట్టబద్ధము చేయవలెను:— భూమిశిస్తుయొక్క విధానమునుగాని, రేటునుగాని నిర్ణయించు టకు శాసనసభకే అధికారముగాని, గవర్నమెంటుకు నిరంకుశ మగు హక్కు లేదనిన్నీ ప్రకటించవలెను. ఇందు నిమిత్తమై శాసనసభద్వారా ఒక చట్టమును చేయవలెను. ఈ చట్టములో పైనచెప్పిన ప్రకటనలున్ను, ఇక ఈ దిగువ చెప్పబోవు అంశ ములున్ను పొందుపరుపవలెను.

(4) భూమిశిస్తువిషయమై సర్కారుకు, రైతుకు వచ్చు తగాదాలపై సివిల్ కోర్టులకుగాక, రివిన్యూకోర్టులకుగాని, లేక ప్రత్యేకముగ నియమింపబడు ల్యాండుకోర్టులకుగాని అధి కార ముండవలెను. ఇచ్చటి ప్రొసీజరు సమ్మరీగా నుండవలెను. ఇందుకు ప్రత్యేకపు నిబంధనలు చేయబడవలెను.

(5) ముప్పదియేండ్ల కొకసారి రీసెటిల్‌మెంటు చేయు పద్ధతి మానివేయవలెను.

(6) మద్రాస్ రాజధానిలో మొదటి సెటిల్‌మెంటు 1860 సం॥లో జరిగినది. అప్పుడు "నికరపు పంటలో సగము" అనే సిద్ధాంతంమీద భూసారముయొక్క స్వభావాన్నిబట్టి రేట్లు నిర్ణయించబడెను. ఆనాటి రేట్లు శాశ్వతంగా ఉండవలె ననిన్నీ, వానిని ఏ కారణంచేతగాని హెచ్చించరాదనిన్నీ,

అప్పుడు మదరాసు గవర్నమెంటుచే అంగీకరించబడెను. కాబట్టి, మన మిప్పుడా రేట్లనే అంగీకరిస్తూ, దరిమిలా ఏవో సాకులచే చేయబడిన పెంపుదలల నన్నిటినీ కొట్టివేయవలెను. ఇకముందు దీ రేట్లు పెంచవలెనంటే, లేక తగ్గించవలెనంటే ప్రజా ప్రతినిధులతో కూడిన శాసనసభకే తప్ప, ఇంకెవరికీ అధికారము ఉండరాదు.

(7) నేల తరగతుల పునర్విభజన:—30 ఏండ్లక్రిందట ఒక భూమి చవుడుగ వున్నదనిన్నీ, ఇప్పుడు చవుడుపోయి అది మంచి సారవంతమైన దనిన్నీ, కాబట్టి దానిమీద ఇప్పుడు హెచ్చురేటు విధించవలె ననిన్నీ, ఇంతవరకు సెటిల్మెంటు వారు చెప్పుచుండిరి. కాని, దీని కొక అభ్యంతరము కలదు. "రైతు స్వయముగ చేసుకొన్న అభివృద్ధిమీద పన్ను విధింపరా"దను సిద్ధాంతము ఎల్లరిచే అంగీకరింపబడినదే. ముప్పది ఏండ్లక్రింద చవుడుగా నున్న భూమి ఇప్పుడు సారవంతమైనది. ఎట్లయినది? రైతు పెంటగట్టి బాగుచేసుకొన్నందువల్లనే గద! ఒకవేళ సర్కారువారి తీపినీరు పారినందువల్ల బాగుపడినదని చెప్పవచ్చును. అయితే, ఆ నీరు సర్కారువారు ఉచితముగ ఇవ్వలేదు గద! రైతు డబ్బుపెట్టి ఎరువులు కొనుక్కున్నట్లే, నీటినిన్ని కొనుక్కున్నాడు. కాబట్టి అదియు రైతు స్వయముగ చేసుకొన్న అభివృద్ధియే. కాబట్టి, ఏ విధం చేతచూచినా, భూమి బాగుపడడానికి రైతుయొక్క స్వయం కృషియేగాని, ఇంకొకటి కారణంకాదు. అందువల్ల భూమి నేడు వెనుకటికంటె సారవంతమైన దనే కారణంచేత నేడు హెచ్చు శిస్తు విధింపరాదు. ఈ సిద్ధాంతమునుకూడ రివిన్యూ

చట్టములో బొందుపరుపవలెను. 1860 సం॥లో ఒక్కొక్క తరగతికి లేక తరముకు ఒక్కొక్క రేటు నిర్ణయింపబడెను. ఒక భూమి ఇప్పుడు ఎక్కువ తరగతిభూమిగ మారిననూ,—(అది రైతు స్వయంకృషివల్ల మారింది కాబట్టి)— దానిమీద హెచ్చు తరగతి రేటు విధింపరాదు. వెనుక 1860 నాడు మెట్టగ నుండి నేడు వల్లమైతే, దానిమీద ఇప్పుడు వల్లపురేటు మాత్రం విధించవచ్చును; అంతే. ముప్పదేండ్ల కొకసారి భూమి తరగతులను మార్చరాదనిన్నీ, అందువల్ల రైతుయొక్క స్వయంకృషిని భంగపుచ్చ నట్లగు ననిన్నీ, 1860 సం॥ నాడే సిద్ధాంతరీత్యా నిర్వచించబడెను. కాని క్రియలో ఇది శూన్యము చేయబడుట ఆశ్చర్యము! ఆనాడే నిర్వచించబడిన ఈ మంచి సిద్ధాంతమును మన మిప్పుడవలంబించి, దానినికూడ చట్టబద్ధము చేయవలెను.

(8) జలాధారముల పునర్విభజన:— ఆనకట్టలుకట్టి, చేలకు నీరు సప్లయిచేయడం సాగించినతరువాత, నీటితూములను పెంపుజేసినా మనియో, లెవెలులు హెచ్చించినా మనియో, తగ్గించినామనియో, మురుగునీరు పోవడానికి వసరుల నేర్పరచినా మనియో ఏవోవంకజెప్పి, భూములపై పన్నును 30 ఏండ్ల కొకసారి హెచ్చుచేయుచున్నారు. దీనికిని సబబు కనిపించదు. ఏల ననగా, కావలసిననీరును కావలసిన కాలములో సప్లయి చేయుట సర్కారు విధి. అట్లు సప్లయి చేసినప్పుడే సర్కారు రైతునుండి నిర్ణీత మగు నీటిపన్నును వసూలుచేయుటకు అధికారమేర్పడును. అట్టి నీరును సర్కారువారు పెద్దతూములలో నుండి యిచ్చిన నేమి? చిన్నతూములోనుండి ఇచ్చిననేమి? లేక

ఎత్తు ఛానల్ ద్వారా ఇచ్చిననేమి, తగ్గుచానల్ ద్వారా ఇచ్చిన నేమి? ఈ ఏర్పాట్లతో రైతు కేమి నిమిత్తము? అట్లు తగు ఏర్పాట్లు చేయనియెడల, తగునీరు తగుకాలములో సప్లయి చేయనియెడల, రైతునుండి నీటిపన్ను అడగడానికే సర్కారుకు హక్కు వుండదు. లేదా నీటిపన్ను రిమిషన్ ఇవ్వవలసిన స్థితి యైనా ఏర్పడును. అంతేకాని, "పెద్ద తూముల్లోనుండి సప్లయి చేశాను కాబట్టి, పెద్దరేటు ఇ"మ్మని సర్కారు ఎట్లడుగగలదు? సర్కారువారు పెద్దతూములు కట్టిస్తే ఇంకా ఎక్కువ భూము లకు నీరు సప్లయి చేయడానికి, తద్వారా ఎక్కువ నీటిపన్ను వసూలు చేసుకోడానికి వారు ఏర్పాటుచేసుకొన్నట్లే అవుతుంది గాని, ఇదివరకున్న భూమిమీదనే హెచ్చునీటిపన్ను వసూలు చేయడానికి ఎట్లు వీ లేర్పడుతుంది? కాబట్టి నీటితూములు వగైరావసరులు పెంపుచేశా మనే కారణంచేత ఆ వసరుల క్రిందనున్న భూములమీద హెచ్చుశిస్తు విధింపరాదను సిద్ధాంత మును కూడ, రాబోవు రివిన్యూచట్టములో బొందుపరచ వలెను.

ఈ వంకచెప్పి, సెటిల్ మెంటు ఆఫీసర్లు భూములపై హెచ్చురేట్లను అక్రమముగ విధించుట చాలచోట్ల జరిగినది. ఈ నీటివసరుల విభజన తరగతులలో, ఎంతైనా ప్రజలను మోసము చేయుటకు వారినుండి లంచములు గుంజుటకు బుద్ధి మాలిన ఉద్యోగస్థులకు (సెటిల్ మెంటువారికి, డి. పి. డబ్ల్యు వారికి) ఎంతేని అవకాశమున్నది. ఒకతూముక్రింద ఒక భూమి వున్నది. అది 30 ఏండ్లనాడు పల్లముగనుండి నీరునిలచి పంట సరిగా పండకుండెను. ఇప్పు డా పొలమును రైతు మెరక చేసు

కొన్నాడు. ఇప్పుడు నీరు నిలవడంలేదు. పంట సరిగ పండు తున్నది. కాబట్టి, ఇప్పుడు సెటిల్‌మెంటు ఆఫీసరువచ్చి ఆ తూమును, దిగువతరగతిలోనుండి ఎగువ తరగతిలోనికి వేసి, ఆ తూముక్రింద నున్న భూములకన్నిటికి ఒక్కొక్క రూపాయి అదనంగా శిస్తు విధించినాడు? తూము పాతతూమే. దానిని వెడల్పైనా చేయలేదు. ఎత్తయినా చేయలేదు. అయినా, దానిక్రిందనున్న భూమిని రైతు మెరకచేసినాడట. అందువల్ల ముసుగునీరు వెనుకట్టివలె నిలువడంలేదట. పంట బాగా పండు తోందట. కాబట్టి, ఈ జలాధారమును-అనగ తూమును పై తరగతిలో వేసినాడట! కొఱ్ఱిరిచెట్టు ఎందు కెక్కినావురా అంటే, దూడమేతకోసం అన్నట్లున్నది ఈ సమాధానం. ఇట్టి అవకతవక జలాధారపు తరగతుల మార్పులు ఎన్నో మన అనుభవములో చూచుచున్నాము. కాబట్టి, ఈ జలా ధార విభజనపద్ధతికూడ పోవలెను. నీరు సకాలంలో అన్ని భూములకు - తూము దగ్గర వాటికి, దూరం వాటికికూడ - సమానంగా పంటకు కావలసినంత నీరు సప్లయి అయ్యేటట్లుగ తూములు, వగైరాలను అరేంజిమెంటు చేసుకోవలసిన బాధ్యత సర్కారువారిది-డి. పి. డబ్లియు వారిది. అట్లు సప్లయి చేయుటకు డి. పి. డబ్లియువారు అసమర్థులయ్యే యెడల, (ఆ ఇంజనీర్ల విద్యాసామర్థ్యము అంత కుంటిదయ్యే యెడల) — వారు ఆమాట ఒప్పుకొని, సప్లయి చేయలేని భూములకు తగు రిమిషన్ ఇచ్చేటట్లు ఏర్పాటు చేయవలెను. అంతేగాని, పైన చెప్పిన అసందర్భపరిస్థితులకు వారు తావియ్యరాదు.

—ధాన్యపు ధరల పెంపుదలలు—

(9) పన్ను పంటమీద గాక, భూమిమీద వేసినప్పుడు పంటలయొక్క ధరలను బట్టి, భూమిపన్ను హెచ్చించుటకు సబబు లేదు. ఇంతకాలమునుండి ఇట్టి అనబబైనవనే జరుగు చుండెను. ధాన్యాదులకు ధరలు హెచ్చిన వనే కారణంచేత, రీసెటిల్‌మెంటులలో భూమిపన్ను హెచ్చింపబడుచు వచ్చెను. ఈ పద్ధతి నికమీద విరమించవలె నని, రివిన్యూ చట్టములో స్పష్టము చేయవలెను. 1860 సం॥లో జరిగిన మొదటి సెటిల్ మెంటు నాటినుండి, నేటివరకు ఈ కారణంగా విధింపబడుచు వచ్చిన పెంపుదలల నన్నిటిని ఇప్పుడు కొట్టివేయవలెను. ధాన్యాదుల ధరలు పెరగడానికి సర్కారు కృషిగాక, ఇంక అనేక ఇతరమైన అదృశ్యకారణము లున్నవి. ప్రపంచరాజ్యాంగముల కరెన్సీ మారకపు రేట్లనుబట్టియు, వర్తకపు గిరాకీలను బట్టియు, ప్రపంచములో ఇతరదేశాలలో గలిగిన పంటల అభి వృద్ధినిబట్టియు ధాన్యాదుల ధరలు పెరుగుచున్నప్పుడు దానిలో సర్కారువారు భాగం కోరడం సబబుకాదు.

అదిన్నీగాక, ధాన్యాదుల ధరలు ఒకరు చెప్పేటట్లు వినేవికావు. ఈ సందర్భములో గవర్నమెంటువారు వేసే అంచ నాలు ఊహించే మారకపురేట్లు ఒక్కక్షణంలో వారికి తెలియ కుండ ఎట్లు తల్లక్రిందులుగ మారి ప్రపంచరాజ్యాంగము లనే ఎట్లు తల్లక్రిందులుగ పడగొట్టునో తెలుసుకోడానికి 1930 సం॥ లో ప్రారంభమైన ప్రపంచ ఆర్థికపతనమే నిదర్శనము. ఎప్పటి వలెనే ధరలు ఊరక పెరుగుతూపోతవనే ఆశచేత 1926 సం॥

రీసెటిల్‌మెంటు నాడు శిస్తులను రూపాయికి మూడణాలవంతున సెటిల్‌మెంటు ఆఫీసరైన "హోల్డ్సువర్తు" అను నతని శిఫార్సు మీద గవర్నమెంటువారు కృష్ణాగోదావరి జిల్లాలలో పొడిగించివేసిరి. "పెరుగుట విరుగుటకొరకే" యను ఈ మాత్రపు సుమతీశతక వాక్యమును మన బడిపిల్లలు చదువుకొనే పద్యాన్ని హోల్డ్సువర్తు ఎక్కడా చదువుకోలేదు కాబోలు! తీరా 1930 సం॥లో ఈ రీ సెటిల్‌మెంటు రేట్లను అమలులో పెట్టబోయే టప్పటికి, ధరలు మున్నెన్నడెరుగనిరీతిగ పడిపోయెను. అయినా, గవర్నమెంటువారు పంతానికి పెనగులాడి రీ సెటిల్‌మెంటు రేట్లు వద్దని ఆందోళనచేసిన శ్రీ ప్రకాశంపతులు మొదలగువారిని అరెస్టుచేసి జైళ్లలో వేసిరేగాని, ధరలను లేవగొట్టలేకపోయిరి! తమ వశములోలేని ఇట్టి ధరలను నమ్ముకొని చేసే పనులన్నీ, కుక్కతోక పట్టుకొని గోదావరి ఈద మన్న సామెతలోకేవస్తాయి. ధరలు వెనకటికంటె విపరీతముగ పడిపోయినప్పుడు, వెనుకటి శిస్తు రేట్లనే తగ్గించవలసియుండగ, ఆ పని చేయుటకు సర్కారువారికి మనసురాకపోయెను! అదనంగా వేసిన మూడణాలలో రెండణాలు ఈ సాలుకు వసూలు ఆపుదల చేస్తామని మాత్రము మెహార్బానీగ ప్రకటించిరి. 1926 సం॥ నాటి ధరలు 1940 సం॥ నాటికి కూడ కోలుకోలేదు. అయినప్పటికి, మూడణాల అదనపురేటు మాత్రం తగ్గలేదు. కాంగ్రెస్ గవర్నమెంటు వచ్చిన తరువాత సాలుకు 75 లక్షల జనరల్ రిమిషన్ ఇస్తూ భూమిశిస్తును శాశ్వతమైన పునాది మీద చట్టబద్ధము చేయడానికిగాను ప్రయత్నములు జరిగినవి. కాని ప్రజల దౌర్భాగ్యము వారిని వెన్నంటియే యున్నదన్నట్లు

ఇతర రాచకీయ కారణములచేత కాంగ్రెస్‌వారు 1939 సం॥ అక్టోబరు 30 వ తేదీనుండి రాజీనామా యివ్వవలసి వచ్చుటచే మన ప్రజలస్థితి "ఎక్కడవున్నావంటే, వేసినచోటనే ఉన్నా" నన్న సామెతలోకి వచ్చింది.

"సంపాదింపని పెంపుదల"—అనగ "తేరలాభాలు"

రైళ్ళు, మోటార్లు, మార్కెట్లు, వగైరాలవల్ల రైతులకు తేరగా లాభాలు వస్తున్నవికాబట్టి వాటినిబట్టికూడ భూమి హెచ్చించవచ్చు నని సర్కారు అనడం సబబుకాదు. ఏలనంటే రైళ్ళు ప్రజ లిచ్చిన రివిన్యూలోనుండియే, పర దేశపు కంపెనీలకు లాభాలుగ్యారంటీ ఇవ్వటం మూలంగా వేయబడినవి. రైళ్లచరిత్ర నిజంగా చెప్పవలెనంటే ఎంతో గ్రంథము వున్నది. ప్రపంచములోని ఇతర దేశములలోవలెగాక ఇండియాలో వేయబడిన రైళ్లపద్ధతి దేశానికి ఎంతో అనర్థదాయకముగ నున్నవి. సరుకులయెగుమతి దిగుమతులలో దేశప్రజలకు ప్రతికూలమగు రీతిగ రేట్లు ఏర్పాటుచేయబడెను. ప్రయాణీకుల సౌకర్యము లే మాత్రమున్ను గమనించబడుటలేదు. రైల్వే ఉద్యోగాల విషయములో దేశప్రజలకెంతో అక్రమము జరుగుచున్నది. రైళ్లు దేశసంపదను వృద్ధిచేయడానికి బదులుగ, అవి ఇండియాద్రవ్యములను, ముడిపదార్థములను పర దేశములకు ఊడ్చిపెట్టుకొని పోవునవిగ వున్నవి. ఇదేరీతి మోటార్లు, సినీమాలు, రిస్టువాచీలు, సిల్కులు మొదలైనవి దేశసంపదను పర దేశాలకు ఊడ్చిపెట్టుకొని పోవుటకే తోడ్పడుచున్నవిగాని దేశసంపదను వృద్ధిపరచునవిగ లేవు. ఇవన్నీ దేశాంతర్భాగ

ములో దేశీయులపెట్టుబడి డబ్బుతో, దేశీయుల మేనేజి మెంటుతో, దేశప్రజల పరిశ్రమతో తయారైనవి అయియుంటే అవి నిజానికి దేశానికి ఉపకారు లనియే చెప్ప వచ్చును. కాని అట్టిప్రయోజనానికి ఈ దేశము నోచుకొనలేదు. ఈ నవనాగ రకచిహ్నాను లన్నియు దేశమును ఆర్థికముగ క్రుంగదీయు చుండగ, ఇవే దేశసంపదను పెంపొందించే చిహ్నాము లని విపరీతార్థముచెప్పి, తత్కారణముగ భూమిశిస్తును హెచ్చించ జూచుట విపరీతముగనున్నది. చెంపపెట్టు, గోడపెట్టు అన్నట్లుగ రెండువాల నష్టము కలుగుచున్నది. కాబట్టి ఈ కారణముగ ప్రతి రీసెటిల్ మెంటులోను భూమిపన్నుకు చేయబడిన హెంపుదల లన్నియు న్యాయముగ కొట్టివేయబడవలెను. ఇవి రైతుపొందిన లాభము లెన్నడూకాదు. తేరలాభాలు అంతకంటెకాదు. ఈ పేరుచెప్పి సర్కారువారు తేరలాభము పొందజూచుట వారి గడుసరితనమునే తెలియజేయుచున్నదిగాని వేరుకాదు. ఒకవేళ ఇవి రైతుకు లాభాలో, తేరలాభాలో అని వారి సౌక ర్యానికి అంగీకరించినను- ఇవి సర్కారుకృషివల్ల వచ్చినవా? బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువా రేమైనా తమ సీమదేశమునుండి డబ్బుతెచ్చి మనప్రజల కేమైనా తేరగా ఇచ్చారా ? ప్రతి దమ్మిడీకి, దమ్మిడీవడ్డీ పుచ్చుకొని మన దేశాన్నుంచి అనేక దృశ్యాదృశ్యమార్గాలుగ ఎంతో సొమ్మును వారు తేరగా దోచుకొనిపోతూ పైగా, ఏవో కుంటిసాకులు చెప్పి, ఈ రీతిగ భూమిపన్నును చీటికి మాటికి హెచ్చింపజూచుట వారి సాహస మునే తెలియ పరుచుచున్నది. ఈ విషయమై ఆట్టేదూరము తరచితే, గవర్నమెంటు వాదము ఎంతమాత్రము నిలువజాలదు.

ఆర్థిక వాణిజ్య వ్యాపారములలో వారు ఇంతకాలమునుండి చేయుచు వచ్చిన కుళ్ళునంతా కడిగించుకోడానికి ఇష్టపడక పోతే, వా రింతటితో నైనా బుద్ధిమంతులై ఈ వాదనను వదలుకోవడం వారి మర్యాదను వారు గుంభనగ కాపాడు కొన్నట్లు అవుతుంది.

—♦ వివిధ విషయములు ♦—

ప్రతి రీసెటిల్మెంటులోను భూమిపన్నును హెచ్చించుటకుగాను సర్కారువారు చెప్పుచువచ్చిన నాలుగు ప్రధాన కారణములను ఖండించి, ఇకముందు సర్కారు యొక్క "ల్యాండు రివిన్యూ పాలసీ" ఎట్లుండవలెనో సూచించితిమి. ఇక ఈ రివిన్యూ పాలసీకి సంబంధించిన వివిధవిషయముల గూర్చి క్లుప్తముగ చెప్పెదము.

(11) పైరువారీ రేట్లు:—పన్ను విధించునది భూమిమీద గాని, పంటరకముమీద కాదు అనునది ప్రధానసూత్రము లలో ఒకటిగ 1818 సం॥ నాడే అంగీకరింపబడెను. రైతు విలువైన పంట పండించుకున్నా, విలువలేనిపంట పండించుకున్నా దాని లాభాలాభములు రైతువేగాని, సర్కారువి కావు. ఈ సిద్ధాంతము నిప్పుడు మన కొత్త రివిన్యూచట్టములో నిముడ్చవలెను. కొన్ని జమీలాలలో ఈ సిద్ధాంతము భంగపుచ్చబడి, పైరువారీ రేట్లు బయలుదేరెను. జమీందారీ చట్టములో కూడ పైరువారీ రేట్లు కొట్టివేయుటకు ప్రకాశం కమిటీవారు శిఫార్సు చేసియున్న సంగతిని జమీందారీ అధ్యాయములో లోగడ చెప్పియే యుంటిమి.

12. "తిండి తర్వాత పన్ను" అనే సిద్ధాంతం మంచిది. తిండితినకుండా, కడుపు మాడ్చుకొని పన్ను ఇవ్వవలసిన దని ఎవరినిగాని కోరరాదు. సామాన్యసంసారపు తిండికి కనీసము అయిదు ఎకరాలలోని ఆదాయ మైనను ఉండుట అవసర మని అనుకొందము. కాబట్టి, అయిదు ఎకరాలకుగాని, అంతకు తక్కువగాని, భూమిగల ఆసామీకి అసలు భూమి పన్నే ఉండ రాదను నియమ ముంచుట అత్యుత్తమముగ గన్పించుచున్నది. ఇందలి లోటును ఎక్కువ ఎకరాలు గల ఆసామీల నుండి ఎక్కువ రేటును వసూలు చేయడం మూలంగా భర్తీచేసుకో వచ్చును. ఇన్‌కంటాక్సు పద్ధతిని, ఎక్కువ ఎకరాలు ఉన్నకొద్దీ ఎక్కువ రేట్లను విధించవచ్చును.

ఒకడు వర్తకం చేసుకొంటే, వానికి 1999 రూపాయలు నికరాదాయం వచ్చేవరకు, దమ్మిడీపన్ను లేదు. మరియొకడు ఎకరం భూమి సేద్యంచేస్తే, వచ్చే నికరాదాయం శూన్యమైనా, 6, 7 రూపాయలు పన్ను చెల్లిస్తున్నాడు ! ఇతరవృత్తులకంటే, భూమి ఏ రీతిగ అక్రమంగా కుంగదీయబడిందో, ఈ ఒక్క ఉదాహరణవల్ల తెలియగలదు. భూమి ఎముకగుండ కనబడు తోంది. కాబట్టి, ప్రతిబరువును తీసికొనివచ్చి దానిమీద పడ వేసినారు. ఇప్పుడా విస్తారపుబరువును భూమిమీద నుండి తగ్గించి అన్నివృత్తులమీద సమపాళంగా సర్దవలసియున్నది. అందుకని, అయిదెకరాల ఆసామీలకు భూమిపన్ను అసలే లేకుండా రాబోవు రివిన్యూచట్టములో చేయవలెను.

(Differential water-rate)

13. నీటిపన్ను:- సర్కారువారు కోట్లకొలది ద్రవ్యము

వెచ్చించి ఆనకట్టలు, కాల్వలు, వగైరాలు నిర్మించియున్నారు గనుకనున్ను, ఆ సంబంధమైన సిబ్బందిని పోషించవలసియున్నది గనుకనున్ను, చేలకు సప్లయిచేసిన నీటికిగాను నీటిపన్ను పుచ్చుకొనుట అవసరము. ఈ "నీటిపన్నును" విధించు సూత్రములు ఇరిగేషన్ సెస్సు ఆక్టులో వివరింపబడియున్నవి.

పైన పేరాలలో చెప్పబడిన సూత్రములు మామూలు మెట్టభూములకు వర్తించును. భూములలో ఇకనుండి మెట్ట, పల్లం, అను రెండుతరగతులను మాత్రమే అంగీకరించిన చాలును. మనరాజధానిలో చాలచోట్ల మెట్టశిస్తు, నీటిపన్ను-రెండు ఒకటిగ కలిపివేయబడినవి. దీనికే "కన్సాలిడేటెడ్ పల్లపు రేటు"— అనిపేరు. ఇట్టి రేటు విధింపబడిన భూములు ఖాయపు పల్లపుభూములుగ రిజిష్టరు చేయబడ్డవి. వీనికి నీరు తప్పక (గ్యారంటీగా) సప్లయి చేయవలసిన బాధ్యత సర్కారుకు కలదు.

ఇవిగాక, మెట్టశిస్తు విడిగ వసూలు చేస్తూ, దానికి నీరు సప్లయిచేసినప్పుడు నీటితీరువను ప్రత్యేకముగ ఎకరమున కింత యని విధించుటయు కలదు. ఇట్లు విధింపబడు ప్రత్యేకపు నీటి తీరువకు (సమానపు రేటు) అనిపేరు. ఇది ఎకరం ఒకటింటికి రు 2 లు మొదలు రూ 6¼ ల వరకు కలదు. కృష్ణాగోదావరీ జిల్లాలలో ఈ రేటు మొదట 3 రూపాయలుగ వుండి, రాను రాను గత రీసెటిల్మెంటుకు పూర్వము రూ 5 లుండెను. 1930 రీసెటిల్మెంటులో దీనిని రు 6¼ లకు హెచ్చించిరి.

పైనచెప్పిన కన్సాలిడేటెడ్ పల్లపురేటుకంటె, మెట్ట రేటు నీటితీరువ కలిపిన మొత్తము సాధారణముగ హెచ్చుగ

నుండును. అదిన్నీగాక, నీరు చవిటినేలకు సప్లయిచేసినా, క్రొవ్విన నేలకు సప్లయిచేసినా, నీటితీరువ ఒకటే సమానమైన రేటుగ పుచ్చుకొనబడు చున్నది. ఇప్పుడీ పద్ధతిమార్చుట అవసరము. కన్సాలిడేటెడ్ పల్లపు రేటుకు, మెరక రేటుకు వున్న తేడానే, నీటితీరువగ విధించుట ఉచితము. అట్లయినయెడల, చవిటి పరలపై పడుచున్న భారము తగ్గిపోయి, అవి త్వరగ సారవంతమైన భూములుగ అభివృద్ధి పొందడానికి అవకాశ ముండును.

14. దుప్పసల్ పంట:—ఆరునెలలకు మించి ఎక్కువ కాలము నీరుతీసుకునే పంటలకు 'దుప్పసల్ పంట' అని పేరు. అట్టివానికి మామూలు నీటితీరువకంటె, హెచ్చుతీరువ - $1\frac{1}{2}$ రెట్లు—విధించవచ్చును.

15. క్రొత్తప్రాజెక్టులు - ఆయకట్టు నజరానాలు:— ఏవైనా క్రొత్త ప్రాజెక్టులు కట్టినప్పుడు, వాటిఖర్చు ముట్టుటకై ప్రత్యేకపు నీటిరేట్లు, కొంత పరిమితికాలమునకు మాత్రమే విధించవచ్చును. అట్టి ప్రత్యేకపు రేట్లు మామూలు నీటితీరువ రేట్లకంటె హెచ్చుగ నుండవచ్చును. అప్పుడు నజరానాలు పుచ్చుకోవలసిన పనియుండదు.

16. ఊటకాల్వలు (Spring Channels) :—బాపట్ల తాలూకా సముద్రపు అంచుపొడుగున "సాస" లనియు, దత్తమండలములలో "ఊట కాల్వలు, బుగ్గలు" అనియు, దక్షిణాదిని "కసమ్ కాల్వ" లనియు, అనేకపేర్లతో రైతులు స్వయముగ ఇసుక పొరలనుతీసి, దానిలోనుండి ఊరు నీటిని

కాల్వలద్వారా పొలములకు పారించి, సేద్యము చేయుచున్నారు. కర్నూల్ జిల్లా మహానంది క్షేత్రములో ఇట్టి పెద్ద ఊట ఒకటికలదు. దానిక్రింద కొన్నివందల ఎకరాలు సేద్యమగుచున్నది. ఈ ఊటకాల్వలకుగాను సర్కారువారు ఒక్కదమ్మిడి ఖర్చుపెట్టలేదు. దీనికి వారు పోషించు సిబ్బందియు లేదు. అంతర్వాహినిగ నున్న ఈ నీరు కేవలము రైతు కృషి వల్లనే పైకి వచ్చుచున్నది. ఇట్టిదానికికూడ సర్కారువారు నీటిపన్నును వసూలు చేయుచున్నారు! రైతుల కళ్లనీళ్ళు తుడవడానికో యన్నట్లు, మామూలు డబ్బారేటుకంటె కొంచెము తగ్గించినారు. ఈ ఊటలు సర్కారుస్థలములో వున్న కేసులలోమాత్రం, సర్కారుయొక్క హక్కును నిరూపించు కొనుటకుగాను నామకః ఎకరానికి బేడో పావలో విధించుచు, మిగతా ఊటలపై ఏమాత్రమున్ను నీటిపన్ను విధించరాదు. దీనికొరకై బళ్ళారిజిల్లా ప్రతినిధిగనుండిన శ్రీ ఆర్కాటు రంగనాథ మొదలియారుగారు ఎన్నాళ్లనుండియో వాదించుచుండిరి. మొట్టమొదట కొన్నట్ల వగైరా తాలూకాలను సెటిల్ మెంటు చేసిన అఫీసర్లు ఈ ఊటలక్రింది భూములను కేవలము మెట్టభూములుగానే భావించవలెననియు, వానిమీద ఎట్టి నీటితీర్వగాని విధింపరాదనియు, గట్టిగ చెప్పియుండిరి. కాని, అప్పటినుండి ఇప్పటివరకు నీటిపన్నును విడువక విధించుచునేయున్నారు. దీనికి సబబులేదని సర్కారుకు తెలిసినను కేవలం డబ్బు పోతుందనే కారణంచేతనే వారు ఈ సబబుకు విరుద్ధముగ ప్రవర్తించుచు వచ్చిరి. "ఇటువంటి సొనలు రాజధానిలో అన్నిచోట్లవున్నవి. ఒకచోట నీటిపన్ను తీసివేస్తే,

అన్నిచోట్ల తీసివేయవలసి వస్తుంది'' అనే సాకు తప్ప, వారు ఇంకొక సబబును చెప్పలేకపోవుచున్నారు.

ఇప్పుడు చేయబోవు రివిన్యూచట్టములో ఈ ఊట కాల్వల క్రింది భూములకు—పైన సూచించిన ఒక్క మినహాయింపుతో— నీటి పన్ను విధింపరాదనుమాట చేర్చవలెను. సర్కారు సొమ్ము ఖర్చుపెట్టని ఏ నీటివనరులపైగాని, నీటి పన్ను విధించరాదను సూత్రమును బొంబాయిరాజధానిలో కాంగ్రెసు గవర్నమెంటువారు అంగీకరించిరి. ఈ సూత్రమునే మన మద్రాస్ రాజధానిలో కూడ అంగీకరించుట అవసరము.

మరా:—సర్కారు కాల్వలక్రింద ఊట దిగుటవల్ల, (జోమువల్ల) సాగుబడియగు పొలములపై ఇప్పుడున్నట్లుగానే నీటిపన్నును విధించుచుండవచ్చును.

(17) సెలవులేని సాగు అపరాధపు పన్నులు కాల్వల క్రింద, చెరువులక్రింద, ఇతర జలాధారముల క్రింద నీటియొక్క సప్లయిని బట్టి, వీలైనంత ఎక్కువ భూమిని సేద్యముక్రిందికి తెచ్చుటకై రివిన్యూ, డి. పి. డబ్లియు డిపార్టుమెంటులు ప్రయత్నించవలయును. నదులలోను, వాగులలోను, చెరువులలోను నీరు వృథాగా సముద్రానికి పోకుండ, దానిని భద్రపరచుటకు వీలైనన్ని ప్రయత్నములను వారు హృదయ పూర్వకముగ చేయవలెను. కాని, ఇప్పుడున్న పరిస్థితులను విచారించగ, ఈ డిపార్టుమెంటులవారు ఇరిగేషనును విస్తరింపజేసి తద్వారా సర్కారుకు, ప్రజలకు, ఎక్కువ ద్రవ్యలాభమును చేకూర్చుటకు మారుగ, దానిని సంకుచిత పరచుటకు చూచుచున్నట్లు కనబడుచున్నది. సెలవులేని సాగనియు, పినాల్టీలనియు, పేరు

పెట్టి, ఆయకట్టును వారు కుదింపజేయుచున్నారేగాని, విస్త రింపజేయుటలేదు. ఏదో నిరంకుశంగా "ఆయకట్టు ఇంతే"నని గిరిగీసి, దానిని దాటి ఎవరైనా సేద్యంచేసుకుంటే, దానిమీద విపరీతపు పినాలిటీలు వేస్తున్నారు. ఈ ఆయకట్టు నిర్ణయము నకు సామాన్యప్రజలు తెలిసికోదగ్గ నియామకము లేమియు గనపట్టవు. అంతయు డి. పి డబ్లియువారి గుట్టు. దీనివల్ల లంచ ములకు, లంచములివ్వని రైతుల భూములను ఆయకట్టులోనుండి తొలగించి హింసించుటకును చక్కని రాచబాట ఏర్పడెను. సర్కారుకు ఒక రైతుమీద రాచకీయవిషయమైగాని ఇంకే కారణంచేతగాని కోపంవచ్చి అతని భూమిని ఆయకట్టులోనుంచి తొలగించిన కేసులు కూడ గలవు. కనుక ఈ పద్ధతిలో కొంత మార్పు అవసరము. రిజిష్టరై సర్కారుచే నీరు గ్యారంటీ చేయ బడిన భూములకు ఇబ్బంది కలిగించకుండ ఉండేరీతిగ, ఏరైతైనా తన పొలము ప్రక్కగ ప్రవహించు సర్కారునీటితో సేద్యము చేసుకొనేయెడల అది ఆయకట్టులో చేరలేదనే సాకుచెప్పి — దాని మీద పినాలిటీలు విధింపరాదు.

అట్టి నీరు తనపొలానికి అందుబాటులో నున్నప్పుడు అది ఇతరులకు ఇబ్బందికరము కానప్పుడు, అతడానీటిని వినియో గించుకోరాదనడం, వినియోగించుకుంటే శిక్షార్థపుపన్ను విధిస్తా మనడంకంటె అపభ్రంశపుపని ఇంకొకటియుండదు. వీలైనంత నీరు, వీలైనంత హెచ్చు ఎకరాలకు సప్లయి అయ్యేటట్లు చూడడం, తద్వారా సర్కారుకు ఎక్కువ నీటిపన్ను వచ్చేటట్లు చూడడం, రైతులకు ఎక్కువపంట పండేటట్లు చూడడం, డిపార్టుమెంటు ఉద్యోగస్థుల విధియైయుండగ, ఏవో అవకతవక

రూల్సు పెట్టి, సాగుబడిని చంపివేయడం ఏమినబబు ? సాగుబడిని చంపి, పినాల్టీలవల్ల సర్కారుకు హెచ్చుశిస్తు తెప్పిస్తామనడం పాడుగుకోసుకుని పాలుతాగుతా మనడం వంటిది.

పినాల్టీలనునవి కొన్ని సందర్భాలలో మాత్రమే విధింప తగియుండును. ఎట్లనగ, ఏరైతైనా కాల్వకట్టలు, బోదెలు అక్రమంగా తెగగొట్టడమో, ఇతరులకు హానికరంగా అడ్డ కట్టలు వేసి, నీరును నిరోధించడమో, జబర్దస్తీగా ఇతరుల పొలాలకు పోయే నీటిని తన పొలంలోకి మళ్ళించుకొని, పొరుగు రైతులతో కలహాలు పెట్టుకోవడమో,— ఇటువంటి అక్రమపు పనులు చేసినప్పుడు డిపార్టుమెంటువారు అట్టి పనులను వారించుటకై పినాల్టీలుగాని, ఇతరశిక్షలుగాని, విధించవచ్చును. అంతేగాని, తనకు అందుబాటులో నున్న నీరు వాడుకున్నాడనే కుంటి సాకుచెప్పి, అతనిపై పినాలిటీలు విధించుటతప్పు. కాబట్టి పినాలిటీలు పై జెప్పిన సందర్భంలో తప్ప ఇంకొకప్పుడు విధింపరాదని కూడ ఖండితముగ చట్టములో నిరూపించవలెను. భగవంతు డిచ్చిన నీటిని భద్రపరచడానికి, దానిని సక్రమంగా రైతుల పొలాలకు సప్లయి చేయుటకు తగు ఏర్పాట్లు చెయ్యడానికి, అందువిషయమై రైతుల మధ్య తగవులురాకుండ నివారించడానికి మాత్రమే డి. పి. డబ్లియు వారికి జోక్యముండవలెను. అంతేగాని, ఏవో అయోమయపు రూల్సుపెట్టి, ఇరిగేషనును చంపివేయడానికి, ప్రజలను హింసించడానికి, నీరంతా సముద్రానికి పోతూవుంటే చూస్తూవుండడానికి కాదు.

(18) రిమిషనులు:- పంటలు నష్టమైనప్పుడు శిస్తులు రిమిషను ఇచ్చుటకు గవర్నమెంటుకు అధికార ముండవలెను.

ఇందునుగూర్చిన రూల్సుచేయడానికిన్ని గవర్నమెంటుకు అధికారముండవలెను.

(19) పట్టాట్రాన్సుఫర్లు:- రైతులు తమ భూములను అమ్ముకొన్నప్పుడు, మార్చుకొన్నప్పుడు, విభాగం చేసుకొన్నప్పుడు విధిగ సదరు మార్పులను గవర్నమెంటుకు గ్రామోద్యోగులద్వారా లిఖితపూర్వకముగ తెలుపవలెను. అందుకు తగిన ఫారములు, రూల్సు, రైతులు కోరినప్పుడు సప్లయి చేయబడవలెను. ఈ మార్పులు జరిగిన వెంటనే వానిని సర్కారుకు తెలిపి, పట్టా ట్రాన్సుఫర్లు పొందనియెడల, సదరురైతులు జరిమానా శిక్షకు పాత్రులగుదురు. పైన 12-వ పేరాలో అయిదెకరాల ఆసామీకి భూమివన్ను వుండరాదని చెప్పితిమి. ఎవరెవరికి ఎంతెంత భూమివున్నదో, అప్పటప్పటికి నిర్ణయించడానికిగాను, ఈ పట్టా మార్పులు తక్షణమే జరుగుట అత్యవసరము. ఈ సందర్భములో భూమి ఎవరిదని నిర్ణయించుటకు, పట్టాలే ప్రబల ప్రమాణముగ నుండవలెను. అందుకని, ఈ శిక్షానియమ మేర్పరచుట అవసరము. ఈ ఏర్పాటే జమీభూములలోను, ఇనాం భూములలోను కూడ చేయవలసియుండును.

(20) భూమిపన్ను ధాన్యపుశిస్తా? రొఖ్ఖపుశిస్తా? రొక్కరూపముగ ఇకముందు ఏర్పరుపబడబోవు గ్రామపంచాయితీలద్వారా, గ్రామకరణం మునసబులవల్ల వసూలుచేయబడవలెను. ధాన్యరూపముగ వసూలుచేయుట మంచిదేయైనను, ఈ కాలమున కది ఆచరణయోగ్యము కాదేమో!

—♦ యూరోపియనుల భూములకు పన్నులు లేవు,
రీ-సెటిల్‌మెంట్లు లేవు ♦—

(21) ఈస్టిండియా కంపెనీవారు మదరాసు రాజధానిలో ప్రభుత్వమును చేపట్టిన కొత్తలో కోయంబత్తూరు, సేలం వగైరా జిల్లాలలో మిక్కిలి ఫలవంతమైన కొండప్రదేశములు టీ, కాఫీ, వగైరా పంటలకు మిక్కిలి అనుకూల మని గ్రహించిరి. వెంటనే లోగడ అనాదినుండి ఆ ప్రదేశములలో నివసించు కొండజాతులవారిని అచ్చటనుండి లేవగొట్టి వేలాది ఎకరముల ప్రదేశములను శిస్తులేకనున్ను, కొన్నిచోట్ల నామకః శిస్తురేటుతోనున్ను యూరపియనులకు యిచ్చివేసిరి. ఆ భూముల నన్నిటిని(చుట్టుపట్లనుండు పేద ప్రజలచే) సేద్యములోనికి తెప్పించి టీ, కాఫీ తోటలను సదరు యూరోపియనులు నాటించిరి. అంతకు పూర్వము మన దేశీయులకు టీ, కాఫీ దురభ్యాసము లేదు. అయినా యీ టీ, కాఫీ పొడుములను చిన్నచిన్న కొంపిలు పొట్లములుగ కట్టి ఆ చుట్టుపట్ల జిల్లాలలో తమకు సన్నిహితు లగు ఉద్యోగస్థులు వగైరాలకు ఉచితముగ పంచిపెట్టించిరి. అవి కాచుకొని త్రాగడంకూడ ఎల్లాగో ప్రచారకులచేత చూపించిరి. ఈ రీతిగ సంఘములో పై తరగతి ఉద్యోగస్థులకు యీ దురలవాటు నేర్పుటచేత, వారిని చూచి తక్కిన సామాన్యులుకూడ యిదేదో గౌరవప్రదమైన పని యనుకొని త్రాగడం మొదలుపెట్టినారు. అరవవారు, అరవ ఉద్యోగస్థులు మన తెలుగుదేశం వచ్చి కాఫీలు ధారాళంగా త్రాగడం చూచి, మనవారుకూడ ఆ వ్యసనములో పడిరి. తెలుగులో మొట్టమొదటగ వెలిసినవి అరవ

కాఫీహోటళ్లే. నేడు ఊరూర అల్లుకుపోయినవి. చీనాదేశప్రజల గొంతులలో బలాత్కారముగ నల్లమందు కుక్కి, ఆ జాతిని యావత్తు "నల్లమందు భాయి"లను దుర్బలులను చేసినట్లుగ మన హిందూదేశస్థులనుకూడ యీ రీతిగ టీ, కాఫీలకు దాసులను చేసివేసి, నిర్వీర్యులను చేయుటయే గాక, అపారధనమును యూరోపియను కంపెనీలు సంపాదించుకొనుచున్నవి. ఈ సంగతి నిత్యము కాఫీ, టీలు త్రాగే మన దేశస్థులకు తెలియదేమో!

ఎకరం ఒకటికి వెయ్యేసి రెండేసి వేల రూపాయల నికర ఆదాయం యీ టీ, కాఫీ తోటలమీద యూరోపియనులకు వచ్చుచున్నను, దానిమీద వారు సర్కారుకు చెల్లించు పన్ను ఎంత? కొన్నిచోట్ల యీ రోజువరకు అసలే లేదు: ఉన్నచోట్ల ఎకరం ఒకటికి నామకః ఒకరూపాయి. వీటికి మన రైతుల భూములకున్నట్లుగ 30 ఏండ్ల కొకసారి రీ-సెటిల్‌మెంట్లు నిన్న మొన్నటివరకు లేనేలేవు. ఇటీవల రీ-సెటిలుమెంటు చెయ్యాలని తలపెట్టి, య 1కి ఒకరూపాయి అదనంగా శిస్తు వెయ్యాలని మదరాసు గవర్నమెంటు చూస్తే ఆ యూరోపియను కంపెనీలన్నీ గగ్గోలుపెట్టి గవర్నమెంటుమీద విరుచుకుపడ్డవి. దానితో ఆ యత్నము నిలుపుదల చేయబడెను. ఎకరం 1కి నికరాదాయం 25, 30 కూడ లేని మన రైతుల పొలాలకు 6 మొదలు 12 వరకు పన్ను వుండడమున్ను, వేలకొలది నికరాదాయం వచ్చే యూరోపియనుల పొలాలకు అసలే శిస్తు లేకపోవడం, ఉంటే నామకః ఒకరూపాయి వుండడం, అవి

పెంచకపోవడం చూస్తే, ఈ బ్రిటిషు రాజ్యంలో ఎంతటి కటిక పక్షపాతం, అక్రమము జరుగుచున్నదో తెలియ గలదు.

ఇక ముందైనను కాంగ్రెసు ప్రభుత్వములు ఈ అక్రమమును తొలగించవలెను. మదరాసు రాజధానిలో "ల్యాండు రివిన్యూ" పాలసీని నిర్ణయించే టప్పుడు, మన మంత్రులు ఈ టీ, కాఫీ తోటల సంబంధమైన పాత పురాణపు ఫైల్సు నన్నిటిని పైకి లాగి దాని కుళ్లు నంతను కడుగుదురు గాక.

ఈ విషయమిట్లుండగ, గత కాంగ్రెసు ప్రభుత్వపు హయామలో, ప్రధాన మంత్రి శ్రీమాన్ రాజగోపాలాచార్యులుగారు కల్లుదుకాణములను సేలంజిల్లాలో మూయించినప్పుడు దానికి బదులుగ టీ, కాఫీ, షాపులను తెరపించుట తాను పబ్లిక్గ బజారులలో త్రాగి ప్రజానసమూహానికి చూపించుట ఆఫొటోలను పత్రికలలో ప్రచురింపించుట మిక్కిలి ఘోరపాతకముగ గన్పట్టకమానదు. మనదేశీయులు గీయు చవకకల్లు మాన్పించి, యూరోపియన్ కంపెనీలు దోపిడీ చేసికోడానికి అనుకూలమైన టీ, కాఫీలు ప్రజలకు మప్పజూచుట ప్రజలను మంగలములోనుండి మంటలోనికి త్రోసినట్లగుచున్నది. అట్టిపని సదరు ఆ ప్రధానిగారి బుద్ధిపాటవమునే చాటుచున్నది. ఇకముందైనను ఇట్టిలోపము జరుగకుండ రేపువచ్చే మన కాంగ్రెస్ మంత్రులుచేస్తే చేయగలిగితే దేశముఅదృష్టవంతమైనదనియే చెప్పుకొనవచ్చును. ఇంతకు ఒక్కమాట కాఫీ, టీ, లకు వశులైపోయిన వారెవరుగాని, నిజానికి మద్యపాననిషేధపు మంత్రిత్వము వహించడానికి పనికిరారని మొన్నటిచరిత్రవల్ల ఋజువగుచున్నది.